భారతి

సచిత్ర మాసపత్రిక

అధిపతి

కా. నాగేశ్వరరావు

సంపాదకుడు

గన్నవరపు సుబ్బరామయ్య

సంపుటము ౧౧, సంచిక ౩

ఆంధ్రపత్త్రికా ముద్రాలయము, మద్రాసు

౧౯౩౪

1934


విషయసూచిక

చిత్రములు

త్రివర్ణచిత్రములు—పద్మిని; ఆశ్వయుజము, కార్తికము.

సాధారణచిత్రములు—మద్రాసుచిత్రములు ౨౧; పుదుచ్చేరిబ్యాంకు; మధురదేవాలయ ప్రాకారమునందలి ఆదివీథి; సారంగధరునిమెట్ట; ఆంధ్రనారి; బౌద్ధదేవాలయము-కొలంబో; విక్టోరియాజలాశయము-కాకినాడ; థేమ్సునదిపై సూర్యకిరణములు; వార్డువీథి-కొలంబో; బందరురాములవారిగుడి; మధురవేయికాళ్లమంటపము స్తంభముపై కొరవత; రామచంద్రపురము కాలువపైన రైల్వేవంతెన; మధుర మాతృభూతేశ్వరాలయము లోకప్పున మార్కండేయ సంరక్షణము; ఇతరచిత్రములును.



సంపు. ౧౧ శ్రీముఖ సంవత్సరము, ఫాల్గునమాసము (మార్చి ౧౯౩౪) సంఖ్య 3
1934

సుప్రభాతము ౨

కైలాసవాసి శ్రీ జనమంచి వేంకటరామయ్య

[రష్యా జపానుయుద్ధమున జపాను జయముగాంచగనే చైనాదేశీయులలో వచ్చిన మార్పు, వా రెట్లు స్వాతంత్ర్యసిద్ధికై పోరుసల్పిరో అది అంతయు ఈభాగమున వివృతమైనది.]

వినఁబడకుండు నెట్లు తమ వీనుల నుర్మఁగ దుందుభిధ్వనుల్
కనఁబడకుండు టెట్టు లికఁ గన్నులమ్రోల నకాలసంధ్యలం
బనుపడఁ జేసి మింట నైఱమ్మంటలు మండఁగఁ గ్రమ్మఁగం బొగల్
మనములు నల్లమందు పెనుమత్తునఁ గూరినవారి కేనియున్.

ఆనందధ్వనులున్ జయధ్వనులు నయ్యంభోధివీచుల్ బలెన్
“జీనా”తీరముఁ జేరి వాయువశతం జేరెన్ మొగిం దత్ప్రజా
నూనస్వాంతములందుఁ; నందు పటుమంత్రోచ్చాటనప్రక్రియన్
“నీనిద్రన్ విడు మింక”టంచుఁ దరిమెన్ నిద్రాపిశాచిన్ వెసన్.

అవియె కొండలు కోనలు నవియె నదులు-నవియె సంద్రంబు భువియును దివియు నవియె
కాని మొగముల నొక క్రొత్తకళ యెసంగఁ-గానఁబడు ప్రాంతచుట్టాలకరణిఁ బోలిచె.

11. 3- 1

ఉన్నయట్టులె యుండి తానున్న తత్త్వ-మెటు గడించెనో పాదపం బటు "జపాను!"
పరిణతియెకాని పరిణామపథము మనకుఁ-గానఁబడకుండుఁ బూర్వసంస్కా-రమట్లు.

మనుజు హృదయంబు పగిది ధర్మంబె మనుజు-నున్న తాదర్శమయి మాఱకుండుఁ; గాల
వికృతినింబట్టి యనుపానభేదముల స-నామయప్రాప్తి కొకమందె నడచునట్లు.

* * * * * *

ఇట్లు నిద్రాసమాధిఁ జాలించి కనులు-విచ్చిచూడంగ లోకంబు వెలుఁగుగోలిపెఁ;
దూరు పేదియొ పడమరేదో గ్రహింప-వలనుగాకుండెఁ, బ్రజకు దిగ్భ్రాంతి యొదవె.

వీథితలుపులు మూయక విడిచినట్టు-లోడరేవుల మూయకయుంచి కనులు
మూసి నిద్రింపఁగాఁ జెనుమోసమయ్యె-నయ్యయో! యేమి సేయుదు మకట యిపుడు.

ఏమిబలజృంభణం బౌర యీ "జపాను" - పెనుతుపానువిధంబున విసరికొట్టి
యుఱిమిమిచ్చులపిడుగులఁ గురిసి మెఱసి-ధరణిఁ బడఁ గూల్చె రిపుసైన్యతాళవనము!

ఎచటనుండియొ యెవ్వరో యింటఁ జేరి-పెత్తనము సేయుచున్నారు వెఱపుదక్కి;
తపము సేయ హిరణ్యకశిపుఁడు పోవ-దొడ్డవోయెఁ దద్రాజ్య మింద్రునకు దక్కి.

వర్తకుల మేము, ధర్మప్రవర్తకులము-నిలువ నీడయొసంగిన నిలుతు మనుచు,
వచ్చి, కూర్చుండి కాళులు సాఁచి, - పెట్టుదురు నెత్తిపయినె త్రివిక్రములయి.

మత్తుమందు చల్లి మైకంబు పైకొల్పి-యొలిచికొందురు మేనఁ గల పసిండి;
జలగలట్టు లంతఁ జల్లచల్లగఁ బీల్తు-రెత్తు; చాపక్రింది నీరు వీరు.

ధూమకేతువె వీరికేతువు దలంపఁ-బూరిమొలవద యది వచ్చుదారిలోనఁ,
జెలిమి నిలువదు తండ్రిబిడ్డలకునైనఁ-గూర్తుమంచును జేరి చేకొనిరయేని.

దేశపటములయందును దిద్దఁగలరు-ప్రాంతరాజ్యాల సరిహద్దుగీతలెల్ల,
ఫాలతలములఁ దుడిచివైవంగఁ గలరు-నలువవ్రాసిన భాగ్యరేఖలనుగూడ.

కాగడావోలె గాఢాంధకారమెల్ల-విరియఁజేయును వీరి నాగరత యంద్రు
కొఱవిదయ్యమువోలెఁ దోడ్కొంచుఁబోయి-కూలఁద్రోయును దాస్యపు గోతిలోన.

పీల్చి గాలి భూభారమును దాల్చు శేషు-నకును దల్పప్రాణ మెపుడుఁ దోఁకకును రాదు
అనదలను బట్టి కడుపుబ్బఁ దిని శ్రమమని-యూపసోపాలఁ బడుదు రీయయ్య లహహ!

సమధికఫలాప్తికై, స్వవిజ్ఞానమునకు - నంటుగట్టి యపూర్వదేశాగమముల
మూలధనమును ముట్టక ప్రోదిసేసి - పెంచువ్యాపారులట్టులు పెంపుగంద్రు.

తోలుదురు వీరు పశువులఁ దోలినట్లు; - కొట్టుదురు వీరు కుక్కలఁ గొట్టినట్లు;
చేరనీయక తమ రాజ్యసీమలందు, - దాఁటనీయక నిజబహిర్ద్వారములను.

నిన్నఁగాక మొన్న కన్నుదెఱచి జపా-నగ్రజాతిసభ్యతార్హ మయ్యె!
నెదుగుఁబొదుగులేక యీచీన మిటులుండఁ - జెట్టుక్రింద మొలచు చెట్టువోలె.

పెత్తనముమీఁద వచ్చెఁ బైపెత్తనంబు; - తొత్తుక్రిందను దొత్తులై యొత్తడిఁ బడి
నలుగుచున్నారు వీరల నడుమఁ జిక్కి-యకట! యడకొత్తులోఁ బోఁకలట్లు ప్రజలు.

దేవతారాజ్యమునఁ బుట్టి చావవలసి-వచ్చె నీరక్కసులచేత భంగమొంది;
ఆత్మరక్షణోపాయ మొండరసి దాన-బ్రతుకవలదె మన మకుతోభయుల మగుచు.

దేవకార్యార్థియై మున్ను తెగువసేసి - ఘనుఁడు కచుఁడు ఋష్యాదేశమునుబోలె
మనమును మృతసంజీవనియనెడి విద్యఁ-దగును స్వారాజ్యరక్షణార్థంబు వడయ.

శిష్యులుగఁ జేరి శుశ్రూష సేతుమేని - కడుపులోఁ బెట్టుకొని విద్యఁ గఱపఁగలరు
కంద్రు శత్రుమిత్రుల నొక్కకంట నెపుడు-నహహా! యపరశుక్రాచార్యు లగుచు వారు.

ఉష్ణ ముష్ణంబుచేఁగాని యుడుగ దంద్రు-వీరి సంప్రదాయపు నీతి వీరిమెడల
వడిఁ బ్రయోగించి సాధింపవలయు మనకు - ననుసరించి యుష్ట్రలగుడన్యాయరీతి.

అని యిట్లు మేలుకని తమ-యునికియు మనికియు ననెదుటనుండెడి యద్దం
బునఁబోలెఁ *"క్రొత్తవెలుఁగు"నఁ-గనుఁగొని యేవంబు పుట్టఁగాఁ దీవ్రమతిన్.

అంగసంస్కరణంబును, నంతఁ గ్రమత-సంఘసంస్కరణంబు, రాజ్యాంగసంస్క
రణముఁ గావింపఁదొడఁగి రాప్రజలు మాఱుఁ-గాదె యన్నియు నంతరంగములు మాఱ.

కాలికట్లు వీడి గజరాజయానలై-యొప్పె రష్య డచటి యువతిజనము
వ్రేలు జుట్టులూడి వెలికివిదొరబిడ్డ-లవుచు నీటుగనిరి యువజనంబు.

మందులకుఁగాక యీనల్లమందు మనకు-నేఁటి కనుచును విసమట్లు వీటఁబుచ్చి
దేవుఁడిచ్చిన తేనీరు ద్రావి మెదల-తుష్టినొందిరి యమితత్వదోష మెడల.

---

* జపాను.

*　　*　　*　　*

పులిని మేక నొక్క-కొలన నీర్దానింపఁ-జాలువాఁడె పుడమి నేలువాఁడు
దుష్టశిక్షణంబు శిష్టరక్షణమును - బూనలేని రాజు, లేనిరాజు.

కాలచోదితములు కర్మంబు లెల్లను - కాలమునకు రాజు కారణంబు
అతఁడు ధర్మబద్ధుఁడయి రాజ్య మేలంగ-వలయు ధర్మమందె నిలుచు జగము.

తనకుఁ బెరవారికినిగూడఁ దనదు ప్రజను - బానిసలఁజేసి నిజగౌరవమును ప్రజల
భావిభాగ్యోదయంబును భంగపఱచె - వట్టియంబేద యేటికీ ప్రభువు మనకు?

రాజు సర్వాధికారధూర్వహుఁడయేనిఁ - బ్రజకు నది పంచి యీని కారణముచేత
దుర్బలుండగుఁ గాలుసేతులకుఁ బాఱ-కున్న రక్తము, తలబర్వు నూనఁగలదె?

స్వార్థపరులగు దొరల దుస్తంత్రములకుఁ - జిక్కి వారల కేల్వట్టి నిలుచు నితఁడు
చేవచెడియును బయివన్నె చెడక యిపుడు - చెదలుదిన్న కంబంబుపగిది నితండు.

*　　*　　*　　*

తగ స్వదేశస్వరాజ్యస్వధర్మములను - నిలిపి లోకహితంబును జలిపి పేరు
పెంపు వెలయింపలేని యాపేదజాతి-మేక మెడచంటిజాతియై మిన్నకుండు.

తన సమాధి విడిచి తరలిపోఁజాలక - అట్టె పట్టి ప్రాఁకులాడెడి యశ
రీరభూతమట్లు వీరల హృదయంబు - పూర్వమహిమ మెంచి పొంగుచుండు.

వెనుకటి పేరుపెంపుఁ దమ పెద్దల యస్థిచయంబుఁబోలెనే
అనిశము నాంతరంగికసమాధిని నిల్పి యదేతలంపులో
మునుఁగు మబ్బుపైకొనఁగ ముందుకు వెన్కకు జోగితూగుచుణ్
దనిసెడి కాటికాపరులఁ దార్కొనునే నవజీవనప్రభల్?

*　　*　　*　　*

వంతులు దెగక యసూయా-వంతు లగుటఁజేసి దొరలు పంచుకొనరుగా
కింతకును మింగకుండ్రె దు-రంతముగాఁ బట్టి చీనరాజ్యము నెల్లన్.

కార్యవాదు లనుచు ఖడ్గవాదు లనుచు - నేకరాశిగతులుగాక ప్రజలు
భేదదృష్టిఁ జూచి విషమపరిస్థితుల్ - దెచ్చుచున్నవారు దేశమునకు.

పంపినారట ప్రార్థనాపత్రములను - మేన్నిక్రొన్నెత్తుట లిఖించి జేనికడకుఁ
గత్తి చేఁ బూని సమరరంగమున కుఱుక - ముదలయిడుమని యువజనుల్ పొదలువేళ్ళ.

కొడుకు సమరాంగణమునకు వెడలకుండఁ - గాలిసంకెల యైతినిగా యటంచు
వేఱుగతిలేని యొక వృద్ధవీరవనిత - పొడుచుకొని చచ్చెనఁట పుత్రుఁ బోరి కనుప.

స్వార్థము భజించి చెఱలోన నడఁగియుండు - స్వార్థము త్యజించి యాకాశమంటు నరుఁడు
విత్తనము రూపుమాయంగ వెడలుఁగాదె - వృక్షము సహస్రముఖముల విస్తరిలుచు.

చిత్రకథలుగ జనములు చెప్పికొంద్రు - పాడికొందురు గీతప్రబంధములుగ
చదువుకొంద్రు మహావీరచరితములుగ - మెచ్చుకొందురు తలలూఁచి మేలటంచు.

వీరి దేశాభిమానంబు వీరి స్వార్థ-సంగపరిత్యాగమును (?) వీరి సాహసములు
కనుల నానందబాష్పముల్ క్రమ్ముదేఱ - నుల్లములఁ గోర్కె- లువ్విళులూర నహహా !

మగనికిఁ దెచ్చియిచ్చె నొకమానిని యాతనిఁ బోరి కంపుచున్
జిగిదళుకొత్తఁగాఁ జికిలిచేసిన ఖడ్గము చేతఁబట్టి నె
మ్మొగము సువర్ణభాజనముఁబోలి నివాళియొసంగ స్వారికై
సొగసుగ నంజ నిల్వెడలుచో మును వేత్రము నిచ్చు చెల్వనన్.

మెత్తని పూలపాన్పుపయి మేన సుగంధ మలంది కాంతతోఁ
జిత్తము రంజిలన్ మునువసించిన యాసుఖ మెంచఁ డంగముల్
నెత్తుట జొత్తిలం గటికినేల జయేందిరతోడి మోహపున్
బొత్తుమఱంగి వీరయువనూతనసఖ్యరసైకలోలుఁడై .

అందఁగల వివ్వి బిడ్డకు ననుభవింపఁ-గలఁడు చెలికాండ్రుఁగూడి యుగాదినాఁడు
అనుచు నొకవెఱ్ఱితల్లి భక్ష్యములు వండి - పదిలముగ బంపెనఁట సైన్యపతులపేర.

"నీ కుమారుఁడు వీరుఁడై నిలిచి పోరి - వైరివీరుఁదునిమి దుర్వారుఁ డగుచు
వారితోడన చనియె నిర్వాణరాజ-ధాని కేటువడ్డ పులివిధాన, మరియు.

అందుకొనవమ్మ మున్ను నీయనిపినట్టి - భక్ష్యములతోడ మా ధన్యవాదములను
పండుగలు లేవు మన వీరపత్నులకును - వీరమాతలకును నేఁడు వీనికన్న."

* * * *

కవిత్వము

పాటిబండ మాధవశర్మ

కవిత్వ మొకసృష్టి. ఈసృష్టి రెండువిధములు: బహిస్సృష్టి, అంతస్సృష్టి. బహిస్సృష్టి అనగా దృశ్యమానమగు జడజగత్తు ఒకసృష్టి, దానిపరమార్థము ఒకసృష్టి. జడత్వము ప్రధానముగా భగవంతుడుకావించిన యీసృష్టినే కవి పరమార్థము ప్రధానముగా సృష్టించును. బుద్ధిమంతులు ప్రపంచము మాయయని చెప్పినారు. ఏలన, దృశ్యమానమగు జగత్తంతయు నశ్వరముగనే యున్నది. అనశ్వరమైన దాని పరమార్థమును కనుగొనలేనంతవఱకు దాని బాహ్యారూపమే మనకు తథ్యము. పిమ్మట మిథ్య; అనగా లేనిది. ఉన్నది దానిపరమార్థమొక్కటే. కవిసృష్టి కీపరమార్థమే పదార్థము. అనగా జడప్రకృతియను పదార్థమునకు చైతన్యము నొసంగుతేజస్సు కవిసృష్టికి పదార్థము. కనుక కవిసృష్టియంతయు తేజోమయము. అందు నశ్వరమగు జడత్వ మేమియులేదు. పరిష్కరించినచో జగత్ సృష్టి జడత్వప్రధానమనియు, కావ్యసృష్టి తత్త్వప్రధానమనియు తేలినది.

కవిత్వమునకు తత్త్వమునకు గల సంబంధమును Plato మహాశయు డిట్లు చెప్పినాడు:

Poetry is three removes from the truth, being but an imitation by the Artist of the imitation in life of an idea in the mind of God."

భగవంతుని మనస్సులో జనించినయొక సంకల్పమునకు సృష్టి యనుకరణము. ఆసృష్టికి కావ్యమనుకరణము. కనుక కవిత్వము తత్త్వమునకు మూడుమెట్లు క్రింద అని Plato వాదము. Plato కేవలము తార్కికునివలె మాట్లాడుచున్నాడు. కాని యథార్థము నరసినచో నిట్లు తోచును. ప్రకృతి భగవత్సంకల్పమునకనుకరణము. భగవత్సంకల్పము వ్యక్తమగుటకు ప్రకృతియను జడపదార్థము నాశ్రయించినది. ఆసంకల్పము పరమార్థము మరుగుపడిపోయి పట్టిజడరూపమే వ్యక్తమగుచున్నది. ఈసృష్టి ననుకరించుటలో కవిచేసినసంస్కారమేమి? దానిజడత్వమును తొలగించి తత్త్వమును ప్రకాశింపజేసినాడు.

కనుక సృష్టిలో వ్యక్తముకాజాలనిభగవత్సంకల్పము కావ్యమున వ్యక్తమైనది. కాగా Plato చెప్పినట్లు కవిత్వము ప్రకృతికంటె ఒకమెట్టు దిగజారక ఎగప్రాకినది. అందుచే తత్త్వమునకు మూడడుగులు దూరమగుటకు బదులు తత్త్వసాయుజ్యమును పొందినది. ఇప్పుడు దీని నొకవిధముగా చెప్పవచ్చును. భగవంతున కొకసంకల్పము కలిగినది. దానిని సృష్టియను కావ్యరూపమున వ్యక్తము చేసినాడు. రసికులు దీనిని గాంచి ముగ్ధులైరి; అలసులు ఉదాసీనత వహించిరి. తాత్త్వికులు ఇది

మిథ్య యనిరి. కవిలో ఈ రసికత్వము, తాత్త్వికత్వము గలవు. కవి సృష్టిని గాంచి దాని తత్వము గ్రహించి ముగ్ధుడైనాడు అలసులగు లోకులకు దీనిని వ్యాఖ్యానము చేసి వివరించుచున్నాడు. Mathew Arnold మహాశయుడు "Poetry is the criticism of Life" అనుటలో నిదే పరమార్థము. Life అనగా ప్రకృతి (Nature) అని నాయర్థము.

కాలము గడచినకొలదియు లోకు లీ ప్రకృతికి దూరమగుచున్న ట్లున్నది. అనగా సృష్టికి ప్రాచీనత్వము ఘటిల్లుచున్నది. ఈ ప్రాచీనత్వము కేవలము అధ్యాస, అనగా ఆరోపితము. ఈఅధ్యాస లోకుబద్ధదృష్టిలో మాత్రమే. కనుకనే లోకము పూర్వమువలె నేడు సృష్టిని వ్యాఖ్యానము చేయలేకున్నది. సృష్టిరహస్యమును సృష్ట్యాదికి సన్నిహితములైన వేదములవలె నేడు మనము వ్యాఖ్యానము చేయలేము. సమకాలగ్రంథమును సమకాలికులు వ్యాఖ్యానము చేసినంత సత్యసన్నిహితముగ భావికాలమువారు చేయలేరు. అంతకంటె బాగుగ చేయవచ్చును గాని సత్యసన్నిహితముగ మాత్రము చేయజాలరు. అట్లే సృష్టిని వేదములు చేసినంతసత్యముగ నర్వాచీనకావ్యములు వ్యాఖ్యానము చేయలేవు. కాని యీ వ్యాఖ్యానముయొక్క సత్యత కవియొక్క ఋషిత్వముమీద నాధారపడియుండును. అనగా ప్రకృతికి ప్రాచీనార్వాచీనతలు లోకము దృష్టిలోమాత్రమే కాని యథార్థముగా నది ప్రత్యగ్రము, అనగా అభినవము. దాని విషయములో కాలము సంజ్ఞామాత్రము. అది కేవలము (Absolute). కాలమును ఇట్లు కేవలముగా గణింపగలవా డొక్క ఋషి. తరువాత నిట్టిదృష్టి కర్తృతగలవాడు కవి. కవి ఋషిత్వమును వృద్ధిబొందించుకొను కొలందియు నీ వ్యాఖ్యానము సత్యసన్నిహితమగుచుండును. అందుచేతనే "నానృషిః కురుతే కావ్యం" అను వాక్యము పరమ సత్యము.

"దళితహృదయం"

ఉభయభాషాప్రవీణ, హనుమదింద్రకంటి

వెన్నెలలు పూసి ప్రళయమ్ము విరియునాడు - రాలి నామీద పడె మల్లెపూలత్రాచు
కరచివేయనీ చంపనీ గరళముముసి - ఏల కురిసితివే జాలిపూలవాన.

ప్రోవులు ప్రోవులై విరియ బూసినతామరపూలతోటలో
తావిమె గొడ్డువోయినవిధాన నిదాఘపు టెండమావుక్రొం
బూవుల కేడ్చుకొన్నయెద మోస మెరుంగునె? సుంతయేని, పో
నీ విదళించి చీల్పవలెనే సరిక్రొత్తని ప్రేమబాష్పముల్.

ఏల యపత్రపావిలసితేక్షణ వేసవి మల్లెవేళలన్
చిలుచుకొంటి వీహృదయ చిన్మయముద్రల బీదకన్నులన్
రేల మరేల చుక్కనునురెక్కలకాంతులతూగు నింకి క్రీ
నేలల నీవు నేను మరణించితి మీభువనాలయేడ్పుతో.

ముసిముసి నవ్వులన్ తొలకిపోయినముత్తెపు పచ్చిపంటలై
వస మొనరించుకొన్న పసిపాపల మైత్రి మొకప్డు నేటి కీ
విసపుకసాయికోతగొని వేదురు లెత్తిన మొండిబొందె కీ
కుసుమము లేలనే? యెవరి కో దయసేయుము ప్రేమమూర్తివై.

చీకటికౌగిలింతల వసించిన ఈ నిరుపేదవాని కే
లే? కనుగీటి వెన్నెలహాసింపుల ద్రోహము నాడునాటికిన్
ప్రాకిన ప్రేమకాంతుల కుపాయన మిచ్చితి పశ్చిమాశవై
వేకువ లేని నాబ్రదుకు వీథుల నాడు పిశాచమూర్తివే?

నన్నియయతులు - కొన్నిటిగతులు

సింహావలోకనము

శ్రీమర్యాదర్శక, నడకుదుటి వీరరాజుపంతులు

౨

భట్టారక కవిచంద్రుని భారతభాగమునుబట్టి యాతనినాఁటి కాంధ్రకవిత్వమున నుపయోగింపఁబడుచుండెడియతులు—స్వర, వర్గ, సంయుక్త, సరస, ఏకతర, మునిభక్తినామములతో నొప్పునవి యా జే యనియు, నందుఁ గొన్ని యసాధారణకవనసామర్థ్య ద్యోతకములును, అనన్యకవిసంప్రయుక్తములును, నత్యాశ్చర్యసంజనకములును నని యితఃపూర్వము నిరూపింపఁబడినవి.

ఆచారవ్యవహారాదులయందుంబోలెఁ గవిత్వమునందును మనప్రాచీనులు గట్టికట్టుపాటులఁ గొన్నిటి నొనర్చి యుండిరి. అట్టినిబంధనములను భగవదాజ్ఞలుగ శిరసావహించి, మనపూర్వకవులు వానికి బద్ధులై ప్రవర్తించుచు నుండెడివారు. కావుననే వారు వశ్యవాక్కులనియు, శాపానుగ్రహసమర్థు లనియు నేఁటికిని గీర్తింపఁబడుచున్నారు.

ఈశ్వరసంకల్పితంబు లగు సూర్యచంద్రభూమ్యాదిగ్రహసంచారములు, తపోవర్షాదికాలప్రసారములు మొదలగువానివలె మనుష్యకల్పితంబు లగు నియమములెల్లకాల మొక్కరీతిని గట్టువడి నిలువఁగలవా? కాలము గడచినకొలఁదిఁ దక్కినయాచారాదులుంబోలెఁ గవిత్వనియమములును బిగు వెడలి సడలసాగినవి. కావుననే నన్నియనాఁటికి నాంధ్రకవిత్వమునకు విధింపఁబడియున్న విరతు లాఱును గాలక్రమమునఁ బెరిఁగి యప్పకవ్యాదులనాఁటికి నలువదికిఁ బైఁగఁ బెరిఁగిపోయినవి.

యతులసంఖ్య క్రమాభివృద్ధి నందినట్లు స్ఫురింపఁజేయుచు, నేఁటివనుకఁ గానవచ్చు ఛందోలక్షణగ్రంథములయం దెల్ల మొదటిదిగాఁ బరిగణింపఁబడుచున్నపాత్తము కవిజనాశ్రయము. ఏతద్గ్రంథకర్తృత్వము పలువురపై నారోపింపఁబడుచున్నది. ఇది భీమకవివిరచిత మని తలంచువారు పూర్వలక్షణగ్రంథకర్తలలో ననేకులును, నేఁటివారిలో నత్యధికసంఖ్యాకులును గలరు. అది భీమనవిరచితమే యైనచో నన్నియనాఁటిదే యగును. నన్నియయు, భీమనయు సమకాలికులే యనువిషయమునుగూర్చినచర్చ కిది యదనుగామి విస్తరింపక, దానికిఁ గలహేతువులలో నొక్కదానిని మాత్ర మిచ్చట సూచించుచున్నాను.

కళింగదేశప్రభు వగు "అనంతవర్మ" యను చోడకళింగగంగదేవుఁడు, శాలివాహనశకము ౯౯౯-వ సంవత్సరమునఁ బట్టాభిషిక్తుఁ డైనట్లును, (శా. శ.) ౧౦౦౩-వ సం. మీనమాసమున బహుళపంచమీదివసంబున ౩౦౦ మంది బ్రాహ్మణులకు ఖోన్న (కొర్ని)* గ్రామమును దానముచేసినట్లును గళింగదేశశాసనముల వలనఁ దెలియనగుచున్నది.

ఈరాజకళింగగంగును వేములవాడ భీమకవి శపియించి రాజ్యపదభ్రష్టునిఁ గావించినట్లును, పిమ్మట ననుగ్రహించి దీవించినట్లును బ్రబోధించు నొకచరిత్ర విషయము పూర్వకాలమునుండియుఁ బరంపరగాఁ జెప్పికొనఁబడుచున్నది. ఏతచ్ఛాప, తనోక్షములఁ దెలుపు భీమకవిసింహునిపద్యద్వయమును కవిజీవితకారాదులే కాక బ్ర. శ్రీ. జయంతి రామయ్యపంతులుగారును దమకవిజనాశ్రయపీఠికయందు దాహరించి వాని ప్రామాణ్య మబాధిత మనియు వ్రాసియున్నారు. రెండవ (శాపమోక్షణ) పద్య మగు

---

* ఇవ్విషయమును దెలుపుశాసనము భారతీ ద్వితీయసంపుటాష్టమసంచికయందు బ్ర. శ్రీ. మ-రా-రా- శ్రీ గిడుగు వేంకటసీతాపతిపంతులుగారు తెలుఁగులిపితోడను, దెలుఁగర్థముతోడను బ్రకటించియున్నారు.

“వేయి గజంబు లుండ బది
　　వేలతురంగము లుండ నాజిలో
రాయల గెల్చి సజ్జనగ
　　రంబునఁ బట్టము గట్టుకో వడిన్
రాయకళింగగంగ! కవి
　　రాజు భయంకరమూర్తి చూడఁ దాఁ
బోయిన మీనమాసమునఁ
　　బున్నమ వోయిన షష్ఠినాఁటికిన్.”

అనుదానిలోని మాసతిథులకును, పైశాసనములోని మీన మాస, బహుళ (పున్నమ వోయిన) పంచమీతిథులకును నత్యద్భుత మగు కలయిక గుదురుకొనుటయే కాక, పై శాపాదికథ సత్యమే యనువిశ్వాసమునుసయితము పెరిఁగించుచున్నది!

శాపానుగ్రహశక్తియుక్తుఁడగు నా ‘దాక్షారామ భీమేశనందన’ కవిసింహుని మహామహిమము నేఁటికి రమారమి తొమ్మిదివందలయేండ్లక్రిందట నప్పరమ పవిత్రకాలమం దెట్లుండెడిదో! ౯౯౯-వ శకాబ్దమునఁ బట్టాభిషిక్తుఁ డైన యమ్మహారాజు, ఒండురెండేండ్లలో శత్రువిజితుఁడై, క్రమ్మఱ (భీమకవ్యనుగ్రహమున) విజితశత్రుఁడై, యాసంతోషముచేఁ బైదానమును గావించి, తపస్స్వాధ్యాయనిరతులై, పరమ పావనులై యప్పు డుండెడి బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుల సమారాధనము నొనర్చియుండును. (ఇవ్విషయము నింకను లబ పడుచు సాధనాదికమును గాలపురుషుఁడు మున్ముందు బయల్పఱుచునేమో!)

శ్రీరామయ్యపంతులుగారు, భీమకవి రాజకళింగగంగుకాలమున నున్నట్లు స్థిరపఱిచియు, నాతఁ డారాజు పరిపాలనములోని నడిమికాలమున నున్న యెడల నన్నియభట్టునకు నూఱేండ్ల * తరువాతివాఁడై యుండు నని కవిజనాశ్రయపీఠికయందు వ్రాసిరి. అక్కవిచంద్రుఁడు, కళింగగంగురాజ్యారంభకాలమునకే వృద్ధుఁడై యుండి, పైపద్యములోని “తాఁ బోయిన” అనుప్రయోగముచే జరిగిన దని చెప్పంబడు తత్కథావశేషమునకు వశుఁ డయ్యె నని యేల తలంపరాదు?

రాయకళింగగంగు పూర్వోదాహృతదాన మొనర్చినకాలము క్రీ. శ ౧౦౭౨-వ సంవత్సరము. నన్నియభట్టు గతించినకాలము క్రీ. శ. ౧౦౫౫ సం. ప్రాంతము. కావున భీమ నన్నియ కవు లిద్దఱు సమకాలికులే యగుదురు. కవిజనాశ్రయము భీమనకృతమే యగునేని యది నన్నియకాలమునఁ బుట్టినదే యగును.

బ్రహ్మశ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు పట్టాభిషేకసంచికయందు ‘నన్నియకుఁ బూర్వము ఛందస్సు’ అనువ్యాసమున నిట్లు వ్రాసియున్నారు:

“ద్రావిడభాషలో “యాప్పిరంగలమ్” అను ఛందోగ్రంథము పదునొకండవశతాబ్దిని కలదు. అందు సంస్కృతకర్ణాటాంధ్రచ్ఛందస్సులప్రస్తావ మున్నది.

* విమర్శకాగ్రేసర భూరిబిరుద విరాజమానులగు బ్రహ్మశ్రీ, కాశీభట్ల బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారు ‘భాస్కరోదంత’ మను తమవిమర్శగ్రంథమున, భీమకవి తిక్కనసోమయాజికిఁ దరువాతివాఁ డని నిర్ధరించుటకై, కవిజనాశ్రయ మొకవ్యాకరణ మనియు, వేములవాడకవి తిక్కనకుఁ బూర్వుఁడే యైనచో, మున్న తెలుఁగునకు లక్షణ మెన్నఁడు నెవ్వరును జెప్పలే దని కేతనకవి తన యాంధ్రభాషాభూషణలక్షణగ్రంథమున నేల వ్రాయు ననియు వ్రాసినారు! మఱియు, భీమన నన్నియకు మిక్కిలి దూరపుఁగాలమునకుఁ బోవుటకుఁగాఁబోలు, కస్తూరికాదానమునఁ బ్రసిద్ధి వహించిన తెలుంగాధీశుని (ఆంధ్రరాయల) నామ మాధారముఁ జేసికొని, యాతనిని శ్రీనాథునివఱకు లాగినారు! “వచియింతు వేములవాడభీమునిభంగి, నుద్దండలీల నొక్కొక్కమాటు” అని కవిత్రయమునకన్న మున్నుగ భీముని శ్రీనాథకవి పేర్కొనుట, యాతనికాలమున భీముఁడు “ఉద్దండకవి” అని ప్రసిద్ధి గాంచియుండుటచేత నే యఁట! అందఱకంటెను ముందుగఁ దన్ను స్మరియింపకున్నచో, నయ్యుద్దండకవి శపియించు నని యాకవిసార్వభౌముఁడు భీతిల్లెనేమో!

"వాంచియార్ శెయిద వణ్ణ చందవుం" అని యుం దున్నది. అనఁగా "వాంచియ రచించిన తెలుఁగుఛందము" చూచి తా నాగ్రంథము రచించినట్లు గ్రంథకర్త చెప్పుకొనుటలోఁ గలదు. ద్రావిడనిఘంటుకార్యాలయమున విద్వాంసులుగా నున్న శ్రీ వా. రాఘవయ్యంగా రిది గుర్తించిరి. శ్రీ రంగస్వామిసరస్వతిగారి వలన నిది విని శ్రీ రాఘవయ్యంగారిని గలిసికొని సరిగా విచారించితిని. వాంచియ యను నాంధ్రచ్ఛందఃప్రణేత మనకుఁ దెలియరాకున్నాఁడు. ప్రాచీనప్రతుల లిపిరీతిని బరిశీలించినారు. "వాంచియార్" అనుపదము రేచియార్ గా నుండఁదగు ననిరి. కొన్ని సంస్కృతశబ్దములుగూడ నందట్లే వికృతిని బొరసియున్నవి. రేచియార్ అని యగునేని యాగ్రంథము రేచియ (రేచన) రచియించిన కవిజనాశ్రయ మగును. ఆద్రవిడగ్రంథకర్త జైనుఁడు. ఈరేచియయును జైనుఁడే. ఇది యొకపొందిక యగును. ఇట్లగునేని కవిజనాశ్రయము పదునొకండవశతాబ్దికిఁ దర్వాతది కాకపోవును......"

శ్రీ శాస్త్రిగారు వ్రాసినపైవిషయము ధ్రువపడునేని (రేచనకృతమగు) కవిజనాశ్రయము నన్నయకు మున్ను పుట్టినదే యగును.

పైవిషయము లట్లుండ, నన్నయభట్టారకుని నాఁటి ఆఱుయతులే యాంధ్రకవిత్వమున నేర్పడి యుండఁగా, కవిజనాశ్రయమునఁ బదియతులు గానవచ్చుచుండఁగాఁ దద్గ్రంథము నన్నయనాఁడో, లేక తత్పూర్వమో పుట్టిన దెట్లగు ననుప్రశ్న ముదయించును గావున దానికిఁ బ్రత్యుత్తరము చెప్పవలసి యున్నది.

కవిజనాశ్రయము చిరకాలమునాఁటి గ్రంథ మగుటచే దానికి వచ్చినన్నిపాట్లు మఱే యితరగ్రంథమునకును వచ్చియుండ లేదు. దానిప్రతు లెన్ని (యేయే దేశములం) గలవో యన్ని ప్రక్షిప్తపద్యము లద్దానియందు చేరిన వనియుఁ జెప్పవచ్చును. లేఖకులు, కవులు మొదలగువారు తమయిచ్చకువచ్చినన్ని పద్యము లితరలక్షణగ్రంథములనుండి తెచ్చియు, స్వప్రయోగసంరక్షణముపొంటెఁ దాము కల్పించియు నేతద్గ్రంథమునఁ జేర్చినా రని దానివ్రాఁతప్రతులను జూచువారికిఁ దోఁపకమానదు. చూడుఁడీపద్యములసొంపు!

"మొదలక్షరంబు వడి యగు,
పదమున రెండోక్షరంబు ప్రాసం బయ్యెన్
యిది గానక తాఁ జెప్పిన
మదనారికి నైన చేటు వల్లియరేచా!"

"యరలవచతురక్షరములు
పరుస మకారంబుతోడ వడి గొనవచ్చున్
ధర పుండరీకవడి యన
హరువంతపుబొమ్మ కీరవాణి యనంగన్."

(ఆంధ్రపరిశోధకమహామండలి
(పిఠాపురము)లోని యొకవ్రాఁతప్రతి.)

ఇట్టివానిని బెక్కింటి నెక్కుడుఁ జూపఁగలము? ఇట్లే యాయాయధికారములలోని లక్షణపద్యాదు లనేకము లితరులచే రచియింపఁబడి గ్రంథమునఁ దూర్పఁబడినవే! కొన్నికొన్నిపద్యము లేతద్గ్రంథకర్తవే యని విశ్వసింపఁబడుటకై వానియందు రేచన సంబోధనాదికములును గొన్ని కూర్పఁబడినవి! (దీనిలోని వైచిత్ర్యములను వెల్లడింప మఱియొక యదను గైకొనియెదను)

ఇట్టి (తలయేలుపాడమించు) పుస్తకమును బరిష్కరించి ప్రకటించిన శ్రీ జయంతి రామయ్య పంతులుగారి పరిశ్రమ మెంతయో వ్రాయవలయునా? ఆంధ్రలోక మంతయు వారికిని, దానిం బ్రకటించిన యాంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారికిని గృతజ్ఞమై యుండఁదగినదే! ఇఁక దానిలోని యతులనుగూర్చి విచారింతము.

నన్నయభారతమునఁ గానవచ్చు స్వర, వర్గ, సంయుక్తాదియతు లాఱును గాక ముద్రిత మగుకవిజనాశ్రయమున—అఖండ, ప్రాది, బిందు, ప్లుత సంజ్ఞలు గలయతులు (మఱి) నాలు గధికముగఁ గన్పట్టుచున్నవి. అవి యన్నియుఁ జిత్రముగ నొక్కచోటనే చేర్చి యున్నవి! వీనిలో నొక్కొక్కదానిస్థితిని గ్రమముగఁ దెలిపెదను:

అఖండయతి

కవిజనాశ్రయమున దీనిలక్షణ మిట్లున్నది:

"మానుగ విశ్రమాక్షర స
మంచిత మై స్వర మాదినం దదీ
యానుగుణాక్షరంబు కాని
యైనను జెప్పఁగవచ్చు నీక్రియన్
భానుసహస్రభాసి వృష
భాధిపుఁ డన్నటు లర్థయుక్తమై
పూనినచో నఖండయతి
పొల్పగు నాదికవిప్రణీతమై."

ఈపద్యము పాల్కుఱికి సోమనాథకవిప్రణీత మని యొకప్రతీతి గలదు. ఇదియే వాస్తవ మై యుండును. సోమనాథుఁడు తనగ్రంథములం దఖండ యతుల నుపయోగించినాఁడు. మఱియుఁ బైపద్యము కవిజనాశ్రయకారునిది గా దనుట కా గ్రంథమునందే యొకయాధార మగపడుచున్నది. 'స్వరయతులు' అను శీర్షిక గల ౧౯-వ పుటలో,

"స్వరగణము కకారాద్య
క్షరములతో సంధిచేసి కదియించినఁ ద
త్స్వరము * కాని చెప్పనది వ
ల్లరవిందజసదృశ, కవిజనాశ్రయ, కృతులన్."

అకారాదిస్వరములను గకారాదులపైఁ గదియించినప్పు డాస్వరమునకే వడిని గూర్పవలయు నని విధించిన యా (పూర్వపు) గ్రంథకర్త మరల నఖండవడిని గూర్పవచ్చునని యెట్లు చెప్పియుండును? కావున నిప్పద్యము ప్రక్షిప్తమే యనుటను సందియము లేదు.

భట్టారకకవివర్యునకు నఖండయతి యిష్టమైన ట్లగాఁ దోఁపదు. ఆతనిభారతము వ్రాఁతప్రతులలోను, ముద్రితపుస్తకములయందును అఖండయతులు గలపద్యము లత్యల్పసంఖ్యాకములు గలవు. అవి యఖండయతి ప్రియు లెవ్వరో దిద్దినవియు, లేఖకదోషములును నై యుండును. ఆంధ్రమహాభారతమును బరిష్కరించి ముద్రింపించినపండితు లట్టివాని ననేకములను దొలంగించి యుక్తమైనపాఠములనే ప్రకటించిరి. కాని, యప్పండితుల నందఱను గనుగప్పినవి యొండు రెండు ప్రయోగము లందు నిలిచి యున్నవి:

"సీ. చపలాక్షి..., ...వేడ్కఁ దివురు,
నతిఘనలజ్జావ♦నత యగువక్కన్య..."
(ఆదిపర్వ. తృ. ౩౭.)

ఇది నన్నియనియమములు గల సీసములలో సర్వయతిసీసము. దానంజేసి పైప్రయోగ మఖండయతితోఁ గూడిన దగుచున్నది. ఇది ప్రాసయతిగఁ దోఁచుటచేతఁ గాఁబోలు, పరిష్కర్తలు దీని నట్లె యుంచినారు. దీనికి సరియైనపాఠము లభియించు నేమో యని నేను, కొంతకాలముక్రిందట ననఁగా క్రీ. శ. ౧౯౨౨-వ సం. అక్టోబరునెలలో మ. రా. శ్రీ గిడుగు వేంకటసీతాపతి పంతులుగారికేర వ్రాయఁగా, వారు తమయొద్ద నున్న తాటియాకుప్రతులను శ్రమముమై వెదకించి వానిలోని పాఠముల నన్నిటిని దయతో వ్రాసి పంపిరి. అందు

"అతిఘనలజ్జాన న♦తాస్య యానక్కన్య"

అనుపాఠము గానవచ్చి యెనలేని యానందమును గూర్చినది! నన్నియకవీంద్రుఁడు 'అవనత' శబ్దమునకు 'వదన' 'ఆనన' 'ఆస్య' మొదలగుశబ్దములను, 'ఆనత' శబ్దమునకు 'వైరి' 'రిపు' 'శాత్రవ' ఇత్యాదిశబ్దములను తఱచుగఁ జేర్చి ప్రయోగించుచుండుట గలదు. ఇచ్చట 'అవనత' శబ్ద మాస్యపర్యాయపదములలో దేనితోడను చేరదు. కావున,

"అతిఘన లజ్జా న-తాస్య యానక్కన్య"

అనునదియే యుక్తమైనపాఠముగఁ గానవచ్చుచున్నది. ఇంకను వెక్కుప్రతులఁ బరిశీలించినచో నెం దెట్టిది లభియించునో! ఇప్పుడు పైపద్యపాదభాగమునకు "లజ్జా + నత + ఆస్య" అని భేదము. "నతోత్తమాంగుల" ఇత్యాదిగ నన్నియ (సభా. ప్ర. ౨౨౦.) ప్రయోగములు గలవు.

* "స్వరమ కాని" అని యాంధ్రపరిశోధక మహామండలిలోని వ్రాఁతప్రతులు.

"కాని నాగపురమున♦కానరంగఁ జని రమ్య"
(ఆది. అష్ట. ౧౨౮.)

ఇప్పాదభాగము గల సీసమును సర్వయతిసీస మే.

మ. రా. శ్రీ గిడుగు వేంకటసీతాపతిపంతులు గారు తెలుఁగుమాసపత్త్రిక రెండవసంచికయందు "నన్నయసీసభేదములు" అనువ్యాసమున పైపాదము నుదాహరించి యిది యఖండయతి యనుభావము నగపఱిచిరి. కొంతకాలమున కాపత్త్రికను గాంచి నేను వారి పేర,

"కాని నాగపురమున-కును జని నిజరమ్య"

అనుపాఠము, సవ్యాఖ్యానాంధ్రమహాభారతము (చదలువాడ సుందరరామశాస్త్రిగారిచేతను, దండిభొట్ల సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారిచేతను ప్రకటితము)నఁ గల దని వ్రాయఁగా వారు, "'కును' అనుచోట సముచ్చయమున కర్థవిశేష మేమి" యని (౬-౧౧-౨౨) నా పేర వ్రాసిరి. ఇది ద్రుతమునకుఁ గల స్వత్వరూప మని వారికి వ్రాసితిని. నన్నియభారతమున నట్టి స్వత్వరూపములు గలవు.

"అం,చును నాస్తికమునీంద్రు..." (ఆది.ద్వి.౨౩౨)
"మెఱపునుం బోలెను - వఱలునుత్పలగంధి"
(సప్త. ౧౯౯.)
కావున, (ఇత్యాదులు.)

"కాని నాగపురమున-కును జని నిజరమ్య"

అనునదియే కవిప్రయుక్తపాఠము.

నన్నియభారతమును బరిశీలించువారి కాతని నియమము లత్యాశ్చర్యమును గొలుపును. మఱియు నాతనివలె నట్టినియమముల నవలంబించి కవనమును సాగించినకవి యాంధ్రప్రపంచమున నేఁటిదనుకఁ బొడమ యవచ్చినవారిలో నొక్కఁడును లేఁడు. అట్టినియము వంతుఁ డఖండయతిని బాటించినాఁ డనుట సమంజసము గాదు.

ప్రాదియతులు

ఈయతులంగూర్చి కవిజనాశ్రయముద్రితపుస్తకమున నీక్రిందిలక్షణపద్యము గలదు.

"ప్రపరాపసమను సుప్ర
త్యపినిర్దురధిన్యుపాభ్యుదా*జ్వతియ్యపప
ర్యుపసర్గవింశతికి వ
ళ్లుపరిస్వరయుక్తమైన నుభయముఁ జెల్లున్."

ఈపద్యము కావ్యాలంకారచూడామణి గ్రంథకర్త యగు విన్నకోట పెద్దనార్యునిది. చల్లఁగా నెవ్వరో యాపద్యమును గవిజనాశ్రయపువ్రాఁతప్రతులయందు చేర్చినారు. (చూడుఁడు, కావ్యాలం. చూడా. సప్త. ౮౭ ప.) మఱియు నిప్పద్యము కవిగజాంకుశములోని దని సులక్షణసారమునఁ గలదు! సులక్షణసారగ్రంథకర్త 'తాతంభట్టు' అని వావిళ్లవా రచ్చువేయించినారు! (అతఁడు లింగమగుంట తిమ్మన.) అప్పకవి సులక్షణసారమును దనగ్రంథమునఁ బేర్కొన్నాఁడు. కాన తిమ్మన యప్పకవికంటెఁ బూర్వుఁడే! అయిన నేమి? అప్పకవీయములోని పద్యములు సులక్షణసారములోని లక్షణములకు లక్ష్యము లైనవి! (చూ. మన లక్షణగ్రంథములగతి!)

కీ. శే. వే. వేంకటరాయశాస్త్రిగా రచ్చువేయించిన కావ్యాలంకారచూడామణియందు పైపద్యము,

"క. ప్రపరాపసమను...
......, ...వ
ళ్లు పరస్పరవర్ణయుక్తి-నుభయముఁ జెల్లున్."

అని కలదు. కాని యిందు యతి దప్పినది. (కవిగజాంకుశములోని దని) సులక్షణసారమున నుదాహరింపఁబడిన దానియందును యతి భంగము నొందినది. కాన,

"...వ, ళ్లుపరిస్వరయుక్తమైన..."

అని యుండుట యొప్పు.

---

*అభ్యుదాజ్వ్య-అని యచ్చుపుస్తకమునఁ దప్పుగాఁ బడినది. 'అధిన్యుప' అనుచోట 'ని' అనునది యుండనే యున్నది గాన నిచ్చట 'వి' అనునదియే యుండఁదగును.

ఉపసర్గములతోఁ గూడిన పదములయతులు నన్నియభారతమున నధికనియమముతో నున్నవి:—

ప్ర:— ప్రారంభ (ఆది. తృ. 3; అర. ప్ర. ౧.), ప్రాప్త (ఆది. తృ. ౧౪౧.), ప్రార్థించెన్, (ఆది. ష. ౧౫.), ప్రారబ్ధ (ఆది. సప్త. ౧౫౦.) ఇత్యాదుల నారయుచో, నీయుపసర్గముతోఁ గూడిన యచ్చున కచ్చటను నన్నియకవిసత్తముఁడు యతిసంధానము నొనర్పలేదని తెలియనగును.

సమ్:— సమాఖ్య, సమర్పణ, సముల్లసన, సమీహిత, సమక్ష, సమర్థ, సమాగమ, సముదయ, సమాప్తి, సమంచిత, సమగ్ర—ఇత్యాదుల నన్నిట (సమ్ + అఖ్య, ఇత్యాదిగ స్వరము స్పష్టముగ భేదింపఁబడుచున్నను) హల్లునకే యతి! అయినను,

"ఉగ్రమయూఖసాక్షిగ స-మున్నతదక్షిణపాణి..."
(ఆది. తృ. ౧౫౯.)

అని పైనియమమునకు భంగముఁ దెచ్చు పాఠ మచ్చు ప్రతులఁ గొన్నిటఁ గానంబడియెడిని. కాని, మఱి కొన్ని ముద్రితగ్రంథముల

"ఉగ్రమయూఖసాక్ష్యముగ-నున్నత..."

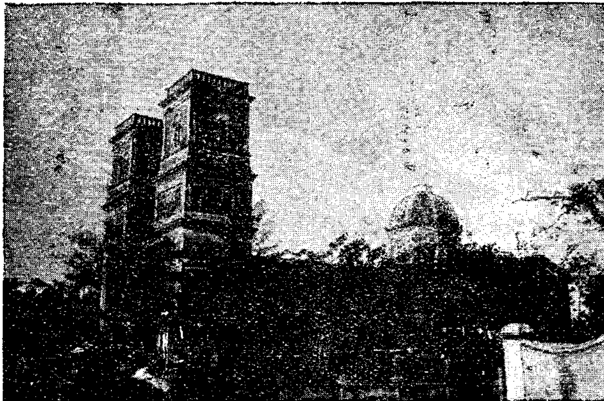
అను సరియైనపాఠమే యున్నది. మఱియు నానంద ముద్రాలయమువారు ౧౯౦౬ సం. ముద్రింపించినప్రతిలో పైరీతిగ సవరణమును శుద్ధపత్త్రికయందు చూపినారు.

అను:— అన్విత (పలుచోటుల.), అన్వయ- ఇత్యాదులందు విరతి ప్రాణికే కూర్పఁబడినది.

ప్రతి:— ప్రత్యక్ష (ఆది. సప్త. 3౫; అరణ్య. తృ. ౪౯.), ప్రతీక్షించు (ఆది. స. ౨౬౪.)- ఇత్యాదులను హల్లునకే యతి.

అభి:— అభీప్స (ఆది. తృ. ౭౨.), అభ్యుదిత (ఆది. తృ. ౧౨౪.), అభ్యుదయ (సభా. ప్ర. ౧౮.), అభ్యంతర (అర. తృ. 3౫3.) మొదలగు వానికిని వ్యంజనయతియే.

తక్కిన యుపసర్గయత్యాదులు మఱియొక సంచికయందు ప్రకటింపఁబడును.



పుదుచ్చేరి బ్యాంకు

నన్నెచోడుని కుమారసంభవము

కత్తి సాంబమూర్తి శాస్త్రి

అనుకరణౌచిత్యములు

కవిరాజశిఖామణి బిరుదాంచితుఁ డగు నన్నెచోడుని కుమారసంభవము నిదివఱకుఁ బెక్కురు పండితులు విమర్శించియున్నవారు. కొందఱు కాలనిర్ణయము విషయమునను, కొందఱు విశేష పదప్రయోగవిషయమునను, కొందఱు గ్రంథప్రౌఢివిషయమునను జర్చించి యుండిరి. నేనిపు డాతని యనుకరణవిషయమున శక్తి కొలఁది జర్పింప సాహసించినందులకు పండితులు క్షమింతురుగాక!

కుమారసంభవమును ముద్రించి ప్రకటించిన బ్ర. శ్రీ మానవల్లి రామకృష్ణకవి (యమ్. ఏ.)గారు తమ పీఠికలో "నీకుమారసంభవమునకు మూలకృతి యేది"యని విమర్శించుచు నుద్భటకాళిదాసాదుల కుమారసంభవముల కిది యనువాదము గాదనియు, నిది స్వతంత్రగ్రంథమనియు వ్రాసియున్నారు. కాని యావాక్యము లంతగా సత్యమును దెల్లడింపలేదేమో యని నాకు సంశయము గలుగుచున్నది. "ఉద్భటుని కుమారసంభవము నీతఁడు చూచెనని యేర్పడుచున్నది" యని నిర్ణయించుట కాధారము లేనియు విస్పష్టముగా నగపడలేదు. కాని కాళిదాసుని కృతి చూచియే యీకృతి రచింపఁబడినదనుటకుఁ బ్రబలాధారము లనేకములు గలవు. కొన్నిటినిమాత్రము పాఠకుల విమర్శనకై యుదాహరించుచున్నాఁడను.

నన్నెచోడుఁ డీకావ్యమును రచించుటలో నాంధ్రీకరణవిషయమున మిక్కిలి స్వతంత్రతను బ్రకటించి యున్నాఁడు. కథలమార్పునందేమి, మూలము ననువదించు పట్టులనేమి, యాతఁడుచూపిన నిరంకుశత్వ మవ్యాహతము గానున్నది. మార్పులన్నియుమనోహరము లేయైనను గొన్ని యౌచిత్యమునకుఁ గడుదూరమున నున్నవి. ఈతఁడే ప్రథమాంధ్రకవి యనునూహతో శ్రీరామకృష్ణ కవిగారు "ఇతనికిఁ బూర్వము సంస్కృతకవు లనేకు లున్నను వారియందు భావచౌర్యమగపడ"దనియు, "నీతఁ డట్టిభావచౌర్యము గావించినవాఁ"డనియు వ్రాసి "కింకవే స్తస్య కావ్యేన కిం కాండేన ధనుష్మతః, పరస్య హృదయే లగ్నం న ఘూర్ణయతి యచ్ఛిరః." అను శ్లోకమును,

'కం. ముదమున సత్కవికావ్యము
నదరక విలుకాని పట్టినమ్మును బరహృ
ద్భిదమై తలయూఁడింపని
యది కావ్యమె వాని పట్టినదియు న్శరమే.'

అను కందపద్యము నుదాహరించియున్నారు. కాని యిది భావచౌర్యము గాదనియు, నాతఁడు ప్రాచీనుల పద్యము లనేకములు తనగ్రంథమున ననువదించి యున్నాఁడనియు మనము తెలిసియునెడల నీతనికి భావచౌర్యదోష మంటగట్ట నక్కఱలేదని యూహింపఁగలము. వాని నన్నిటిని గ్రమముగాఁ బాఠకు లీవ్యాసమునఁ జూడఁగలరు.

ఈకవి యీకావ్యము రచించునపుడు కృతిరచనమున కారంభించి ముగియువఱకు నేకధాటిగా రచించినవాఁడు గాఁడనియు, నీకృతి ప్రారంభింపకముందు తాను రచించిన పద్యములు, కథలు నిందుఁ బొందుపఱిచెననియు నిశ్చయించుట యుచితమని తోఁచుచున్నది. కుమారసంభవకథ సంస్కృతమునఁ బెక్కుపురాణము లం దగపడుచున్నది. రామాయణము బాలకాండమున విశ్వామిత్రుఁడు రామున కీకథ యెఱింగించినట్లు కలదు. అం దీకథకు "కుమారసంభవ" మనియే పేరు నిర్దేశింపఁబడినది. కాళిదాసుఁడు రామాయణమునందలి కథ నాధారముగాఁ గొని కావ్యము రచించి రామాయణనిర్దిష్టనామముతోడనే తన కావ్యమునకుఁ "గుమారసంభవ" మని పేరు కల్పించినాఁడు. సతీజన్మంబును, [illegible]

దక్షాధ్వరధ్వంసమును దా నెఱింగినదియేయైనను, బ్రకృత కావ్యకథ కంతగా నుపస్కారకములు గామింజేసియు, నది రామాయణమున లేమింజేసియు వాని నాతఁడు తడవక,

శ్లో. "అథావమానేన పితుః ప్రయుక్తా
దక్షస్య కన్యా భవపూర్వపత్నీ,
సతీ సతీ యోగవిసృష్టదేహా
తాం జన్మనే శైలసుతాం ప్రపేదే."

అను నొక్కశ్లోకమునఁ బూర్వకథలనెల్లఁ బరామర్శించి విడచినాఁడు. నన్నెచోడుఁ డన్ననో యాశ్లోకము నాలోచించి యాపూర్వకథల నేల విడువవలయు నని యోజించి యాకథలనెల్ల నిందుఁ బొందుపఱిచినాఁడు. రామాయణమునఁ గామదహనము, పార్వతీపరిణయము, కుమారసంభవము ననుకథలుమాత్రమే వర్ణింపఁబడినవి కాని కుమారుఁడు తారకునితోఁ బోరుట, వాని సంహరించుట మొదలగు నుత్తరకథలు చేర్పఁబడ లేదు. కావుననే యందు "కుమారసంభవశ్చాయమ్" అని మాత్రమే నిర్దేశింపఁబడినది. కాళిదాసుఁడు గూడ శ్రీమద్రామాయణము ననుసరించియే గ్రంథరచనము గావించి కుమారోత్పత్తికారణమగు పార్వతీపరమేశ్వరుల సురతక్రీడ వర్ణించి యంతతో గ్రంథమును ముగించినాఁడు. కావుననే కాళిదాసునికావ్యమునకుఁ గుమారసంభవ మను వ్యవహారము సిద్ధమైనది. కుమారుని ఘనకార్యములును, దారకాసురసంహారమునుగూడ వర్ణింపఁబడినచోఁ గుమారవిజయమనికాని, కుమారచరితమని కాని పేరిడవలయునే కాని కుమారసంభవమని పేరిడుట సమంజసముగా నుండదుకదా? కావుననే ప్రస్తుత మగపడుచున్న కుమారసంభవమున నెనిమిదిసర్గములు మాత్రమే కాళిదాసుఁడు రచించినవనియు, మిగిలినభాగ మితరుఁ డెవ్వఁడో రచించి దాని కతికించెననియు, నీ యభిప్రాయముతోడనే వ్యాఖ్యాతృశిరోమణియగు మల్లినాథ మహోపాధ్యాయుఁ డెనిమిదిసర్గములకు మాత్రమే వ్యాఖ్యానము గావించి యుత్తరభాగములు [illegible] విమర్శకులు సిద్ధాంతీకరించినారు. నన్నెచోడుఁ డన్ననో కాళిదాస గ్రంథము ననుసరించి తనకావ్యమునకుఁగూడ గుమారసంభవమనియే పేరిడియు దాని కననుగుణములు, నప్రస్తుతములు నగు కథాభాగముల రచించినాఁడు. సైనాపత్యాభిషేక, తారకాసురయుద్ధ, తారకసంహారాదులు సంస్కృతమునఁ గాళిదాసీయములు గాకున్నను, అవి కాళిదాస విరచితములేయని భ్రమపడుటకాని, లేక గ్రంథ విపులీకరణాభిలాషచే నితరపురాణకథల నాధారపఱుచుకొని యాకథలు రచించుటకాని దానికిఁ గారణముగా నగపడుచున్నది. బాగుగ నాలోచించిన రెండవదియే కారణమైయుండు ననునమ్మక మేర్పడుచున్నది. కాని యాకథల వలనఁ జోడుని గ్రంథమునఁ గల గొప్ప యనౌచిత్యమొకదాని నిపుడు మనము తెలియవలసి యున్నది. సతీపరమేశ్వరులు గజారణ్యమున విహరించుచు గజరూపము లొంది క్రీడించి గజాననునిఁ దనయునిఁగాఁ బడసిరని చోడుఁడు కల్పించియున్నాఁడు కదా! దీనివలన నింకను సతీదేవి యోగాగ్నిచే శరీరత్యాగము గావింపకముందే, తారకాసురుఁడు ప్రబలుఁడై లోకము లాకులములు గావింపకమున్నే శివవీర్యసంభవుఁ డొకఁ డున్నట్లు తేలుచున్నది. అట్లయినఁ దారకాసురుని మహేశ్వరవీర్యసంభవుఁడు దక్క నితరులు సంహరింపఁజాలరుగావునఁ బత్నీవియుక్తుఁడగు శివునకుఁ బార్వతిని బత్నిగాఁ గూర్చి వారిరువురునుఁ దనయునిఁ బడయునట్లు ప్రయత్నింపవలయునని సురజ్యేష్ఠుఁడు సురల కానతిచ్చుటలో నౌచిత్య మేముండును? అదివఱకు జనించినయాతఁ డసమర్థుఁడనికాని, పార్వతీరూపమున నవతరించిన సతీదేవిగర్భమున జనించినవాఁడ తారకుని సంహరింపఁగలఁడనికాని నలువ వాక్యములందుఁ గానఁగాదు. శివవీర్యసంభవుఁడుమాత్రమే సమర్థుఁడని కలదు. వాస్తవమునఁ గుమారుఁడు సతీగర్భమునను జనింప లేదు; పార్వతీగర్భమునను ఉదయింప లేదు. అగ్నినిక్షిప్తమై, గంగాపరిప్లావితమై శరవణమున జ్యోతీరూపముననుండి కృత్తికాగర్భములందుఁ బ్రవేశించి కించిదంకురితప్రాయముగ వెలార్పఁబడిన హరవీర్యము శరవణమునఁ గమలపత్రమునందుఁ గుమారరూపమునఁ బరిణామ మందినది. అన్నిపురాణములం

దును, మనచోడునిగ్రంథమందు నిట్లే చెప్పఁబడినది. కావున సాపత్న్యగర్భసంజాతుఁడగు గజాననుఁ డస ద్భుతునిగ్రాయెనఁ జెప్పక సంతానహీనునకు సంతాన మాశించినట్లు మరలఁ బార్వతీపరిణయప్రయత్నము గావింపఁ డనుట యెంతయు ననుచితముగా నేయున్నది.

గణచతుర్థీ మహాత్త్వములు తెలుపుసందర్భమునఁ బార్వతి పిండిబొమ్మ నొకదానిని నిర్మించి దానికిఁ బ్రాణప్రతిష్ఠ గావించి ద్వారరక్షణమున నియోగింప శివుఁ డాబాలకునితో వివదించి త్రోసివేయఁగా శిరము తూలిపోయె ననియు, ననంతరము పార్వతీకోపాపనయ నమునకై యెంత వెదకించినను నాశిర మగపడలేదనియు, నుత్తరదిక్కునఁ దలయుంచి నిద్రించుజంతువు తలకోసి తెచ్చి యతుకఁ బరమేశ్వరుఁ డానతిచ్చెననియు న ట్లొక్కయేనుఁగుమాత్రమే నిద్రింప దానితల ద్రెంపి తెచ్చి యాపిండిబొమ్మమొండెమున కతికి ప్రాణప్రతిష్ఠ గావించిరనియు నొకకథ కలదు. గజాననజననమున కా కథయే మిక్కిలిసమీపమున నున్నట్లు తోఁచుచున్నది. అట్లేకాకున్నఁ గేవలము గజరూపముల విహరించినసమ యమున సద్యోగర్భమున జనించిన శిశువు కేవలగజరూప మననే జనింపక సగము గజము, సగము మనుష్యుఁడుగా నవతరించుట కేమికారణము గలదు? కావున గజా ననుఁడు శివవీర్యసంభవుఁడు గాఁడని తేలుచున్నది. కావుననే నలువ శివవీర్యసంభవుఁడుతక్క నితరు లా తారకు నుక్కడంప లేరనియుఁ, గుమారసంభవమునకుఁ గారణమైన పార్వతీపరమేశ్వరసమాగమమునకుఁ బ్రయ త్నింపుఁడనియుఁ జెప్పుట సంగత మగుచున్నది. ఈవిష యమును బాగుగ విమర్శించినచో నన్నెచోడునిగ్రంథ మునందలి గజాస్యజననాదికథలు కావ్యమున కుపస్కా రకములు కావు సరేకదా, మీదుమిక్కిలి యనౌచిత్య భంగము నాపాదించుచున్నవని తేటతెల్లమగుచున్నది. రామాయణమునందును, గాళిదాసకుమారసంభవమందును గల పరమేశ్వరుల గజారణ్యగజరూపవిహార, గజానన జనన, గజాననచరిత్రము లేపురాణమున నున్నవో!

ఇట్లే కుమారజననోత్తర కథలు కూడ ననౌచిత్య మునే ప్రకటించుచున్నవి. కుమారసంభవ పదమునకు కుమారస్వామి పుట్టుటయని కదా యర్థము. కావున నీ కథ కుమారజననముతోడనే ముగింపఁబడినఁ జేరు సరిగా నుండును. తారకాసురసంహారాదులు వర్ణింపఁబడినచో నీపేరు కథల సూచింపఁజాలదు. అపుడు కుమారవిజయ మని కాని, తారకాసురసంహారమని కాని గ్రంథమునకుఁ బేరుంచిన నుచితముగా నుండును. కాని అట్లు పేరిడక కాళిదాసగ్రంథమునకువలెనే నామకరణము గావించియు నుత్తరకథల రచించుట కేమి హేతువో? కాళిదాస గ్రంథమున నుత్తరకథలసూచన మొక్కింతే మాత్రము గలదు.

శ్లో. తస్యాత్మా శితికంఠస్య సైనాపత్యముపేత్య వః,
మోక్ష్యతే సురబందీనాం వేణీర్వీర్యవిభూతిభిః.
—స. ౨, శ్లో. ౬౧.

సూచనామాత్రమున నున్న యీ శ్లోకభావము ననుసరించియే చోడుఁ డుత్తరకథలనెల్లఁ దన గ్రంథ మునఁ జొప్పించినవాఁడు. తారకునకుఁ గుమారుఁడు సందేశమంపినసందర్భమున నన్నెచోడునిగ్రంథమునఁగల విషయము చూచిన నాతఁడు పైశ్లోకము నాధారముగాఁ గొనియే యుత్తరకథల రచించెనని స్ఫురించుచున్నది.

చ. సురమున నోడి దానవుల
తోడి విరోధము వీడి భక్తితో
సురపతి వచ్చి నాశరణు
సొచ్చి తగం జెఱలిచ్చియున్న నేఁ
గరుణయు పుట్టి తమ్మ పొడ
గట్టి శమించినయట్టి నాకుఁ దా
నిరవుగఁ బూని మార్కొనియె
నేని సహింతునె వాని నల్లెడన్.
—ఆ. ౧౦, ప. ౫౦౬.

గీ. భక్తిగీప్పడి సేనానిపనుపు సేసి
తడవు లేదేని గలిగెరే నడవుమొండె
వెఱవు సేయక దివిజుల చెఱలు లేక
విడువుమొండేని మన్నాస విడువుమొండె.
—ఆ. ౧౦, ప. ౫౦౭.

క. చెఱలు విడుమనిన పలుకెద్ద
గొఱవిం గొని చూఁడినట్లు గొని కాలఁగ బి
ట్టఱఁ గోపవహ్నిఁ జూచెం
జఱచుట మదకరికి సిల్లు చూపినభంగిన్.

—ఆ. ౧౦, ప. ౫౦౯.

ఉ. నన్నుఱ కేపునం జెఱల
నాకిపకాంతల దేరఁ బంచె నే
పన్నగ యక్షసిద్ధ సుర
పాలకు లాదిగ వేల్పులెల్ల నే
నన్న భయంబుఁ బొందికల
హంబున కెక్కుదు నిన్నుఁ బుట్టి తా
నెన్నఁడు బ్రాఁతియయ్యె మఱి
యెన్నఁడు నేర్చెను వెక్కిరింపఁగాన్.

—ఆ. ౧౦, ప. ౫౨౦.

క. దనుజేంద్రుఁ జెఱలు విడుమని
పెనగెడు పులిగొన్న మృగము పెట్టునఁ బడునే
చనుబాలుం... డెది వెనుక
యని వెలువడి జిక్కఁ ద్రోవ నలవియె నీకున్.

—ఆ. ౧౦, ప. ౫౩౬.

క. ఇమ్మెఱపున నిజసర్వ
స్వమ్ము గళత్రంబునైనఁ జను నీఁగఁ బర
స్వమ్ముఁ గళత్రము పరులకుఁ
గ్రమ్మఱ నొప్పించి మనుట కార్యము గాదే?

—ఆ. ౧౦, ప. ౫౫౪.

సీ. బాహుబలోన్నతి పాటించి రాక్షసా
ధీశుపట్టిన చెఱలెల్ల విడిచి
షణ్ముఖు నురుభుజాస్తంభాగ్రమున జయ
శ్రీ వొల్చె సాలభంజికవిధమున.

.... —ఆ. ౧౨, ప. ౪౭౪.

ఈయెత్తిచూపినయుదాహరణములవలన చోడుఁడు కాళిదాసశ్లోకభావమునే ప్రధానముగా మదినుంచికొని యుత్తరకథల సంధానించెననుట నిస్సంశయముగఁ దేలుచుండుట లేదా? దీనినిబట్టి నన్నెచోడుఁ డెల్లవిధములఁ గాళిదాసకుమారసంభవమునే మూలముగాఁగొని దానిలోని యుత్తమంబులగు పద్యరత్నంబులనెల్ల ననువదించుచు నెడనెడ స్వకపోలసాధితములగు పద్యములఁ గూర్చుచు రచింపఁదలంచెననియు, గ్రంథవిస్తరీకరణలుబ్ధుండగు కవి మూలముకంటె ద్విగుణితముగఁ దనస్వకపోలకల్పితకల్పనములఁ జొప్పించెననియు, కథాసంవిధానవిషయమునఁగూడఁ గాళిదాసుని రచనాప్రణాళిని విడువక స్వయముగ నితరకథాభాగములఁ గూర్చెననియు విదితమగుచున్నది.

పాఠకుల స్పష్టప్రతిపత్తికై కొన్నియాంధ్రీకరణముల నిటఁ జూపెదను:

శ్లో. రథః క్షోణీ యంతా శతధృతి రగేంద్రో ధను రథో
రథాంగే చంద్రార్కౌ రథచరణపాణి శ్శర ఇతి,
దిధక్షో స్తే కోఽయం త్రిపురతృణ మాడంబరవిధిః
విధేయైః క్రీడన్త్యో నఖలు ఫలతంత్రాః ప్రభుధియః.

—పుష్పదంతరచిత శివమహిమ స్తవము.

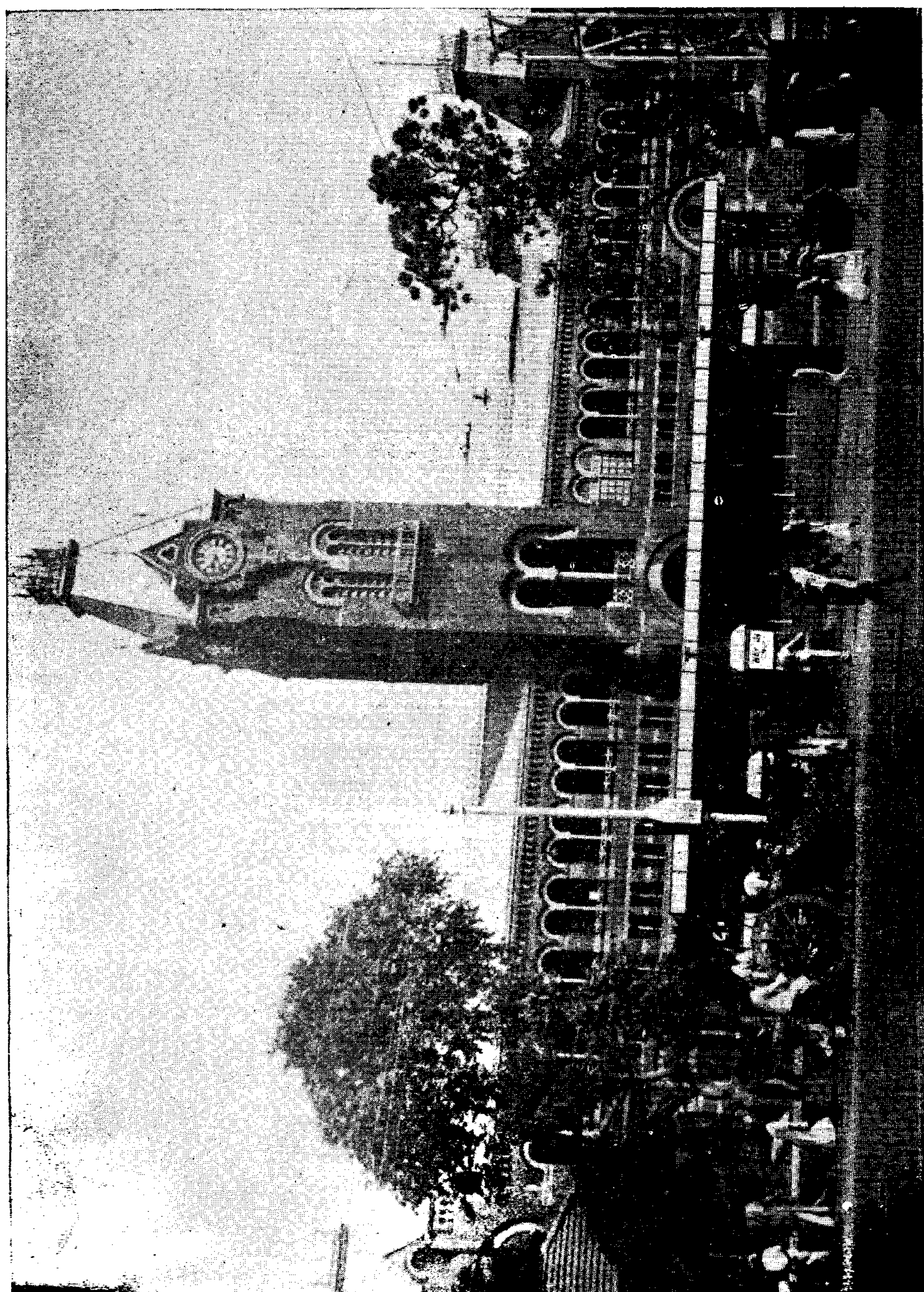
సీ. ధరణీతలంబెల్ల నరదంబు చంద్రార్క
బింబము ల్చక్రముల్ పృథుజవాశ్వ
ములు వేదములు పగ్గములు చతుస్స్వరములు
ప్రణవంబు గసగోల బ్రహ్మ సూతుఁ
డగపతి విల్లు పన్నగపతి గొనయంబు
హరి గోల గరి గరుం డనల మమ్ము
పవనుండు వేగంబు దివిజగణంబులు
వెరపులై యీశుండు పురము లేయఁ
దలచినంతన బోరన దమకు దార
వచ్చి కెలసంబు సేసినవార కారె
వీరిఁ బట్టి పరమేశుని విడుతు ననఁగ
వలదు నీ కేలఁ దేలినవాఁడు కాఁడె?

—ఆ. ౨, ప. ౧౬౦.

పుష్పదంతునిశ్లోకమునంగల యుద్ధపరికరములెల్లఁ గుమారసంభవమున గ్రహింపఁబడినవి. అధికముగ వేదములు గుఱ్ఱములు, పగ్గము లుదాత్తానుదాత్తస్వరిత

చెన్నపురి చిత్రములు (౧౯౩౪)

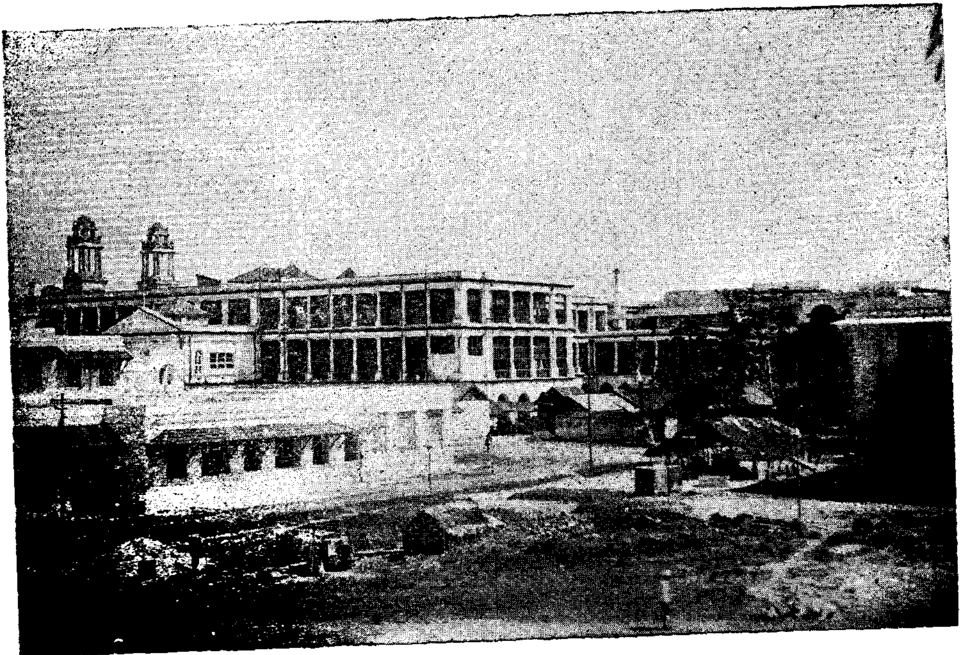
(Koma Photo Service, Triplicane, Madras.)



౧. సెంట్రలు స్టేషను

౨. జనరల్ హాస్పిటలు

(ముంగువైపు)



3. జనరల్ హాస్పిటల్

(పడమరవైపు-క్రొత్తకట్టడములు)

ప్రత్యయములను నాలుగుస్వరములు, ప్రణవంబు కసగోల (కళ), పన్నగపతి వింటినారి, పవనుఁడు వేగము ననుపరికరములు చేర్కొనఁబడినవి.

శ్లో. రథితప్తో గజః పద్మాం
 స్తత్పృష్ఠ్యా న్బాధితుం క్షణాత్,
సరో విశతి న స్నాతుం
 గజస్నానం హి నిష్ఫలమ్.

కువలయానందంబున నొక్క ప్రాచీనకవిరచితంబగు నీశ్లోక ముద్ధృతమైనది. దానిని మనచోడుం డీ క్రిందిరీతి ననువదించియున్నాఁడు:

"వ. తదవసరంబున ఘర్మాంశుకరాహతి కులికి తదీయాప్తబంధువులైన యరవిందంబుల కలిగి దండింపం జొచ్చునట్లు వేదండంబులు కమలషండంబుల కరుగు దెంచె మహోత్సాహంబున." ఆ. ౧, ప. ౯౧.

శ్లో. మహోక్షః ఖట్వాంగం
 పరశు రజినం భస్మ ఫణినః
కపాలం చేతీయ త్తవ
 వరద, తంత్రోపకరణమ్,
సురా స్తాంతా మృద్ధిం
 దధతి తు భవద్భ్రూప్రణిహితాం
నహి స్వాత్మారామం
 విషయమృగతృష్ణా భ్రమయతి.

పుష్పదంతునిచే శివుని సంబోధించి చెప్పఁబడిన యీపద్యము భావమును గుమారసంభవమున సతీదేవి శివునిమహిమ వర్ణించునెడ నిట్లనువదింపఁబడినది:

మ. త్రిజగన్నాథుఁ బవిత్రగాత్రుఁ గ్రతుమూ
 ర్తిం బుత్తు సత్పూజ్యుఁడే
యజినాభీలకపాలశల్యధరుఁ డీ
 యజ్ఞాదులం దంది యీ
ద్విజదేవాదులకుం గపాలకవచా
 స్థివ్రాతము ల్మేనులన్
నిజమైయున్నవి రుద్రచిహ్నలివె వీ
 నిం బుచ్చి రానేర్చిరే?
 —ఆ. ౨, ప. ౧౫౮.

గీ. వీరికెల్లను దేవతావిభవ మొసఁగు
 చున్న పరమేశు రావింప నొల్లననియె
దింక నీయజ్ఞఫలము నీకిచ్చునట్టి
 పెద్ద లెవ్వ రీవచ్చిన పేళ్లయందు.
 —ఆ. ౨, ప. ౧౫౧.

శ్లో. క్రియాదక్షో దక్షః
 క్రతుపతి రధీశ స్తనుభృతా
మృషీణా మార్త్విజ్యం
 శరణద సదస్యా స్సురగణాః,
క్రతుభ్రేష స్త్వత్తః
 క్రతుషు ఫలదానవ్యసనినో
ధ్రువం కర్తుః శ్రద్ధా
 విధుర మభిచారాయ హి మఖాః.
 —శివమహిమ స్తవము.

చ. తనరఁ గ్రియాతిదక్షుఁడగు
 దక్షుఁడు తత్క్రతువల్లభుండు స
న్మునితతి ఋత్విజుల్ సురస
 మూహి సదస్యులు తత్ఫలంబు లిం
దనిశము నిచ్చు నీవడిచి
 తప్పె మఖం బిది; కర్త భక్తిమై
దనరనియజ్ఞమైనఁ దుదిఁ
 దానభిచారము గాకపోవునే?
 —ఆ. ౨, ప. ౨౨౫.

పుష్పదంతరచితమగు శ్లోకము నొక్క ముక్కయైన విడువక నన్నెచోడుఁడు ముక్కకి ముక్కగా ననువదించియుండు టీపద్యమున నగపడుచున్నది. ఇతరుల శ్లోకములను, భావములను ననువదించినపట్టు లింక ననేకములు గలవు. వానినెల్ల జూపుట గ్రంథవిస్తరకారణంబగునని విరమించుచుఁ గాళిదాసకుమారసంభవములోని వాని ననుకరించినపట్టులుమాత్ర మీపట్టున నుదాహరించుచున్నాఁడను.

కాళిదాసుఁడు హిమవంతుని భార్య మేనకయాభిజాత్యమును

శ్లో. స మానసీం మేరుసఖః పితౄణాం
కన్యాం కులస్య స్థితయే స్థితిజ్ఞః,
మేనాం మునీనామపి మాననీయా
మాత్మానురూపాం విధి నోపయేమే.

—స. ౧, ౧౮.

అని గొప్పగా వర్ణించియుండఁ జోడుఁడు దాని విడిచి "నిఖిలస్త్రీరత్నంబైన మేనక నిజాగ్రమహిషిగాఁ బరమ సుఖలీలం బ్రవర్తించుచున్నంతఁ బరమేష్ఠివరప్రసాదం బున." (ఆ. 3. ప. ౨౬౨) అనిమాత్రము వర్ణించి మైనాకుండు జనించుటకు బ్రహ్మవరము కారణమను క్రొత్తసంగతి యొక్కటి తెల్పుచున్నాఁడు. "వరప్రసాదము" మూలమున లేదు. అది యీతనిచేఁ గల్పితమైన దియే. పార్వతీజననమునకు ముందు మేనాహిమవంతులు శక్తిని దమకుఁ బుత్త్రికగా నుదయింపవేఁడి తపంబొనరించినట్లు, నద్దేవి ప్రత్యక్షమై వరమొసంగి జనించినట్లును గల్పించినాఁడు. కాళిదాసుఁడు మైనాకజననమునకు ముం దొక్క శ్లోకమునమాత్రము మేనకాగర్భధారణవృత్తాంత మించుక చెప్పి పిదప మైనాకజననమునిం ద్రవజ్రపాతభయమున నంభోనిధ్యవగాహము గూడ నొక్క శ్లోకమున సూచించినాఁడు:

శ్లో. కాలక్రమేణాథ తయోః ప్రవృత్తే
స్వరూపయోగ్యే సురతప్రసంగే,
మనోరమం యౌవన ముద్వహంత్యా
గర్భోఽభవ ద్భూధరరాజపత్న్యాః.

—స. ౧, శ్లో. ౧౯.

శ్లో. అసూత సా నాగవధూపభోగ్యం
మైనాక మంభోనిధిబద్ధ సఖ్యమ్,
క్రుద్ధేఽపి పక్షచ్ఛిది వృత్రశత్రా
వవేదనాజ్ఞం కులిశక్షతానామ్.

—స. ౧, శ్లో. ౨౦

నన్నె చోడుఁడు మొదటిశ్లోకమును విడచినను రెండవ శ్లోకముభావము గ్రహించియే విస్పష్టముగా వర్ణించినాఁడు.

క. మేనకకు నాహిమాద్రికి
మైనాకనగంబుపుట్టె మణికనకమయా
ఖానూనభాపహాసిత
భానుద్యుతి విదితదివిజపతి గిరి వైరిన్.

వ. ఇట్లుదయించి మైనాకనగంబు కులిశపాతభీతిం బయోధినిమగ్నం బైన నపగతపుత్త్రావలోకనసుఖ తత్పరులై చింతించి. —ఆ. 3, ప. ౨౬౫.

ఈపట్టున చోడుఁడు గాళిదాసునికంటె నౌచిత్యమును బ్రకటించియున్నాఁడు. కాళిదాసుఁడు అప్రధానుఁ డగు మైనాకుని జననమునకు ముందు మేనకాగర్భధారణవృత్తాంతముఁ జెప్పి, కథానాయిక యగు పార్వతి జనించుటకుముందు సూచనమైనఁ గావింపక విడిచినాఁడు. నన్నెచోడుఁడట్లుగావింపక మైనాకనగజననము సామాన్యముగా సూచించి పిదపఁ బార్వతీజననమునకు ముందు మేనాహిమవంతులు శక్తి నుద్దేశించి తపంబొనరించుటయు, నద్దేవి వారికి వరంబొసంగుటయు, మేనాదౌహృదలక్షణములు, పార్వతీజననమును మనోహరముగా వర్ణించియున్నాఁడు.

శ్లో. ప్రసన్నది క్పాంసు వివిక్తవాతం
శంఖస్వనానంతరపుష్పవృష్టి,
శరీరిణాం స్థావరజంగమానాం
సుఖాయ తజ్జన్మదినం బభూవ. —స.౧,౨౩

శ్లో. తయా దుహిత్రా సుతరాం సవిత్రీ
స్ఫురత్ప్రభామండలయా బభాసే,
విదూరభూమి ర్నవమేఘశబ్దా
దుద్భిన్నయా రత్నశలాకయేవ. —స.౧,౨౪

నన్నెచోడుఁడు ఈరెండుశ్లోకములను గ్రమముతప్పించి యనువదించినాఁడు. మఱియు రెండవశ్లోకమును బెంచి వర్ణించినాఁడు.

సీ. వేలావనమునందు విలసిల్లువిద్రుమ
వల్లిక యుదయించు వడువవోలెఁ
బూర్వదిక్సతి కతిస్ఫురణతో నవసుధా
కరరేఖ యుదయించు కరణివోలెఁ
ద్రిదివంబునందు సమ్మదమొందఁ గల్పల
తాంకుర ముదయించునట్లువోలె

దేవతానదికి శోభావహమ్ముగ హేమ
రాజీవ ముదయించు రమణవోలె
వరవిహారభూమి వైడూర్యముదయించు
తెఱఁగువోలె దిశలు తేజరిల్ల
మానినీలలామ మేనక కుదయించె
రాజవదన శైలరాజకన్య. —ఆ. ౩, ప. ౨౮౨

మ. వివిధామోద విమిశ్రితానిలము గ్రీ
న్వీచె న్మరుద్దుందుభుల్
దివిరె న్మోరన పుష్పవృష్టి గురిసెన్
దేవాంగనాగాన ము
త్సవలీల న్వినిచె న్సమస్తభువనో
త్సాహంబు సంధిల్లె ది
గ్వివరంబు ల్వెలిఁగె న్నిధు ల్దెఱచె ను
ర్విం గౌరి జన్మించినన్. —ఆ. ౩, ప. ౨౮౩.

పై పద్యములలో సీసమునాల్గుపాదములు క్రొత్తగాఁ గూర్చినాఁడు. గీతపద్యము మొదటిపాదమునఁ గాళిదాస వర్ణనము గ్రహించి కొంత మార్పు గావించినాఁడు. రెండవ పద్యములో దేవాంగనాగానము, నిధులు తెఱచుటయు నూతనముగాఁ జేర్పఁబడినవి. గౌరి శైశవావ్యవస్థల స్వకీయవర్ణనము చేర్చినాఁడు.

శ్లో. అసంభృతం మండన మంగయష్టే
రనాసవాఖ్యం కరణం మదస్య,
కామస్య పుష్పవ్యతిరిక్త మస్త్రం
బాల్యాత్పరం సాథ వయః ప్రపేదే.
—స ౧-౩౧.

వ. మఱియుఁ గౌమారానంతరంబున లేదీఁగకు గవ్వం బెక్కునట్లు పువ్వునకుం దావి వొందునట్లు చిత్ర రూపంబునకు మెఱుంగెక్కు విధంబున నిఖిలజనమనోభిరామం బగుచు. —ఆ. ౩, ప. ౨౯౨.

శ్లో. ఉన్మీలితం తూలికయేవ చిత్రం
సూర్యాంశుభి ర్భిన్నమి వారవిందమ్,
బభూవ తస్యా శ్చతురస్రశోభి
వపు ర్విభక్తం నవయౌవనేన. —స. ౧, ౩౨.

చ. మలఁపగనున్న కల్పలత
మన్మథునారి నమర్పనున్న కో
మలతరపుష్పబాణ మహి
మద్యుతిఁ జూడఁగ నున్న పద్మకు
ట్మల మలరంగనున్న మధు
మంజరి నా మదజృంభింతాంగదో
హలరుచి నొప్పె గౌరి నవ
యౌవన సంగమలీల డాయఁగాన్.
—ఆ. ౩, ప. ౨౯౩.

పైశ్లోకములును, బద్యములును జూచినచోఁ, గాళిదాసుని శ్లోకముల గ్రహించి భావ మించుకమార్చి రచించెననుట స్పష్టముగా నగపడకమానదు. కాళిదాసుఁడు పార్వతీయౌవనావస్థను వర్ణించుచు రచించిన

శ్లో. మధ్యేన సా వేదివిలగ్నమధ్యా
వళిత్రయం చారు బభార బాలా,
ఆరోహణార్థం నవయౌవనేన
కామస్య సోపానమివ ప్రయుక్తమ్.
—స. ౧, ౩౯.

అను శ్లోకమును చూడుఁడు

క. హారినొనుదలము జవ్వనమన్
సిరి గుచముల కెక్క నడవజేసిన కొ్త్త
స్వరసోపానములన ము
త్తరగలు దగు నంగజాబ్ధితరఁగలువోలెన్.
—ఆ. ౩, ప. ౨౯౬.

అనుపద్యమున నించుకభావము మార్చి యనువదించినాఁడు.

శ్లో. సర్వోపమాద్రవ్యసముచ్చయేన
యథాప్రదేశం వినివేశితేన,
సా నిర్మితా విశ్వసృజా ప్రయత్నా
దేకస్థసౌందర్యదిదృక్షయేవ. —స. ౧, ౪౯.

పై శ్లోకమునకు జోడుఁ డీక్రిందిరీతిని వివరణము చక్కఁగఁ గావించినాఁడు:

సీ. శశిబింబమణిహేమసౌదామనీచయా
త్కారకాంతులన్నియు సరసి తెచ్చి
నవలతాపుష్పపల్లవబిసకోమల
విభవంబు లన్నియు వెదకి తెచ్చి
కర్పూరచందనకాశ్మీరమృగమదా
మోదంబులన్నియు మంచి తెచ్చి
పరివాదినీశుకపరపుష్టమధుకరా
రావంబులన్నియు రాచి తెచ్చి
హావభావరూపలావణ్యసారముల్
త్రిభువనముల నేర్చి తెచ్చి నేర్పు
జూపఁదలఁచి యాఁడురూపుఁ బజుఁ డొనరించె
నన నుతింప నొప్పు నగతనూజ.

—ఆ. 3, ప. 3౨౧.

కాళిదాసుఁడు యౌవనవర్ణనానంతరమున నొకనాఁడు నారదుఁడు పార్వతి తండ్రికడనున్న సమయమున వచ్చి యామెను జూచి యీబాల శివున కేకపత్నియై యాతనిశరీరార్ధమును గ్రహించునని చెప్పినట్లు వర్ణించినాఁడు:

శ్లో. తాం నారదః కామచరః కదాచిత్
కన్యాం కిల ప్రేక్ష్య పితుః సమీపే,
సమాదిదే శైకవధూం భవిత్రీం
ప్రేమ్ణా శరీరార్ధహరాం హరస్య.

—స. ౧, ౫౦.

చోడుఁ డీపట్టున యౌవనవతియగు పార్వతిం జూచి హిమవంతుం డనంతసంతోషమందుచు నీమె కింద్రాదిసురలలో భర్త యెవ్వఁడగునో యని చింతించునవసరమున నారదుఁడు వచ్చినట్లును, హిమవంతుఁ డాతని కుచితసత్కారము లాచరించినపిదప నారదుఁడు హిమవంతునకు శివశక్తిభేదంబును పార్వతి పూర్వ ప్రపంచంబు నెఱింగించి యాతనికి మనోనిశ్చయంబు సేయ నభిముఖుండయి

క. ఈదేవి లోకజనని మ
హాదేవున కగ్రమహిషియై పేర్మి సురేం
ద్రాదుల కర్చితయగునని
యాదేశము నేసి యమ్మహాముని సనియెన్.

—ఆ. 3, ప. 3౨౭.

అనివర్ణించినాఁడు. చోడుఁడు కాళిదాసుని శ్లోకమును మాత్రము విడువలేదు. హిమవంతుఁ డింద్రాదిసురులలో నెవ్వఁడు భర్తయగునో యని చింతించు నవసరంబున నారదుఁడు శివభక్తిభేదంబు పార్వతి పూర్వజన్మవృత్తాంతంబు నెఱింగించి యీదేవి యింద్రాదులకు పత్ని గానేరదనియు, నర్చనీయయగుననియుఁ జెప్పి హిమవంతుని మన మింద్రాదులవలన మరల్చి శివునెడ స్థిరమగునట్లుచేయుట యెంతయు సముచితముగానే యున్నది. కాని మూలమున నున్న "ఏకవధూ" పదమున "కగ్రమహిషి" యని పరివర్తనము గావించుటయు, "ప్రేమ్ణా శరీరార్ధహరాం హరస్య" యను విశేషణమును జేర్కొనకుండుటయు గొప్పలోపము లనక తప్పదు. దక్షరోషమున సతీదేవి శరీరత్యాగము గావించిన నాఁట నుండియే శివుఁడు విముక్తసంగుఁడు, నపరిగ్రహుండునై యొకానొకసమయమున హిమాద్రికిఁ దపం బొనరింప నేతెంచెనని కాళిదాసుఁడు వర్ణించినాఁడు:

శ్లో. యదైవ పూర్వే జననే శరీరం
సా దక్షరోషా త్సుదతీ ససర్జ,
తదా ప్రభృత్యేవ విముక్తసంగః
పతిః పశూనా మపరిగ్రహోఽభూత్.

—స. ౧, ౫౩.

శ్లో. స కృత్తివాసా స్తపసే యతాత్మా
గంగాప్రవాహోక్షిత దేవదారు,
ప్రస్థం హిమాద్రే ర్మృగనాభిగంధి
కించిత్క్వణ త్కిన్నరమధ్యువాస.

—స. ౧, ౫౪.

పైశ్లోకములను జోడుఁ డించుక భావము మార్చియుఁ బెంచియు వర్ణించినాఁడు:

గీ. సతివియోగాగ్ని మనములో సంతతంబు
దగిలికొని కాల దానికిఁ దనువు సేయఁ

దలఁచియో కాదు నిక్కము దపము సేయ
వలచియో హిమగిరికి నీశ్వరుఁడు వచ్చె.
—ఆ. 3, ప. 330.

సీ. రసరసాయనసర్జరప్రవాహోనూన
గంగాప్రవాహశీకరము లడరఁ
దనుపారనెలరారు ఘనసారసురదారు
మందారచంపక చందనముల
లలితసర్వర్తుకఫలపుష్పపల్లవ
భరితలతాగుల్మతరువనముల
సురుచిరశశికాంత సూర్యకాంతానర్ఘ
మణిహేమమయ కుట్టిమస్థలముల
వంశరుద్రాక్షమాలూర కింశుకముల
హంసకీరమయూరవిహంగమముల
ఋష్యసారంగమృగచమరీమృగములఁ
బావనంబగు దివ్యతపోవనంబు.
—ఆ. 3, ప. 33౧.

కని యది సమాధిస్థానంబు గా నర్హం బని స్వీకరించి గణంబుల సందందయుండ నియమించి తానుదపంబు గావింపఁ జొచ్చెనని వర్ణించినాఁడు. గణము లాతపోవన పరిసరముల విహరించుటయు, వృషభము హిమశిలాతలముల సంచరించుటయుఁ గాళిదాసుఁడును వర్ణించి యున్నాఁడు.

తపం బొనరించుసందర్భమునమాత్ర మిరువురకును భేద మధికముగాఁ గలదు. కాళిదాసుఁడు తాపససామాన్యునింబోలి శివుఁడు జపహోమాదిక్రియారూపము తపంబు గావించెనని వర్ణింప నన్నెచోడుఁడు అగ్నికాని, హోమమునుకాని పేర్కొనక కేవలము యోగమును మాత్రము వర్ణించినాఁడు. కాళిదాసుఁడు శైవుఁడైనను ద్విజసామాన్యవిహితమగు యజ్ఞాదులందు శ్రద్ధనిడిచినవాఁడు గాఁడనియు, నన్నెచోడుఁడు కర్మను విసర్జించిన వీరశైవుఁ డనియు వీనివలన స్ఫురించుచున్నది. చిత్తగింపుఁడు.

శ్లో. తత్రాగ్నిమాధాయ సమిత్సమృద్ధం
స్వమేవ మూర్త్యంతర మష్టమూర్తిః,
స్వయం విధాతా తపసః ఫలానాం
కేనాపి కామేన తప శ్చచార. —స. ౧, ౫౭.

గీ. హిమనగంబుపైఁ బొలుపొందు హేమశిఖర
మనఁగఁ దనరారు కెంజడ ల్పెనచి కట్టి
యందుఁ బుట్టిన దివిజాపగామలప్ర
వాహమున నహిబంధంబువలల బిగిసి.
—ఆ. 3, ప. 33౪.

గీ. క్షీరవారాశి కెఱఁగిన కారుమొగులు
కరణి శశికాంతవేదిపై గారుతోలు
పరచి విలసిల్లు నందుండి పరమవరుఁడు
బొలిచె నొగి మొగులుపైఁ దటిత్పుంజమనఁగ.
—ఆ. 3, ప. 33౪.

సీ. పద్మాసనస్థుఁడై భావించి శోషణ
దాహనప్లావనతర్పణముల
దేహోదయాత్మప్రతిష్ఠలు విధియించి
యాగమరీతి బ్రహ్మాంగ వర్ణ
విన్యాసములు దీర్చి విమలాత్మదీపంబు
ప్రణవసంపుటముగాఁ బ్రజ్వలించి
వడి బాహ్యవర్తన ల్విడిచి ప్రత్యాహార
గతి మన స్సంతర్ముఖమ్ము సేసి
తన్ను దానె కాంచి తనయందుఁ జేతోల
యంబు చేసి నిశ్చలాత్మయోగ
మయసుఖామృతాబ్ధి మగ్నుఁడై వరదుండు
నిరతిశయసమాధినిష్ఠ నుండె. —ఆ. 3, ప. 33౬.

క. అధ్యాత్మమూర్తిబ్రహ్మ హ
రిధ్యేయాత్మకుఁడు సురవరేణ్యుఁడు సకలా
రాధ్యుఁడయి తనరు తాను స
మాధ్యవహితలీయమానమానసుఁ డయ్యెన్.
—ఆ. 3, ప. 33౭.

గీ. తనకుఁ బర మొండు లేదనఁ దనరి వెలుఁగు
చుండు పరమేశ్వరుండు దా నుగ్రతపము
చేసె భక్తులు దనుఁ బ్రీతిఁ జేరవచ్చు
తెరువుఁ దాఁ దీర్చి చూపెడు తెఱఁగువోలె.
—ఆ. 3, ప. 33౮.

కాళిదాసుని భావమును జోడుఁడు గ్రహించినను అంత కంటె నధికముగా యోగచర్యారీతి తెలిపినాఁడనుట యీపద్యములం దగపడుచున్నది. ఈశ్వరాగమనవృత్తాంత మెఱింగి హిమవంతుఁ డాతనికడకు వచ్చి పూజించి యతని పరిచర్యకై పార్వతిని నియోగించెనని కాళిదాసుఁడు సంక్షేపముగా ముఖ్యవృత్తాంతముఁ దెలిపినాఁడు

శ్లో. అనర్ఘ్య మర్ఘ్యేణ త మద్రినాథః
స్వర్గౌకసా మర్చిత మర్చయిత్వా,
ఆరాధనా యాస్య సఖీ సమేతాం
సమాదిదేశ ప్రయతాం తనూజామ్.
—స. ౧, ౫౮.

శ్లో. ప్రత్యర్థిభూతా మపి తాం సమాధేః
శుశ్రూషమాణాం గిరిశోఽనుమేనే,
వికారహేతౌ సతి విక్రియంతే
యేషాం న చేతాంసి త ఏవ ధీరాః."
—స. ౧, ౫౯.

ఈసందర్భమునఁ జోడుఁడు కథ నించుక మార్చినాఁడు. శివునిరాక విని హిమవంతుఁడు సపరివారంబుగ వచ్చి భక్త్యతిశయమున నర్చించి తన సర్వస్వమును శివుని శ్రీపాదములకడ నివేదించి వినుతించుచున్నంత శివుఁ డాతని గరుణించి యనేక వరంబులొసంగి యింటికేఁగ ననుజ్ఞయీయఁగా హిమవంతుఁడు శివదర్శనములేక యుండఁజాలననియెను. అంత శివుం డాతని భక్త్యావేశం బెఱింగి "సకలలోకాభీష్ట ఫలవృద్ధి కేదారుండనఁ గేదారేశ్వరుండన నిష్పురమున వసియించెద నోడకుండు"మనియెను. అపుడు గిరీశుండు గిరిశునకుఁ బార్వతి బాల్యంబుమొదలుగఁ జేయుచున్న భక్త్యతిశయంబు వర్ణించి యీబాలను నీకుఁ బరిచర్య నేయ నంగీకరింపుమని ప్రార్థించెను. శివుఁ డదత్త ప్రతివచనుండైన దానికి మహాప్రసాదంబ కన్యాంతఃపురమున గాకికి శివు నేమరక సేవింపుమని శిక్షించి చెలికత్తెలతోఁగూడ శివసన్నిధిని డించిపోయెను—అనికల్పించిన యీకథ మనోహరమేయైనను మూలమునందున్న "ప్రత్యర్థిభూతామపి" అనుశ్లోకమును విడుచుటమాత్ర మంత సమంజసముగా నగపడలేదు. కాళిదాసుని శివునకు సతీశరీరత్యాగాదిగ సంగముగాని, యితర వాంఛలు కాని యేవియు లేవు. హిమవంతుఁడు పార్వతి నప్పగించినప్పుడుగూడ నాతనిమనమున శంకాతంకములు లేవు. చోడుని శివునకన్ననో సతీవియోగజమగు కామవేదన యున్నట్లును, దానికి శాంతికలిగింపనే హిమాలయమున కేతెంచి చల్లనినెలవున నిలిచినట్లును కనఁబడుచున్నది. కాళిదాసునియర్థాంతరన్యాసమునకు యొక్కయు, చోడుని "యదత్తప్రతివచనుండైన" అను శబ్దము యొక్కయు భావములకు భేదము గనఁబడుచున్నది. కాళిదాసుఁడు పార్వతి పరమేశ్వరు నుపచరించువిధము సంక్షేపముగ నొక్కశ్లోకమున వర్ణించినాఁడు:

శ్లో. అవచితబలిపుష్పా వేదిసంమార్గదక్షా
నియమవిధిజలానాం బర్హిషాం చోపనేత్రీ,
గిరిశ ముపచచార ప్రత్యహం సా సుకేశీ
నియమితపరిఖేదా తచ్ఛిరశ్చంద్రపాదైః."
—స. ౧, ౬౦.

చోడుఁ డీశ్లోకాభిప్రాయమును గ్రహించి విపులీకరించి మిక్కిలి మనోహరముగా వర్ణించినాఁడు.

వ. అంతం బార్వతియు నీశ్వరారాధనాసక్తియు యుక్తయైభక్తియు ననురక్తియు నంతకంత కగ్గలించు చుండ.

సీ. చమరీజబర్హామార్జనులఁ బరీక్షించి
నయమున సమ్మార్జనంబు సేయుఁ
గర్పూరతైలార్ద్ర కస్తూరికాకర్ద
మంబుల ననులేపనంబు సేయుఁ
గాశ్మీరమాంజిష్ఠగరుడాండ హరినీల
ముక్తాఫలంబుల మ్రుగ్గువెట్టుఁ
గుసుమపల్లవలతాకోరకంబులఁ జిత్ర
దామంబు లొనరించుఁ దావి మిగులఁ
బుష్పమందిర మొనరించుఁ బుణ్యవారి
సౌరభము లించి మణికలశముల నించు
నచలపతిసుత మది నిట్టు లహరహంబు
శివున కనురక్తిఁ బరిచర్య సేయుచుండె.

చ. పొలుపుగఁ జంద్రశేఖరుత
పోవన మంగజచక్రవర్తిదో
ర్బలమున ముట్టి చూఱఁగొనఁ
బంచిన దండొకొనాఁగఁ బొల్చు క
న్యలు దనుఁగొల్చిరా నచల
నందన సుందరలీల నిచ్చటం
గొలుచుచు నుండె భక్తి నహి
కుండలమండితగండమండలున్.

సీ. మొన లావులించి వాసనసల్లఁ బసిగొని
లేఁదేఁటిగము లేఁగు లింపకుండ
నెడ నూఱఁగొని వేచి సుడియు తెమ్మెరలచేఁ
బొడము పుప్పొడి పొలిపోవకుండఁ
దరణిహూటమున మే యొరలి పద్మిని పేన
మొలతెంచు మధుమద మొలుకకుండ
మేల్కని గోమిని మెలఁగి మైమురిసినఁ
బొదిగొన్న యకరువు సెదరకుండఁ
గలిపె జక్కవ లొండొంటిఁ గలయఁ దారు
కలకలంబున రేకులు గదలకుండ
మున్న కొనివచ్చి గణికాసమూహితోడ
గిరిజ పూజించెఁ బసిఁడితామరల వరదు.

—ఆ. ౩, ప. ౩౪౮.

శివు నం దిప్పట్టునఁ బార్వతికి భక్తి వర్ణించుట యుచితము గాని యనురక్తివర్ణించుట సమంజసముగాఁ దోఁపదు. కాళిదాసునివర్ణన మెంతయు ననుగుణమై యున్నది. చోడుఁడు పైపద్యములందు రెండుస్థలము లందు ననురక్తితోడనే పార్వతి శుశ్రూష మొనరించు చున్నదని చెప్పుటయేకాక నాలవయాశ్వాసాది నున్న

క. వినుతింపఁ గామసుఖసా
ధనముగ గౌరి చంద్రధరుఁడు తపస్సా
ధనముగఁ జరించె నుత్తము
లనయము విపరీతవృత్తులైనను జనదె.

—ఆ. ౪. ౩౫౯.

అని కంఠోక్తిగాఁ జెప్పుట మిక్కిలి రసభంగము నాపాదించుచున్నయది. ఇంక నిట్టియుదాహరణములు కొన్ని యున్నను వానినెల్లఁ జేర్కొనుట గ్రంథవిస్తరకారణ మని యింతతో విరమించుచున్నాఁడను.

ఆతిథ్యము

తనికెళ్ల భానుమూర్తి

కందిపోయినదొక్కొ కఠినకర్కశశబ్దగమనంబుచేఁ బాదకమలయుగళి ?
బెదరిపోయినదొక్కొ భీకరపదసముజ్జృంభణచేత నక్షిద్వితయము ?
సడలిపోయినదొక్కొ సందర్భశూన్యసమాసాల నవయవపుహితపుష్టి ?
చెదఱిపోయినదొక్కొ ఛిద్రభావసమన్వయముల ధమ్మిల్ల మందందపెనఁగి ?

* * * * * *

కలము దేశాన నిపుడు ని న్గారవింప నింక నీ కీవిచారమ దేల ?—యభిన
వాంధ్రకవితామతల్లి ! రావమ్మ, నాదు - గృహమునందున నాతిథ్య మిడుదు నీకు.

ఆకాశమునఁ బ్రాకి యమృతాంశు డీకొని పేర్వడ్డసౌధాల బిగురు లేదు
మేరునగముపై దుమారంబుతోఁ గూడి జొబ్బిలు హేమవస్తువులు లేవు
నక్షత్రపంక్తి లోనకురాఁగ దారిడఁ గల్గిన సోరణగండ్లు లేవు,
రాత్రి యానంత వర్షపుబిందువులఁ జార్చు హిమరశ్మికాంతము లిందు లేవు ;—
ఐన, బురదతోఁ జూడ నేహ్యముగ నుండు-గ్రామ్యపుంగూర్పులుం గావు;—కల్మిబట్టి
సొంతముగ సేకరించిన సొత్తు లిచటి మాగృహోద్యానతతులు,—రమ్మా! లతాంగి.

ప్రకృతిసిద్ధములైనట్టి వస్తువులనె - ఇచట నిల్పితిమి ;—ఇదియ మా కిష్టమగును
బూటకమునకు రవ్వంత చోటు లేదు - సుమ్ము మాపేటలోని యెచ్చోటనైన.

బుజము కాయలు గాచిపో నీరువోసి "పార్వతి" పెంచు మల్లికావితతి యిద్ది;
చేత నెత్తురుగారురీతి గొప్పిడి "కృష్ణ" పెంచు గులాబి వీక్షించు మిద్ది;
ఎండవానల శ్రమ మింతయనక "లక్ష్మి" పెంచు చామంతికావితతి యిద్ది;
ముదురాకు ద్రుంచి ప్రేముడి "సుబ్బ" ప్రోదిసేయుచు నున్న చంపకనిచయ మిద్ది;

* * * * * *

ఎన్నియో, మొన్ననాటిన సున్నితంపు - పూలమొక్కలు, కువలయపూజ్యకవి వి
హారయోగ్యకాసారంబు లమరియున్న - విందు;—విహారింపుమమ్మ యానంద మెసగ.

దూషించనిమ్ము చందురుజిగితేట వెన్నెల లానలేని తాంత్రికవలయము
నిరసించనిమ్ము వినిర్మలహిమజల మంటని శాస్త్రి ధారాటచయము
గర్జించనిమ్ము పంకజముల గ్రహియించ నేరని సుకవి కంఠీరవములు
ఇగిలించనిమ్ము పం జ్జెట్టగులాబిసొం పెఱుఁగని పండిత విషఫలతతి
ఎవ్వ రేమన్న నంత నీ కేలనమ్మ - కలుగరో! ముందు నినుమెచ్చఁగల్గువార
లాంధ్రదేశాన!—రమ్ము కళాప్రపూర్ణ! - అబల! మాయింట నాతిథ్యమందె దీవు!

పూర్వాచార్యుల కట్టుబాటులకు వంపుంబొంది, స్వేచ్ఛాగతుల్
నేర్వ న్లేక కళాఽప్రకాశమునకునే క్లేశంబుతో నుంటి వాం
ధ్రోర్వి న్నాడు ;—ఇపు డాంధ్రనూత్నకవితోద్యోగంబునన్ మించు నీ
సర్వవ్యాపి కళాప్రకాశమునకున్ సంతోషముం బొందుమీ!

శ్రీ చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రిగారు

కవిత్వము—దానిని గురించిన యభిప్రాయములు

అడవి శంకరరావు, బి. ఏ., యల్. టి.

సుప్రసిద్ధులైన తిరుపతివేంకటకవుల కవితాధోరణి నేఁటివారికి చాలమందికి పరవడియై యున్నది. వీరికవిత్వము మృదుమధురమై, శైలి ద్రాక్షాపాకమున నుండి మిక్కిలి మనోహరముగ నుండును. కొన్ని పద్యము లీక్రింద నుదాహరింపఁబడినవి:

"చతురంభోధిపరీతమైన ధరణీ
చక్రంబుశాసించి, భూ
పతివర్గం బరిగాపులై కొలువ సే
వానమ్రరాజేంద్రమూ
ళితలాలంకృతరత్నదీధితిసరో
లీనంబ వై యుండు నీ
స్థితి యీరీతిగ నేఁటికిం బరిణమిం
చెంగాదె దుర్యోధనా!" (పాం. విజయము.)

"బావా! నీపయిఁ గోపమేమిటి కహో!
బ్రహ్మాస్త్రముం దీయు నే
యేవాఁడేనియుఁ జాటకై రమపయిన్!
హేయాతిహేయంబు గా
దే వీరుం డటుచేసినన్; కడమసం
దేహంబు లేకుండ వా
చానైదగ్ధ్య మెలర్పఁ జెప్పి కురురా
జప్రీతి సంధింపుమా." (పాండవోద్యోగము.)

"కాటికిఁ గాళ్లుసాఁచికొని
కాలుపురమ్మున నిల్లుగట్టు, నా
కేటివివాహ, మేటిసుఖ,
మేటికి నిచ్చిన మేలుఁగాక నా
బోటికిఁ గన్య నిత్తురె ప్ర
భూతరుజావృతమైన మేనితోఁ
గూటికి గుడ్డకున్ బరుల
గొంపకుఁ బోయెడివాని కక్కటా!"
(ఏలామాహాత్మ్యము.)

"మానముపోవు స్వాంత మవ
మానమునన్ సహియించు, రాగి యే
గానికి మారనట్టి పలు
గాకియు గౌరవపాత్రుఁడై తనున్
న్యూనతపాలుచేయు నొక
నూతనచింత ఘటిల్లు, నెందుకున్
దా నధముండు, దుర్లభప్రఁ
దన్విక లోఁగు నెవం డధీరుఁడై."
(పండితరాజము.)

సమస్యాపూర్తి

అవధానములలో వీరు సమస్యలఁ బూర్తిచేయుట చాల నింపుగ నుండును.

సమస్య—గణచతుర్థి నాఁడు ఫణిచతుర్థి.

"ఎన్ని దినములాయె నిటు నన్ను డించి నీ
వరిగి" యనినఁ బత్ని కనియె భర్త
నేఁటి కెన్నఁగఁ బదినెల లాయెగా! నేఁడు
గణచతుర్థి, నాఁడు ఫణిచతుర్థి."

సమస్య—పాదమ్ములు లేనితరులు పరుగిడఁ జొచ్చెన్.

"ఏదెస వానలు గురియన్
గోదావరి పొంగివచ్చె, గుములుగ నందున్
వేదారలి నీట దృఢతర
పాదమ్ములు లేనితరులు పరుగిడఁ జొచ్చెన్."

సమస్య—మందారముఁ జూడ నెంతురె ఘనం బగునట్టి గులాబిముందరన్.

"ధీరత గల్గి చక్కనగు
తెల్వియుఁ దేటయుఁ బొల్చి పేర్మిబం

గారమురీతిగాఁ గవిత
కల్పనచేసెడివార లుండ, శు
ష్కారుతరోక్తులన్ గొనఁగ
నొప్పుదురే సుకవీంద్రు లెందు, మం
దారముఁ జూడ నెంతురె ఘ
నంబగునట్టి గులాబిముందరన్."

"కాలముఁబట్టి దేశమునుఁ
గాంచి ప్రభుత్వము నెంచి దేశభా
షాలలితాంగి మాఱు టది
సత్కవిసమ్మత మాట, నన్యదే
శ్యాలను నాంధ్రభాషఁ గల
వాటను, నాచితిఁబట్టి మేము క
బ్బాలను వాడుచుంటి మది
పండితు లేగతి నొప్పకుందురో."



ఇతరభాషాపదములు

వర్తమానయుగమున లాక్షణికకవులలోఁ బరిగణింపఁదగిన ఈమహాకవులు తమకావ్యములయందు నితరభాషాపదములను యథేచ్ఛగా నుపయోగించి సరియైన మార్గము నితరకవులకు నిరూపించినారు.

అని "పాణిగృహీత" యవతారికలోను, "మే మీలక్ష్మణాపరిణయములో నచ్చటచ్చటఁ దెలుఁగులోఁగలిపి జనులు వాడుచున్న కొన్ని యితరభాషాప్రయోగములను రసానుగుణముగా నంగీకరించి ప్రయోగించియున్నారము. దానికిఁ గవిత్రయేతరులను మహాకవు లనేకులు మార్గదర్శకులై యుండిరని మీరుఁ దెల్పుట పునరుక్తియకదా?" అని లక్ష్మణాపరిణయపీఠికలోను తమ మతము నిందువిషయమై వీరు స్పష్టపరచినారు. ఇతర భాషాపదము లెంతస్వేచ్ఛగ వీరివలన నాడబడినవో యీక్రింది పద్యములవలనఁ దెలియఁగలదు:"

"నలినాక్షప్రభృతుల్ త్రిమూర్తులు, "గవ
ర్నర్లై సుర లక్కౌన్సిలవ
ర్తిలు నుద్యోగిజనంబులై ఘనమణి
ద్వీపంబును న్లంఛనై." (బుద్ధచ.)

"అయిదుని మేషముల్ "టయిము"
నర్పణఁజేసియు నైదుయామముల్
పయిసెలలైరు.. ..." (గీర.)

"............లోకు లా
డను మతి సాహసింతురను
"జా"టూక కొంతయు నాకులేదు" (నానా.)

"'స్కూలునఁ' దెల్గు "టీచర"ని
క్షుద్రులు కొందఱు నన్ను సారెకున్
హేళనసేయుచుండినను
నిప్పురి యోగ్యులు సేయు సత్కృతిన్
జాలినయంత సంతసము
స్వాంతమునం గనుచుందు "హిందు హై
స్కూలుసొసైటి" నాపయిని
గూర్మి విశేషము చూపు......" (నానా.)

"చేతఁగాని శతావధానిచేతినిండ,
"సర్టిఫికెట్లు"కట్టలే......" (పాణి.)

"పల్లెలలోన "స్కూల్"బడులఁ
బామరసంఘమునొద్దఁ దక్క భూ
వల్లభసత్సభాస్థలుల
వా క్కొటులేచెడి నీకు!......" (గీర.)

"ఏకారామయగారి తమ్ములఁట "బీ.
యే. బీ. యల్" "ప్లీడరీ"
దాకన్ వచ్చిన మేటియంట!..."(గుంటూరు ఉ.)

"జననమరణాల "లీష్టు" విస్తరమొనర్ప,
నవతరించినయయ్యలే యనుచురొక్కొ..."
(గుం. ఉ.)

"   ....తా
నే "లా" చూపి యమున్ జయింప మదిలో
నీతంపు దా నెంచెనో." (గుం. పూ.)

...ఈయుపా
ధ్యాయునికిన్ "బి. యే. ఎలిటి."
కంబరో! లేదు కళంకమెయ్యెడన్." (గుం. పూ.)

"మతిమంతుండయి ఫారసీ చదివి తి
మ్మారెడ్డి "ప్యాసయ్యె"ను
న్నతమైనట్టి "వకీ"ల్పరీక్ష..." (లక్ష్మణాప.)

"వారంటు" గైకొని వచ్చువానికిఁబోలెఁ
గవి కిచ్చుదాత లిక్కాలిఁ గలారె..." (నానా.)

"ఉద్యోగంబని "ప్లీడరీ"యనియు నెం
తో మంది శ్లాఘింతు రా
యుద్యోగంబుశ్వవృత్తి......... (పాణి.)

"దీక్షామాపులా"వారికిన్
వీరల్ దాసులు, వారిబాస తుద క
బ్బన్ వీరికంచున్ సుతా?" (గీర.)

"......తప్ప దీదినము "క
స్టీ" పట్టు, లీ విప్ర శాం
తిని బోధించెద పూరకుండెదవె! యే
దీ చూత మప్పట్టునన్..." (గుం. పూ.)

"శ్రీ కెంగేల నెసంగు రాచిలుకం జే
ర్మిక్ జూచి ముద్దాడి నా
"బాకీ" తీర్పుమటంచు" (లక్షణా)

ఇ ట్లెన్నియేని యుదాహరణముల నీయవచ్చును. ఛాందసులగువారివలెంగాక దిట్టకవినారాయణకవి పారసీకపదములం దనకవిత్వమునం జొప్పించి రసపుష్టిని గల్గించినట్లు ఇతరభాషాపదములను రసవంతముగ నుపయోగించుటవలన వీరి కవిత్వమున నొకయందము వచ్చినది.

ఆంధ్రవ్యాకరణము

సమగ్రమగు వ్యాకరణము ఆంధ్రభాషకు లేని కొరతను, అందువలన ఆంధ్రకవు లవలంబింపవలసిన మార్గమును వీరు చక్కంగ నిరూపించినారు.

"పరిణతశక్తులైన యల
భారతపుంగవు లట్టులుండ ము
క్కరుం డనిపించుకొన్న కవి
సామజసింహము రామకృష్ణువా
గ్విరచనఁగూడం జూడుఁడు ప్ర
వేశఫలమ్ములు చిన్నచిన్నవ్యా
కరణపుం బొత్తముల్ గొణికి
కయ్యముం బెంచకుం డయ్య వాగ్విదుల్."

"తొలిబాసయందు బలె నీ
తెలుఁగుంబాస వెలయించుదీపము లేమిన్
విలువగల కవుల లక్ష్య
మ్ములె తా మీభార మెల్ల మోయఁగవలయున్."
(పాణి.)

ఇది వ్యవహారభాషావాదుల పద్ధతియే.

తెలుఁగు—సంస్కృతము

ఆంధ్రకావ్యములలో తెలుఁగు, సంస్కృతము లనుఁగల పరస్పర సంబంధము వీరిచే బాగుగ గుర్తింపఁబడినది:

"మాయాస్థానము తెల్గు, సంస్కృతము సాం
బస్థానముం జెందె నం
బా, యీరెంటిని బ్రాహ్మణప్రవరులే
పాలించుచున్నారు"

అని నుడివి

"తెలుఁగుకవిత్వమున్ సలిపి
ధీవర మాన్యతం గాంచినా ర్నియో
గులు మును పెంపకేనియును
గొందఱు సంస్కృతమందుఁగూడం బ్ర
జ్ఞలుగలవార లుండి రొక
సంస్కృతమే తమజీవనంబుగా
మెలఁగిరి వైదికుల్, తెలుఁగు
మీఁదికి నంతగ రారు వా రొగిన్."

అని తెలుఁగుకవులను, సంస్కృతకవులను రెండుశాఖలుగను విభజించినారు.

"తెలుంగలసంస్కృతమ్మునకుం
దీయనిచుట్టము, సంస్కృతంబొ! ఆ
తెలుఁగునకుం గల్పకున్న యెడం
దీపి జనింపదు"

అని తెలుఁగు సంస్కృతముయొక్క సంబంధము వీరు వివరించినారు.

ఆంగ్లేయవిద్య - ఆంగ్లేయవిద్యాధికులు

నేఁటిఆంగ్లేయవిద్యయందును, ఆంగ్లేయవిద్యాధికులయందును వీరి కంతగా గౌరవభావము లేదు. ఆరోగ్యకామేశ్వరీశతకమున

"పరమాదృష్టము పెట్టి పుట్టినటులే
భావించి గర్వింతు, దు
స్తర మీహూణశకమ్మునం దితరభా
షన్ బొట్టకై నేర్వకే
సురభాషన్ బఠియించి యక్కతన సం
స్తుత్యుండనై మించితిన్
సిరియున్ సంపదగూడ నీకరుణచే
జేకొంటి కామేశ్వరీ!"

అని ఆంగ్లేయవిద్యను నిరసించుటయేకాక

"కల రిక్కాలమునం దనేకులు ధనా
కాంక్షాప్రధానమ్ములౌ
పలువిద్దెల్ పఠియించి యక్కతన సం
పన్నత్వమున్ గాంచి పు
త్రులఁ దద్విద్యలయందుఁ జొ న్పెడియిహా
ర్థుల్; నాకుఁ బ్రాచీనవి
ద్యలయం దెక్కుడు నాదరంబగుట ని
ట్లర్థింతుఁ గామేశ్వరీ!"

అని తమయభిప్రాయమును స్పష్టపరిచినారు. ఆంగ్లేయ విద్య నభ్యసించి, ఆంధ్రమునఁ గవిత్వముచెప్పువారిని గురించి ప్రసంగించుచు పాణిగృహీతలో

"ఇప్పటికై తగాండ్రహహ!
యింగిలిపీ సొకయింత నేర్చి పైఁ
జెప్పెద రాంధ్రపుంగయిత,
నీ! యని పండితు లాదరింతురే
తప్పులుతప్ప లక్కృతుల
తంపటవెట్టుటకేనిఁ బూర్వమం
దొప్పిరె? వీరిఁ జూచియొకో
యూరక నీకు జనించె వేదులుల్.?"

అని నాయకుడు నాయికను మందలించినాఁడు. ఈనాయకునకుఁగూడ ఆంగ్లేయవిద్యాధికులపై గౌరవము లేనట్లున్నది.

నీరసాశుకవిత్వము

నీరసాశుకవిత్వమును వీరు గర్హించినారు:

"స్వరవర్జ్యత్వ మెఱుంగకే పొరిఁబొరిన్
సంగీతముల్ పాడి యె
వ్వరు మెప్పింతురు గాయకోత్తములు వ
హ్వా నాఁగ? నట్లే పర
స్పరసందర్భము శ్రోత్రపేయతయు సౌ
శబ్ద్యంబు లేకట్టులో
విరచింపన్ గవితల్ శ్రవోయుగళికిన్
విందుల్ ప్రసాదించునే."

"పదనిస, సానిదానిపస,
పస్సస, రీసరి, గామగారిసా
సదగద, నీససారి, దరి
సా, గరిసా, నిరిసా, రిసారిసా
గదగద, పాదపాద, సద
గా, పదగా, నిదగా, దగా, దగా,
యిది యొకగానమేని యెది
యేనిఁ గవిత్వ మగుఙ్ మహేశ్వరీ!"

అని 'గుంటూరుసీమ'లో ఆశుకవిత్వమును నిరసించి

"వృత్తవిశేషముల్ చెడి వి
వేకము పాకము దప్పి సద్గుణా
యత్తతఁ దక్కి శయ్య యొకఁ
డంతగ బొంతగ సంగ్రహించి, యే
పొత్తును రోయకే పలుకు
పోకడ నేరిపి, మాదుకైత ను
న్మత్తతమైఁ జరించు కసుమాలగ"
జేయవద్దని దేవుని వీరు ప్రార్థించినారు.

విమర్శకులు

కావ్యముల విమర్శించువారిలోఁ గొందఱిని వీరిట్లు నిరసించినారు:

"తనుదుమె లేదో యంచు మదిఁ
దత్తరపా టొకయింత లేక "మీ
దగు కయితమ్ము సూచితిమి యం
దిది యిం దిది" యంచుఁ బద్దెముల్
దగులుతు రందుకోసమె మొ
దల్ దమరంపుదు రిక్కవుల్ వృథా
యగుఁ గద వీరిసమ్మతు ల
హా తనువారి కివేల కాల్పనే?

అన్నిపొత్తమ్ములకు మొదల్ లెన్నిపుటలొ
నిండు నభివందనములతో దండుగకట!
యొక్కఁడేనియుఁ నిజమగు నూహ వ్రాయఁ
డట్లువ్రాసిన నద్దాని నడతు రొకట." (పాణి.)

నేఁటి కవులు

నేఁటికవులను కొందరిని వీరిట్లాక్షేపించినారు:

"తనకు నాల్గు నిఘంటుపదములు వచ్చు
ననుచు పదమందికిని దెలియంగ మారు
మూలపదములు గుప్పిన ముచ్చటగునె
ప్రతిపదమ్మున రస ముట్టిపడినఁగాక."

"లలితప్రబంధములలో
పల యమకము దూర్చి రసము పాడొనరింపన్
వలయునె? పెరుగును వడ్లను
గలపోసిన ముచ్చటగునె కవివరులారా!"

"మతి గలవారికేనియు ప్ర
మాద మెలర్పకపోదు, పుష్పస
మ్మితకవితాలతాంగిని ర
మింపుఁడు కేవలశాస్త్రులార! మీ
మతులకు వచ్చినట్లు రస
మాధురిఁ గ్రోలుఁడు గాని వ్యర్థపుం
జతురిమఁ జూపి దాని స్తన
శల్యపరీక్ష యొనర్పఁబోకుఁడీ."

(లక్షణా.)

"లజ్జఁగల్గిన పూర్వకాలమ్మునందు
గోటి కొక్కఁడుగల్గెఁబో కుకవి; నేఁటి
కాలమం దేమికర్మమో కవులు నూటఁ
దొంబదులు కుపదమ్మునఁ దూఁగుచుంద్రు."

(పాణి.)

వచనరచన

ఈమహాకవులకు వచనరచనయం దంతగా ఆద
రము లేదు.

"గద్యము పద్యగౌరవము
గాంచదు, బ్రహ్మరథమ్ము పట్టి రీ
గద్యకవిత్వచాతురికిఁ,
గన్నులనీరు వృథాగ జార్చుచో
హృద్యవిచారు లెల్లరును
నీశ్వఁడు యోగ్యుఁడు గాఁడటందురే
వాద్యము వీణెకున్ సరిగ
వచ్చునె? ప్రాజ్ఞు లెఱుంగకుందురే?
తద్దినముఁ బెట్టువారల తమ్మెలబలెఁ
బద్దెపుంగవులకు వెన్క గద్దెపుఁగవు
లుంద్రు, స్త్రీశూద్రజనులకు నుపకరింత్రు
వారు పిట్టకతలు చెప్పువారుగాఁగ.

గద్యము పద్యపున్ రుచిని
గాంచుట నిక్కమయేని త్యాగరా
జాద్యనవద్యగాయకకృ
తాంచితసత్కృతు లిచ్చు మోదమున్
పద్యము యిచ్చు; గద్య మటు
సల్పఁగరాదొకో? వారిసత్కృతుల్
విద్యలతారతమ్య మవి
వేరు లెఱుంగరు, వ్రాతు రేదియో."

(తవిటిరో్ౖలె.)

అచ్చుయంత్రములు-వార్తాపత్రికలు

అచ్చుయంత్రములవలన లాభము లున్నను గొంత
నష్టముగూడ గలుగుచున్నదని వీరియభిప్రాయము.

"మునుపు మహాకవీంద్రులు స
ముజ్వలశక్తి నొనర్చు కబ్బముల్
వినుతికి నెక్కఁగాని యవి
వేకులఁసూఁతలఁ దాటియాకులం
దునె నశియించె నోటఁబడు
తుంపురు లేనియు నిప్డు డచ్చు వ
చ్చినకతనన్ జగాన విల
సిల్లెడి మేటికృతుల్ నశించెడిన్."

వార్తాపత్రికలనుగూడ వీ రొకసందర్భమున నిర
సించినారు:

"పత్రికలంచు నేవియో య
వాకుచవాకులు వ్రాయ, వాని సో
భ్రాత్రము నమ్మి పండితులుఁ
బామరులుం గడుమోసపోదు రీ
పత్రిక లెందుకో? నిజము
పాడఱుకాలము వచ్చిగాక, దు

గ్గాత్రము లివ్వి వీనినడ
　　కల్ కడువక్రము లక్రమార్ఛటుల్."
(గుం. పు.)

కవితా రచన

కవితారచనవిషయమై సుప్రసిద్ధులైన వీరి యభిప్రాయములు గుర్తింపఁదగియున్నవి. "ఒక్క దేవీ భాగవతమందుఁ దక్క తక్కిన యస్మత్కృతులందు తలుచుగాఁగాని, స్వల్పముగాఁ గాని రేఫశకటరేఫముల యతిప్రాసలయందు గలుపుచునే యున్నారము" అని వీరు ఏలామాహాత్మ్యము పీఠికలో వ్రాసియున్నారు.

"అనరాదుగాని యప్పక
వినిఁ "గనులుగ్ జనులు మొదలు వేయఁదగని"వం
చనియో, నివి భారతాదుల
గనుఁగొనెనో లేదొ శతము గన్పడు నకటా!

తాకును రేఫకుఁ జెలిమి
　　రాదని పెద్దవివాద పెంచెఁ దా
నే కళనుండి వ్రాసెనో క
　　వీంద్రుఁడు నన్నయ, కల్ప మానినా
రే కవులొక్కరే, నుభయ
　　రేఫలె యవ్వి? నణల్, శసల్, లడల్
గాక యభేద మీయొకటి
　　కా తగకుండుట? మేలుమేల్ బళీ!

శ్రీనాథాదుల లేనిలోపములు వ
　　ర్ణించెన్, రలాభేదసం
ధానంబున్ దెగఁ ద్రెంచె దిద్ది, యది గ
　　న్నన్ నవ్వరే శాబ్దికుల్?
తానే యేయవి లేవసెన్, దనకు సం
　　తర్వాణులౌ సత్కవీ
శానుల్ వాడిరి విస్తరించుటకు శా
　　స్త్రం బెట్లు వీ లియ్యెడన్."　(పాణి.)

పైపద్యములవలన కవితారచనను గూర్చి వీరి యభిప్రాయములు చాల సరళములైనట్లు తెలియుచున్నది.

శృంగారరసము

శృంగారరసము ఆంధ్రకావ్యములలోఁ గొన్నిటియందుఁ బోషింపఁబడురీతిని విమర్శించువారికి వీ రిట్లు సమాధాన మిచ్చినారు:

" సంగీతసాహితులు వా
గంగనకున్ గుచములనుట హాస్యాస్పదమం
చుం గన్నులుగా దిద్దెడి
శృంగారవిదుల్ కవీంద్రు లిక్కాలమునన్.

ఇంతమార్దవ మెజెఁగెయు, నిహిహి! వీరు
బాలకులకంచుఁ జేసిన పాఠపుస్త
కమున సుఖరోగముల గాథ నిముడఁజేసి
రట నుపాధ్యాయు లెటుచెప్పనగునొ యకట!

కంకురుకుంకలైన పలు
　　గాకికలార్థుల కెట్లు పాణిమీ
అంకుపురాణముల్ నయభ
　　ద్రప్రద మంచు వచింప నొప్పు? నా
శంక యొనర్పరే? నగరె?
　　సర్వము నీతికె యందురేని, మీ
నాంకునిదెల్పు నారతిర
　　హస్యముఁ బాఠముఁ జెట్టరాదొకో."
(పాణి.)

ఈప్రత్యుత్తర మంత సహేతుకముగ లేదు.

జాతీయములు

జాతీయములను రసవంతముగను, విరివిగను పద్యములయందు జొన్పించుటచే దిరుపతివేంకటేశ్వరులశైలి విలక్షణమై సరసముగ నుండును:

"అడిగినను వచ్చు ద్రవ్యమ్ము లడుగకున్న
రాకపోవునె? మర్యాద రాదుగాని
మనవ! "యేడ్చినదానికి మగఁడు వచ్చి
యేకు లొడికినదానికి రాకపోఁడు.

"కూరుచుండి తినిన గుళ్లుగోపురములు
నాట" వెన్నినాళ్లకగును నింట.

నున్న ద్రవ్య మింక నొండొక్క సదుపాయ
మెద్దియేనిఁ జూచుటే హితంబు.

"మాఱుమనుముదానిఁ జేరంగఁ దీసిన
మొదటిమగనిసోద మొదలుపెట్టె"
నన్న రీతి నిది రసాభాసమందును
నెక్కుడనుచు మీర లెఱుఁగవలయు.

కడగి "కడవంతగుమ్మడికాయ కత్తి
పీఁట కగు లోఁకువ"ని యట్టిపోటినొప్పు
టొప్పిదం జేసియును దీని నొప్పఁబోకుఁ
డింతకన్నను జపలురా లెందులేదు." (పాణి.)

" "పంచాంగమ్ములు చించి న
శించెన్ జుక్క"లను గణక శేఖరులకు వీ
రెంచఁగ నన్నలా! తమ్ములా!
కించిత్సంబంధ మున్న క్రియఁ జూపట్టెన్.

"ఎవఁడు వెఱ్ఱిముండాకొడుకీనమస్స
వాని దన నేనె" యనిచెప్పువానిరీతి
నాకుఁ జేకూరినందుకు నవ్వఁబోకు
మయ్య, యేనాఁటి కేమౌనో యరయఁగలమె?"
(గిర.)

"దశదినముల్ జ్వరార్తిమెయి
దేహబల మ్ముడివోయియున్న ప
ట్టున ననుఁ జెల్లయాంబిక క
డున్ బ్రియమారఁగఁ బిల్వనంపుటల్
మనమున ఖేదమోదముల
మర్చుకతమ్మన "లంఘనమ్ములన్
మనుగుడు" పన్న సామెతకు
మంచి యుదాహృతి చిక్కె నేఁటికిన్."
(లక్ష్మీనరసాపురము)

" పంచశుభం పంచాశుభ"
మంచున్ బుధులాడుమాట యచ్చుపడఁగ......"
(గుం. పూ.)

"ఉన్నది పుష్టి మానవుల
కోయదు భూషణ! యాలజాతికిన్
దిన్నది పుష్టి" నీవరుగు
దెంచి రథంబున నున్నఁజాలు......"
(పాం. ఉ.)

"........మేనెల్ల పిక్కించెఁ "బం
డితరీతిః పరదేశ" యన్న పలుకే
నిక్కమ్ము మమ్మాటికిన్."
(పండితరాజము)

"మాతను సోదరముఖ్యుల
నీతీరున డించి యేగితే! మిత్రమ నీ
చేఁ "తెవరికి వారే యము
నాతీరే" యన్నమాట నాకున్ దెలిసెన్"(నా నా.)

"నారుంబోసినదేవుఁ డెట్టిగతినై
నన్నీరుదాఁ బోయఁడే"
యేరీతిన్ మన కేగుఁ గాలమని లో
నేడ్వంగ నేమా?" (కామేశ్వరీశతకము)

" పద్యములు చెప్పఁగాలేని ప్రాజ్ఞులెల్ల
గద్యములు గట్టుదురు గాక "గతియులేని
యమ్మలకు గంజి పానక"మగునుగాక..."(తవిటిరొట్టె)

ఇట్టి జాతీయములు వీరి రచనలో కొల్లలుగ నున్నవి.

శతావధానప్రారంభము—ప్రార్థన పద్యములు

శతావధానప్రారంభసమయముల వీరి ప్రార్థనా పద్యములు చాల మనోహరములుగ నుండును. క్రింది పద్యము లిందుల కుదాహరణములు:

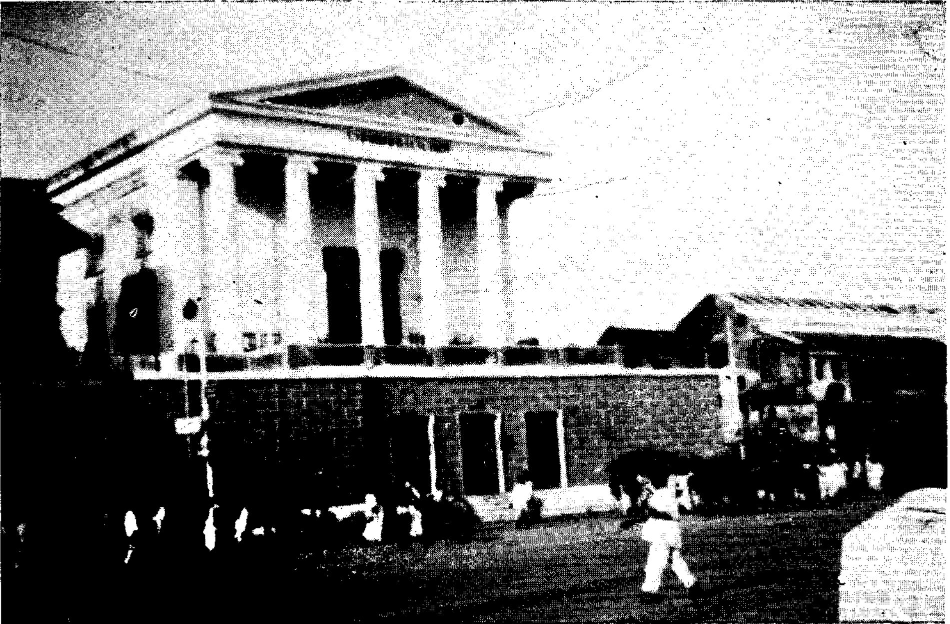
"చేసితిమో యెవం డెఱుఁగుఁ!
జేయనె లేదో శతావధాన మం
బా, సకలేశ్వరీ, గతము
లందఱు నమ్మరు నేఁ డెటో రసా
భాసము గాకయుండఁగఁ గృ
పన్ గను "మెప్పటి కప్పుడే యిటుల్
దోసిలియొగ్గు నీతఁడ"ని
తోఁచి త్యజించెదవేమొ శాంకరీ."
(గుంటూరు)



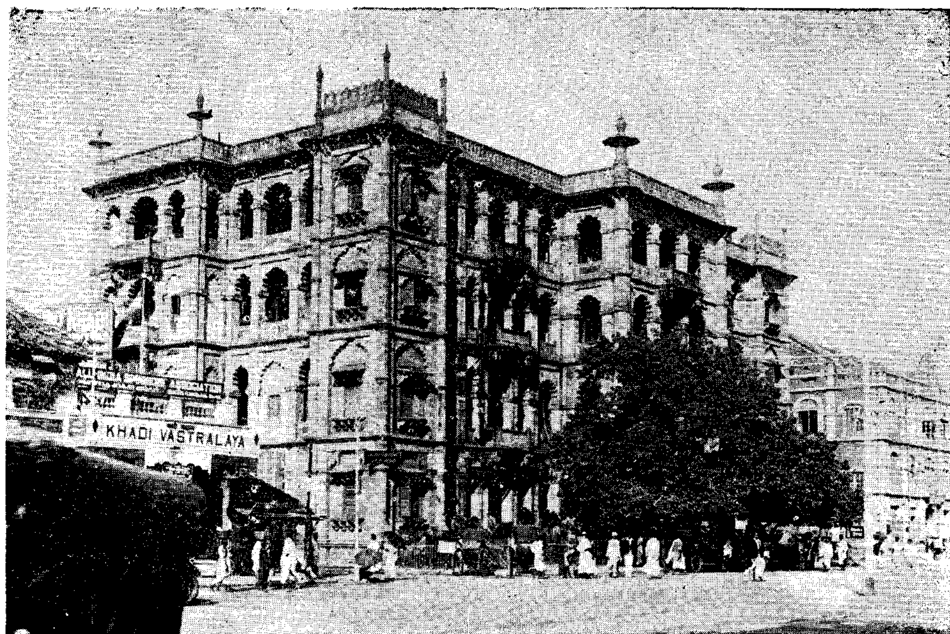
౮. యం. యస్. యమ్. రైల్వే కార్యాలయములు

(కథియవాడునుంచి కొనితెచ్చిన రాళ్లతో కట్టబడినది)

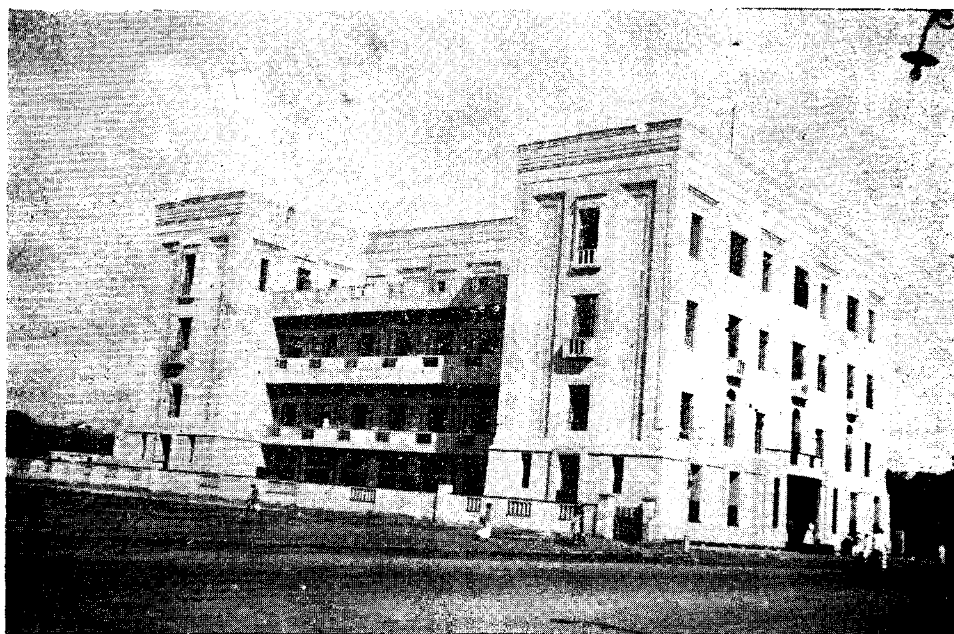
ముందున్నది ఇటీవల తయారుచేయబడుచున్న క్రొత్తరకపు ట్రాంబండి.



౯. పచ్చయప్పకాలేజి



౬. వై. యం. సి. ఏ. భవనము



౭. బర్మాషెల్ కంపెని కార్యాలయము
క్రొత్త (అమెరికా) రకపు అందమయిన కట్టడము

"వయసా హెచ్చేశి బట్టకట్టి తలత్రి
ప్పక్ జొచ్చె నానాట నీ
దయయున్ ప్రాజ్ఞుల ప్రేరకత్వమును వి
ద్యాపక్షపాతంబు ని
న్నియు నేకీకరణంబుగా గృహమున
న్నేఁదీర్చిపూర్ణంబు లే
క, యెదో నేయఁగ వచ్చినాఁడను జుమీ
కాత్యాయనీ కావుమీ"

(వేమవరము)

"మానియుఁ జేయఁబూనిరని
మాపయిఁ గోప మదేల నీకు, మా
పై నెనరూను ప్రేరకుల
పై ననురాగ మదేల? యెట్టులోః
పూనితి మిద్ధ పొమ్మనినఁ
బోదునె? "త్రోట శిరమ్ము గ్రుక్కి జం
కూనఁ బనేమి రోఁకలి" కె
ట్టోనటియింపు శతావధానమా!"

(పినపాడు)

"జననీ రమ్మ! శతావధానమ! భవ
త్సామ్రాజ్యసంపత్తి మా
డనియున్, మే ములదానివీడుటకునై
యత్నించినన్ దగ్గనా
ధుని లేమిన్ మముఁ దాను వీడదనియున్
దొల్దొల్త "బెల్లంబువం
డిన దీపాయ్య"నియున్ దలంచు జనులన్
దేలింపుమీ సూక్తులన్."

(లక్ష్మీనరసాపురము)

కవి-కవిత్వము

కవియనఁగా నెట్టివాఁడో, ఆతని కెట్టిసాధన సంపత్తి యుండవలయునో తిరుపతివేంకటకవులు పెక్కు సందర్భములఁ జక్కఁగఁ జర్చించియున్నారు. ఇరువదినాల్గువత్సరముల ప్రాయమున వీరిచే రచింపఁబడిన శ్రవణానందమునందు కవిత్వమును వీ రిట్లు వర్ణించినారు:

"పాపిష్ఠిరాజులపాలిదయ్యమ్ము సం
ధ్యావందనమునకు బావగారు
పరదేశసంచారకరణమ్మునకు రైలు
జపతపమ్ములకెల్ల సవతితల్లి
ముక్తికాంతాసంగమునకుఁ దారువుఁగత్తె
సద్యశోవ్యాప్తికిఁ జాటుడప్పు
ఆనందమునకు దివ్యాంగనాసంగంబు
రాజసంబునకు గారాలకూచి
భాగ్యభోగ్యములకు నెల్లఁ బట్టుకొమ్మ
యఖిలవేత్తృత్వమునకు దివ్యాంజనంబు
సరసజనులకుఁ గర్ణరసాయనంబు
కవిత యిట్టిది యని చెప్పఁగాఁ దరంబె."

"వ్యాకరణము తెలిసినఁ గవితాకల్పన లేదు. సుకవితావిదుఁడైనన్ వ్యాకరణమురా" దని ఏలామాహాత్మ్యమునందును, "యతియున్ బ్రాసయుఁ గూర్చ మాత్రఁగవియే, యామాత్రపుం దెల్వి యీ క్షితి యంబ్రహ్మలకుండఁ దెందటికి?" అని గీరతమునందును నేఁటి కవుల నాక్షేపించిన వీరు కవితోపాసకులు.

"పలుకులకల్కి నేర్పినసు
భాషితముల్ జతఁజేసి, కచ్ఛపిన్
బలుకఁగఁజేయు దానికి ను
ప్రశ్రుతిగా శ్రుతివిందు సేయుచున్
కలకలలాడు కంకణవి
కస్వర సుస్వరమట్టులుండు"

పలుకులతోఁ గవిత్వమును జెప్ప నేర్తురేని వారు

"చదువ గావలె శబ్దశాస్త్రాదికమ్మును
వీక్షింపఁగావలె విద్యలెల్లఁ
జూడఁగావలె రాజచూడామణులసభల్
పొందఁగావలె మహాభోగములను
దిరుగఁగావలె దేశదేశాలవెంబడిఁ
బడవలెఁ బడరానిపాటులెల్ల
వినఁగావలెను బూర్వవిద్వచ్చరిత్రముల్
దర్శింపవలెను ఛందః ప్రశంస"

అనియు,

"కవులు కవులన్న మాత్రాన కవులుకా" రనియు నుపదేశించినారు.

"శతావధానదుస్తరకవితా ప్రచారచణతాజనితాఖిల దిక్ప్రపూరిత స్ఫురితయశస్కు" లగు తిరుపతి వేంకటకవులను

"కలముంబట్టి కవిత్వమల్లు బుధులో
కంబెల్ల వేనోళ్ల మీ
లలితంపుం గవిత న్నుతించి రుచిరా
లంకారముల్ భాషలో
ఫలిమేల్పలుకులం గొల్లలాడె"

నని బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతకవి స్తుతించినాడు.

"హరిచినారు మంజురస
ఘూర్ణిత దివ్యకవిత్వ మే
పార ననేక కావ్యముల"

నని రాయప్రోలు సుబ్బారాయకవియు వీరిని గీర్తించినాడు. కవితామాధురి నాంధ్రలోకమున కలవడఁజేసిన బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతము, రాయప్రోలు సుబ్బారావు వంటి కవుల శ్లాఘ నందిన శ్రీ వేంకటశాస్త్రి గారి కవితారచన నేటి యాంధ్రకవిత్వమునఁ బేరొందిన యనేకులకు గురుపీఠమై యున్నది.



మధుర దేవాలయప్రాకారమునందలి ఆదివీధి

—యస్. శంకర సుబ్రహ్మణ్యము

రాయబారము

వంగోలు వేంకటరంగయ్య, బి. ఏ., బి. యల్.,

ఈ పేర నిటీవల రెండు గ్రంథములు గంజాము మండల ముఖ్యస్థాన మగు బరంపురమునుండి వెలువడినవి. రెండును మంచి చక్కని తెలుగున వ్రాయబడినవి. ఇందొకటి వేగుచుక్క-గ్రంథమాలలో ౨-వదిగ ప్రకటింపబడినది. దీని రచించినవారు భాగవతుల నరసింహ శర్మగారు. వీరి గ్రంథమున రాయబారమునకు పూర్వాంగ మగు భారతకథాసన్నివేశప్రశంస కొలదిగ జరిగి యావల రాయబారవృత్తాంత మారంభమయినది. ద్రుపదపురోహితదౌత్యము, సంజయ రాయబారము, శ్రీకృష్ణసందేశము మూడును గలవు. గ్రంథసరళి బహువిపులముగను, పౌరాణికఫక్కిక ననుసరించినదిగను ఉన్నది. ప్రతి ప్రకరణమునకును మేలుబంతిగ గ్రంథాంతరములనుండి పద్యమో, శ్లోకమో కూర్పబడియున్నది. మఱియు గ్రంథమునం దంతటను కథానుసూచకములగు సామెతలు, న్యాయములు ప్రయోగింపబడియున్నవి. సామెతలు సామాన్యముగ ప్రతి పుటయందును గానవయ్యెడిని. న్యాయములలో ఘట్టకుటీప్రభాతన్యాయము, సింహావనగుప్తిన్యాయము—ఇట్టి కొన్ని యపూర్వ న్యాయములు జేర్పబడియున్నవి. పాండవులకు రాజ్యభాగార్హత కలదా, లేదా యను ప్రసంగమువాడమ, అధునాతన మగు అవిభాజ్యసంస్థానశాసన (Impartible Estate Act) ప్రశంసయు జేయబడియున్నది. ఈ విధముగనె ఇంక ననేకములగు ఐదానీంతన విషయములును స్పృశింపబడియున్నవి. ప్రజాపాలనము (Democracy) ను గూర్చిన ప్రసంగమునకు అవకాశము గల్గించుకొనబడియున్నది. ఇట్లెల్ల నూతనప్రచార పరిచయమును మెండుగ జేయబడియున్నది. ఈ గ్రంథమున నందందు చేయబడియుండు అహింసాసిద్ధాంతమును పాఠకమహాశయు లెట్లు గణింతురో విచారింపవలసియున్నది.

దౌత్యవిషయమున సంజయుని చిత్తవృత్తికిని, శ్రీకృష్ణుని చిత్తవృత్తికిని గల భేదము లెస్సగ జూపబడినది. సంజయు డంతరాత్మచే పాండవపక్షపాతిగ నున్నను కౌరవులదూత యగుటచే నిష్కల్మషముగ నిజస్వామిసంకల్పము నుద్ఘటించినాడు. శ్రీకృష్ణుడు కేవల పాండవపక్షమునే యూని చెప్పవలసినవాడైయున్నాడు. ఈ యిద్దరిలో సంజయునిస్థితి కష్టతరముగ దోపగలదు.

కర్ణుని ఋజుప్రవర్తనను, ప్రభుభక్తిని, ఆశ్రితపరత్వమును కుంతియు, శ్రీకృష్ణుడును సడలింపలేకపోయిరి. ధృతరాష్ట్రుని యధీరతయు, స్వాత్మదార్ఢ్యశూన్యతయు, దుర్యోధనుని మూర్ఖతయు, దుశ్శాసనుని

దుండగమును, సాత్యకిన్యాయ్యరోషావేశ మును బాగుగ వర్ణింపబడినవి.

సంభాషణలు తగిలినచోట్లనెల్ల గ్రంథ కర్త ఆధునికములగు పల్లికుమిాటింగులవ్యవస్థ ననువదించియున్నాడు. విద్యాధికులుగాని వారికిని ఉపయుక్తమగులాగున నీగ్రంథము పురాణప్రవచనధోరణి ననుసరించి హృద్య మైయున్నది.

రెండవరాయబారగ్రంథము దేవరాజు వేంకటకృష్ణరాయవిరచితము. దీనిరచన ప్రౌఢరీతి ననుసరించియున్నది. పలుమారు సోమయాజిసూక్తము లట్లట్లే వచనరూపమున ననువదింపబడియున్నవి. దీనియందు ద్రుపదపురోహితదౌత్యము, సంజయరాయబారము మాత్రమె గలవు. శ్రీకృష్ణరాయబారమున కింకొకసంపుట ముద్దేశింపబడియున్నది. అది రమ్యతరముగ నుండగలదనుటకు సందియము లేదు.

ఈరెండవరాయబారమున నచటనచట కొన్నియసాధారణప్రయోగము లగుపడుచున్నవి. "కలవాడు" అనుటకు "కలాడు" యనురూపము ప్రాయికముగ దృగ్గోచరమగుచుండును. పుత్రపక్షపాతియనునర్థమున ధృతరాష్ట్రునొకచో "సుతువాడు" అని పేర్కొనియున్నారు. ఈయుదాహరణముల జూపుటలో నిట్టివి యసాధువు లనుతాత్పర్యముగాదు.

పాండవులుగోరిన అయిదుగ్రామములపై వ్యాఖ్యానమును, సంజయరాయబారముపై పాండవవ్యాఖ్యానమును, సంజయముఖాంతరముగ పాండవులు బంపినప్రత్యుత్తరమును, తలస్పర్శములై, మర్మభేదము లయియున్నవి. ధర్మరాజాదు లొక్కొకరును సంజయునితో జేసిన సంభాషణలు పాండవుల ధర్మనిరతిని, స్థిరాభినివేశమును వెల్లడించుచున్నవి.

మొత్తముమిాద రెండుపొత్తములును పఠనయోగ్యములై తత్తద్రచయితలకు గౌరవావహములై యున్నవి. యుద్ధముకొరకు కొందరురాజులు పాండవపక్షమునను,కొందరు కౌరవపక్షమునను జేరుటకుగల కారణములు, కారణాంతరములు విశదీకరింపబడియున్నవి. ఆయారాజులకు పెరవారిపైగల స్పర్థలు, విరోధకారణములు సూచింపబడియున్నవి. భారతయుద్ధము కేవల కురుపాండవప్రసక్తమయినదేకాక ఇతరకారణములచేతగూడ సంభవింపవలసినదై యున్నదనునభిప్రాయము తెలియుచున్నది. అర్జునుడు సన్న్యసించియుండినను భారతయుద్ధము పొసగియె యుండుననుభావము నరసింహశర్మగారి గ్రంథమువలన తేటపడగలదు. శ్రీకృష్ణుడు చెప్పినటుల పాండవులు నిమిత్తమాత్రు లయిరి.

ఈ రెండుగ్రంథములును భారతోద్యోగపర్వమునకేకాక సామాన్యముగ భారతేతిహాసమున కొకవ్యాఖ్యారూపముగ నున్నవనదగును.

ఉత్తరావివాహానంతరము పాండవులు ఉపప్లావ్య మను గ్రామమున విడిసినట్లు

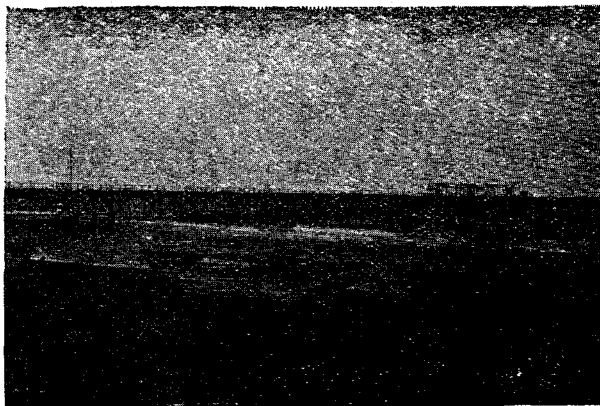
భారతమున గలదు. ప్రస్తుతపు గ్రంథములు రెండును ఉపప్లావ్యము ననేకమారులు పలుకుచున్నవి. ఈయుపప్లావ్య మేరాజ్యములోనిదైనదియు తెలియలేదు. విరటరాజ్యములోనిదా, లేక ఈకాలపురాజ్యతంత్రానుసారముగ నుభయులకు తటస్థ (Neutral) ప్రదేశమా?

అరణ్యవాసాజ్ఞాతవాసానంతరము పాండవులకు రాజ్యభాగ మిచ్చునటుల దుర్యోధనాదులు కంఠోక్తిగ జెప్పియుండిరి. అజ్ఞాతవాసానంతరము అనుక్తముగ పాండవులదాయమును వారికి చెందవలయుననుట కేవలన్యాయసంచారవిధానమా, లేక పూర్వప్రతిజ్ఞాతవిషయనిర్వాహకమా? ఇత్యాదివిషయములును రాయబారప్రకరణవిమర్శకప్రసక్తములుగా నుండవు.

ద్రుపదపురోహితునిపే రెందును గానరాదు. మానవచరిత్రలలో నగస్త్యభ్రాత వెనుక నీతడొకడు నామనిర్దేశము లేనివాడుగ నున్నాడు.

"రాయబార" శబ్దనిష్పత్తి ఎట్లు?

[భాగవతుల నరసింహశర్మగారి గ్రంథము బరంపురమున పూడి పెద్దివారివీథిలో వేసుముక్క కార్యస్థానమున లభించగలదు. తపాలు ఖర్చులు గాక నికరము వెల రూ. ౧-౮-౦. దేవరాజు వెంకటకృష్ణరావుగారి గ్రంథము బరంపురములో గ్రంథకర్తయొద్దను దొరకగలదు. దీనివెల రూ. ౧-౦-౦.]



ఓడరేవు, పుదుచ్చేరి

విద్య—వింత పశుత్వం*

కే. కామేశ్వరరావు

౧

'ఏమేవ్!'

'ఎందుకూ?'

'ఎప్పుడూ కొత్తే.'

'ఇది నాకు పాతగిలదు.'

'చదువుకోమని నీ కెన్నిసార్లు చెప్పాలి?'

'చదువంటే చిన్నపిల్లలకే యేడుపొస్తుంది. పెద్దవాళ్లకు మరిరాదూ?'

'నీయేడుపేగాని నాయేడుపు చూడవూ?'

'ఊఁ.'

'నిన్న నీకు పంపించినచీటీ చూసేవూ?'

'చూడకుండానే పంపించేనేమిటి మీరడిగిన వస్తువు?'

'నేనడిగినవస్తువే పంపించేనంటావూ?'

'మరి!'

'దానిమీద వున్నదేమిటి, నువ్వు పంపించిందేమిటి?'

'మీరు చాంతాడుకాదూ పంపించమన్నారు?'

'నీ తెలివితేటల కెంతేనా సంతోషించేను! ఇంటిదగ్గిర తాళంచెవి మరిచిపోయేను, పంపించమని నేను రాస్తే చాంతాడా పంపిస్తావు! చాంతాడెందుకూ వురెట్టుకోమనా?'

'మీకు వారం వర్జ్యమూ లేదు. బుధవారంపూటా అలాఅనుకోడ మేమిటి?'

'మరి నేనురాసిందేమిటి, నువ్వుపంపించిందేమిటి? పోనీ గొలుసుకట్టురాతేమోనంటే గవ్వల్లాంటి అక్షరాలు రాసేను. నీ తెలివితేటలు తెలిసివుండే'

'ఎవళ్లకేనా చూపిద్దామంటే ఆచీటీలు చూపించకూడ దంటారు. అందులో యేంపరమరహస్యాలుండి పోతాయనో!'

'నీకు చదువురాకపోగానే రహస్యా లుండక పోతాయేమిటి? లేకుంటే నాకూ పరమసంతోషమే, యేయేడుపు, యేమొర్ర వుండదు. తాళంచెవి మరిచి పోయేనని బండబూతులు తిట్టేను, ఆ వెర్రిముండాకొడుకు వుద్యోగస్తుడు.'

'తప్పొస్తే తిట్టనూ?'

'అదుగదీ మాట! నావల్ల తప్పొస్తే తిట్టేను. నీవల్ల తప్పొస్తే నేను తిట్టకూడదు. అంతేనా నువ్వనేది?'

'బుధవారంపూటా తిడుతూకూచోండి. వారం వర్జ్యం లేదమ్మా యీతిట్లకి.'

'మరయితే అక్షరంముక్కలు కాస్త నేర్చుకో.'

'ఆడవాళ్లకి చదువు, మొగాళ్లకి వంట.'

'ఏమిటీ?'

'ఏం లేదు.'

'నువ్వేదో పెద్దచదువు నేర్చేసుకుని నా ఆఫీసు పనిలో సహాయపడతా వనుకుంటున్నాను నేను.'

'సిగ్గుసిగ్గు, యింకా వుద్యోగం కూడా చెయ్య మంటారుకాబోసు నాఖర్మం కాలిపోను. ఈ పాటి వూరుకుందురూ యెవరేనా వింటే నవ్విపోతారు కూడాను.'

'అయితే ఆఫీసుపనితో చావమన్నావేమిటి?'

'అలాంటిమాటలే ఆడవద్దన్నాను.'

'మరి కాస్తచదువుకో, నేనూ సుఖపడతాను, నువ్వూ సుఖపడతావు.'

---

* ఈరచన ౧౯౩౧ సం. సెప్టెంబరునెలలోరచించబడింది. కే. కా.

‘ పోనీ నామాట వినండి. చదువొచ్చినవాళ్ళంతా యెలా చెడిపోతున్నారో చూసేరా ? ’

‘ ఎవళ్లు చెడిపోయేరో చెప్పు. ’

‘ మాఅమ్మ వేలువిడిచిన పెత్తల్లికూతురు అదేదో ఘోరమమ్మ- నా కావెనవపేర్లే రావు- తద్ధుఘోరంక మోసు చదువుకుందిట. మొగుడిమాట అసలే వినదు. గింజుకునిచచ్చినాసరే, గిజామన్నాసరే. ’

‘ తర్ధుఘోరంకూడా వొకచదువే. నల్లీవొక యిల్లాలే, నాగమయ్యా వొకబ్రాహ్మడే అన్నట్టు తర్ధుఘోరంకూడా వొకచదువే. ఇంకేం బుగ్గిలో వేలెట్టడమే చదువన్నావుకాదు, నీధర్మమా అంటూ. చదువురాని మనిషి కాబట్టే అలాచేస్తూంది. చదువొచ్చినవాళ్లు బుద్ధిమంతులయే వుంటారు సామాన్యంగా. జ్ఞానంరావడానికి చదువుకోడం గాని దుష్టులవడానికీ, దుర్మార్గులవడానికీ కాదు. ’

‘ మీతో యెవళ్లు వాదించగలరూ. ’

‘ ఈపాటికి పలకతియ్యి. కాస్త బుద్ధిగా చదువుకో. నువ్వూ సుఖపడతావు నేనూ సుఖపడతాను. ఒరే అబ్బాయీ, * కాస్త చదువుచెప్పు బాబూ. (అబ్బాయి వస్తాడు.) నాకు పనుంది. వెళుతున్నాగాని నువ్వుశ్రద్ధగా చదువుకో. తెలిసించా. వింటున్నావా ’ (వెళతాడు).

‘.................’

‘ పిన్నీ ! ’

‘ ఊఁ. ’

‘ పలకని పట్టుకో. ’

‘ ఆరాయపలసిందేదో నువ్వేరాయి. ’

‘ నేనురానేకే లే. ఈ వృత్తులపాఠంలో పేర్లు చెప్తాను రాయి. ‘మంగలి’ ‘కమ్మరి. ’

‘ అబ్బ! నేనుపోయి చెంబులు తోముకోవాలి. వేళయిపోయింది. వెధవచదువు, తగలబెట్టినచదువు. నాపాలిటి యమపాతలా వచ్చింది. నాకు చదువూవద్దు, చట్టుబండలూ వద్దు ’ (వెళిపోతుంది. భర్తవస్తాడు.)

‘ ఏమిరా పిన్ని చదువుకుంటూందీ ? ’

‘ నాకెందు కీవెధవచదువు, పోయి చెంబులు తోముకోవాలని వెళ్లిపోయింది. ’

‘ నువ్వువెళ్లి పిలుచుకురా. (అబ్బాయి వెళతాడు.) శివ! శివ! నాకేం దిక్కుతోచడం లేదు. భర్తృత్వానికి, ఉపాధ్యాయత్వానికి యేమీ పొత్తు కనపడడం లేదు. రాతిగుండె చేసుకుని నే నెక్కడకొస్తేది. ప్రేమ, అనురాగం పెరగవలసినచోట కొట్లూతిట్లూ, కఠినత్వమున్నా. బాబోయ్ ! ఆమామగారి ముండా కొడుక్కి జ్ఞానం లేకపోడంవల్ల కదా యీపాట్లు పడవలసివచ్చింది. వాడికే జ్ఞానముంటే యిలాగుండేదా ? సరే, ఏదో నెమ్మదిగా చెప్పిచూస్తాను, వింటే,వింటుంది లేకపోతే నోరుమూసుకుని కూచుంటా. అంతేకాని పడకగదిని యుద్ధరంగ మెక్కడచేసుకోను ? నాపనికాదని......ఇంకా రాలేదేం ? రానని మొండికేసికూచుందేమో. నేనే అక్కడికి వెళ్లి కనుక్కుంటా. ’

౨

‘ ఏమిటిచేసేవ్ వంట. ’

‘ ముందు విస్తరి పెట్టుగునే అడగడం ? ’

‘ విస్తట్లో అన్నంరాసితప్ప మరేం కనబడడం లేదు. ’

‘ మీరు తెచ్చుకున్నబియ్యమేకదూ, దంపుళ్ల బియ్యం. అంబటికూడులాగ యెఱ్ఱగా వుంది. ఎవళ్లేనా చక్కగా గోళ్లలోయిమిడేటటువంటి, తెల్లటి బియ్యం తెచ్చుగుంటూరా, లేక నూతకబియ్యం తెచ్చుగుంటూరా ? ’

‘ వీటిలో సత్తువ తగలద్దని శాస్త్రజ్ఞులనడం వల్ల కామా యీ బియ్యం తెచ్చేను. వెధవపొట్టు యెంత తిని యేం ప్రయోజనం. సత్తువున్నతిండి తినాలా, వూకనీవలాలా ? ’

‘ మీయిష్టం. నాకు వాదనలు చేతకావు. ’

‘.................’

‘.................’

---

* అన్నకొడుకు.

'ముడిపెసలు పచ్చడి చెయ్యమన్నామకదూ.'

'పోనీ నేనొకమాటనుగుతాగాని చెప్పండి; మాటాడితే కోపంగాని......'

'నాకు కోపమా! నాకంటే శాంతమైనమొగాడెక్కడేనా వుంటాడా.'

'ఎవళ్లమట్టుకు వాళ్లు అలాగ అనుకోకపోతే మరోలాగ అనుకుంటారేమిటి?'

'అలాగా!'

'నేననేది వినండి. ఎవళ్లేనా ముడిపెసలు పచ్చడి చేసుకుంటూరా, లేక పెసరపప్పు పచ్చడి చేసుకుంటూరా?'

'ముడిపెసల పచ్చడితింటేనే మంచిదట. ఆ పొట్టులో విటమిన్లు అనే జీవపదార్థాలున్నాయిట. అది శాస్త్రజ్ఞులన్నమాటే. నా తెలివితేటలు కాదని. మంచితిండి తినక గడ్డితినడ మెందుకు?'

'అన్నీ వింతలూ విపరీతాలూనమ్మా యీమనిషితోటి.'

'................'

'................'

'మళ్లీ సీసపుగిన్నెతోనే చారుపెట్టి యిత్తడిగరిటెతో వడ్డిస్తున్నావ్?'

'ఆమాయచచ్చినాడు, యిచ్చినతగరమంతా పుచ్చుకుని, వాడికేంపోయికాలం వచ్చిందో వాడిల్లు మాసిపోను, సీసపుగిన్నె మననెత్తిని కొట్టేడు.'

'ఔను, నిజమే, వాడు మోసంచేసేడు. మనం యేజ్జేసేం. మళ్లా నేను మంచిగిన్నె పట్టుకొచ్చేనుగా.'

'ఆగిన్నెమట్టుకు వాడుకోవద్దన్నారేమిటి. పెంట మీద పారెయ్యమన్నారా?'

'ఏడిచిన తెలివితేటలు. పశువుతెలివితేటలు... ......అయిత్తికి గరిటేమిటి చారుకో.'

'మాఅమ్మ యెప్పుడూ అలాగే వడ్డిస్తుంది మా నాన్నయేడ్చినాసరే, చచ్చినాసరే.'

'అయితే నన్నూ అలాగే అంటావూ.'

'గురువారంపూటా తీరుబడిగా కూచుని అలాంటిమాట లేమిటే.'

'అయితే నిన్ను యేపూట అనవచ్చో, యేపూట అనకూడదో చెప్పు?'

'ఆడదాన్ని యెప్పుడూ అనకూడదు. తిట్టడం తిమ్మడం వొకగొప్పా యేమిటి?'

'అవును నోటితో చెప్పడం నాదే బుద్ధితక్కువ, చేతితో చెప్పాలికాని.'

'అదే తక్కువయింది!'

'................'

'................'

'ఉసిరికపచ్చడి కాస్త వెయ్యి.'

'ఇవాళ ముట్టుకోకూడదు.'

'దానికేవచ్చిందీ పెద్దదయ్యం!'

'........ ....'

'మరయితే బచ్చలికూరేనావండలేకపోయేవూ?'

'ఇవాళ బచ్చలికూర కోస్తారేమో కాస్త తెలిసినవాళ్ల నెవళ్లనేనా అడగండి. ఇవన్నీ మీయింట్లో ఆచారాలుగాని మరేయింట్లోను యిలాగుండదు.'

'అనాచారాలకీ దురాచారాలకీ మీచదువులోనూ మీశాస్త్రంలోనూ ఆచారాలని పేరు.'

'నేను వాదించలేనుబాబూ.'

'ఏదో యివాళమట్టుకు భోజనమయింది. ఇంక—'

'విస్తరి మీ రెత్తకండి.'

'నువ్వీయెంగిలివిస్తట్లో తినకూడదు.'

'అదంతా మీకెందుకూ ఆడవాళ్లం మేమేదో యేడుస్తాం.'

'ఎంగిలివిస్తట్లో తినకూడదని చెప్పేనా?'

'అలాగేలెండి.'

'........ ....'

'మళ్లీ తీస్తారెందుకూ. మీకు తెలియదుకాని మొగుడెంగిలివిస్తట్లో తింటే తప్పు లేదుట.'

'ఎంగిలివిస్తరిది.'

'అబ్బ! తనన్నమాటేగాని మరోటిలేదీ మనిషికి. ఇదిగో! మాఅమ్మ యేభై యేళ్లొచ్చినా మానాన్న యెంగిలివిస్తట్లోనే కాని మరోదాంట్లో తినదు... ఈ మొగాళ్లకి చెప్పలేమమ్మా. వెధవముండలికి పెళ్లిళ్లు చేసేరకం.'

3

'ఆలాంతరిలా తెచ్చిపెట్టం డొకమాటు.'

'నువ్వు తీసుకెళ్లు నేను చేస్తూన్నపని చూడడం లేదూ?'

'లాంతరు నేను ముట్టుగోకూడదు.'

'ఏమీ, దాన్ని దారపుపోసు లున్నాయేమిటి?'

'లాంతరు ముట్టుకుంటే మయిలడిపోనండీ. అందులో కిరసనాయిలుంది. ఇంగ్లీషువాడిమాయఅది.'

'అదిగదీసంగతి. ఇంకా చెప్పేవుకాదు! నీ తెలివితేటల కెంతేనా సంతోషించేను. నీకు తెలిసిన మాయావేదాంతం యేమొగాళ్లకేనా తెలుసా?'

'అయితే తీసుకురా రేమిటి?'

'ఇంకా నన్నడగాలా?'

'చీకట్లోనే వెళతాను.'

'వెళ్లుమాగాని......అదేమిటి రాత్రిపూటా స్నానమెందుకుచేసేవు?'

'ఒకమాటుకాదు, రెండుమాట్లుకాదు, మూడుమాట్లు చెయ్యవలసివచ్చింది. నాఖర్మానికి కెవరేం చేస్తారూ? చచ్చినముండాకాపది గిన్నెల్ని మసివుంచేసింది. అప్పటికీ జాగ్రత్తగానే చూసేనమ్మా. అయినా అంచులకింద రవంత వుండిపోయింది. దాన్ని పుల్లెట్టి గోకిగోకి కడిగిపెట్టి స్నానంచేసి వస్తూవుంటే కంటికి శూద్రాడు కనపడ్డాడు. ఈ మైలకూడుకూడా యింట్లో యెక్కడ కలుపుగోడమని మళ్లా స్నానంచేసేను. చేసి వస్తూవుంటే అదేమిటో నాఖర్మంకాలా, ఇంతకీ తలరాత తప్పించడ మెవరికిశక్యం, కాలికి మెత్తగా తగిలింది. ఇదేమిటి చెప్మా అనిచూస్తే గుడ్డపేలిక. నోరు నొక్కుకుని చచ్చినట్టువెళ్లి మళ్లా స్నానంచేసి కాళ్లు యెత్తెత్తి వేసుకుంటూ వచ్చేను. ఏం చెయ్యమన్నారు? బ్రాహ్మల కుటుంబం, బ్రాహ్మణజన్మ. ఈకాలంలో బ్రాహ్మల కుటుంబంలో పుట్టడమే పాపమయిపోయింది.'

'నిజమే.'

'మీఅనాచారాలకి,మీమైలతిళ్లకి శూద్రపుట్టుకే సరిపోతుంది.'

'ఏడిసినగొప్పతనం. నోరుమూసుకో...... .. మొన్నవుపవాసం, నిన్ననోము, యివాళ మూడుస్నానాలున్నా? రేపు.—'

'............. ...'

'మంచమెక్కడమున్నా.'

'ఊరికే యెందుకూ ఆశాపనార్థాలు. నిజంగా రాకపోయినా మీరన్నందుకేనా వొచ్చితీరుతుంది. నాకు తెలుసు మీమాట మహిమ.'

'అదీమాట. సరిలే. నేనై మందు తేను. నీఖర్మం యెలాగుంటే అలాగుంటావు.'

'నా కసలు మందుతినడమంటే అసహ్యం; డోకొస్తుంది. మందుతింటే జ్వర మెక్కుపోతుంది.'

'నీఖర్మం.'

'.................'

'.................'

'అలా నడవకండీ.'

'ఏమీ?'

'ఆదారినే అంట్లగిన్నెలు తీసుకెళ్లేను. పేడనీళ్లుజల్లడం మరిచిపోయేను.'

'అయితే దారిఅంతటా చల్లుతావేమిటి?'

'ఇదిగో నే వొక్కమాటచెప్తా వినండి. మా అమ్మఆచారంసంగతి మీ కసలు తెలియదుకమోసు. నాఆచారంసంగతలావుంఛండి.'

'ఏదీ చెప్పు విందాం.'

'భోజనాలయేక మాఅమ్మ పీటలు, యిల్లే కాకుండా గోడలుకూడా కడుగుతుంది. బజారునుంచి తెచ్చినవస్తువుమీద శుద్ధినీళ్లు జల్లితే గాని తియ్యనే తియ్యదు. ఇదంతా మీకు వెటకారంగా వుంటుంది కాని నేనుమట్టుకు నిజంచెప్తున్నాను. ఉప్పు కడిగి యెండలో పెడుతుంది.'

'ఆతల్లికి పుట్టినదానివేకదూ నువ్వు. నువ్వు నిప్పు కడిగి తెచ్చుకుంటావు.'

'మీమాటు లెప్పుడూ వొక్కలాగే వున్నాయి. ఇదంతా యెందుకు చెప్పేనో తెలుసా?'

'ఎందుకూ?'

'కాళ్లమీద నీళ్లు పట్టండి. అక్కడ తొక్కరని నాఅనుమానం.'

'నేను వెళ్లేక నీయిష్టంవచ్చిన శ్లేకువు.'

'నీళ్లు పట్టండీ..... అబ్బ! ఆడవాళ్ల గొడవలు వీళ్ల కెందుక్కో. ఇలాంటి అనాచారపాళ్లకి మళ్లా పుట్టగతు లుంటాయా.'

౪

'ఏమండోయి!'

'ఊ.'

'అదేమిటో యెప్పుడూ మొహం ముడుచుకునే వుంటారు.'

'నీముఖవికాసం నాకు రమ్మంటే యెలాగు వస్తుంది. నువ్వంటే సాక్షాత్తు సరస్వతీదేవివి, గొప్ప కుటుంబంలో పుట్టినదానివి, బ్రాహ్మణజన్మ—'

'ఎప్పుడూ మీకు చదువు, పుస్తకాలే. నగలు నాణేలు చేయించిపెడతానన్నం లేదు. చదువుకో, చదువుకో, చదువుకో—'

'నోరుముయ్.'

'అసలు నేచెప్పవచ్చేమాట వినండి. ఎంతవిచిత్రమమ్మా!'

'ఏమి టావిచిత్రం?'

'కూరెళ్లవారిచిట్టెమ్మ మరేమోనే కాలిమీద కడియంకింద కురుపేసిందని కాలికడియం తీయించేసుకుంది.'

'అదీ విచిత్రమే! అయితే కురుపేసినా కడియం తీసెయ్యకూడదంటావు.'

'ఇంకా నెమ్మదిగా అంటారు. కాలుకింద కురుపేస్తే కడియంతీసెస్తారా! ఎంతశోద్యం! మాలాంటివాళ్లు కాలుపోయినాసరే కడియం తీస్తారూ?'

'నీబుద్ధి అందరికీరమ్మంటే వస్తుందా?'

'వెటకారాని కేమిటిలెండి. మాఅమ్మకికూడా వొకసారి టిలాగే కాలిమీద కురుపేసింది. ఏవైద్యుడొచ్చిచెప్పినా—అదేమిటో వీళ్లమ్మకడుపుకాలిపోనూ—కడియంతీసెస్తేగాని కురుపు తగ్గదనేవాడు. అలాగనేటప్పటికిమాఅమ్మమండిపడిపోయినానాతిట్లుతిట్టేసేదివాళ్లని. ఆసరికి పెద్దాసుపత్రికి వెళ్లేఇప్పటికి అక్కడిదొరసాని నలుగురిని మాఅమ్మనుగట్టిగాపట్టుకొమ్మనిచెప్పిఆమట్టుగ కడియం తీయించేసింది దానిల్లు మాసిపోను. మాఅమ్మ యెంతేనా గుంజులాడింది, తిట్టింది, కేకలేసింది, యేడ్చింది, వొకంతట తియ్యనిచ్చిం దనుకున్నారేమిటి. తెలివితేటా లేనిమొద్దుకాబట్టి ఆదొరసాని కడియం తీసేసింది.

'నీతెలివితేటలు యింతవరకూ భూమిమీద పుట్టినవాళ్లలో లేవు. అది నిశ్చయం.'

'సరేలెండి. ఇంకా యీసంగతి వినండి అంతకంటే తమాషాగా వుంటుంది. ముక్కుమీద వేలువేసుకుని అలాగే వుండిపోతారు.'

'అబ్బా! ఏదీ చెప్పు చూదాం.'

'జానికమ్మగారికి కళ్లగపడవు.'

'ఊఁ.'

'పోనీ కళ్లగపడనిమనిషి యింట్లో కూచోవాలా. అలాగ కూచోకుండా కళ్లజోడెట్టుకుని వూరల్లా తిరుగుతూంది! ఎంతఆశ్రియమో.'

'అదీ తప్పే?'

'మీదంతా అపోతంతు. నాకు తెలియనే తెలుసులెండి. బోడివాళ్లని పెళ్లిచేసుకోమనేసజ్జు మీదంతా. మాఅన్నయ్యాకీ యిలాంటిదే పుట్టింది.'

'నోరుమూసుకో.'

'నాకెందుకుగాని, అన్నపూర్ణ కాళ్లకు జోడు తొడుక్కుని, గొడుగువేసుకుని స్కూలుకెళుతూంది. విన్నారా యీసంగతి.'

'అయితే, యెండలో నెళ్లేటప్పు డేంచేస్తుంది?'

'పరువుమర్యాదున్నవాళ్లు జోడుతొడుక్కుంటారా, గొడుగు వేసుకుంటారా? ఎండ మండిపోతూన్నాసరే, జోరున వానకురినేస్తూన్నాసరే యెండుతూ తడుస్తూ వెళతారుగాని గొడుగు వేసుకుంటారా?'

'నీతెలివితేటలకి నే నెప్పుడూ సంతోషిస్తూనే వున్నాను.........ఔనుగాని నేను నిన్ను మనదేశపు గుడ్డ కట్టుకోమ్మని చెప్పలే?'

'ఆగోనెగుడ్డలు నేమొయ్యలేను బాబూ. అవి బరువు.'

'నీకు బరువా, మొయ్యలేవూ? ఉఁఉఁ.'

'ఊరికే వేళాకోళా లాడుకుంటూను.'

'ఇంకముం దవేకట్టుకోవాలి, తెలిసిందా. నేను వూరుకునేవాణ్ణికాను.'

'అలాగేలెండి. ఔనుగాని దేశనాయకులంతా చచ్చిపోయేరు టేమిటి!'

'నీయిల్లు వల్లకాడుగాను, అలాంటిదికూడా తెచ్చిపెట్టకు. తెలియనిదానిని తెలియనట్టుగానేనా పడివుండవు. నీకదో పెద్దరోగం.'

'నేనన్నమా టనుకున్నారేమి టది. ఆడవాళ్లంతా కూచుని చెప్పుకున్నారమ్మా. అందరు దేశనాయకులు, పదిపన్నెండుమందిట, ఒకయెద్దుబండీలో వెళుతూవుంటే ఆబండీ తిరగబడి సముద్రంలో పడిపోయిందిట. అందరూ చచ్చి.'

'ఇంక నోరుముయ్యి, పాడుతెలివితేటలు కనపరచక. చదువురానిపుల్లమ్మ, యెల్లమ్మ కబుర్లకి కూచుంటే యిలాంటివి కాకపోతే మరేలాంటివి పుడతాయి. కాలక్షేప మవడ మెలాగ పశువులికి.'

'ఆగొడవలు నాకెందుకుగాని......... సరేలెండి. చంద్రహారా లెప్పుడు చేయిస్తారూ? ఈ మాటొచ్చినజీతంలో వొక్కదమ్మిడీ ఖర్చుపెట్ట వల్లకాదు.'

'ఉఁ. భోజనం మానేశెయ్యి.'

'ఎంతసేపూ నేను తినేస్తున్నానసేకదా మీ——'

'నేను మానెయ్యలేను.'

'భోజనం మానేసుకోవాలేమిటి వస్తువు చేయించుకోడానికి.'

'అయితే యీనెలజీతంలో భీమాకు పోతుంది కొంత.'

'భీమాగీమా అవతలపెట్టండి. ఈపాటికి భీమాలు చాలించండి. భీమాలకి కడితే ఆయుక్షీణంట! మా నాన్న చెప్పేవాడు. ఎందుకొచ్చినభీమా లివి.'

'నీకు తెలియనిసంగతులు అడిగితెలుసుకోరాదూ. ఆపాగ రెందుకు?'

'మీ రెన్నన్నాసరే యీనెలజీతం ఖర్చుపెట్టవాటంకాదు.'

'చూద్దాంలే.'

'అలాగేలెండి.'

'మనింట్లోకూడా యెల్కట్రీ పెట్టించుకుంటే బాసంటుంది.'

'ఏమిటదీ! మళ్లాచెప్పూ!'

'ఏమిటో.'

'ఎలట్రీఅంటే యేమిటో!'

'నాకు తెలియదుమహాండి.'

'నువ్వుచెప్పేది కొత్తపేరు. ఇంతవరకూ విన లేదు. అందరినీ యింకముందు యీపేరే వాడమని చెప్తా.'

'అయితే దాని నేమంటారు?'

'ఇంతవరకూ ఎలక్ట్రిక్ అంటున్నారుమరి.'

'ఎలక్ట్రిక్-అదేనా మీరనేది. ఈమాత్రానికేనా యేదో పెద్దమహాభాగ్యంగా చెప్పొచ్చేరు. ఎలక్ట్రిక్, ఎలక్ట్రిక్, ఎలక్ట్రిక్.'

'తొందరపడకూ. ఎలక్ట్రిక్, ఎలక్ట్రిక్ కాదు.'

'అయితే అదేఅనుకోండి. ఇంగ్లీషుముక్కలంతా యింతే. పాడుముక్కలు.'

'నీకు రానివన్నీ పాడువే.'

'అయితే యింతకీ యెలట్రిక్ అంటే వొకనూనెయేమిటి? ఆతీగలో గొట్టంలోంచి అది వెళుతూ వుంటుంది. అంతేనా?'

'నీకు తెలిసింది అంతే.'

'మరయితే అదేమిటి?'

'అదొకశక్తి. అది ప్రవహిస్తుందాతీగలోంచి.'

'శక్తి! అమ్మవారున్నూ! నిజం చెప్పండివింటా!'

'దానినే శక్తి అంటారు. అది తీగలోంచి వెళుతుంది.'

'తీగలో గొట్టం లేండే యెలావెళుతుంది?'

'గరిటె వొకచివర నిప్పుల్లో పెడితే రెండో చివరికి యెలాగ వేడివెళుతుందో అలాగే యిదీ వెళుతుంది.'

'అదా, అయితే తెలిసింది. అదేఅన్నమాట అలా వెలుగుతుంది. అది మనయింట్లోకూడా పెట్టించుకుంటే బాగావుంటుంది.'

'అది యింట్లో పెట్టించుగోడం ఆట్టే మంచిది కాదు. దృష్టి చెడిపోతుంది, కళ్లు పోతాయి. వీధుల్లో అయితే ఫర్వాలేదు. దానివల్ల చెడులేదు.'

'ఏమో. చూడడానికి బాగుంటుంది......... సరేగాని మీరు ఆంధ్రపత్రిక చదువుతున్నారు. నేను కూడా నిన్న చదివేను. దాంట్లో శాసనసభల్ని గురించి యేదో రాసివుంది. శాసనసభలంటే యేమిటి?'

'శాసనసభలంటే అందులో అనేకమంది వుంటారు. వాళ్లంతా దేశంలో అవసరమైన ఒకొక్క విషయాన్ని గురించి ఆలోచిస్తారు.'

'అంటే అక్కడ యెవరెవరుంటారు?'

'అంతా సభ్యు లుంటారు.'

'అంటే?'

'పోనీ దాన్నిగురించి నీ కెంతమట్టుకు తెలుసో చెప్పు. మిగిలిందంతా చెప్తా.'

'నాకస లదేమిటో తెలీదు.'

'అదంతా నీ కిప్పుడు నేను చెప్పలేను.'

'పోనీండికాని వీరేశలింగం, వీరేశలింగం అంటారుకదా. ఆయన యెవరు, కంసాలా, కాపా?'

'నీకు తెలివి యెంతమట్టుకుందో నాకు స్పష్టంగా తెలుస్తూంది. వీరేశలింగం కంసాలి!'

'ఆక్షేపించకపోతే చెప్పరాదూ?'

'నువ్వే చెప్పేవుగా.'

'పోనీ చెప్పండిమరి.'

'ఆయన మొదట బ్రాహ్మడు, తర్వాత బ్రహ్మ అయేడు.'

'బాగాచెప్పండి.'

'బ్రహ్మఅంటే నీ కెంతమట్టుకు తెలుసో చెప్పు. తక్కిందంతా చెప్తాను.'

'నా కసలు తెలియందే.'

'నే నిప్పుడు చెప్పలేను. నీకు అన్నిటినిగురించి 'ఓనమః' లదగ్గరనుంచి చెప్పుకురావాలి. నీ కేమేనా అక్షరాలొస్తే పుస్తకా లిస్తాను చదువుకో. నాకు వోపికా లేదు, తీరికా లేదు.'

(తనలో) 'నయమే! మళ్లా చదువులోకి దిగేరు. ఇంక నోరుమూసుకుంటే మంచిది.'

౬

'ఏమండోయి.'

'ఊఁ.'

'మళ్లీ సోమవారం చంద్రగ్రహణంట. మా అమ్మ రాసింది. నానక్షత్రాన్ని చంద్రగ్రహణం పడుతూందనీ, అంచేత నేను చంద్రగ్రహణం చూడకూడదనీ, బ్రాహ్మడి కొకమానెడు సోలెడు బియ్యం ఏదేనా కూరా యిచ్చుగోవాలనీ రాసింది. ఆరాత్రి మడివూరగాయలమీద దర్భకర్ర పడేసుకోవాలి. ఓరాత్రివేళ మీ రెలా స్నానంచేస్తారో!'

'నేను స్నానంచెయ్యకపోడం సరేకదా నిన్ను కూడా స్నానంచెయ్యనియ్యను. తెలిసిందా. నీ కెన్ని మార్లు చెప్పినా బుద్ధి లేకుండావుంది. గ్రహణమంటే యేమిటో డెబ్భైయెదుసార్లు చెప్పేను.'

'అయితే ముసిలాళ్లకంటే మీ కెక్కువ తెలుసాయేమిటి?'

'ముసిలాళ్లకు తెలివితేట లేడవలేదని చెప్పలేమూ?'

'ఎప్పటిసంగతికో యిప్పుడు దెబ్బలాడుకోడ మెందుకులెండి...ఇదేమిటే! సోమవారంపూటా కొత్త బట్ట కట్టుకున్నారేమిటి. అయ్యో! అయ్యో! నే నేం చేతునమ్మా!'

'కొత్తబట్టలు కట్టుకోకూడదూ?'

'వారం వర్జం లేదూ?'

'నీతెలివితెటలు తగ్గించుకో, మరేంతప్పిదం లేదు.'

'మీఖర్మం. నేను చెప్పనేచెప్పేనుగా వెధవ ముండలకి పె—.'

'నోరుముయ్.'

'.................'

'...............'

'ఇ దేమిటిది?'

'మీ కెందుకులెండి.'

'అలాగుకాదు.'

'విడవను.'

'చిరిగిపోతుంది.'

'దాంట్లో మరేంరహస్యాలు లేవు. చదువుకోండి.'

'ఎవరికి రాసేవూ?'

'మాఅమ్మకి.'

'పైవిలాసమా యిది!'

'ఊఁ.'

'నీకు బుద్ధిజ్ఞాన ముందా. ఈవుత్తరం యేజన్మానికైనా మీనాన్నకి జేరుతుందా. నరెడ్ల అనడానికి నరెళ్ల అనిరాసేవూ, పైగా విశ్వనాధశాస్త్రికి అనడానికి పిసినాధశాస్త్రి అన్నావూ.'

'మాఅమ్మదగ్గిరనుంచి తెచ్చుకున్నకార్డ్లు అయిపోయేయి. మిమ్మల్ని యెడ్రసురాసిపెట్టండంటే వుత్తరమంతా దిద్దుబాట్లే, అసహ్యమేస్తూ. అంచేత నేనే రాసుకున్నా.'

'చిరునామా యేమిటి రాసేవూ............ బమ్రశ్రీ నరెళ్ల పిసినాధశాస్త్రిగారికి అనేకనమస్కారములు, కాకినాడ రవానా గుడివీధి కాకినాడ కాకినాడ కాకినాడ గుడివీధి నరెళ్ల పిసినాధశాస్త్రిగారి కిచ్చేయవలెను కాకినాడ—యింక స్థలంలేదూ రాయడానికి?'

'ఆక్షేపణలకి మొదలు.'

'తప్పులు చెప్పితే ఆక్షేపణలు, వూరుకుంటే వుత్తమమునా. చిరునామా రాసేమోస్త రిదేనా! ఉత్తరంలో యింకా యెన్నితప్పు లున్నాయో. (ఉత్తరం లాక్కుంటుంది) నీఖర్మం నేనేంచెయ్యనూ.'

'ఈ మొగాళ్లకి చదువు రావడం చాలాకష్టంగావుదంమ్మా.'

'అంతేకాని నువ్వుకూడా చదువుకుందామని నీమట్టుకు తోచదు.'

౭

'ఇదిగో!'

'ఊఁ.'

'తమలపాకులు మహాపసందుగా రాసేవు కాని యేదీ మూలపడివున్న హార్మోనియం ముందుకులాగి-నువ్వేదో మూడునాళ్లు సంగిరిగీతం పలికించేవుట, యెలాగుంటుందో యెప్పుడూ వినలేదు, మామామగారు నీపాటను మహామెచ్చుకుంటూవుంటాడు, నువ్వు పాడుతూవుంటే కిన్నెరలు మోగిపోతూవుంటాయంటాడు. యేదీ వొక్కమాటు వొక్కకృతి.'

'నాకు రాదు.'

'ఔను! నాకు తెలుసు నీబెట్టుసరి. ఎంతబతిమాలించుకుంటే అంతసరదా నీకు!'

'మీ రేమనుకున్నా సరే.'

'ఒక్కమారు పాడుదూ.'

'నాకు రాదంటేనే.'

'మంచిదానివిగా పాడూ.'

'..................'

'పాడు మరి.'

'..................'

'పాడనుంటూవుంటే.'

'మీకు సిగ్గులేదూ.'

'ఎందుకూ సిగ్గు. అయితే యెందుకు సంగీతం నేర్చుకోడం.'

'..................'

'పాడమంటే.'

'..................'

'నాకు కోపం తెప్పించకుమరి.'

'..................'

'ఊరుకున్నంతసేపే నేను మంచివాణ్ణి.'

'..................'

'నామంచితనం చూడదలచుకోలేదు నువ్వు.'

'..................'

'పాడవూ అయితే.'

'..................'

'పాడవూ.'

'..................'

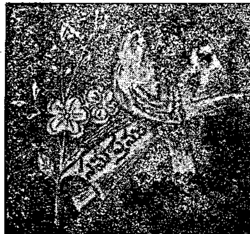
'ఇదిగో! నేను నాస్నేహితుడు వెంకట్రావింటికి వెళ్లిపోతూన్నా. ఇవాళరాత్రక్కడే పడక. నీయేడుపు నువ్వేడవాలి.'

'నేనొక్కర్తెనూ వుండలేను. నాకు భయం.'

'ఏడిసేవు.'

'పాడతానండీ.'

'నోరుముయ్!'



భావసంకీర్తనము

బాలాంత్రపు వేంకటరావు

సూనృతంబుగ నేఁడు సుఖమూర్తియే లేదు కష్టానుభోగలోకమున నాకు,
నిశ్చయంబుగ నేఁడు నెచ్చెలియే లేదు సర్వమాయా ప్రపంచమున నాకు,
సత్యంబుగా నేఁడు స్వామియే లేదు సర్వంసహావక్రచక్రమున నాకు,
తెల్లంబుగా నేఁడు దేశికుఁడే లేదు గాఢతమోభౌతికమున నాకు,
రూఢిగా నేఁడు కలవాఁడు లేఁడు నాకు-ఉన్న సౌఖ్యమో, స్నేహమో, తిన్నఁదనమొ
గుఱియొ, భక్తియొ, నాయాత్మఁ గుదిరియుండ-కున్నె? యేలోకమందు నీవుంటివి ప్రభు!

ఈగడ్డిపోఁచకా! యిష్టార్థము లొసంగు నాకల్పవల్లిక నమ్ముకొంటి ?
ఈబొమ్మజాతికా! యిహపరంబులఁ జూపు నారత్నదీపిక నమ్ముకొంటి ?
ఈగ్రుడ్డిగవ్వకా! యెల్లసిద్ధులఁగూర్చు నాపెన్నిధానంబు నమ్ముకొంటి ?
ఈపెంకుముక్కకా! యెల్లతృష్ణ లడంచు నాసుధాకలశంబు నమ్ముకొంటి ?
జీవకళ లేదు, హృదయంబు చిక్కఁబోదు-మాపయిన లేదు గణియించు చోటు గాదు,
ఎగిరిపడి చెడిపోవుట యే నెఱింగి - యడుగుఁబట్టితి నన్నుఁ గాపాడుము ప్రభు!

నాయక్షర నిధియంతయును కృతఘ్నచిత్తులచేతఁ బెట్టి వ్యర్థుండ నైతి;
నాపదభాగ్యమంతయు స్వార్థపరులపా లొనరించి ప్రాభవమునుదొఱఁగితి ;
నాయర్థ శక్తియంతయు దుర్మధాంధుల చరణముల నిడి తేజ ముడిగితిని;
నాకృతిజాలమంతయు నహంకారదుర్మతుల కర్పించి దుష్కృతి నయితిని ;
అక్షరపదార్థ సుకృతిరూపాత్ముఁడ వయి - మోక్షమున కీ వొసఁగిన మూలధనము
నే నిరర్థకపఱచితి; నీఋణమ్ముఁ - గొలువు సేయించుకొని తీర్చికొనుమిఁకఁ ప్రభు!

నావిశేషవిమోహభావసంగతులకుఁ జిత్రంబుగా స్వస్తిఁ జెప్పినావు,
నాసమస్తారిష్ట నాటకప్రతతికి భరతవాక్యంబును బలికినావు,
నాయపమృత్యుకాంతాశ్లేషగతులకు నింతలో విడియాకు లిచ్చినావు,
నాఋణోద్రేక చింతాపత్రతతులకు నిట్టె శ్రీరాములు చుట్టినావు,
శ్రవ్యదృశ్యకావ్య సంసారగతులలోఁ - జిత్రగుప్తజీవసిద్ధులెల్లఁ
జెప్పఁ జూపఁజూపఁ జెప్పగురుండవై - ఆత్మవిశ్వాసుకవి వైతివి ప్రభు!

కాఁపురమున్నది కంటకారణ్యము ; కామాదిఘోరమృగంబు లిందు,
స్వార్థరాస్యవిపుల గహ్వరములఁ దెఱచి నా జీవరక్త పలలాస్థికలఁ బట్టి,

పీలిచి, చీలిచి, పిప్పిచేసి కబళించి వయిచుచున్నవి. జీవశక్తి యాతనాసహితమై, చైతన్యరహితమై తెన్నెఱుంగక ముక్తి తెలివి దొఱంగినది; కృపామతి దీని శాంతాశ్రమముగ-వెలయఁజేసి, యహింసకు నెలవుఁ జేసి, ప్రేమమయజీవతప మిందు పెంపుఁజేసి - సచ్చిదానందసిద్ధి నొసంగుము ప్రభు!



"ఆంధ్రనారి" —మ. సూర్యం.

రుమాలు

పూడిపెద్ది వెంకటరమణయ్య
(కవితాసమితి)

౧

కామాక్షి:—ఏమండీ, మిమ్మల్ని ఒక ప్రశ్న అడగాలని కొద్దిరోజులాయ తహతహలాడుతున్నాను. కోపంపడకుండా సమాధానం చెప్తారూ?

గౌరీపతి:—ఆ ప్రశ్న నీళ్లువేసినకవరులో వ్రాసి పెట్టేవా? ఇలాతే. ఒకరూపాయి అక్కడపెట్టు. హనుమంతుడి నడిగి చెప్తాను.

కామాక్షి:—అదికాదండీ.

గౌరీపతి:—అదికాకపోతే, ఏదేనా పువ్వుపేరు చెప్పు.

కామాక్షి:—సరే! బాగుంది!

గౌరీపతి:—అయితే ఉండు, కేరళపక్షి నడుగుతాను.

కామాక్షి:—వెటకారం ఏమిటండీ?

గౌరీ:—అంబా పలుకవే! జగదంబా, పలుకవే!

కామాక్షి:—ఔనుమరీ! నాలాటిదానిమాటలు మీకొకలెక్కా?

గౌరీ:—లెక్క లేకేం? అశ్వనీ, భరణీ, కృత్తికాః పాదం మేషం.

కా:—నా తెలివితక్కువగాని మిమ్మల్నడగడం ఏమిటి? ఇంతకీ నాపూర్వజన్మపుణ్యం ఇలాగుంటే మీరుమాత్రం నన్నేల గౌరవిస్తారూ!

గౌరీ:—ఏదీ నీయెడమచేయి చూపూ. దానిలో నిరేఖలు పూర్వజన్మవృత్తాంతం చెప్తాయి.

కా:—చాలులెద్దురూ! బాగుందిగొప్ప. నాకు మీ రేంచెప్పనక్కరలేదు. మిమ్మల్నడిగేదేమిటి అభగవంతుణ్ణడగాలి.

గౌరీ:—అదుగూ! నీప్రశ్నకు జబాబు చెప్పడంకంటె ఆభగవంతుడి కింకేంపని ఉందిగనక- నీముద్దు చెల్లించకపోతే వాడిసృష్టి సాగవద్దూ?

కామాక్షి కన్నులు నీళ్ళతో నిండేయి. తారాజువ్వలలా గామె ముఖాన్ని జాలిరేఖలు పరుగిడుతున్నాయి.

గౌరీ:—కానీ! కన్నీటిచుక్క లొకటిరెండు జారుస్తే చాలదు. కన్నీటికాల్వ, కన్నీటివరద కుమ్మరించీ దానితో నేను కొట్టుకొనిపోవాలి. ఎందుకలా చీటికీమాటికీ ఏడుస్తావూ? నీమనస్సులో తెగులేదో నాకుతెలుసును. నీవే గడుసుదానవనుకొని నన్ను ప్రశ్నలచేత వంచిద్దామనుకొన్నావు. ఈ పాటిదానికే లొంగిపోతే ప్రపంచం నిలబడుతుందా?

కామా:—(కన్నీరొత్తుకొని) ప్రేమవంచనా? నాజీవితమంతా మీతో సాగించవలసిననేను మిమ్మలను వంచిస్తానా? నేను సానిదాన్నా యేమిటి? నే నెందుకలాచేస్తానూ?

గౌరీ:—అదుగో! రంగులు బయల్దేరుతున్నాయే! నీయేడుపేదో నేను ముందుగానే గ్రహించేనుకాదూ! ఇలాటిఈర్ష్యవల్లే ఆడది చెడిపోతుంది. అదికాక నాకేమిటి! నేను మగవాడను! నేనేంచేసినా తప్పులేదు.

కామా:—తప్పన్నానా? నే నలాఅనగలనా? నా కేఈర్ష్యలూ లేవూ! నే నిలా దిక్కుమాలినదానిలా గీగూట్లో రాత్రింబవళ్ళొంటిగా దేవులాడక ఘోషపెడుతున్నాను. దీపంపెట్టిందిమొదలు దీదీమన్నదిగులుతో ఈకొసవాటింట్లో ఒక్కర్తెనూ ఉండలేకుండా ఉన్నాను.

గౌరీ:—కాకిమాత విని పగలే మగణ్ణి కౌగిలించికొందట నీలాంటిదే. సానికంటె సిగలే జాస్తీగా ఉన్నాయే!

కామా:—నాకే ఆలాంటివగలు తెలుస్తే, ముంగొంగుబంగారంగా మిమ్మల్ని ముడిచి దాచుకోనూ! మాణిక్యం మాయ కెంపంత తళతళలాడగలదా?

గౌరీ:—మాటలుమాత్రం సరిగా ఆడు! మాయ కెంపూ, మంటికెంపూ అని అనువుదొరికిందిగదాఅని అందర్నీ ఆడకు.

కామా:—అంపరూఏమిటి? మల్లెపూవాసనేసే ఉల్లిపాయ లుంటాయూ?

గౌరీ:—కొసరూ అదేమాటా? నీనోరే నిన్నింతకుతెస్తూంది. నే నోరుస్తూన్నకొలదీ మితిమీరిపోతున్నావు! నీవేమో గడుసుదానవనీ, నీవుచెప్పినట్టూ నేను మసలుకుంటాననీకాబోలు నీయూహ? అలా కలలోనయినా జరుగదుసుమా!

౨

అరటాకులపందిటిలో నిమిడిపోయినచీకటిలో మల్లెపూలు పేలాలలాగు విరిసేయి. మల్లెలతో సరిచూచుకుందికికాబోలు, వెన్నెలరేక లాయూకులసందుల నుండి చొచ్చుకొని మరీప్రసరిస్తూన్నా యాచీకటిలో- వెన్నెలదారాలతో ఆమల్లెలదండ కడదామని తుమ్మెదొకటి వాటికొసమొదళ్ళకు తడవులాడుతూంది. కొసామొదలూలేని యీప్రయత్నంలో తన కలసట లేకుండాఉండడానికి ఎడపదడప కూనిరాగాలు తీస్తూంది. పాలజల్లులాగు రేగినపండువెన్నెల చూచి, చుక్కలలాటి ఆమల్లెపూలుచూచీ, బెగడీ చిన్నబోయి యెక్కడికయినా పోదామని రెక్కలుగట్టుకొన్న చీకటిలా గుంది ఆతుమ్మెద. దానిఝుంకారం శ్రుతిగా, అరటియాకులచీలికలకొనలో గాలిగళం సవరిస్తూంది. ఇదంతా చూచి చేరెడువిరిసిన అరటిపూరేకుమొగాన్న ఆనందబాష్పాలు జారుతున్నాయి.

ఆపెరట్లో దూరంగా గచ్చుటరుగుమీద కూర్చుని నిట్టూరుస్తూన్నకామాక్షి ఇవన్నీ అలా రెప్పవేయకుండా చూస్తూంది. అందుబాటులో కొమ్మలేకుండానే మూతవడ్డ కన్నులతో ముందుకు కొనలుచాస్తూన్న తీగను చూచి జాలిపడ్డాది. అతిథి లేకుండానే వింజామరలు వీస్తూన్న అరటికంబాలను చూచి ఆశ్చర్యపడ్డాది. ఉంచి లే దనకుండా పరిమళాలను ఒలకపోసేస్తూన్న ప్రసవాలను చూచి తలపంకించింది. జగత్తులో ప్రేమ ఎన్నివిధాల వ్యక్తం అవుతూంది! ఈలాటిఅకల్మష ప్రేమ ఏజీవిహృదయంలో పుట్టింది ఆజీవిహృదయంలోనే నిలిచిపోదూ? పంజరంలో చిలుకలాగు పైకిపోవడానికెందు కిలాప్రయత్నిస్తుందీ! అందులోనూ ఆడుదాని వలపు పుట్టినచోట క్షణమైనా నిలువదు. పాత్రాన్వేషణానికి పరగడలు త్రొక్కుతుంది. ఒకటిరెండులక్షణాల కోసం ఉరిపోసుకుంటుంది. ఔచిత్యమెరుగకుండా ఆశలు పుట్టిస్తుంది. ఆవెఱ్ఱిప్రేమ ఇన్నిలలితవస్తుజాలాలతో కలకలలాడుతూన్న యీజగత్తంతటా, పువ్వుసౌరభంలాగు ప్రతిఫలాపేక్ష లేకుండా వ్యాపించరాదూ! వెన్నెలరేఖలాగు భేదమెరుగకుండా ప్రసరించరాదూ! ఊహూ-ప్రసరించదు.

కామాక్షి యిలా కొంతసేపు వితర్కించుకొంది. పెరటిలో నున్న ఆచిన్నిఅరటితోటను అతిప్రేమతో పరీక్షించింది. నవయౌవనమున నవనవలాడుతూన్న తన శరీరసౌష్ఠవాన్ని ఆవెన్నెలతెరలోనుండిపరీక్షించుకొంది. వేశ్యాలోలుడయి విర్రవీగుతూన్న గౌరీపతిని తలచి కంపించింది. తనప్రేమకు తగినచోటు కాదని తలచింది. ఆమెప్రేమ క్షణమాత్రము గూడులేనిపక్షివలె బయల తపతపా రెక్కలు కొట్టుకొంది. దానికి కాలుమోపడానికి కానీ అంతజాగా కావాలంది. తలదాచుకుందికి దమ్మిడీఅంతచోటు చాలునంది. ఈయనంత విశాలప్రపంచంలో చోటు లేకపోవడం ఏమిటని పరిహాసంగా నవ్వింది. కన్నులయెదుటగల ప్రతివస్తువునూ పరీక్షించడం మొదలుపెట్టింది. ప్రతివస్తువునందునూ తాను మొదటినుండియూ ప్రేమించుచున్న ఒకటిరెండులక్షణాలూ కొరవడుతున్నాయి. ఎక్కువసుందరమయినవి ఉన్నాయి; తక్కువ సుందరమయినవీ ఉన్నాయి. కాని దానితో సమానసౌందర్యం గలవి కనబడలేదు. ఎలాగు కనబడుతుందీ? భర్తను సర్వోత్కృష్టుడయినవానిగ సంప్రదాయసిద్ధంగా చూచుకొనుట కలవాటుపడిన హైందవస్త్రీరత్నమునకు

ఇంకేవస్తువు లలితతరంగా కనబడుతుంది? కామాక్షి విసుక్కొంది; వేడినిట్టూర్పు విడిచింది. వెన్నెల చిచ్చులో వేగిపోతూ అలానిలబడగలదా? దానిని తనయౌవనపాటవం మరింత ప్రజ్వరిల్ల చేస్తూంది, ఆమె వేడియూర్పులే దానినిమరింతరగుల్కొల్పుతున్నాయి. "ఏమిచేయుదును? శరీరపరిత్యాగం చేయుదునా?" అనుతలపు కామాక్షికి పొడమింది. "తప్పు" అని తల యూచింది. ఈప్రశాంతసమయంలో, ఈరేయిని ఎట్లయినా నాప్రేమ కొకకులాయం నిర్మించా లనుకొంది. ఈలోకమంతా, ఈసృష్టినిర్మాణ సౌందర్యమంతా, ఈజగత్తునిండిన లలితగుణజాలమంతా ఇమిడిన ఒకభరిణె దొరకితే నాప్రేమ ననాయాసముగా నం దిమిడ్చేసి హాయిగ నిద్రింతును గదా! ఆదమరచి అనుభవింతును గదా! ఆమెకు తలపులమీద తలపులు తరంగాలయి వస్తున్నాయి. ఆమె అట్టే అలా బయలుచూస్తూ నిమీలితనేత్రయయి నిలబడిపోయింది. ఆమెహృదయం దిక్తటులంటా విరిసింది. ఆమెకన్నులలో నొకవింత తేజస్సు తళుక్కుమని మెరిసింది! క్రమముగా కన్నులానందబాష్పపూరితా లయినాయి. "ఆఁ ఆఁ!! దొరికింది! దొరికింది!" అని త్రుళ్ళిపడి గంతులువేసింది.

3

కోడికూతజామయింది. చందమామ పడమటింటివైపు చల్లచల్లగ మరలిపోతున్నాడు. సిగ్గుపడుతూన్నట్టు చిన్నబోతున్నాడు. తప్పుచేసినట్టు తెల్లబోతున్నాడు. గౌరీపతి గణికాగృహం విడిచి తనయింటికి బయల్దేరేడు. వల్లెవాటు ముసుగుపెట్టుకొని వడివడిగా నడుస్తున్నాడు. అడుగులు తడబడుతున్నాయి. అలాగే విధిలేదన్నట్లుచేరేడు. అప్పటికే కామాక్షి నిద్రలేచి ఇంటిప్రాచపనులుచేసికొనేది. ఆనాడామె యింకా లేచినసందడి లేదు. గౌరీపతి వీథికిటికీవద్ద నిలచేడు. కొంచెం తెరచియున్న దానితలుపులసందునుండి లోపలకు చూచేడు. వానిముఖమున పొడిచినట్టు లోనుండి గాలి తరగ కొట్టింది. అత్తరువాసన! అగరువత్తులవాసన! మంచిగంధంవాసన! మల్లెపూలవాసన! పగిలినపాదరసపుబుడ్డిలాగు గౌరీపతిమనసు చెదిరింది. పరిపరివిధాల పరుగెత్తింది. దడదడలాడే హృదయంతో ద్వారం దగ్గరకు వెళ్లేడు. చప్పుడుకానీకుండా తలుపుమీద చేయివేసేడు. తలుపు విడిపోయింది. వానికి గుండె విడిపోయింది. గుప్పుగుప్పున రేగివచ్చు ఆపరిమళతరంగాలలో వాని ఊపిరాడలేదు. చైతన్యంలేని జంత్రపుబొమ్మలాగు ఆలోచనలేని హృదయంతో ఇంట్లో మెల్లగ ప్రవేశించేడు. ప్రక్కచావడీలోకి వెళ్లేడు. ఆయెదుటిదృశ్యం వానికి కలవలె తోచింది. త్రుళ్ళిపడి కన్నులు విశాలంగా విప్పి ఆసావిడీ కలయచూచేడు. ఎన్నాళ్ళనుండో ఎత్తికట్టిన తూగుటుయ్యాల వ్రేలాడుతూంది. దానిలో పరపూ, తెల్లనిదుప్పటీ, దిండ్లు, మల్లెలకూర్పు. ఆదిండ్లనానుకొని ఒకయోరకొత్తిగిలి కామాక్షి నిదురిస్తూంది! ఆమె పెదవులపయిని చిఱునవ్వు నటిస్తూంది. చెక్కులసిందూరరేఖలు గంధపుపూతతో కళవళపడుతున్నాయి. నొసట చెమటబొట్లు చిగిరించేయి. కమ్మనియూర్పులలో కప్పురపువిడెపువాసనలు గడలుకొంటున్నాయి. అలసియుండుటచేత నామెకు గాఢమయిన నిద్ర పట్టేసింది. ప్రక్కనున్న బల్లమీద పళ్లెరంతో ఫలాహారమూ, పంచపాత్రతో పాలూ.

"ఓసీ! పయోముఖవిషకుంభమా! ఎంతదానవే! నీమెత్తనిమాటలతో, నీఅమాయికపువేషాలతో నీకల్లబొల్లియేడ్పులతో నాకన్నులలో దుమ్ముకొడుతున్నావా? ఇంతకాలం నిన్ను నేనెలా నమ్మేనో నాకే ఆశ్చర్యంగా ఉంది. నమ్మేనూ? అనుమానంతో కొట్లాడుతూనే ఉన్నాను. ఇలాటిసమయంకోసమే వేచికొనిఉన్నాను. ఇక ననుభవిద్దువుగాని ఉండు. ఈ చమత్కారాలన్నీ, ఈసరసాలన్నీ యమలోకంలో స్వేచ్ఛగా అనుభవిద్దువుగాని ఉండు." అని గౌరీపతి రోషంతో నిప్పులుకక్కేడు. కన్నులు భయంకరంగా విప్పేడు. "కుత్తుక పొడిచితీరుతా"నంటూ లోపలినుండి ఒకగునపాం తెచ్చి ఆమెమెడపైకి గురి ఆని నిదురిస్తూన్న కామాక్షిమీద కించుక వంగేడు. ఆమెప్రక్కలలో చినాలీరంగు చిన్నబుటాలరుమాలు వానికి కనబడింది. "అబ్బా! ఇది నాతొలిప్రేయసి సుందరి నాకిచ్చిన

రుమాలు! పాప మామె తనయవసానకాలాన తనకు మారుగ చూచుకోమని ఈరుమాలు నాకిచ్చింది. నాటినుండీ దీనికి వెలుగైనా చూపకుండా దాస్తే యీపాడుముండ దీన్ని తనసరసుడుచేతిలో పెట్టిందికాబోలు. ఈతుచ్ఛురాలిరక్తంతో యీ రుమాలు తడుస్తే అది అపవిత్రమయిపోతుంది." అంటూ మెల్లగ ఆరుమాలు తీసేడు. నివ్వెరపడ్డాడు. నిలవిపోయాడు. చిఱునవ్వుమొగంతో, చిన్ని అలకలతో, చెదరిన నెమిలిపించెంతో చెంగావి చెక్కులతో, పూలహారాలతో, పుత్తడివన్నె పంచకట్టుతో, మురిడీగొలుసులచేతులతో, ముద్దుముద్దుమాపులతో బాలకృష్ణునివిగ్రహం ఆమెప్రక్కలో ఉంది. గౌరీపతి ఆవిగ్రహాన్ని పరికించి చూచేడు: ఒడలినిండా గంధపుపూతా, మెడలో పూలదండా, కస్తూరీ తిలకం ఘుమఘుమ వాసన లూరుతున్నాయి. ప్రక్కను బల్లదగ్గర చిన్నసింహాసనం. దానిలో పూలహార్పు. వెలిగివెలిగి రొయ్యగరాలిన ఊదువత్తులు గల గళాసులు. ఆచుట్టుప్రక్కల చిలికిన అత్తరుపన్నీరువాసనలు. కొంచెమే చెదరినఫలాహారమూ - ఇవన్నీ చూచేడు. "ఇదా?" అన్నాడు. ఇదిగాక మరేదేనా అయితే ఇంతఆదమరచి నిద్రించగలదా? ఇంతసాహసం చెయ్యగలదా? వట్టిమాట! నయం, తొందరపడి పొడిచేశానుకాను! అన్యాయంగా స్త్రీహత్యాపాతకం చుట్టుకొనిఉండును. లోకంలో నాపేరు శాశ్వతంగా సామెతగా వాడుకొందురే? ఎంతపని జరుగును! ఈరుమాలే నాకంటపడకపోతే నేనీ ఘోరకార్యం చేసేయుందును. ఈరుమాలు భగవదర్పితం కావడంచేత నన్నీరోజున పాతకంనుండి తప్పించింది. ఆహా ఆచిన్నికృష్ణునివిగ్రహ మెంతలలితంగా నవ్వుతూందో! ఈవిగ్రహమే నిజంగా సజీవమైయుంటే పిపీలికాదిబ్రహ్మపర్యంతం దానిని వలచితీరాలి. ఆనాడీగోపాలకృష్ణుని మనసార నాలింగనముచేసిన యాగ్రవేతలు, నందాదియాదవులును ఎంత అదృష్టవంతులు! నా ఆచిన్నికృష్ణుని చూచి యున్నయెడల ఈచింకిబొంకి చిరిపిమెరిపివేశ్యల నెవడు చూస్తాడు! ఈ సౌందర్యముముందర ఆసౌందర్య మెందుకూ! ఈ విగ్రహముప్రక్కను కామాక్షి యెంత కలకలలాడుతూందో. క్రొత్తతళుకుతో కొసరికొసరి ప్రేమదిలికేస్తూంది. ఈవిగ్రహముతో నింతసేపు నిదురించినఈమె ధన్యురాలు. రాత్రియంతయూ నీవిగ్రహమును పూజించిన ఈమెచేతు లెంత అందముగానున్నవో! ఆ పెదవులమీద భక్తి తేజస్సెలా ప్రసరిస్తూందో!" అనుకొని కనులు తడిసేటట్టు కళవళపడ్డాడు గౌరీపతి. చేతిలో గునపాం అఃతల పారేసి "హా! కృష్ణా! జగన్మోహనా!" అంటూ తిరిగీ ఆవిగ్రహంవైపు చూచేడు. ఈసుఖం నేనేల అనుభవింపకూడదని యాతడు మెల్లగ వంగి ఆకృష్ణవిగ్రహమున కవ్వలివై పొత్తిగిలి కామాక్షి ముఖమునకు ముఖమయి పడుకున్నాడు. వేడియూర్పులువిడిచేడు.

కామాక్షి మెల్లగ మెలకువగొని కన్నులరవిచ్చింది. ఉదయరాగంతో ఉవ్విళ్లూరుస్తూన్న భర్తముఖంచూచింది కన్ను లాశ్చర్యంతో విశాలంగా విప్పింది. తాను కొలువ నెన్నికొన్న చిన్నికృష్ణుడే భర్తరూపమున పవళించేడనుకొంది.

వాతాపి చాళుక్యులు

మల్లంపల్లి సోమశేఖర శర్మ

ఆంధ్రమహాసామ్రాజ్యమస్తంగతమైన పిదప దక్కనుదేశమున విలసిల్లిన సామ్రాజ్యము చాళుక్యులది. చాళుక్యులు తాము అసలు అయోధ్యాపురవాసులైనట్లును, అచ్చట దమ పూర్వులు చాలకాలము రాజ్యము చేసిన పిదప తమ వంశమువారు దక్షిణాపథమునకు వచ్చినట్లును తమశాసనముల చెప్పుకొనియున్నారు. వీరు మానవ్యసగోత్రులు; హారీతిపుత్రులు; సప్తలోకమాతలచేతను, సప్తమాతృకలచేతను అభివృద్ధి పొందినవారు. కార్తికేయపరిరక్షణమున కల్యాణపరంపరలు కలవారు. వరాహలాంఛనులు. క్రీస్తుశకము ఆఱవశతాబ్దిని రాజకీయముగ వీరు ప్రాముఖ్యమునకు వచ్చిరి. ఈ వంశమున మొదటివాఁడు జయసింహవల్లభుఁడు. ఈతడు దక్కనుదేశమున నంతవఱకు పాలించుచుండిన రాష్ట్రకూటుల నోడించి చాళుక్యరాజ్యమునకు పునాదులు వైచెను. ఈతనికుమారుఁడు రణరాగుఁడు. ఇతనితనయుఁడు రణవిక్రముఁడు. ఈతనికి పులకేశి యనియు నామాంతరము కలదు. ఈపేరుగల చాళుక్యవంశజులలో ఈతఁడు మొదటివాఁడగుటచేత ఇతనిని మొదటి పులకేశి యందురు. ఈతఁడు క్రీ. శ. ౫౫౦ లో సింహాసనము నధిష్ఠించెను. ఈతని రాజధాని వాతాపినగరము. విజాపురమండలమున నున్న యీ గ్రామమునకు నేఁడు బాదామి యనిపేరు. ఈతని కుమారులు కీర్తివర్మయు, మంగలీశుఁడునుకూడ చాల పరాక్రమవంతులు. కీర్తివర్మ క్రీ. శ. ౫౬౭ లో సింహాసన మెక్కి ఇరువదినాలుగు సంవత్సరములు పాలించెను. పిదప నతని సోదరుఁడు మంగలీశుఁడు క్రీ. శ. ౫౯౧ లో రాజయ్యెను. ఈ యుభయులకాలమున చాళుక్యరాజ్యము చాల విస్తరించెను. ఉత్తరకొంకణము, ఉత్తరకనరాదేశములే కాక వాతాపినగరమునకు ప్రాక్పశ్చిమముల నున్న చాలదేశము చాళుక్యాధికారముక్రిందికి వచ్చెను.

మంగలీశుని యనంతరము చాళుక్యరాజ్యరమం జేపట్టినవాఁడు కీర్తివర్మ పుత్రుఁడైన రెండవపులకేశి మహారాజు. వాతాపినగరము రాజధానిగ నేలిన చాళుక్యనృపతులందఱిలోను నీతఁడు చాల సమర్థుఁడు; గొప్ప పరాక్రమవంతుఁడు. కడుచిన్నతనముననే యీతఁడు రాజ్యాధికారమును వహించి, దక్షిణదేశము నంతను స్వాధీనపఱుచుకొని యొక మహాసామ్రాజ్యమును స్థాపింప సంకల్పించెను. ఈతనికి విష్ణువర్ధన జయసింహులను నిరువురు సోదరులు కలరు. వీరి సాయముతో గొప్ప సైన్యములను సమకూర్చుకొని

యతఁడు చైత్రయాత్రకు బయలువెడలెను. స్వారాజ్యసంపాదనాసక్తితో మఱలఁ దలలెత్తుచున్న రాష్ట్రకూటుల నోడించి వారిరాజ్యము నాక్రమించెను. వనవాసి రాజధానిగా కర్ణాటము నేలుచుండిన కదంబులను జయించెను. ఆళుపులును, పశ్చిమగాంగులును శీఘ్రకాలముననే పులికేశిమహారాజుసామంతులైరి. కొంకణదేశపు మౌర్యులు, లాటరాజులు, ఘూర్జరులు - ఎల్లరు పులకేశి శౌర్యఖడ్గమునకు జోహారు లర్పించి కానుకలు చెల్లించిరి. అంతటితో తృప్తినొందక పులకేశిమహారాజు ప్రాక్సముద్రతీరస్థము లైన వేంగీ, కళింగ, కాంచీరాజ్యములనుగూడ జయించెను. కళింగమున గంగవంశజులు పాలించుచుండిరి. వేంగిదేశము విష్ణుకుండిప్రభువుల పరిపాలనమున నుండెను. కాంచి పల్లవరాజ్యము. ఈ రాజ్యము లన్నియు పులకేశి విజయవాహిని కెదురొడ్డలేక లోగిపోయెను. పల్లవరాజ్యమునుకూడ దాఁటి యామహారాజు కావేరినిగడచని చోళ, పాండ్య, కేరళ రాజ్యములనుగూడ లోఁబఱుచుకొనెను. ఈవిధమున దక్షిణదేశమునంతయు నవలీలగ జయించి చాళుక్యసామ్రాజ్యమును స్థాపించి, దానికి పూర్వపశ్చిమసముద్రముల నెల్లలుగఁ జేసి కృతకృత్యుఁ డయ్యెను. ఈకాలముననే కన్యాకుబ్జాధిపతి యైన హర్షవర్ధనుఁడుకూడ నొకమహాసామ్రాజ్యమును సంస్థాపించు నుద్దేశముతో దిగ్విజయము గావించుచు, నుత్తరహిందూస్థానమునంతను స్వాధీనపఱుచుకొని దక్కను దేశమునుగూడ దనపతాకచ్ఛాయకుఁ దీసికొనిరా దాడివెడలి వచ్చెను. ఇరువురు నొకరికొకరు తీసిపోని వీరవరేణ్యులు. ఇరువురును సమరవిద్యావిశారదులే. ఈ యుభయుల సైన్యములు నర్మదానదీతీరమున సంధిల్లినవి. అచ్చట ప్రవర్తిల్లిన ఘోర సంగ్రామమున శతాధికయుద్ధవిజేతయైన హర్షవర్ధనుఁడు దైవోపహతుఁడై పరాజయము నొందెను. నాటంగోలె పులకేశిమహారాజు కీర్తి దిగంతముల నాట్యము చేసెను. హర్షవర్ధనునంతటివాని నోడించినందులకు సూచకముగ పులకేశి పరమేశ్వరాపరనామధేయుఁ డయ్యెను. ఈ విజయములచే దిగంతవిశ్రాంతకీర్తియైన పులకేశికడకు పారసీకపురాజయిన రెండవఖుస్రు అనునతఁడు క్రీ. శ. ౬౨౫ లో అమూల్యములైన కానుకలతో, అతనిసఖ్యము నభిలషించుచు రాయబార మంపెను.

జయింపఁబడిన ప్రాక్సముద్రతీరస్థదేశములలో వేంగి దుర్బలులైన రాజుల యాధిపత్యమున నుండుటచేతఁ గావచ్చు నది పులకేశికి పూర్తిగ లోఁబడిపోయెను. నాఁ డనన్యసాధ్యమగు దుర్గముగ పరిగణింపఁబడుచుండిన పిష్ఠపురము (పిఠాపురము) పులకేశికి వశమయ్యెను. వేంగిదేశము నాతఁడు జయించి దానికి తన సోదరుఁడైన విష్ణువర్ధనుని పట్టముకట్టెను. ఈతఁడే పూర్వచాళుక్యరాజ్యమనఁబడు వేంగీచాళుక్యరాజ్యమునకు సంస్థాపకుఁడు. విషమసిద్ధి యనియు, కుబ్జవిష్ణువర్ధనుఁడనియు నీతనికి నామాంతరములు కలవు.

పులకేశి రాజ్యము చేయుచుండిన కాలముననే సుప్రసిద్ధబౌద్ధయాత్రికుఁడగు యువాన్ చాంగ్ హిందూదేశమును సందర్శింపవచ్చెను. ఈతని వ్రాఁతలనుబట్టి యానాఁటి దక్షిణహిందూదేశస్థితి కొంత తెలియుచున్నది.

పులకేశి రాజవేసిన పల్లవచాళుక్యవైరానలము వాతాపినగరచాళుక్యరాజ్యము సంపూర్ణముగ భగ్నమగువఱకు ప్రజ్వరిల్లుచుండుటయే కాక తుదకు పులకేశి మరణమునకు నదియే కారణమయ్యెను. కాంచీపురపల్లవరాజయిన నరసింహవర్మ పులకేశివలనఁ దాముపొందిన పరాభవమునకు ప్రతీకారము సేయ తరుణము వేచి యాతనిరాజ్యముపై నెత్తివెల్లి రాజధానియైన వాతాపినగరమును ముట్టడించి తగులఁబెట్టెను. ఈసందర్భమున నిరుతెరగలవారికి ప్రవర్తిల్లిన సంకులసమరమున పులకేశిమహారాజు వీరశయనము నొందెను.

పులకేశి యనంతరము తెలియవచ్చిన వాతాపిచాళుక్యచరిత్రము కొంచెమించుమించుగ 'సహజవైరము'గల పల్లవ-చాళుక్యుల పరస్పర యుద్ధచరిత్రమే యనవచ్చును. పులకేశిమహారాజు పిదప ఆతనికుమారులలో నొకఁడైన మొదటివిక్రమాదిత్యుడు రాజ్యమునకు వచ్చెను. ఈతఁడు మఱల పల్లవులపై పగదీర్చుకొనఁగోరి కాంచీపురరాజ్యముపై దండెత్తివెల్లి కాంచీపురమును బట్టుకొనెను. ఈతనికాలముననే చాళుక్యశాఖ యొకటి లాటదేశమున రాజ్యమును సంపాదించి యచ్చట స్థిరపడెను. ఈ మొదటి విక్రమాదిత్యునికొడుకు వినయాదిత్యునియొక్కయు, అతనితనయుఁడు విజయాదిత్యునియొక్కయు, అతనియనంతరము సింహాసనమునకు వచ్చిన యతనికొమారుఁడు రెండవవిక్రమాదిత్యునియొక్కయు, అతని పుత్రుఁడైన రెండవకీర్తివర్మయొక్కయు రాజ్యకాలముల నీపల్లవచాళుక్యసంగ్రామము లెడనెడ నిలిచిపోవుచువచ్చినను మొత్తముమీఁద సాగుచునేయుండెను. ఈ కడపటివారిలో మఱల కాంచీపురమును బట్టుకొన్నవాఁడు రెండవ విక్రమాదిత్యుఁడు. ఆతనికొడుకు రెండవకీర్తివర్మ యీపల్లవులతోడి సంగ్రామమునఁ జిక్కియున్నప్పుడే ఆతనిసామంతులలో నొక్కఁడైన ఖడ్గావలోకదంతిదుర్గుఁడను రాష్ట్రకూటరాజు చాళుక్యులపై తిరుగఁబడి రాజ్యాధికారమును హస్తగతము గావించుకొనెను. అందువలన నీవాతాపిచాళుక్యరాజ్యము రెండవకీర్తివర్మతో భగ్నమగుచున్నది. జయసింహవల్లభునిచే స్థాపితమైన యీవాతాపి చాళుక్యరాజ్యము రమారమి రెండుశతాబ్దుల పాటు వర్ధిల్లి క్రీ. శ. ౭౫౭తో నామమాత్రావశిష్టమగుచున్నది.

ఒక ఆదేశము

భారతుల మార్కండేయ శర్మ

అలరు నెలతావివలె వాటు లలవరించి
ప్రసవశోభావిశేష మారామ మొలయ
జానువులఁ గేలు ముడివెట్టి మీన కేత
నాత్మఁబోని యాతఁడె యరణ్యప్రభుండు.

అతని నూనూఁగుమీసాల యౌవనంబు
లో నలంకారమో యన శ్రీనివాస
యోగ్యమగు కాంతి బొమలూది యుట్టిపడెడి
సౌర, సమతధీప్రమ లక్షులందు మెఱయు.

ఆ చిదానందమూర్తి దివ్యాక్షియుగమె
యానుబో, త్రిలోకీ రక్షణాతిదక్షు;
మరసి యరసి జన్మము చరితార్థమైన
యట్లు కనుగొంటి మతిగభీరార్ద్రమూర్తి.

మేళవింపుండు తంబురా, మీటుఁడట్టె
మంద్రమును దారమునుగాని సాంద్రరవము
మృదుత నెలకొల్పుఁ డాడివై చెదము సకల
జనుల హృదయంబులను రసోజ్జ్వలత జతుల
ఎన్ని జాగరణంబులో-యెన్ని యరుచి
వేళలో. స్వాప్నికములట్లు దేలిపోమె;
రోగి వేదనాశయ్యఁ దేఱుకొన నిండు;
జరుని గులుకనిండు నవాంశతరుణునట్లు.

యువతులార, లోక మెఱుంగనవును బూర్వ
దిశకు నావలిసరసులఁ దేజరిల్లె
దూరదూరాన క్రొత్తప్రత్యూషమను ను
దంత; మిఁక లెండు; పాడుఁ డాత్మానుభూతి.

అల్లరంగఁ గావలయు స్వర్గతత కరుణ
మలతుపానుకంటె బలీయమగుచుఁ గడల
నిండవలె; వాని మనమధ్యనుండు వ్యవధి
ప్రేమరసపూర్ణమై పిడంబింపవలయు.





తేదులపెట్టె

కొ. నరసింహాచారి

ఈతేదులపెట్టెను సాధారణమగు పెద్ద సబ్బుపెట్టెతో చేయవచ్చును. సబ్బుపెట్టె యందు అడుగుతొట్టియు, పైమూతయు అను రెండుభాగములును వేర్వేరుగా నుండవలెను. అందు అడుగుతొట్టియందు చిత్రము 1 యందువలె, a a, b b అను రెండుజతల రంధ్రములను పైకొనకు సమీపమునను, c c, d d అను రెండుజతల రంధ్రములను క్రిందికొనకు సమీపమునను, e e, f f అను రెండుజతల రంధ్రములను మధ్యభాగమునను చేయవలెను. a a, b b, c c, d d అను జతలరంధ్రములు దగ్గరదగ్గరగా నుండవచ్చును. e e, f f అను జతలరంధ్రములు దూరముగా నుండవలెను. ఈరంధ్రములన్నియు ఒకేవరుస నుండవలెను.

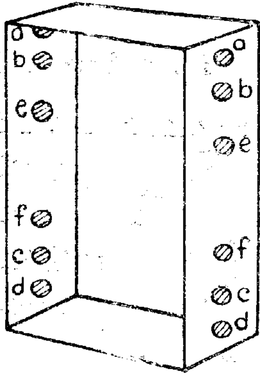
మూతయందు చిత్రము 2 నందువలె a a, b b, c c, d d, e e, f f, అనుకోతలను చేయవలెను. మూతయందలి ఈకోతలను తొట్టియందలి యదేగుర్తులుగల రంధ్రములకు సరిగా వచ్చునట్లు గుర్తించుకొని కోయవలెను. ఇవి కాక, మూతయందు r అను నొకరంధ్రమును a a, b b అను రెండుజతల కోతలమధ్యప్రదేశమునకు సరిగావచ్చునట్లును, s అను రంధ్రమును e e, f f అను రెండుజతలకోతల మధ్యప్రదేశమునకు సరిగా వచ్చునట్లును, t అను రంధ్రమును c c, d d అను రెండుజతలకోతల మధ్యప్రదేశమునకు సరిగా వచ్చునట్లును, చిత్రమునందు జూపినవిధముగ జేయవలెను. ఈరంధ్రములు గవాక్షముల వలె నుండి, తేదులను, వారములను, నెలలను జూపుటకు వీలుగలిగియుండును.

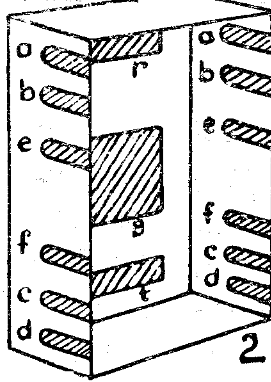
పిమ్మట చిత్రము 1 తొట్టియందలి a a, అనురంధ్రములమధ్యగల దూరమునకన్న ఒక యంగుళ మెక్కువపొడవుగల పేముతునుకల ఆఱింటిని దీసికొని ఒక్కొక్కదానియొక్క కొనలను అరయంగుళము పొడవువరకు, e, e, చిత్రము 3 నందలిరీతిగ పలకవలె చెక్కవలెను. ప్రతితునకయందును c c వలె నొక కోతనుగూడ జేయవలెను.

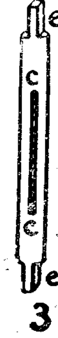
పిమ్మట చిత్రములు 4, 5, 6 నందలి విధముగ నెలలపేరులను ఒకనిడుపాటి కాగితమునందును, వారములపేరులను మరియొక కాగితమునందును, తేదులను మరియొక కాగితమునందును వ్రాసిగాని, అచ్చుముక్కలను (క్యాలెండరు కాగితమునుండి చించుకొనబడినవి) అతికించిగాని సిద్ధపరచుకొనవలెను. ఈ నిడుపుకాగితముల వెడల్పు తొట్టియందలి a a అను రంధ్రముల మధ్యకొలతకు మించకుండవలెను. కాగితములమూల

లన్నిటిని ෦ ෦ లందలివిధముగ కత్తిరించ వలెను.

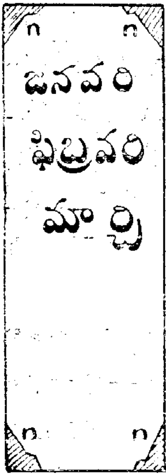
పిమ్మట పేముతునుకలనన్నింటిని తొట్టి యందలి a a మొదలగు రంధ్రములలో నమ ర్చవలెను. పేము తునుకల e e అను కొనలు పేముపై చుట్టి, క్రిందికొనను d d రంధ్రము లందు గల పేములోని కోతయందు దూర్చి యతికించవలెను. ఈరీతిగనే వారముల పేర్లు గల చిత్రము5నందలి కాగితముయొక్క కొన లను a a, b b రంధ్రములం దమర్చబడి

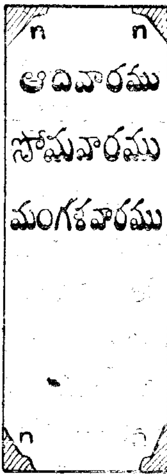


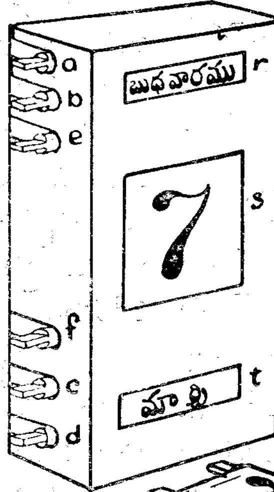




యుందు పేము తునుకల కును, చిత్రము 6నందలి తేదుల కాగితమును e e, f f అను రంధ్రము లందలి పేము తునుకల కును బిగించవలయును. అటుపిమ్మట చిత్రము 2 నందలిమూతను తొట్టిపై మూసిన యెడల తేదుల పెట్టె పూర్తి యగును. అప్పుడు వారముయొక్క పేరు r అను గవాక్షము (చిత్రము 2) నకును, తేదుల సంఖ్య s అను









మాత్రము తొట్టియొక్క ప్రక్కల వెలుప లికి వచ్చియుండవలెను. తర్వాత చిత్రము 4 నందలినెలలకాగితమునుదీసికొని దాని పైకొన ను,c c రంధ్రమునందలి పేమునందుగల సందు నందుదూర్చి యతికించి, కాగితము నంతయు గవాక్షమునకును, నెలపేరు t గవాక్షము నకు సరిగా వచ్చును (చిత్రము 8). కాగి తపు తునుకలను పేముతునుకలకు బిగించ వలసినవిధము చిత్రము 7 నందు జూపబడి యున్నది.

భారతీయ నాగరికత : భగవద్గీత

కొ. శఠకోపాచారి, యం. ఏ., బి. యల్.

"ప్రపంచ మందలి వాఙ్మయములలో నెల్ల సంస్కృతవాఙ్మయము మిక్కిలి ప్రాచీనమైనది, మహత్తరమైనది, యుత్తమధార్మిక ప్రభావము కలది" అని మహానీయులగు సాహిత్యవిమర్శకుల యభిప్రాయము. ప్రపంచమం దిప్పటికిని నిలిచియున్న ముఖ్యప్రాచీన మతముల, కనగా సనాతనహిందూధర్మమునకును, దీని శాఖగా నుద్భవించిన బౌద్ధమతమునకును, మనప్రాచీన సారస్వతమే మూలాధారము. అట్టిసంస్కృతసారస్వత మంతటిలో నతివిపులగ్రంథమగు మహాభారతము, భరత దేశప్రాచీనరాజ్యములయొక్కయు, సంఘము యొక్కయు చారిత్రమును దెలియజేయుచు నితిహాసరత్నమని యేకాక, నీతిబోధకములగు వందలకొలది యుపాఖ్యానములు కలిగి, ధార్మికజ్ఞానబోధకములగు ననేకోపదేశరత్నముల హారమై విలసిల్లు పంచమవేదమను పేరగూడ బరగుచున్నది. ఈ మహాగ్రంథమధ్యమందున్న శ్రీ భగవద్గీత దీనికి నాయకమణిగా నున్నది. ఇది ౭౦౦ శ్లోకములుమాత్రమే కలదై భీష్మపర్వమందు ౧౮ అధ్యాయములందు జేరియున్నను, దీని యాధ్యాత్మికప్రాముఖ్యమునుబట్టి ప్రత్యేక గ్రంథముగా నెంచబడుచున్నది.

ఇది ఆధ్యాత్మికగ్రంథమైనను, సహజమనోహరతచే పాశ్చాత్యుల హృదయములనుగూడ విశేషముగ నాకర్షించినది. సంస్కృతగ్రంథములలో నెల్ల నిదియే ప్రథమమున (౧౭౮౫-వ సంవత్సరమున) ఆంగ్లభాషలోని కనువదింపబడినది. అప్పటినుండియు, నాంగ్లభాషలోనే వందలకొలదియు లాటిను, ఫ్రెంచి, జర్మను, ఇటాలియను, స్వీడిషు, పారసీక, జపాను మొదలగు ప్రపంచమందలి ముఖ్యభాషలన్నిటిలో ననేకములు గీతపై వ్యాఖ్యానములు వెలువడినవి. ఇక సంస్కృతములోను, హిందీ, బంగాలీ, తెలుగు, కన్నడము, అరవము, మహారాష్ట్రము, గుజరాతీ మొదలగు మనదేశభాషలలోను గీతావ్యాఖ్యానములు వేలకొలది కలవనుట యతిశయోక్తి కాదు.

భగవద్గీత కింతటియసమానప్రసిద్ధియు, వ్యాప్తియు కలుగుటకనేకకారణములు కలవని తోచుచున్నది. ఈగ్రంథమందలి ప్రాతిపదికపదములు ప్రతినిత్యమును దేశభాషలన్నిటిలోను మనము వాడుకొనునట్టివి; అతిసులభములు; చిన్నవి. ఇందు దీర్ఘక్లిష్టసమాసములు లేక రూఢములగు మృదుమధురపదములతో భావము సుబోధముగా స్ఫుటముచేయబడినది. వాక్యముల యన్వయము చాలధారాళముగ నుండును. అందుచే సంస్కృతభాషరానివారుగూడ పారాయణముచేయునప్పు డిందలి శ్లోకములయర్థమును సులభముగ గ్రహింపగలుగుచున్నారు. మఱియు గీత శ్లోకరూపమున నున్నందున దానిని జ్ఞప్తియం దుంచుకొనుట సులభము. చాలవరకు అనుష్టుప్వృత్తమే యగుటయు, నన్వయము క్లిష్టముకాక చక్కగా నుండుటచేతను వచనము జదివినయటుల నందలియర్థము సులభముగానే గోచరించుచుండును. మఱియు నీగ్రంథము సంస్కృత వాఙ్మయయుగసంధిలో జనించినది. వైదిక వాఙ్మయములోని సంహితలు, ఉపనిషత్తులు, చాలభావగాంభీర్యము గలవైనను- వాటిఛాందస (Vedic) భాషయొక్క వ్యాకరణమును, చాలపదములయర్థము, అర్వాచీనసంస్కృతపు (Classical Sanscrit) వాటికన్న చాలవరకు భిన్నము లగుటచే ఆగ్రంథము లిప్పటి సంస్కృతపండితులకుగూడ అర్థమగుట చాలకష్టము. ఈ అర్వాచీన సంస్కృతములోని ధార్మికగ్రంథములు చాలవరకు దీర్ఘసమాసములతోను, క్లిష్టపదములతోను నిండి అన్వయకాఠిన్యము కలిగియుండుటచే సుబోధకములు కాకయున్నవి. ఈ రెండుభాషాయుగముల సంధికాలమున నుత్పన్నమైన భగవద్గీత పైనజెప్పిన రెండుదోషము

లలోపములు లేక, వాటి గుణవిశేషములనుమాత్రము కలిగియున్నది.

హిందూధర్మమందలి యన్ని సిద్ధాంతములవారికిని "ప్రస్థానత్రయ" మనబడు ఉపనిషత్తులు, బ్రహ్మసూత్రములు, భగవద్గీత- ఈమూడును ముఖ్యప్రమాణగ్రంథములని యందరకు దెలిసియేయున్నది. ఈమూడింటిలోగూడ భగవద్గీతయే యనేకవిధముల నుత్తమగ్రంథమని తోచుచున్నది. ఈమూడు ధార్మికప్రబంధములకును శ్రీవేదవ్యాసులే ప్రవక్తలని ప్రసిద్ధిఅయినను చారిత్రకముగా దశోపనిషత్తులకు తరువాతను, బ్రహ్మసూత్రములకన్న ముందును ఈమధ్యకాలమున నిప్పటి భగవద్గీత జనించినదని చాలమంది పరిశోధకుల అభిప్రాయపడుచున్నారు.*తక్కిన రెండుప్రస్థానములుక్లిష్టమైనవి. ఉపనిషత్తులు వైదికభాషలో ప్రాచీనవృత్తములలోను

* ప్రాచీనపండితులలోను, నవీన విమర్శకులలోను చాలమంది అభిప్రాయ మిదియే. ప్రాచీనములగు దశోపనిషత్తులు గీతలకన్న పూర్వపువి అనువిషయమున అందరికిని ఏకాభిప్రాయమే. వాటిభాషాశైలియు, ఛందస్సును గీతలందుపనిషచ్ఛబ్దములనే కాక యోగసాంఖ్య దర్శనములనుగూడ ప్రత్యేకముగా నుల్లేఖించుటవలనగూడ ఈసంగతి స్పష్టమగుచున్నది. బ్రహ్మసూత్రములవిషయమైమాత్ర మభిప్రాయభేదము గలదు. (గీత అ౧౩-శ్లో ౪ లో) "బ్రహ్మసూత్ర పదైశ్చైవ" అని చెప్పబడియున్నది. అందులోని బ్రహ్మసూత్రశబ్దము ప్రస్తుతబ్రహ్మసూత్రగ్రంథములకే వర్తించునని శ్రీతిలకుగారియొక్క అభిప్రాయము. ఈయర్థము నంగీకరించినచో గీతాసమయమునకు ముందు బ్రహ్మసూత్రములు రచింపబడినవని చెప్పవలసియుండును. ఈరెంటికిని శ్రీవ్యాసులవారే కర్తలనియు, రెండును సుమారు ఏకకాలమందే రచింపబడియుండుననియు శ్రీతిలకుగారు దీర్ఘచర్చపైన నిశ్చితాభిప్రాయమునకు వచ్చిరి. ("గీతారహస్యము" ఆంధ్రానువాదము- ౬౨౯ మొదలు ౬౩౯ పుటలవరకు చూడుడు.)

కాని చిరకాలమునుండి ప్రాచీనవ్యాఖ్యాతలు కూడ గీతలు ప్రస్తుతబ్రహ్మసూత్రములకన్న పూర్వపువే అని అంగీకరించియున్నారు. ఆధునికవిమర్శకుల యభిప్రాయము నిట్టిదియే. (Bhandarkar గారి The Vaishnava, Shaivite and other religions అను గ్రంథమును Telang's Bhagavatgita (Sacred books of the East series) ఉపోద్ఘాతము ౩౦, ౩౧, ౩౨ పుటలు చూడుడు.) గీత ౧౩ అ-శ్లో ౪ లోని బ్రహ్మసూత్రశబ్దమునకు "బ్రహ్మప్రతిపాదకైః సూత్రాఖ్యైః శారీరక సూత్రైః" అని రామానుజులు తమగీతాభాష్యమున వ్యాఖ్యయొనర్చిరి. అందును బట్టి రామానుజులకును, తిలకుగారికిని కలిగిన యభిప్రాయమే ఉండినదని సూచింపవచ్చును. కాని రామానుజు లాశబ్దములచే ప్రస్తుతబ్రహ్మసూత్రములనే యుద్దేశించిరని చెప్పుటకు వీలులేదు. ప్రస్తుతమున్న బ్రహ్మసూత్రములు, యోగసూత్రములు, వైశేషిక సూత్రములు మొదలగువాటికన్న నవీనములని చాలమంది విమర్శకుల యభిప్రాయము. రామానుజులైనను తమ వ్యాఖ్యలో అవి బాదరాయణసూత్రములని చెప్పలేదు. పూర్వము సంగ్రహమగు వేరొకశారీరకసూత్రము లుండి తరువాత నవి ప్రస్తుతబ్రహ్మసూత్రముల యాకారమునకు విస్తృతము చేయబడినవేమో తెలియదు. ప్రస్తుతమున్న (కపిల) సాంఖ్యసూత్రములవిషయమున నిట్లే జరిగినదని చాలమంది సాహిత్యవిమర్శకుల యభిప్రాయము. మఱియు గీతలలో నిప్పటికున్న వ్యాఖ్యానములలో మొదటిదగు శ్రీశంకరులవారి గీతాభాష్యములో "బ్రహ్మసూత్రపదైశ్చైవ" అనుపదమునకు, బ్రహ్మణః సూచకానివాక్యాని బ్రహ్మసూత్రాణి "తైః పద్యతే గమ్యతే జ్ఞాయతే బ్రహ్మ......" ఆత్మేత్యేవోపాసీత" ఇత్యాదిభిః బ్రహ్మసూత్రపదైః" అని వివరించి గీతలో "బ్రహ్మసూత్రపదైః" అను శబ్దము బాదరాయణసూత్రములకు కాక ఉపనిషత్తులకే వర్తించునని తెలిపి బృహదారణ్యకోపనిషత్తు ౩-౪-౭ లోని పైవచనము నుదాహరించిరి. ఈవిషయమున శంకరుల అభిప్రాయమే సరియైనదిగా కన్పడుచున్నది......... ఇక ప్రస్తుత

ఉండుటయేకాక, అందలి భావములు చాలవరకస్ఫుటము (Vague)గాను, విస్తృతము (diffuse)గాను ఉండును. మధ్య ననేకగాథలు ముఖ్యభావమున కాటంకము కలిగించుచుండును. ఇక బ్రహ్మసూత్రములు బీజగణితసూత్రముల(Algebraical formula)వలె ప్రపంచవాఙ్మయములోనికెల్ల నత్యంత క్లిష్టమును,* నిగూఢమును, శాస్త్రచర్చచే దుర్బోధమునగు శైలిలోనున్నవి. వ్యాఖ్యానము చదువనిచో బ్రహ్మసూత్రముల భావము పండితులకుగూడ బోధపడదు. భగవద్గీత యిట్టిచిక్కులు లేక మృదుమధురోజ్జ్వలశైలిలో ద్రాక్షాపాకమున నుండుటచే నందరకును సుబోధముగ నుండి సర్వజనులకు రసాస్వాదన నిచ్చుచు విశేషజ్ఞానానందదాయకముగ నున్నది. పవిత్రతలోను, ఆధ్యాత్మికజ్ఞానాకరమగుటలోను ఉపనిషత్తులకును గీతకును విశేషభేదము లేదని చెప్పవచ్చును. గీతావచనమును భగవంతుడు శ్రీకృష్ణరూపమున యుద్ధభూమిలో వచించెనని సామాన్యముగా హిందువుల విశ్వాసము. గీత లుపనిషత్తుల సారమే యనికూడ సంప్రదాయము కలదు. ప్రచారములోనున్న భగవద్గీత ప్రతులన్నిటిలోను ప్రతియధ్యాయాంతమునను 'గీతయందు' అనుటకు బదులుగా 'శ్రీభగవద్గీతాసూపనిషత్సు' (భగవంతునిచే గానముచేయబడిన యుపనిషత్తులందు) అని యుపయోగించుటయు, గీతాపారాయణారంభమందు పఠించెడు "సర్వోపనిషదో గావో దోగ్ధా గోపాలనందనః, పార్థో వత్స స్సుధీ

బ్రహ్మసూత్రములలో చాలచోట్ల సాంఖ్యయోగాది దర్శనము లుల్లేఖింపబడినవి. మరియు వాటిలో చాల సూత్రములందు "స్మృతేశ్చ" "స్మర్యతే" మొదలగుపదములచే పూర్వస్మృతికూడ ప్రమాణముగా జెప్పబడినది. (బ్రహ్మసూత్రములు ౧-౨-౬, ౧-౩-౨౩, ౨-౩-౪౫ ౪-౧-౧౦, చూడుడు). అవి ఉపనిషత్తు లనుటకు వీలులేదు. వాటికైనచో శ్రుతి అనియే చెప్పబడును. ఆచారవ్యవహారాదిబోధకముల స మనుస్మృతి మొదలగు స్మృతులం దుద్దేశింపబడలేదని అందరు అంగీకరించుచున్నారు. ఆప్రమాణాంశము లీస్మృతులలో లేవు. అవి భగవద్గీతలోనే యున్నవి మఱియు మతత్రయాచార్యులును, వల్లభాచార్యులునుగూడ తమసూత్రభాష్యములలో బ్రహ్మసూత్రములలో జెప్పబడినప్రమాణస్మృతి భగవద్గీతయే యని భగవద్గీతాశ్లోకములనే ఆ ప్రమాణములుగా ఉదాహరించిరి. వీటిలో కొన్నిసూత్రములలోనైనను ఆసూత్రకారులు భగవద్గీతాశ్లోకములనే ఉద్దేశించిరని తిలకుగారును అంగీకరించిరి. సాంప్రదాయికాభిప్రాయమును బట్టియు, వ్యాఖ్యాతలలో ఎక్కువమంది అభిప్రాయమునుబట్టియు గీతలు బ్రహ్మసూత్రములకన్న ప్రాచీనమేయని తోచుచున్నది.

*కదనరంగమున నర్జునుడు వెనుదీయుటయు నంత దీర్ఘ భావగర్భితమగు నాధ్యాత్మిక గ్రంథవచనముల జెప్పుటయు సహజముగ లేదని కొందరందురు. కాని ధైర్యశౌర్యసంపన్నుడగు అర్జును డత్యుత్సాహముతో యుద్ధభూమిలోనికి ప్రవేశించినను, నొక్కసారిగా నుభయసైన్యములందును బంధుమిత్రులందరును మరణసన్నద్ధులై యుండుట కండ్లార జూచినప్పుడు సహృదయుడును, నాయుద్ధమున ముఖ్యపాత్రవహించవలసినవాడు నగు అధనంజయునంతటివానికి నిర్వేదము కలుగుటయు, ఘటనాఘటనసమర్థుడును, తనమిత్రునిచే దుష్టసంహార మొనర్పించి ధర్మసంస్థాపన జేయుటకు గృతనిశ్చయుడును, లోకహితరతుడును నగు శ్రీకృష్ణు డాసవ్యసాచికి వెంటనే హితబోధ కావించుట యాశ్చర్యముకాదు. సహజముగా ప్రాజ్ఞుడును, రాజ్యాపేక్షకాని, క్రొత్తగా కీర్తియపేక్షకాని లేనివాడు, ధీమంతుడు నగు విజయుడు తాను గురువుల జంపి రక్తసిక్తరాజ్యమును భుజియించుటకన్న భిక్షాటనమైన మేలని గాఢభావముల (గీత.అ.౨. శ్లో ౪ మొదలు ౧౦ వరకుచూడుడు.) వెల్లడించి ధర్మసమ్మూఢచేతస్కుడై యుండినప్పు డతనిని కేవలలౌకికవాదములచే వ రల యుద్ధసన్నద్ధునిగాజేయుట సాధ్యము కాదు. అట్టితరి రసాభాసము కాకుండా కార్యసాధనము జరుగుట కతనికి ఆధ్యాత్మికముఖ్యసూత్రముల బోధించుట యవసరముగా గన్పట్టును. తరువాత గ్రంథకర్తలాబోధనములకు దగురూపము నిచ్చియుండవచ్చును.

ద్భోక్తా దుగ్ధం గీతామృతం మహత్” అను గీతాధ్యాన శ్లోకముయొక్క భావమునుగూడ ఈ సంప్రదాయమును స్ఫుటముచేయుచున్నవి. మరియు ఉపనిషత్తులలోను, గీతలలోను చాలవరకు భావైక్యము కలదు. ఆత్మ స్వరూపాదులనుగూర్చి గీతలోను ఛాందోగ్య, బృహదారణ్యకాదివచన రూపములను ఉపనిషత్తులలోను కల భావము లొకతీరుగనే యున్నవి. ఇంతేకాక ఒక్కొక్కప్పుడు శ్లోకరూపముననున్న కఠోపనిషత్తు ఈశావాస్యోపనిషత్తు మొదలగు వానిలోని శ్లోకములును భగవద్గీతలోని యాభావమునే దెలుపు శ్లోకములును విశేష శబ్దభేదముకూడ లేకుండ నొకేరూపమున నున్నట్లు వాటిని చదువునప్పుడు తప్పక స్ఫురించుచుండును. * గీతామృతమును ప్రథమమున పార్థుడే గ్రోలినను తరువాత రెండువేలసంవత్సరములపైనుండియు అందరును తరతరములుగా దానిరసము నాస్వాదించుచున్నారు. గీతకింకొకవిశేషముకూడ కలదు.

ఉపనిషత్తులు, బ్రహ్మసూత్రములు కొంతశాస్త్ర సంస్కారము కలవారికిమాత్రమే యుపయోగించును. వాటి భాషా స్వభావమునుబట్టియు ద్విజపురుషులు మాత్రమే వాటిని చదువ నర్హు లను పూర్వాచారమును బట్టియు కూడ నట్టిస్థితి కలిగినది. కాని భగవద్గీత మహాభారత మను నితిహాసగ్రంథములో నొకభాగముగ జేయబడుటచేతను, దానిసుబోధమగు ద్రాక్షాపాకశైలివల్లను భావగాంభీర్యమువల్లను స్త్రీలకు, శూద్రులకు, అన్యదేశీయులకుగూడ నిత్యపఠనీయమై సర్వజనుల కుపకారకముగా నున్నది.

భగవద్గీతపదములశైలి యతిసులభముగ నున్నను దానిభావగాంభీర్య మగాధము. ఆధ్యాత్మిక భావనిరూపణమున దానినిమించినగ్రంథములు ప్రపంచముననే వాఙ్మయమందును లేవని హాంబోల్టు (Humbolt), ఎమర్సన్, (Emerson), థోరో †(Thoreau), పాల్ డ్యూసన్ (Paul Deusson), ష్లెగేల్ (Schlegel) మొదలగు పాశ్చాత్యతత్త్వశాస్త్రజ్ఞులచే గొనియాడబడిన యీమహోత్కృష్ట గ్రంథముభారతీయులెల్లరచేనిత్యము పారాయణము చేయబడుచు విద్వాంసుల వ్యాఖ్యాన పరంపరలచే మన్ననల బొందుచుండుటయం దాశ్చర్యమేమియు లేదు.

కాని భారతీయనాగరకతలో నాయాయుగములందు కలుగు మార్పులలో భగవద్గీతయొక్కస్థానము జన

* ఉపనిషత్తులలోను, గీతలోను ఒకేశబ్దరూపము, అర్థముగల శ్లోకములు కొన్ని యీక్రింద సూచింపబడుచున్నవి:

భగవద్గీత			అ. శ్లో.	ఉపనిషత్తు		అ. వ. శ్లో.
నజాయతే మ్రియతేవా	...	...	౨—౨౦	నజాయతే మ్రియతే	కఠో	౧—౨—౧౮
సర్వతఃపాణిపాదంతత్	...	...	౧౩—౧౩	సర్వతః పాణిపాదం తత్	శ్వేతా	౩—౧౬
ఊర్ధ్వమూలం	...	...	౧౫—౧	ఊర్ధ్వ మూలః	కఠో	౨—౩—౧
నవద్వారే పురే	...	...	౫—౩	నవద్వారే పురే	శ్వేతా	౩—౧౮
య ఏనం వేత్తి హన్తారం		...	౨—౧౯	హన్తాచే న్మన్యతే	కఠో	౧—౨—౧౯
వేదైశ్చ సర్వైః	...	...	౧౫—౧౫	సర్వే వేదా	,,	౧—౨—౧౫
కురు కర్మైవ	...	...	౪—౧౫	కుర్వ న్నేవహి కర్మాణి	ఈశా	౧—౨
సర్వభూతస్థ	...	...	౬—౨౯	యస్తు సర్వాణి భూతాని	ఈశా	౧—౬

† ప్రతిఉదయమును గీతలపవిత్రజలమున తనహృదయమును స్నానము చేయించుచుందునని సాత్విక నిరోధ సూత్రకారుడగు థోరో అను అమెరికను తత్వజ్ఞుడనెను.

సామాన్యమునకు దెలియకపోవచ్చును. ఆయాయుగ ప్రవర్తకులు తమతమప్రబోధములను ముఖ్యముగా భగవద్గీతనుండి గ్రహించి తమతమ ప్రతిభానుభవములనుబట్టి ప్రత్యేకసిద్ధాంతవ్యాఖ్యానముల గావించి వాటి నాచరణలో బెట్టియున్నారు. చిదచిద్రూపమగు ప్రపంచముయొక్క మూలస్వరూపమునుగూర్చి, జీవాత్మపరమాత్మలసంబంధమునుగూర్చి, నిఃశ్రేయసస్వభావమునుగూర్చి ద్వైతాద్వైతవిశిష్టాద్వైతమతత్రయాచార్యులకు సిద్ధాంతవిషయములందు కొన్ని భేదములు గలవు. వానిని మనము ప్రస్తుతము విమర్శింపనక్కరలేదు. కాని నిఃశ్రేయసావాప్తిసాధనములుగా గీతలో చెప్పిన జ్ఞానకర్మభక్తియోగములస్వభావప్రాముఖ్యములగూర్చిన వ్యాఖ్యాతలసిద్ధాంతములను, అందువలన కలిగినఫలములను మన మిప్పుడు చూతము.

గీతపై ఇప్పటికి నిల్చియున్న ముఖ్యవ్యాఖ్యానములలో మొదటిది శ్రీశంకరాచార్యులవారి భాష్యము* కర్మయోగ మనగా విధ్యుక్తనిత్యకర్మల జేయుట యనియు, భక్తియోగమన నీశ్వరధ్యానమనియు, జ్ఞానయోగమన నవిద్యానాశము కలిగి ఆత్మయొక్క నిజస్వరూపమును దెలిసికొనుట యనియు, నీమూడింటిలో కర్మభక్తియోగములు మోక్షమునకు ప్రత్యక్షసాధనములు గావనియు, నవి ప్రథమావస్థలో నంగములుగా నుండి జ్ఞానమునకు మార్గదర్శకములుగా మాత్రమే యుపయోగించుననియు, జ్ఞానయోగ మొక్కటియే నిజమగు మోక్షసాధనమనియు పరిశుద్ధజ్ఞానము కలుగగానే సర్వకర్మల త్యజించుట యత్యావశ్యకమనియు, శ్రీ శంకరాచార్యులవారి మతము. గీతాకాలమునకు పూర్వమును వేదములలో, మంత్రబ్రాహ్మణములలో, కర్మకాండయు, ఆరణ్యకోపనిషత్తులలో జ్ఞానకాండయు, నెక్కువగా వివరింపబడినవి. ఈ రెండింటిలోను అచ్చటచ్చట భక్తికూడ వివరింపబడినది. గీతలలో నీమూడును వివరింపబడినవి. తరువాత వేయిసంవత్సరములపైగ దాటినతరువాత, వనగా శ్రీశంకరాచార్యులవారికాలమునకు (క్రీస్తుతరువాత యెనిమిదవశతాబ్దములో) మనదేశమున నొకప్రక్క పూర్వమీమాంసకులయొక్కయు, మఱియొకప్రక్క బౌద్ధులయొక్కయు ప్రభావము జనుల మనస్సులపై వ్యాపించియుండినది. ఈరెండుమతములు నప్పటికి తమసహజపరిశుద్ధతను గోల్పోయినవి. వేదములలో కర్మకాండయందును, భగవద్గీతలోను జెప్పబడిన యజ్ఞయాగాదులభావము స్వార్థహీనతతోను, ఈశ్వరార్పణబుద్ధితోను భగవత్ప్రీతికరమగు పరోపకార కార్యములజేయుటయను † ఆదర్శముల విస్మరించి పూర్వమీమాంసకులు వేదశబ్దోచ్చారణయు, కేవలయజ్ఞకర్మయు మాత్రమే అపూర్వపుణ్యఫలముల నిచ్చి, వాని నాచరించినంతమాత్రముననే మోక్షము కల్గించుననియు బోధించుచుండిరి. ఇందుచే జనసామాన్యమున మాఢ్యము వృద్ధియయ్యెననియు, ఈ యాధారమున సామాన్యజనులు జీవహింస నెక్కువగా చేయదొడగిరనియు, నిక బౌద్ధులును బుద్ధుడు పరోపకారమునకును, నీతివర్తనకును, ఇచ్చినప్రాధాన్యమును మరచి, స్త్రీపురుషులు కలిసి శ్రమణకవేషములతో నుండుచు బౌద్ధగ్రంథములందలి బోధముల కపార్థమొనరించి స్వైరవిహార మొనరింప మొదలిడినందున దేశమున ననీతియు, నజ్ఞానమును హెచ్చి యనర్థము వాటిల్ల నారంభించినదనియు, నందుచే శ్రీ శంకరాచార్యులవారు జ్ఞానయోగమున కిచ్చినప్రాముఖ్యము పైనజెప్పిన రెండింటిలోపములను బోగొట్టుటచే, నప్పటి పరిస్థితినిబట్టి తత్కాలమునకు మనజాతిలోని దురాచారనివృత్తికి సహకారియై జ్ఞానాభివృద్ధి కలిగించి దేశమున కప్పటిలో జాలఉపయోగకారి యయ్యెనని కొందరు చారిత్రక పరిశోధకుల యభిప్రాయము.

* శంకరులకు చాలశతాబ్దములు పూర్వము జ్ఞానకర్మసముచ్చయపరమగు బోధాయనులవ్యాఖ్య ఒకటి ఉండినట్లు తెలియుచున్నది. వారిసిద్ధాంతమును తరువాత రామానుజు లనుసరించిరి. కాని యాగ్రంథము ఖిలమైనట్లు తోచును. ఇప్పు డెచ్చటను లేదు.

† యజ్ఞార్థాత్కర్మణః... (గీత అ 3. శ్లో ౯)

యజ్ఞశిష్టాశినః... (గీత అ 3. శ్లో ౧3)

గతసంగస్య... (గీత అ ౪. శ్లో ౨3)

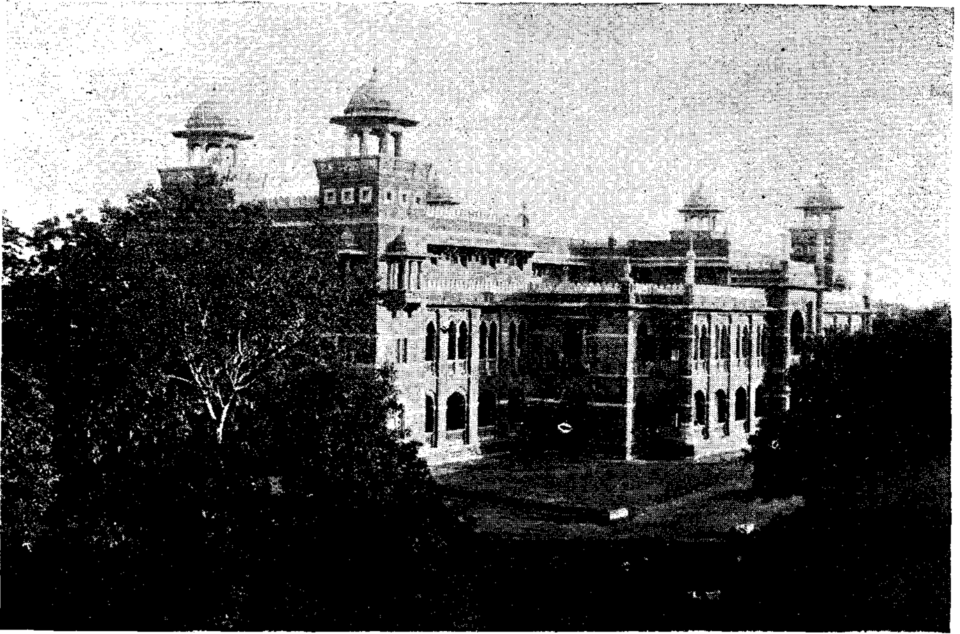
ద్రవ్యయజ్ఞాః... (గీత అ ౪. శ్లో ౨౮)

కొన్ని శతాబ్దములు గడచినతరువాత పరిస్థితులు మారినవి. కర్మలన్నియు హానికరము లనుభావముతో జనులు సర్వకర్మపరిత్యాగము చేయుటచే అవశ్యకార్యములు జరుగక సంఘమున కంతటికి చాలనష్టము కలుగుట సహజము. మనదేశముపై అన్యదేశీయుల దండయాత్రయు, నన్యదేశీయుల నాగరికతతో మననాగరికతకు సంఘర్షణయు జనింప నారంభించినవి. అట్టిస్థితిలో శ్రీశంకరులుచెప్పిన సర్వకర్మవిసర్జనము సవ్యము కాదనియు, కేవలజ్ఞానమే మోక్షసాధనమనుటకు వీలులేదనియు, జ్ఞాన, కర్మ, భక్తియోగములు మూడును భక్తిసాధనము లనియు, జ్ఞానాంగకర్మమార్గమును భక్తియుతముగా నాశ్రయించి ప్రతిజీవుడును నిశ్శ్రేయసమునుబొందవచ్చుననియు సిద్ధాంతమును ౧౧-వ శతాబ్దమున నుదయించిన రామానుజులు ప్రకటించిరి.* ఈసిద్ధాంతము కేవలము నూతనముకాదు. కొన్ని ఉపనిషత్తులలోను, భాగవతగ్రంథములోనుగూడ ఈసిద్ధాంతమే నిర్వచింప

* రామానుజులు భాగవతధర్మావలంబకు లగుటచే కర్మయోగపక్షమును వహించవలసియుండియు నట్లుచేయక చాలవరకు శంకరులమార్గమునే యవలంబించిరని శ్రీ బాలగంగాధరతిలక్ గారు తమయభిప్రాయమును దెల్పిరి. (గీతారహస్యము, ఆంధ్రానువాదము ౨౨-వ పేజి చూడుడు.) కాని యీభావము సరిగా కనుపడదు. రామానుజులు ఆమరణాంతమును జ్ఞానికూడ కర్మ చేయుచునే యుండవలెననియు, సులభము, అప్రమాదము, ఈశ్వరప్రీతికరము, ఇతరులకు మార్గదర్శకము, లోకరక్షాకరము అగుటచే కర్మయోగము జ్ఞానయోగముకన్న గూడ ప్రశస్తమనియు జెప్పి, శ్రీ శంకరుల కర్మవిసర్జనసిద్ధాంతమునకు వ్యతిరేకముగా నిర్ధారణ జేసిరి. గీత అ 3. శ్లో ౮, ౯, ౨౦, ౨౧, ౨౬, 3౫; అ ౪. శ్లో ౧౯, ౨౨, ౨౪; అ ౫. శ్లో ౨, 3, ౭, ౨౯; అ ౬. శ్లో ౧, ౬, ౧౨, ౪౪; అ ౧౮. శ్లో ౪, ౫, ౬, ౯, ౪౭, ౪౮, ౫౬, ౫౭ లపై రామానుజభాష్యమును జూచినచో స్పష్టమగును. ఇట్టి గీతావచనములను అర్థముజేయుటలో తిలకుగారును రామానుజులపద్ధతినే యవలంబించిరి. అయితే రామానుజులు భక్తికి ప్రాముఖ్యము నిచ్చినసంగతి నిజమేకాని తిలకుగారు చెప్పినట్లు (గీతారహస్యము ౪౨౫ పేజీచూడుడు) రామానుజసిద్ధాంతములో కర్మయోగము జ్ఞానయుక్తమగు భక్తికి సాధనముగనే స్థిరపడుచున్నదనుట యుక్తముగ గన్పడుట లేదు. స్వకర్తృత్వాభిమానమును, స్వఫలాపేక్షను విడనాడి, సర్వకర్తయు, సర్వభోక్తయు నగు నీశ్వరునియందే ఆకర్తృత్వభోక్తృత్వముల నుంచి యీశ్వరారాధన రూపముగను భగవత్ప్రీతినిమిత్తము సర్వకర్మలను జేయవలెనని రామానుజులు వ్రాసిరి. శ్రీతిలకుగారు అద్వైతులు, రాజకీయనేత కూడ అగుటచే సంఘక్షేమముకొఱకు, ప్రపంచలాభముకొఱకును స్వార్థరహితముగా కర్మ చేయవలెననిరి. ఈయిరువురికాల స్థితిభేదములు మనస్సునం దుంచుకొని చూచినచో, నిద్దరు చేసిన అర్థములభావము నొకటియేయని తెలియగలదు. మఱియు రామానుజులు విశిష్టాద్వైతియగుటచే వారి సిద్ధాంతముప్రకారము చిదచిద్రూపమగు సర్వప్రపంచమును ఈశ్వరుని శరీరమే యగును. అట్టిచో నీ సిద్ధాంతమును బట్టి ఈశ్వరారాధనములో ప్రపంచారాధనము, మానవసేవకూడ చేరు ననుసంగతి మనము జ్ఞప్తియం దుంచుకొనవలసియున్నది. లోకాభివృద్ధికరమైనదే సృష్టికర్తయగు భగవంతునకు ప్రీతికరమగును. ఈశ్వరారాధననిమిత్తమే కర్మచేయుచో స్వార్థపరత యుండదు కనుక నిష్కామత సిద్ధించును. (గీత ౧౮-౬౬) "సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య" అను శరణాగతిబోధకమగు "చరమశ్లోక" వ్యాఖ్యానములో కూడ ధర్మఫలత్యాగముచేయుట అనియేకాని, ధర్మములనే త్యజించుట కాదని జ్ఞానకర్మభక్తియోగములు మూడును ఎల్లకాలమును ఆచరింపవలసినవే యనియు రామానుజులు తమ సముచ్చయసిద్ధాంతమును దెలియజేసిరి. "లోకసంగ్రహ" శబ్దమునకు "లోకరక్షక" అని రామానుజులు చెప్పిన అర్థమువలనగూడ ఈ సంగతి విశదమగును. (గీత అ 3 శ్లో ౨౧) రామానుజుల తర్వాత వారిసిద్ధాంతమువారు కర్మయోగముకన్న భక్తిప్రపత్తులకు అధికప్రాముఖ్య మొసంగిరి.

౮. యస్. ఐ. రైల్వేవారి "ఎలెక్ట్రిక్" రైలుబండి
(ఫోర్టు స్టేషనువద్ద)

౯. హైకోర్టు



౧౦. స్మాల్ కాజ్ కోర్టు
(క్రొత్తగా కట్టినది)



౧౧. క్రైస్తవకళాశాల

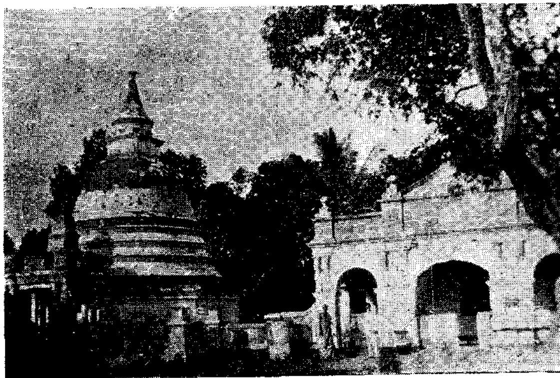
బడి రామానుజులకుపూర్వము యామునాచార్యులవారిచే కూడ అనుకరింపబడినది. అందుచే సంఘమున కప్పటిలో గొంతశ్రేయస్సు కలిగియుండును.

తరువాత మధ్వాచార్యులవారు, వల్లభాచార్యులవారు మొదలగువారు భక్తిమార్గమే మోక్షదాయకమనియు, జ్ఞానకర్మయోగములు భక్తికి అంగములుగా మాత్రమే ఉపయోగించుననియు సిద్ధాంతము నవలంబించిరి. రామానుజులభాష్యమునకు పోషకముగ వేదాంతదేశికులు మొదలగువారు కొన్ని వ్యాఖ్యానగ్రంథముల రచించిరి. కాని రామానుజుల అనుయాయులాచరణలో వారి సిద్ధాంతమును సరిగా నమలుజరుపలేదు. మరియు కొంతకాలమునకు మధుసూదనసరస్వతి, విద్యారణ్యులు మొదలగు ప్రతిభావంతులగు అద్వైతవిద్వాంసులనేకులు శంకరులసిద్ధాంతమే దేశమున విశేషవ్యాప్తినొందుటకు సహాయులైరి. అందుచే ప్రస్తుతకాలము వచ్చునప్పటికి మనదేశమున కేవలజ్ఞానపరమగు అద్వైతసిద్ధాంతమే ప్రజలలో విశేషవ్యాప్తి జెందియున్నదని చెప్పవచ్చును. ఈలోగా దేశము పరాధీనమై జనులు నిరుత్సాహులై సంఘము వికలతజెందుట కూడ ఇందుకు గారణమయ్యెనని కొందరి అభిప్రాయము. సనాతనపండితులనుండి యీవిషయమున నిటీవల నూతనగ్రంథము లంతగా వెలువడుచుండుట లేదు. దేశభాషలలో వ్రాయబడు గీతావ్యాఖ్యానములలోగూడ (కర్మవిసర్జనముతోగూడిన) జ్ఞానయోగమే నిఃశ్రేయసకరమను శంకరులవారి సిద్ధాంతమే యెక్కువప్రబలముగానున్నది. ఇటీవల బెల్లంకొండ రామారావుగారను పండితులచే రచింపబడిన 'భాష్యార్కప్రకాశ'మను పేరుగల విపులమగు శాస్త్రీయచర్చగల సంస్కృత భాష్యమును జదివినవారికి ఇప్పటికిని పండితులమనస్సులపైన కేవలజ్ఞానయోగ సిద్ధాంతమునకు గలిగియున్న ప్రభావము వెల్లడియగును. ఈలోగా దేశపరాధీనత పూర్తిఅయి హిందూసంఘ మన్నివిధములను నిర్వీర్యమైనది.

ఇట్లుండగా ప్రస్తుతకాలములో బుద్ధిమంతులగు సంఘక్షేమాభిలాషులు తిరిగి స్వతంత్రాధ్యాత్మిక పరిశోధనకేయ నారంభించిరి. ఆసందర్భమున మన ధార్మిక వాఙ్మయములో ముఖ్యగ్రంథమగు భగవద్గీతపైన వారు తమధ్యానమును నిలిపి యందుపై దమయభిప్రాయమును వ్యాసరూపమునను, వ్యాఖ్యానములరూపమునను ప్రకటించిరి. వీరిలో బ్రహ్మసమాజబోధకులగు సీతానాథతత్వభూషణ, అశ్వినికుమారదత్తు, విపినచంద్రపాల, అరవిందఘోషులును, దివ్యజ్ఞానసమాజాధ్యక్షురాలగు అనిబిసెంటు, ఆర్యసమాజనాయకుల్లగు లాలాలజపతిరాయి, సనాతనధర్మనాయకులగు లోకమాన్యతిలకు, మహాత్మాగాంధి ముఖ్యులని చెప్పవచ్చును. వీరికి ఆధ్యాత్మికజ్ఞాన మున్నను సాంఘికరాజకీయములందు నాయకులని ప్రసిద్ధిగన్న వీరి నీసందర్భమున బేర్కొనుట కొందరకు విచిత్రముగ దోపవచ్చును కాని యిందు వింత యేమియు లేదు. నైతిక, సాంఘిక, రాజకీయ, ఆధ్యాత్మికాది ప్రవృత్తు లనేకము లుండినను వ్యక్తికిని, సంఘమునకును జీవిత మొక్కటియే. ఈవేరువేరు ప్రవృత్తులకు పరస్పరసంబంధ ముండుట తప్పదు. అందుచే జీవితవికాసపరిణామములు ప్రత్యేకరాజకీయములు, ఆధ్యాత్మికములు నని చెప్పుటకు వీలులేక సంయుక్తములై సర్వతోముఖములుగా నుండును. (ఉ. అనేకశతాబ్దములనుండి అనాగరకులు, బలహీనులు, అజ్ఞానాంధకారనిమగ్నులుగ నుండిన అరబ్బీయులు ౧౩ వందలసంవత్సరములక్రింద హఠాత్తుగా నాగరకులై విజ్ఞానవంతులు, ప్రతిభాశాలులుగ మారుటకు మహమ్మదువారివలన నాజాతిలో కలిగింపబడిన ఆధ్యాత్మిక ప్రబోధమే కారణము.) ముఖ్యముగా భరతఖండము మొదల ప్రాచ్యదేశములందు చిరకాలమునుండియు మనహిందువుల జీవితప్రవృత్తులన్నియు నాధ్యాత్మికభావముల పునాదిపై నేర్పడినవి. అందుచే నితరదేశములందుకంటె మనదేశమం దాధ్యాత్మిక పరిణామమునుబట్టియే యితరప్రవృత్తులందును దృఢమగుమార్పులు కలుగును. ఏకమతస్థులలోనే యాధ్యాత్మికముగా భిన్నజీవశక్తిగలజాతుల లౌకికప్రవృత్తులందును దృఢమగు మార్పులు కలుగును. ఏకమతస్థులలోనే యాధ్యాత్మికముగా భిన్నజీవశక్తిగలజాతులు లౌకికప్రవృత్తులందుగూడ భిన్నస్థితులందే యుందురు. ఇందుకు చీనాజపానుదేశ

ములే నిదర్శనము. ఈరెండుదేశములలోను ¾ వంతు కన్న హెచ్చుప్రజలు బౌద్ధమతస్థులే. చీనా కొరియా దేశములనుండి జపాను కామతము వ్యాపించుటకు పూర్వము జపాను మిక్కిలి హీనదశయందే యుండినది. కాని చీనా, కొరియాలందలి బౌద్ధులు తమతమసిద్ధాంతములోని కొన్ని ఉత్కృష్టధర్మములను, నైతికాదర్శములను గ్రహింపలేక, అలసులై సన్యాసిజీవనమునే ఆదర్శముగా గొనిరి. సంఘస్థితి క్రమముగా హీనదశ నొందెను. కాని జపానులో బౌద్ధులు చిరకాలముకిందటనే తమమతమును కొన్నివిషయములందు హిందూమతమున కొకశాఖగా నెంచుకొని హిందూధర్మములోని కొన్నిముఖ్యసిద్ధాంతముల దమ బౌద్ధమతాంతర్గతములుగా నెంచి ప్రవృత్తిమార్గమును వృద్ధిచేసుకొని తమ దేశమందు కళావిజ్ఞానములను, పరోపకారదీక్షను వృద్ధి చేయుట జపానీయుల యుచ్ఛదశకు గొంతవరకు గారణమయ్యెనని తెలియుచున్నది.

బౌద్ధమతములోని మూలసిద్ధాంతములకు శ్రీకృష్ణుల గీతాబోధమే ముఖ్యాధారమని తిలాంగు మొదలగు చాలమంది విద్వాంసుల యభిప్రాయము. స్వర్గాదులకై యాగాదుల జేయుటను బుద్ధుడు గర్హించెను. కాని అట్టి భోగైశ్వర్య ప్రసక్తులగు వేదవాదరతుల స్వర్గార్థమగు కర్మకాండపరతను బుద్ధునికన్న ముందుగా శ్రీకృష్ణులే గీతలలో నిరసించెను. (గీత అ ౨. శ్లో ౪౨, ౪౩, ౪౪ చూడుడు.) మరియు బౌద్ధమత మూలసూత్రములగు అహింస, సత్యము, త్యాగము, భూతదయ మొదలగునవి గీతలో జెప్పిన దైవీసంపత్తు (గీత అ ౧౬, శ్లో ౨) లక్షణములనుండి గ్రహింపబడెననియు జెప్పవచ్చును. బౌద్ధభిక్షువుల కాదర్శగుణములని ధమ్మపదము మొదలగువానిలో నుల్లేఖింపబడినవే శ్రీ కృష్ణులచే స్థితప్రజ్ఞలక్షణములుగా జేర్కొనబడియున్నవి. ఇదిగాక గీతలలో నిర్వచింపబడిన నిష్కామ కర్మయోగసిద్ధాంత మాగీతలనుండియే మహాయాన బౌద్ధ గ్రంథములలోనికి గ్రహింపబడినవని చాలామంది పండితు లభిప్రాయపడుచున్నారు. బౌద్ధమతము పరిశుద్ధస్థితిలో నుండి దేశమంతటను వ్యాపించియుండినప్పుడు ఆర్థిక సాంఘిక, రాజకీయాది విషయము లన్నిటియందును మనభరతఖండమును చీనాదేశమునుగూడ జాల యుచ్ఛదశలో నుండినట్లు చరిత్రవలన తెలియుచున్నది. అందుకు కొంతవరకు గీతాబోధమే మూల కారణమని చెప్పవచ్చును. (సశేషము)



బౌద్ధదేవాలయము - కొలంబో

—కే. గోపాలు.

సాలెపురుగు

కర్లపాలెము అనసూయాదేవి

సాలెపురుగు చాల తెలివిగలది. దానిని జూచుట నా కెంతయో యిష్టము. ప్రకృతిలోని జీవక్ చరఖా సాలీడే కదా. తన బట్టలను దాను నేసుకొని స్వయంశక్తిపై నాధారపడియుండుటయే మంచి దను గుణపాఠమును మనకు నిత్యము సాలీడు బోధించును. పూర్వ మెప్పుడో కౌరవులు పద్మవ్యూహమును బన్ని, ఒక్కయభిమన్యు నందులో జిక్కికొనునట్లు చేయునప్పటికి వారి తాతలు దిగివచ్చిరని తాతగారగు వ్యాసులు వ్రాయగా విన్నాము. కాని, మన కళ్లయెదుట ప్రతినిత్యము నభేద్యము లగు కోటలనుబోలు గూళ్లను సాలీడు అనాయాస [illegible]గా చేసి, అందులో ఈగలవంటి పురుగుల నెన్నిటినో బంధించియుంచి, అవి తమకుదామే చచ్చునట్లు జేసి ఆహారముగ వానిని వాడుకొనును. దానికి గల తంత్రజ్ఞాన మెవరికి గలదు? పూర్వ మెప్పుడో దుష్టులగు జరాసంధాదులు రాజుల నెందఱనో తమ కారాగారములందు నిర్బంధించిరట. నిత్యము మనయిండ్లయందు సాలీడు గూడులందెన్నెన్ని పురుగులు నిర్బంధము ననుభవించుచున్నవో మన మెప్పుడైన నాలోచించితిమా! సాలెపురు గెంతయో రాజఠీవి ననుభవించును. మన కాదృశ్యము చూచుటకు కష్టముగనే యుండును గాని సాలెపురుగు కది జీవితరంగము.

సాలెపురుగు మనయొంటిమీద ప్రాకినచో నూత్నవస్త్రధారణ మగునని పెద్దలు చెప్పుదురు. ఇది నా కింతవఱకు ననుభవగోచరము కాకపోవుటచే దీని సత్యాసత్యములను గూర్చి విమర్శించలేను.

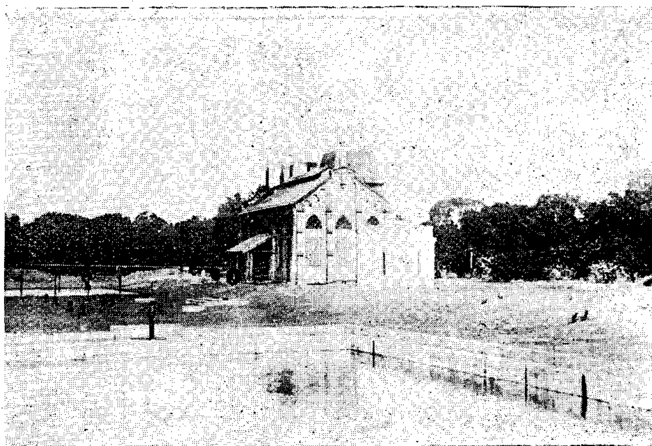
సాలీడుకు గల కార్యదీక్షను రాబర్ట్ బ్రూస్ అను స్కాట్లండు దేశపు రాజుగారి ద్వారా మన మిదివరకే యెఱుగుదుము. ఆఱుసార్లు ప్రయత్నించి, విఫలమనోరథయయ్యు, అంతటితో నిరుత్సాహపడక, మరల ప్రయత్నించి తన పట్టుదలను కొనసాగించుకొనగలిగిన సాలీడునుండి గుణపాఠమును గ్రహించియే, స్కాట్లండు రాజు యుద్ధములు సలిపి గెలుపొంది రాజ్యమును సంపాదించెను.

మా తమ్ముడికి పురుగులతో నాడుకొనుటయందు కడు చెడ్డసరదా. ఒక చిన్న నీళ్లగుంటదగ్గఱ నొకనాఁ డొక పెద్ద సాలీడు మాకు కనబడెను. దానిని తీసి మా తమ్ముడు ఒక చేతిమీదనుండి మఱియొక చేతిమీదికి, రెండుచేతులనుండి యొంటిమీదికి ప్రాకించుకొనుచు, కొంతసేపు గమ్మత్తుగా ప్రొద్దుపుచ్చినతరువాత వాఁ డొకకఱ్ఱను నీళ్లలో పాతి, దాని పైచివరయందు ఆ సాలెపురుగు నుంచెను. అంత నిద్దరము నది యేమి చేయునో చూడదలచి నీళ్లగుంటప్రక్కన గూర్చుంటిమి. సాలీడు మొదట కఱ్ఱపైనుండి

క్రిందికి ప్రాకెను. ఇట్లు ప్రాకి అక్కడ నీరుం డుటచే, బైటపడుటకు మార్గము దానికి గోచరించలేదు. అందుచే మఱల పైకి ప్రాకెను. కఱ్ఱ మొనకు వెళ్లెను గాని, దానికి తప్పించుకొనునుపాయము తోచలేదు. అది మఱలమఱల ననేకపర్యాయములు ఆ కఱ్ఱ పై కొననుండి క్రిందకును, క్రిందనుండి పైకిని ప్రాకులాడెను. తుదకు విసిగి వేసారి, కఱ్ఱచివరను కొంత సేపు కూర్చుండెను. విముక్తి పొందు టెట్లా యని యది యాలోచించుచు నట్లుండెను.

కొంతవడి కది దారము నల్లుట కారంభించెను. ఆ కఱ్ఱచివరనుండి నీటిగుంటయొద్దు వరకును సరిపోవు పొడుగు గలుగునంత దారము నప్పుడా సాలీడు అల్లెను. తరువాత, దారమునొకచివర తానుకూర్చొనియున్న తావునకు బిగించికట్టి, దారమును గాలిలో నెగురుటకై విడిచిపెట్టెను. అది గాలిలో నిటు నటు కొంతసేపు ఊగులాడి, నీటిగుంట యొద్దున నున్న నేలపై బడెను. సాలీడు దీనిని గ్రహించి దారముమీదుగా సేటవాలుగా క్రిందికి దిగి నేలను చేరికొనెను. కొంతసేపు గాలిలో దారము నాధారముచేసికొని ఈదులాడి, చిట్టచివరకు సురక్షితముగ క్రిందకు దిగి తన స్వస్థానమును చేరెను.

మేమును దాని తెలివితేటలకు మెచ్చికొని, దాని నింకను ఏడిపించి పరీక్షింపదలచక ఇంటికి వెళ్లిపోతిమి.



విక్టోరియుం జలాశయము - కాకినాడ

—డి. శేష[illegible]రావు.

నియంతలపరిపాలనము; ప్రజాప్రభుత్వపద్ధతి

(Dictatorship and Democracy)

చావలి వెంకటహనుమంతరావు, యం. ఏ.

ప్రపంచమంతయు చూచినను ఈకాలములో ప్రధానముగ కన్పించునది ప్రజాప్రభుత్వపద్ధతియొక్క నిష్ఫలత్వమును, నియంతల పరిపాలనాభివృద్ధియు. యూరప్‌ఖండమందే దేశస్థితిచూచినను మనకు కన్పించున దీమార్పే. ప్రపంచమహాసంగ్రామము జరుగుచున్నప్పుడు ఆసంగ్రామమునందు పాల్గొనినవారి యుద్దేశ్యము ప్రపంచమందున్ని దేశములందును ప్రజాప్రభుత్వపద్ధతి నేర్పాటుచేయుటయే యని పదేపదే ప్రకటింపబడెను. జర్మనుదేశీయులు ప్రజాప్రభుత్వపద్ధతిని రూపుమాపుటకు ప్రయత్నించుచున్నారనియు, కైజరు నిరంకుశప్రభుత్వమును స్థాపించుటకు వారు యుద్ధములోనికి దిగిరనియు, ప్రజాప్రభుత్వసిద్ధాంతమును రక్షించి కాపాడుటయే తమపరమావధియనియు, ఇంగ్లండు మొదలగు స్నేహపక్షదేశముల ప్రతినిధులు చెప్పుచుండిరి. కాని నిజముగ జరిగినదేమి? ఆ సిద్ధాంతము యుద్ధానంతరము అదివరకుకన్న ఎక్కువకష్టనష్టములకు లోనుగా వలసివచ్చెను.

నియంతల ప్రభుత్వమునకు కారణములు

దీనికికారణమేమి? రెండు ముఖ్యకారణములవలన ఈమార్పు కలిగినదని మనము చెప్పవచ్చును. ఒకటి యుద్ధానంతరమందు ప్రపంచమందన్ని దేశములందును, ముఖ్యముగ యూరపియన్ దేశములందు, ప్రబలిన విషమపరిస్థితులు. రెండవది ఈవిషమపరిస్థితుల నెదుర్కొనుటకు ఆయాదేశములందుండిన ప్రజాప్రతినిధిసంస్థలు తగినస్థితియందు లేకపోవుట.

యుద్ధానంతరము యూరప్‌ఖండమందలివిషయములను పరిశీలించిన కన్పించున దేమనగా, (౧) ఆర్థికసంబంధమగు దుస్థితి; (౨) ప్రతిదేశమందును జాతీయభావములు ప్రబలమొందుట. యుద్ధము జరుగుచున్నకాలములో దానియందు నిమగ్నులై ప్రతివారును తమ శక్తిని, ధనమునుకూడ యుద్ధమును జయించుటకు మార్గముల నన్వేషించుటయందే వినియోగించుచుండిరి. యుద్ధానంతరము తిరిగి మామూలుపరిస్థితు లేర్పడుటతోడనే ఈక్రొత్తపరిస్థితులకు అలవాటుపడుట దేశములకు కష్టమాయెను. యుద్ధములో పోరాడివచ్చిన సైనికులకు తగుపనిపాటులు లేకపోయెను. యుద్ధసమయమందు యుద్ధమునకు కావలసిన మందుగుండుసామాను, ఫిరంగులు మొదలగుపరిశ్రమలకు ఇప్పుడు వాటియవసరము లేకపోవుటచే మామూలుగ అవసరమగు వస్తువులను తయారుచేయుటయో, లేక పనిలేకయుండుటయో జరుగవలసివచ్చెను. వివిధదేశములందు ఆర్థికపరిస్థితు లిట్లు అల్లకల్లోలముగ నుండుటచే వాటిని మంచిమార్గములోనికి తెచ్చుటకు ఏమిచేయవలెనను విషయము ఆలోచింపబడెను. దేశీయరాజ్యాంగవిధానమునంతను ఎవరో ఒక సమర్థునిచేతియందుంచి ఆతని ఆజ్ఞప్రకారము పని జరుపుటవలననే ఈదుస్థితినుండి బయల్పడుట కవకాశము కలదని తేలెను. అవకాశము ననుసరించి దానికి అవసరమగుసమర్థులు బయలుదేరుదురు. కాన వివిధదేశములందు ఆదేశపుపూర్వపుచరిత్రపరిస్థితుల ననుసరించి కొంతమంది బలవంతులు పైకివచ్చిరి. వారు దేశమును ఆర్థికదుస్థితినుండి తొలగించుటకు కంకణము కట్టుకొనినవారగుటచే తమప్రతిఘటకులకుగాని, వ్యతిరేకులకుగాని స్థానము నిచ్చుటకు వీలు లేకుండపోయెను. మరియు వారు తమతమస్థానమును బలపరుచుకొనుటకై ఒకబలమైన అధికారేతరమగు సైన్యముపై ఆధారపడియుండవలసివచ్చెను. ఇట్లు, ఇటలీయందు యుద్ధానంతరము బయల్వెడలిన అల్లకల్లోలమునకు ఫలితముగ ముస్సోలినీ

అను నాతడు "ఫ్యాసిజమ్" అనుఉద్యమమును లేవదీసి దానికి నాయకత్వమువహించి, తన అధికారమును హెచ్చుచేసికొనెను. తరువాత కొంతకాలమునకు పార్లమెంటునందు తనపక్షసభ్యులను ప్రవేశపెట్టి, తాను వారి నాయకుడుగ నుండి పరిపాలనజరుపుట మొదలిడెను. అధికారము సంపాదించినతరువాత దానిని నిలువబెట్టుకొనునిమిత్తము వ్యతిరేకులనందరను అణచివేయుటయో, లేక దేశమునుండి తరిమివేయుటయో చేయవలసివచ్చెను. క్రమేణ ఆతడు నియంతయై నిరంకుశుడై పరిపాలించుచున్నాడు.

ఇటలీలో ముస్సోలినీ ఎట్లో అట్లే జర్మనీలో ఈమధ్య హిట్లర్ కూడ. ఆదేశమందు యుద్ధానంతరము ఏర్పడినవిషమ ఆర్థికపరిస్థితులనుండి దేశమును కాపాడుటకై నియంతఅధికారములను సంపాదించి, నిరంకుశుడై పరిపాలన కొనసాగించుచున్నాడు. ఈతడు 'నాజీ' పక్షనాయకుడు. ఈపక్షము మొదట చిన్నసంఘముగా నుండినప్పటికిని క్రమేణ బలముగల సంఘమై, జర్మనీపార్లమెంటునందు అధికసంఖ్యాకబలముగల పక్షమాయెను. పార్లమెంటునందు వివిధపక్షము లుండుటచే నాజీసిద్ధాంతములప్రకారము పరిపాలించుటకు వీలులేకపోవుటచే హిట్లర్ మొదట కొన్ని అసాధారణాధికారములను జర్మనీఅధ్యక్షుడగు వాన్‌హిండెన్‌బర్గువద్ద నుండి పుచ్చుకొనెను. మరికొంతకాలమునకు తన కీయబడిన అధికారముల నుపయోగించి ఇతరపక్షములనన్నిటిని రద్దుచేయించి నాజీపక్షమువారుమాత్రమే పార్లమెంటునందు సభ్యులుగా నుండుట కర్హులని ప్రకటించెను. చివరకు తానే నియంతయై, ప్రతిఘటనలేని నాజీప్రభుత్వము నేర్పాటుచేసియున్నాడు.

నియంతలపరిపాలనవలన లాభనష్టములు

పైన రెండుదేశములలో ప్రజాప్రభుత్వపద్ధతి రద్దుచేయబడి నియంతలపరిపాలన ఎట్లేర్పడినదో చూచియుంటిమి. ఇట్లే యూరప్‌ఖండమందలి ఇతరదేశములలోకూడ కొద్దిగనో గొప్పగనో ప్రజాప్రభుత్వసిద్ధాంతమునకు లోపము రాకపోలేదు. రష్యాయందు 'బోల్షివిజమ్' పద్ధతి ఏర్పాటై, రాచరికము, దానితోబాటు మతాధికారులయొక్కయు, ప్రభువులయొక్కయు అధికారమును పూర్తిగ తొలగింపబడినవి. "కర్షకుల నియంతృత్వము" (Dictatcrship of the Proletanriat) అక్కడ ఏర్పడినది. ఇట్లే టర్కీయందు 'ముస్తాఫాకెమల్‌పాషా' యను నాతడు తాను నియంతయై పరిపాలించుచున్నాడు.

నియంతలు చేయుపనివలన ఏమైన లాభము కలదా అనునది ఒకముఖ్యప్రశ్న. వారు చేసినదియు, చేయుచున్నదియు కొంతవరకు లాభదాయకమగుపనియే యని అంగీకరింపక తప్పదు. వారు తమతమదేశములను విషమపరిస్థితులనుండిబయటికితీసుకొనివచ్చుటకు తోడ్పడిరి. కెమాలుపాషా టర్కీయందు ప్రవేశపెట్టినసంస్కరణములమూలమున చిరకాలము "యూరప్‌ఖండపుదీర్ఘరోగి" యని పిలువబడుచుండిన టర్కీదేశము యూరప్‌ఖండములో ముందంజవైచుదేశములలో ఒకటియై, ప్రధానస్థానము నాక్రమించుచున్నది. సాంఘిక, రాజకీయ, ఆర్థికపరిస్థితులలో టర్కీయందు గొప్పమార్పు కల్గినది. పూర్వాచారములు, పూర్వాభిప్రాయములు మారిపోయినవి. దేశము క్రొత్తదేశమైనది. అట్లేరష్యాలో "బోల్షివిజమ్" లేక "సోవియట్‌పరిపాలనాపద్ధతి" ప్రవేశపెట్టబడుటవలన అదివరకు ప్రబలియున్న ఆర్థికపుహెచ్చుతగ్గులు, బీదజనులకష్టములు, భూస్వాములయొక్కయు, ప్రభుకోటియొక్కయువిలాసజీవితములు—అన్నియు ఒక్కసారిగ తొలగింపబడి, ప్రజాసామాన్యమునకు లాభకరములగు పరిస్థితు లేర్పడినవి. సమష్టిసిద్ధాంతమునందలి లాభములు రష్యాప్రజలు పొందుచున్నారు. ఇటలీలోను, పోలండులోను, జర్మనీలోను కూడ ఇట్లే నియంతలప్రభుత్వపుఫలితముగ శాంతియు, కొంతవరకు అభివృద్ధియు కల్గినవని చెప్పక తీరదు. రష్యాలోని నియంతప్రభుత్వమునకును, జర్మనీ, ఇటలీలలోని నియంతప్రభుత్వమునకును కొన్నిభేదము లుండవచ్చును, కాని వాటిరెండింటియందును మూలసిద్ధాంతమొక్కటియే.

నియంత లుండుట కొన్నికొన్ని పరిస్థితులలో అవసరమని అంగీకరింపవలెనని పైన చెప్పినదానినిబట్టి తెలియుచున్నది. ఆయాకాలములందలి అవసరములను బట్టి మానవసంస్థలయందు మార్పు బయలుదేర వనునది చరిత్రాత్మకమగు విషయము. ప్రజాభిప్రాయము వారి కనుకూలముగా నుండుటవలననే, ప్రజలు వారికి తగు బలము చేకూర్చుట కంగీకరించుటనుకూలముననే వారు తమపదవులకు రాగలిగిరనుటయు వాటిని నిలువబెట్టుకో కలిగిరనుటయు నిర్వివాదాంశము. ఏప్రభుత్వమునకైనను ప్రజాభిప్రాయమువలన కలుగుబల మవసరము. ప్రజాభిప్రాయము వ్యతిరేకముగ నున్న ఆప్రభుత్వము చిరకాలము నిలువబడజాలదు. కాన నియంతలు తాత్కాలికముగ ప్రజాప్రభుత్వపద్ధతిని అవలద్రోచి తమ అధికారము నేర్పాటుచేసుకొనినప్పటికిని, వారు దానిని ప్రజ లెంతకాలము అనుకూలముగ నుందురో అంత కాలముమాత్రమే నిలువబెట్టుకో గల్గుదురు. ప్రజలు కొంతకాలమైనతరువాత నియంతలను తొలగెంచుటకు పూనుకొనినవా రట్లుచేయలేరని తలంచుటకు వీలు లేదు. అయినను నియంతలు తమయధికారము చలామణీ యగునంతకాలముకూడ ప్రజలలో స్వతంత్రాభిప్రాయములను, స్వేచ్ఛను, హక్కులను పూర్తిగ అణగద్రొక్కి ప్రజలందరు తమ యభిప్రాయములప్రకారమే నడచునట్లు చేసిన ప్రజాభిప్రాయ మెప్పటికైన వారికి వ్యతిరేకమగుట కవకాశములు కలవా?

ఈదృక్పథమునుండి పరిశీలించినప్పుడే నియంతల పరిపాలన లోపభూయిష్ఠ మని ప్రకటింపబడవలసి యున్నది. మానవులు అన్నిటికంటెను ఎక్కువగ పరిగణించునది స్వేచ్ఛయును, స్వాతంత్ర్యమును. వాటిని సంపాదించుటకును, సంపాదించినతరువాత నిలువబెట్టుకొనుటకును మాత్రమే ప్రపంచము మొదలుపెట్టినప్పటి నుండియు జరుగుచున్న కలహములు బయలుదేరినవి. ప్రజాప్రభుత్వసిద్ధాంతమునందలి ప్రాముఖ్యము, విలువయుకూడ, ఈమానవస్వాతంత్ర్యస్వేచ్ఛలను అది ముందిడుకొని వాటిని స్థాపించుటయే పరమావధిగా కల్గి యుండుటనుబట్టియే వచ్చినవి. నియంతలు వీటిని నిర్బంధించుటవలనను, దేశమందలి ప్రజలందరును తమ యభిప్రాయములనే యంగీకరించి వాటిప్రకారము నడుచుకొనవలెనని చెప్పుటవలనను, వారు మానవస్వభావమునకును, ప్రకృతిస్వభావమునకును వ్యతిరేకముగ నడచుచున్నారని చెప్పక తప్పదు. ఎంతవరకు వారీ నిర్బంధముపై ఆధారపడి తమ యధికారమును సాగించుకొనుటకు ప్రయత్నించెదరో అంతవరకు వారు ప్రజలయొక్కయు, దేశముయొక్కయు గొప్పతనమునకు వ్యతిరేకముగ నడచుచున్నా రనియు, వారి తాత్కాలిక లాభముకొరకై ప్రజల జన్మహక్కులను రూపుమాపుచున్నారనియు చెప్పక తప్పదు. కాన సారాంశమేమన, తాత్కాలికముగ నియంతలప్రభుత్వము లాభకరమైనప్పటికిని, పోనుపోను దానివలన శాశ్వతనష్టమే కాని వేరొకటి లేదని స్పష్టమగుచున్నది.

ప్రజాప్రభుత్వపద్ధతిపునరుద్ధరించుటఅవసరము

ప్రపంచకపు భావిభాగ్యోదయము ప్రజాపరిపాలనా పద్ధతిని పునరుద్ధరించుటచేతమాత్రమే కలదని పైన చెప్పినదానిని బట్టి విశద మగుచున్నది. కాని అట్లు పునరుద్ధరించుట తేలికగ జరుగు పని కాదు. దాని కనేకములు అభ్యంతరములు, అడ్డంకులు దాటవలసియుండును. మానవప్రకృతికి సంబంధమగు కొన్నివిషయములలో విప్లవము సంభవించినప్పుడే ఆ పని సుసాధ్యమగుటకు వీలున్నది. మొట్టమొదటిఅడ్డు: ఇప్పుడున్న నియంతలు వారు కష్టపడి సంపాదించుకొని గట్టిపరచుకొనిన అధికారమును తేలికగ వదలివేయుదురని తలంచుటకు వీలులేదు. అట్లు ఆఅధికారమును తొలగించుటకు చేయబడుప్రయత్నములన్నిటిని వారు తమశక్తియున్నంతవరకు ప్రతిఘటింతురనియే మనము తలంపవచ్చును. రెండవది: ధనవంతులు ఈమార్పును ప్రతిఘటింతురు. పార్లమెంటరీపద్ధతిగల ఇంగ్లండు, ఫ్రాంసుదేశములందుకాని, నియంతలయధికారమునకు లొంగియున్న ఇటలీ, జర్మనీ మొదలగుదేశములందుకాని ధనవంతుల ప్రాబల్య మెంతమాత్రము తగ్గలేదనియు, ఆయాదేశములందు వారు తమప్రాముఖ్యమును, హక్కు

లను ఆయాదేశముల రాజకీయసంస్థలసహాయముతో పెంపొందించుకొని నిలువబెట్టుకొనుచున్నారు. ప్రజాపరిపాలనపద్ధతి ఆయాదేశములలో ఆచరణయం దుండిన దానికంటె నియంతలపరిపాలన యున్నప్పుడే వారికెక్కువలాభదాయక మనువిషయము నిర్వివాదాంశము. ప్రజాప్రభుత్వపద్ధతిలో ముఖ్యసిద్ధాంతమగు "సమానత్వము" (Equality) ధనవంతులకు ఎక్కువహక్కుల నిచ్చుప్రభుత్వవిధానమునందు పెంపొందుట కవకాశము లేదు. ఇప్పుడు వా రనుభవించుచున్నహక్కులను పోగొట్టుకొనుటవసముందు వారు తమశక్త్యనుసారము ఆమార్పును ప్రతిఘటించెద రనుటలో సందేహములేదు. మూడవది: ఇప్పుడు ప్రబలముగానున్న ఆర్థికవిధానములో ఇప్పుడు ప్రజాపరిపాలన సూత్రము ఏమార్గముల ద్వారా వ్యక్తీకరింపబడుచున్నదో ఆసంస్థలు (అనగా పార్లమెంటు సంస్థలు) అవి ఎందులకు నిర్ణయింపబడినవో ఆపనులను చేయలేకపోవచ్చును. వాటిని తగు రీతిని సంస్కరించుట మొట్టమొదట జరుగవలసినపనిగా నున్నది. కాని ఆసంస్కరణ జరుగుట తేలికకాదని మొదటనే జ్ఞప్తియందుంచుకొనవలెను.

వీటి కన్నింటికంటెను ముఖ్యమైన అభ్యంతరము ప్రస్తుతము ప్రపంచమందంతటను మితిమీరుచున్న జాతీయభావములు, జాతీయత. జాతీయభావము లిప్పుడు ఇదివర కెప్పుడును లేనంత హెచ్చుగ నున్నవని యుద్ధానంతరప్రపంచపరిస్థితులు గమనించుప్రతివారు నంగీకరింతురు. యుద్ధానంతరము అంతర్జాతీయసూత్రము యొక్క ప్రాముఖ్యము కొంతవరకు అంగీకరింపబడిన మాట నిజమే. దానికి తార్కాణము నానాజాతిసమితియొక్క ఏర్పాటే. కాని ఆసభ ఏర్పాటునందును, పనిచేయు మార్గములలోను వివిధదేశములవారు దానిప్రాముఖ్యము నంగీకరించుటలోను చాలలోపము లున్నవి. ఆలోపముల నన్నింటిని సవరించుటకు అవసరము కలదు. కాని జాతీయభావములు విపరీతముగ పెరిగి పోవుచున్న ఈ కాలములో ఈమార్పులు జరుగుటకు అవకాశములు తక్కువగా నున్నవనునది ఒకముఖ్యాంశము.

ప్రజాప్రభుత్వపద్ధతియందు సంస్కరణ కావలెను.

ఏది ఎట్లున్నను పైమార్పులు జరుగుటవలననే ప్రజాప్రభుత్వపద్ధతి క్షేమైన ఆశయుండును. రానురాను నియంతలసంఖ్య ప్రపంచమం దెక్కువయగుచున్నది. పార్లమెంటరీపద్ధతులు క్రమేణ అడుగునకు పోవుచున్నవి. నియంతల ప్రభుత్వములక్రిందనున్న ఆయాదేశములందు చాలకాలమువరకు ఆపద్ధతిని తొలగించి వేరొకపద్ధతిని ప్రవేశపెట్టుటకు ఇప్పుడుకాని, కొంతకాలమునకుగాని అవకాశ ముండునని తలంచుట పొరపాటు. ప్రజల హక్కులు రానురాను అరికట్టబడుచున్నవి. ఈ సందర్భములలో ప్రజాప్రభుత్వపద్ధతి యున్న దేశములపై ఒక గొప్పభారమున్నది. ఆయాదేశప్రజలందరును గొప్పప్రయత్నము చేసి వారిదేశములలో కూడ నియంతలపరిపాలన చొరరానీయకుండ చేయవలసియున్నది. పార్లమెంటరీవిధానము ప్రస్తుతకాలములో సాగించుచున్న కొద్ది దేశములలో ఇంగ్లండు, ఫ్రాంసులు ముఖ్యమైనవి. ఈరెండు దేశములలో కూడ పార్లమెంటరీవిధానములో లోపములు లేవని కాని, ఆవిధానమును త్రోసిరాజనుటకు ప్రయత్నించువారు లేరనికాని చెప్పవీలులేదు. కాని ఆధాటి ఎక్కువ కాకుండగనే పార్లమెంటరీపద్ధతులను సంస్కరించు మార్గముల నన్వేషించుట ముఖ్యము. ఈ సంస్కరణ విధానములో ఈక్రిందిమార్గములు లాభకరముగ నుండగలవు: (౧) ప్రజాప్రతినిధిసభలకు పరపతి తగ్గిపోవుటకు ముఖ్యకారణము. ఆసభలు పూర్వకాలమునందువలె ప్రభుత్వవిషయములందు ఎక్కువ కలుగజేసికొనుట కవకాశము లేకుండుట. ప్రభుత్వవిషయముల సంఖ్య ఈకాలములో విపరీతముగ పెరిగిపోవుటయే దీనికి కారణము. దీనికి చేయవలసిన ప్రతిక్రియ ఆపనులసంఖ్య తగ్గించుటయో, లేక ఆపనులను ఎక్కువ త్వరలో చేయుట కనువగుమార్గముల కనిపెట్టుటయో యైయున్నది. మొదటిది జరుగుట దుర్లభము. కాన రెండవది మాత్రము చేయవలసియున్నది. దేశమున కంతకును ఒక పార్లమెంటుమాత్రమేకాక ఆయాప్రాంతములకు ఆయా

ప్రాంతవిషయములను చర్చించుటకు ఒక చిన్న ప్రజాప్రతినిధిసభ ఏర్పాటుచేయుటవలన లాభముకలదు. దీనివలన (a) కేంద్రప్రజాప్రతినిధిసభకు పని తగ్గును; (b) ప్రజాప్రతినిధులు ప్రభుత్వవిషయములనుగురించి తెలిసికొనుటకును, మంత్రులు, ప్రభుత్వోద్యోగియులు చేయు పనులను పరిశీలించుటకును ఎక్కువ అవకాశము లుండును; (c) ముఖ్య విషయములందు ప్రజాభిప్రాయమును తెలిసికొనుట కెక్కువ అవకాశము లేర్పడును.

(౨) ప్రభుత్వ పద్ధతియందిదివర కున్నస్థితిలో ముఖ్యముగ మార్పు జరుగవలసి యున్నది. ఇదివరలో ప్రభుత్వవిధాన మంతయు ధనవంతుల కనుకూలముగుపక్కెని జరగుచున్నది. సామాన్య జనులకు ప్రభుత్వవ్యవహారములందు వారిసంఖ్యకు తగినట్టిపలుకుబడి ఇంతవరకు కలుగలేదు. ఇంగ్లండుమొదలగు పాశ్చాత్యదేశములందు ప్రతివానికి ఇప్పుడు వోటింగుహక్కున్నది. అయినను అధికసంఖ్యాకులగుసామాన్య ప్రజలకు ప్రభుత్వములో ఇదివరకున్న పలుకుబడి హెచ్చలేదు. పార్లమెంటరీఎన్నికవిధానమునందుగల లోపములే దీనికి కారణము. అదియుకాక "ధనమూలమిదంజగత్" అనులోకోక్తి ననుసరించి అల్పసంఖ్యాకులగు ధనవంతులకు ప్రజాభిప్రాయమును మభ్యపెట్టుటకు ప్రభుత్వరథమును వారిఇష్టమువచ్చినట్లు నడుపుటకు, చివరకు న్యాయస్థానములనుకూడ అన్యాయస్థానములుగ జేసి తమ కనుకూలమగురీతిని తీర్పులుచెప్పునట్లు చేయుటకు ఉన్నఅవకాశములు సామాన్యప్రజలకు లేవు. కాలము ననుసరించి, అవసరమునుబట్టి ధనవంతులు సామాన్యప్రజలకు అనుకూలమగుమార్పులు కొన్నిటి కొడంబడినగాని పార్లమెంటరీపద్ధతి ఇప్పుడున్నదేశములందుకూడ విప్లవాభిప్రాయములు అంకురించి, ప్రబలుననుటకు సందేహములేదు. అవకాశమున్నప్పుడు అట్టి అతివాదతత్త్వము దేశమందు ప్రబలుటకుముందే అవసరమగుమార్పులు చేయుట చాలమంచిది.

పార్లమెంటరీపద్ధతులు ఇప్పుడిప్పుడే మనదేశమందు ప్రవేశపెట్టబడుచున్నవి. ఇట్టి సమయమందు మనము ఇతరదేశములందు ప్రజాప్రభుత్వపద్ధతియందు బయల్పడిన లోపములను జాగ్రత్తగ గమనించి, ఆలోపములు మనదేశపువిధానమునందుకూడ ప్రవేశించకుండ ప్రయత్నించి జాగ్రత్తపడవలసియున్నది. లేకపోయిన మనదేశమందు ప్రవేశపెట్టబడబోవు ప్రజాప్రభుత్వవిధానము విఫలమగుటకు సందేహము లేదు. హిందూదేశమునకు ప్రజాప్రభుత్వపద్ధతి సరియైనదికాదనియు, నిరంకుశపరిపాలనమే మనకు సరిపడు ప్రభుత్వపద్ధతియనియు విదేశస్థులు కొంతమంది అభిప్రాయపడుచున్నారు. ఆ అభిప్రాయము తప్పని నిరూపించవలసిన అవసరము మన ప్రజానాయకులపైనను, ప్రజాసామాన్యముపైనను కూడ కలదు.

సవరణ

'కావ్యకల: ఆశయవైశిష్ట్యములు' అనే వ్యాసములో (క్రిందటి 'భారతి' సంచికలో): ౨౫౨-వ పుట, మొదటికాలము, ౨-వ పేరా 3-వ పంక్తిలో 'మల్లువట్టినవంటి—' అన్నది 'మల్లుకట్టినవంటి—' అని; అదేపుట, రెండవకాలము, ౧౯-వ పంక్తిలో, 'అంచించినవారే' 'అన్నది 'అందించినవారే' అని; ౨౫3-వ పుట, మొదటికాలము, చివరపేరా, మొదటిపంక్తిలో, అధర్మబోధక। యీ కావ్యము' అన్నచోట 'ఆ ధర్మబోధక యీ। కావ్యము' అని చదువుకోవలెను. ౨౫౪-వ పుట మొట్టమొదటిపేరా, ౪-వ పంక్తిలో, 'ఇందటి అనుభవాల సమవాయము' మొదలుకొని, ౯-వ పంక్తిలో, 'కళావస్తువు కాగలదు' వఱకు తలక్రిందు కామాలలో ఉండవలెను; అదేపుట, తుట్టతుదిపేరా, 3-వ పంక్తిలో, 'ప్రత్యేకవిజయమతముగా' అన్నది 'ప్రత్యేకవిజయిమతము' అనిఉండవలెను.—కొం. జ.

నాయకత్వము

"ప్రసాద్"

"మనకు నాయకు డనేవాడు మచ్చుకైనా లేడండీ. బెంగాలు, బొంబాయి చూస్తే ఎటువంటి నాయకు లున్నారండీ" అని విలపించుట ఆంధ్రులకు పరిపాటి అయినది. ఏపని చేయ లేక పోయినా "మనకు తగిన నాయకుడు లేడండీ" అని కుంటిగా సమాధానంపడుతూఉండుటకూడ కద్దు. ఏ శాస్త్ర సభ చేయవలసివచ్చినా వంగరాష్ట్రమునుండి ఒక బెంగాలీబాబునో, అరవదేశమునుండి ఒక అయ్యంగారినో, అయ్యరునో పిలువదలచెదరు. కాని రాష్ట్రీయ నాయకులను గౌరవపరచవలెను అనుతలంపు పూర్తిగా సున్న. ఇందువలన ఇతర రాష్ట్రీయులను పిలువకూడదను అర్థము తీయరాదు. ఇతర రాష్ట్రములతో సంబంధబాంధవ్యములను తప్పక అలవరచుకొనవలెను. అది నాగరికతలక్షణము. అందరు భారతీయు లయియుండి ఒకరికొకరికి సంబంధము లేకుండ ఉండిన విదేశీయుల పరిహాసమునకు పాత్రు లగుదుము. కానిమన స్థానిక సమస్యల విషయమై మనకన్న వారి కెక్కుడుగ తెలుసునా? మనగృహచ్ఛిద్రములను బయటపెట్టుకొనుట తప్ప మరేమియు లేదు. మన తెలివితక్కువ, అసమర్థత వెల్లడియగును. కాంగ్రెసు పుట్టి ఇప్పటికి దగ్గరదగ్గర ఏబదేండ్లు కావచ్చుచున్నది. అన్ని రాష్ట్రములవారు అధ్యక్షత వహించిరి కాని ఆంధ్రులకు ఇంతవరకు ఆ అదృష్టము, ఆగౌరవము దక్కలేదు. కార్యనిర్వాహకవర్గపు సభ్యులుమాత్ర మయిరి. అయిన సభ్యులు ఆంధ్రులని ఎవరికి ఏమియు తెలియదు. కాంగ్రెసు అధ్యక్షుని ఎన్నికలుగాని, కార్యనిర్వాహకవర్గసభ్యుల ఎన్నికలుగాని వచ్చినపుడు సుభాసుగారికి ఓటు ఇచ్చుటా, లేక నారిమన్‌గారికి ఓటు ఇచ్చుటా అనే ఆలోచనల్పూ తమాయింపులూ పుట్టుతవి గాని, వెంకటప్పయ్యగారినిగాని, పట్టాభిగారిని గాని, ప్రకాశంగారినిగాని ఎన్నుకొనవలె నని కాంక్ష లేదు. ఈ విషయము గ్రహించియే సుభాసు బోసుగారు కరాచీకాంగ్రెసుకు వచ్చిన అఖిల భారత కాంగ్రెసు సభ్యులగు కొంతమంది ఆంధ్రులకు వర్తమానము పంపిరి. ఇవన్నీ చూచి ఆత్మగౌరవముకలిగిన ఆంధ్రుడు పరితపింపకమానడు. విచారకరమగు ఈ స్థితికి కారణ మేమిటి? నాయకుల తప్పా, లేక ప్రజలతప్పా? నాయకత్వము వహించువాడు, అనుచరులు కలవాడు, తన ఆజ్ఞప్రకారము ఇతరులను నడిపించుకొనగలవాడు నాయకుడు. కాని ఆజ్ఞ ఇచ్చి దాన్నిప్రకారము నడపించువారందరు నాయకులు కారు. కలెక్టరు, మేజిస్ట్రేటు, గవర్నరులు నాయకులక్రింద పరిగణింపబడరు. గ్రంథ

ములయందుకూడ నాయకు లుందురు. ప్రజల యందు ప్రాముఖ్యము వహించువాడు నాయకుడు. ప్రజల ప్రేమను, మర్యాదను పొందిన వాడు నాయకుడు. ఇది ప్రజాంగీకృత మగు నిర్వచనము.

నాయకులయందు అనేక తరగతులు కలవు. కొందరు రాజకీయ నాయకులు; కొందఱు మతసంబంధు లగు నాయకులు. ఆయా తరగతులవారినందరిని పేర్కొనుట అనవసరము.

సంఘము కొన్ని చిక్కులందు తగుల్కొనియున్నపుడు ఆచిక్కులను విడదీసి, సంఘమును ఉద్ధరించువాడుగాని, సంఘమును అభివృద్ధిమార్గమున బెట్టువాడుగాని నాయకుడగును. ప్రపంచచరిత్ర పఠించినవారికి ఈ విషయము తప్పక గోచరించియుండును. ఇట్టి వ్యక్తులను పురాణములందు అవతారపురుషులని వర్ణించిరి. హేతువాదము మనుజుల దృక్పథమును ఆక్రమించిన ఈ ఆధునికయుగమున మనము వారిని నాయకులని గాని, ప్రవక్త లనిగాని పిలుచుచుంటిమి. మన దేశమందలి పామరజనము గాంధిగారిని అవతారపురుషు డని నమ్మెదరు. విద్యావంతులు నాయకు డనెదరు. ఈ రెండవతరగతివారి యందుకూడ ఈనమ్మకము కలిగినవా రుండవచ్చును. పురాణములందు, ప్రాచీనాచారము లందు నమ్మకముతో పెరిగిన ఈ దేశీయు లట్లు నమ్ముట సహజము. అది పరిసరముల ప్రభావము. మానవుని దృక్పథమును పోతపోయునవి, అతని నడతను ఏర్పరచునవి పరిసరములు. పరిసరములను జయించిన వాడు నాయకుడు.

పరిసరములను జయించుట సామాన్య వ్యక్తికి మించినపని. అట్లు జయింపతలపెట్టిన వాడు కష్టతరంగముల నెన్నిటినో ఎదుర్కొనవలసి వచ్చును. పూర్వాచారపరాయణులతో పోరాడవలెను. గొప్ప శక్తిమంతుడుగాని దీని యందు కార్యసాధకుడు కాడు. వీటిని జయించిన తక్షణము ప్రజల కీర్తనియందు ప్రేమ జనించును. వారు అతనికి లోబడుదురు. "The crowd is like woman; the woman likes a strong man; the crowd likes a strong man." అని ఇటలీదేశ నియంత యగు ముస్సోలినీ వ్రాసెను. ఆయనమాటలయందలి సత్యమును ప్రశ్నించెడువా రుండరు. కాని నాయకునకు విచక్షణశక్తి ఉండుటకూడ అవసరము. గ్రుడ్డిఎద్దు చేనున ప్రవేశించినట్లు ప్రవర్తించుట అపాయకరము. హిట్లరు కున్న ఆర్భాటము అవసరము. కాని ప్రజల మనసు, దేశము నెదుర్కొనిన సమస్యలను ఎరింగి వారి కనుకూలముగా ప్రవర్తింపవలెను. తాను చెప్పెదుదానిని కార్యరూపమున పెట్టవలెను. ప్రస్తుతము ప్రపంచమును ఆయుధవిసర్జనసమస్య ఎదుర్కొనినది. అన్ని దేశములవారు ఆయుధవిసర్జనమును అపేక్షించెదరు. మానవకోటిక్షేమమునకు ఇది అత్యవసరమని అందరు ఒప్పుకొనెదరు. కాని

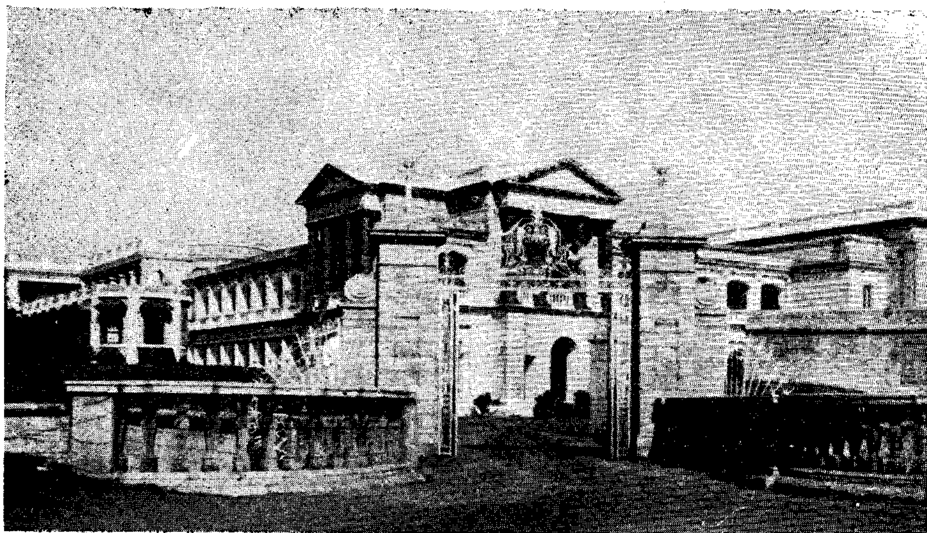
ఎవరును తగువిధానమును చూపజాలక పోయిరి. ప్రతిదేశము తనకు లాభకరమగు నట్లు నివేదిక నొసంగినది గాని ఆయుధవిసర్జ నకు సాధ్యమయినట్టు సూచనల నొసంగ లేదు. అందరికి ఆమోదకర మగునదియును, స్వలాభాపేక్షతో కూడుకొననిదియు నగు సూచనలను నివేదించిన దేశము ఈ ఉద్యమ మందు నాయకత్వము వహించును. ప్రజా ప్రభుత్వమును ఏవగించి, డిక్టేటర్ షిప్పును కోరుటకు కారణము ప్రజాప్రభుత్వము సంఘముయొక్క కోరికలను తృప్తిపరచలేక పోవుటయె.

పై లక్షణములు మన నాయకులకు గలవా అను ప్రశ్నకు జవాబు ఎవరికి వారే యూహించుకొనవలెను గాని మరొకరు సమాధానము చెప్పుట క్రమముగాదు.

ఒక వ్యక్తి గొప్పవాడగుటకు స్వశక్తి యేగాక ఇతరవస్తువులుకూడ కొన్ని తోడ్పడును. పరిస్థితులు నాయకుని సృష్టించునా? నాయకుడు పరిస్థితులను సృష్టించునా? అను వివాదము తెగునది కాదు. ఇది అన్యోన్యాశ్రయము. "You cannot link two hearts to-gether unless the linking springs from your own heart" అని ఒక కవి పుంగవు డనెను. అట్లే ఒకడు నాయకు డవుటకు ప్రజలసహాయముకూడ కావలెను. వారి గౌరవము, ప్రేమ, మర్యాద కావలెను. వారి ఆమోదము లేనిది తానెవరికి నాయకు డగును? నాయకత్వమనునది ప్రభుత్వము వంటిది. ఈ రెంటికి నమ్మకము, ప్రేమ ఆధారములు. రెండు లేని మరుక్షణమున అవి అంతరించును. కావున ఆంధ్రదేశమందు నిజమైన నాయకుడు వెలయవలెనంటే ప్రజా ప్రయత్నముకూడ అవసరము.



వార్డువీధి - కొలంబో —కే. గోపాలు.

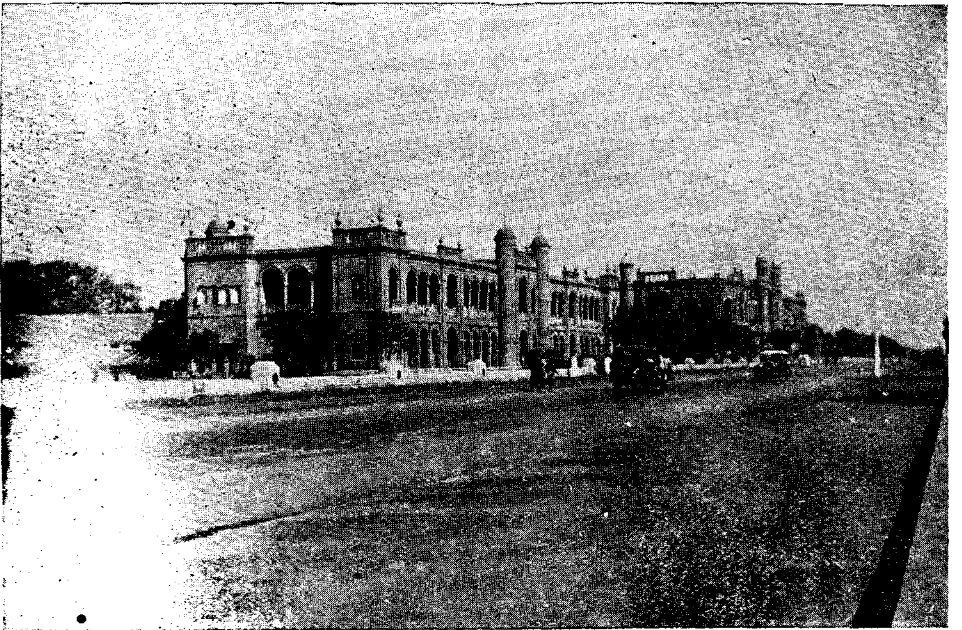


౧౨. శాసనసభ

౧౩. యుద్ధస్మారకచిహ్నము - (కోటవద్ద - బీచిరోడ్డునందు)



౧౮. సెనేటుహౌసు



౧౯. పి. డబ్ల్యూ. డి. కార్యాలయము

 కవితావిశారద, జ. జాషువ

రాజనీతిని కసరత్తు నేర్చిన దిట్ట అప్పాజీప్రజ్ఞ నిన్నాదరింప
చేయివీచిన లక్షసేన బారులుదీరి ముదల యేమని ఖడ్గమును వహింప
కవిసార్వభౌముల ఘనతరాశీర్వాదబలము నీముందువెన్కల నటింప
యినుపరోకళుల సాదనసేయు గజసేన ఆలానములను మల్లాడుచుండ
ముగురురాజుల మగ డాంధ్రభోజు డనుచు - గఱచి నీయంటి గోరువంకలును పొగడ
క్రూరతరమైన నీదుకటారిపడుచు - నిదురబుచ్చవో రిపులగుండియలలోన.

తెలుగుగబ్బములు పూవులడోలికలుగాగ ఐహికస్వర్గసౌఖ్యముల దేలి
తుంగభద్రానదీభంగబాలికలకు యుడుకైన రిపురక్త ముగ్గుపోసి
కరము లీయక కత్తిగట్టురాజుల కిరీటము లూడ వామపాదమున దన్ని
కడలేని గజసేన నడిపించి వింధ్యగహ్వారమున నెఱదుమ్ము తెరలు దించి
ఖడ్గమే ఘంటముగ రణగ్రంథరచన - మరణపర్యంత మొనరించి యరిగినావు
కృష్ణభూపాల, నీనామకీర్తనంబు - తెలుగుపుత్రిక వీణెతీగలకు గఱప.

బంగారంబువలెన్ గఱంగినది, భూపశ్రేష్ఠ, నీవిక్రమా
గ్నిం గ్రిగ్గాడి నృపాలమండలము నీకీర్తిద్యుతుల్ రోదసీ
రంగంబున్ గబళించివేసినవి, ఆంధ్రక్షోణి నీబాహుసీ
మం గైసేసిననాడు, నాటి చలిచీమల్గూడ ధన్యంబులే.

పసిడిమూటలు మూపులపై నటింప-నాంధ్రకవికుమారుల సాగనంపినావు
అపుడు పుట్టిన కవుల భాగ్యమును దలచి-యాడుగఱతురు నిర్భాగ్యు లాధునికులు.

ముదమున గండపెండియరవుం జిఱుగజ్జెలమ్రోతతోడ నీ
సదనమునందు గ్రుమ్మరులసత్కవితాసతి తాతగారి య
భ్యుదయము విన్న; నాహృదయ మూరక పొంగులువారి నాడు నే
నుదయము నందనైతినని యుం దలచు న్నులివెచ్చయూర్పులన్.

వలపోయున్ దలపోసి, నీకొఱకు పంపావీచులన్ దామరా
కులనీడం గొలువైన చేప లిపు డుద్ఘోషించెడిన్ గోటగో

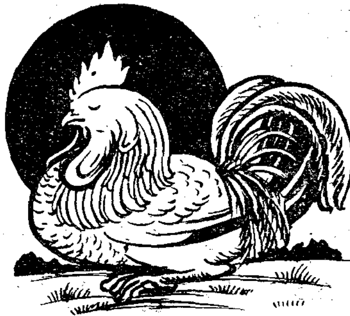
డలలో నీలిపురుంగు లాంధ్రుల ప్రతిష్ఠాజ్యోతి చల్లాఱెనే
బలిమైపోయెనె కాలభూతమునకున్ గర్ణాటరాట్సంపదల్.

ఇపు డాకృష్ణధరాతలేశ్వరుడు లే డేమాయెనో; నాటి యు
ద్ధపు ఢంకానినదంబు, మా తెలుగువిద్యాభారతీనాట్యమం
టప మయ్యష్టదిశామదేభముల క్రీడారంగ మెందున్నదో
విపులాసుందరి దొంగిలించినది తద్వృత్తాంతమాణిక్యముల్.

కడచూడంబడరాని కాలమను రక్షఃకాంత గావించు గా
రడియం దబ్ధు లెడారులైనవి, విచిత్రస్వప్నవృత్తంబులై
నడచుం బెద్దలజీవితంబు లిపు డీ నాట్యంబునం దెన్నడో
కడచెన్ రాయలవారి రాచఱికపుం గల్యాణగాథాంకముల్.

పోటరి, కృష్ణరాయనృపముఖ్యుడు రాజ్యము సేయునాడు, కుం
దేటికిగూడ పౌరుషము నిండిన గాథలు సెప్పి, మీసముల్
దీటిన తెల్గువీరులకు నేడు కనుంగవ చెమ్మగిల్ల వ్యా
ఘ్రాటము గూడుగట్టె, నవురా! యత డెక్కిన సింహాపీఠికన్.

కాలము చక్రముంబలె యెకాయెకి దొల్లుచుబోవు గాని రా
జాలదు వెన్క కొక్కనిముసంబు గతించిన, దీనిగర్భముల్
జీలిచినన్ గనంబడు నశేషమహీతలవృత్త మింపులో
మూలుగుచున్న దాంధ్రుల విభూతి శతాబ్దపరంపరాహతిన్.



మనదేశపు పరిశ్రమలు: ప్రస్తుతస్థితి ఎట్లు సంభవించెను?

లంకలపల్లి గోపాలరావు, బి. యస్ సి. (ఆనర్సు)

నేటి పాశ్చాత్యుల కలిమి, సౌఖ్యము, పెక్కు శాస్త్రములలోను, కళలలోను ప్రవీణత, ప్రఖ్యాతులకు వారి పరిశ్రమల అభివృద్ధి ముఖ్యకారణము. వందమనుష్యులు చేయవలసినపని ఒక్కయంత్రమువలన సాగించి పెక్కువిధములుగా మనుష్యుని బడలిక, శ్రమ, ఇంచుమించుగా అవసరమే — తొలగించేశారు. మనదేశమంతా కూడి ఒకమోటరుబండి చేయగలిగేరోజు లెన్నో సంవత్సరములకేగాని వచ్చునట్లుకపడదు. కాని అమెరికాలో రెండుమూడువందలమందిమాత్రమేచేరి ఇనుముతో ప్రారంభించి యంత్రసహాయముచే నిముషమున కారు చొప్పున మోటర్లు చేయగలుగుతున్నారు. మనదేశములో ఒక్కొక్కరికిదినముఆదాయము ఒకఅణామాత్రమే — ఇతరదేశములలో రెండుమొదలు పదిరూపాయలు. ఫోర్డు మోటారుకంపెనీలో కనీసము దినముకూలి ఆరుడాలర్లు, అనగా ౨౦ రూపాయలు! విపరీతమేమనగా కావలసినసామగ్రులు దూరదేశములనుండి తెప్పించి తయారైనవస్తువులు తిరిగి పైదేశముల కెగుమతిచేసి మితిలేని ధన మార్జిస్తున్నారు. అప్పుడప్పుడీవస్తువులు స్వదేశములోకంటె పైదేశములలోనే చవుక, లేదా తమ యంత్రశాలలు ప్రతిదినము పనిచేయడం దుర్లభము. ఇట్టి వాణిజ్యమునకు పేరు Dumping, అనగా చౌరబెట్టుట.

యంత్రములచే ప్రతిదినము వేలకొలదివస్తువులు చేయించి ఆ వచ్చిన కోట్లకొలది రాబడితో మన మూహింపజాలని అతితృప్తితో పాశ్చాత్యులు నివసిస్తూ ఉన్నారు. సద్వినియోగముకూడ వీరు చేయకపోలేదు. రోగనివారణకొరకేమి, సర్వశాస్త్రములలో వింతవింత పరిశోధనలలో నేమి మన కందర కాశ్చర్యాస్పదముగా పాటుపడుతున్నారు. వేరువేరు ఋతువులు మన కనుకూలముగా లేవని చెప్పి వసంతఋతుయంత్ర మొకటి కనిపెట్టారు. మనకు రాత్రిపూట వెలుతురుగలదీప మెట్లవసరమో ఎల్లప్పుడూ చల్లని వసంతవాయువిచ్చే ఈ యంత్రము పెక్కు పాశ్చాత్యులఇండ్లలో అత్యావశ్యకము. ఇంతేకాదు. భూమిమీద నివసించడమే కొందరికి కష్టముగా తోస్తున్నది. అందుకుగా హాయిగా గాలిలోనే నివసించి వారముకొకసారి భూమిమీదికి వచ్చే యేర్పాటులు జరుగుతున్నవి.

ఇక మనదేశస్థితి ఆలోచిస్తే కన్నీరు రాకమానదు. దయాపూర్వకముగ ప్రకృతి మన కిచ్చిన సహజసౌకర్యములకు మితిలేదు. "పచ్చని బయళ్ల భూమి, సకలదేశములకు రాణి నాదు జన్మభూమి" అని బంగాళకవి. ప్రపంచములో ఐదవవంతు మన ప్రజసంఖ్య ఐనప్పటికిని, ఈసంఖ్యకు రెండింతలు పోషింపగలిగేపంటలూ మనవే. కాని ఏవైపుచూచినా కరువు, లేమి, "అయ్యా కళ్లులేవు-కాళ్లులేవు." అని బిచ్చగాండ్రు. ఖనిజము లేమి, పంటలేమి సదా విదేశముల కంపించి వాటితో తయారుచేయబడినవస్తువు లెంతో డబ్బిచ్చి తిరుగ కొనుక్కొనుట మన ప్రస్తుతస్థితి. నూనె లెగుమతిచేసి తిరుగ వాటినే సబ్బుల, వార్నిషుల, మరియు రంగులరూపములలో దిగుమతి చేయించుకొనుచున్నాము. మన ప్రత్తి పంటను జపాను మొదలగదేశముల కెగుమతిచేసి, సంవత్సరమునకు 3౦ కోట్ల విలువగల వాంచస్తరు, జపాను గుడ్డలు తొడుగుకొనుటకంటె దేశాభిమానులకు లజ్జావిషయము వేరొకటి లేదు. మనకు ప్రతిదిన మవసర మగు సామగ్రులు తయారుచేయుట పైదేశస్థులబాధ్యతగా ఉన్నన్నాళ్లూ "చదువుపూర్తయింది. మావాడికి పని లేదు." అనేరోదన దినదినము పెరగవలసిందే.

మన గౌరవవిహీనతకు తోడు బీదరికము! ప్రజాసంఖ్యలో నూటికి తొంబదిమందగు వ్యవసాయదారులు తమకేలేని భోజనము భూమికిపెట్టుట అసందర్భమని

చెప్పి విత్తులుచల్లి పంట దేవుని భారముగా విడిచిపెట్టుట సహజము. వీరి పశువులగతికూడ రమారమి ఇంతే. ఈ స్థితిగతులలో తెలకపిండికి చెల్లుబడి లేదు. అనగా అపరిమితముగా మనదేశములో పండే నూనెవిత్తులు మనమే పిండుతే నష్టము గనుక విదేశములకు విత్తులే ఎగుమతి చేయాలి. దీని కింక అనుకూలముగ ఆయాదేశములలో నూనెపై దిగుమతిపన్ను—విత్తులపై పన్ను లేదు. ఇట్టి స్థితి మనకు కేవలము గౌరవలోపమేకాదు మనభూమి సారము సదా దుర్వినియోగము చేయుట. పంటల కాధారమగు నత్రజని నూనె విత్తులరూపముగా సంవత్సరమునకు ఎన్నో బారువ లెగుమతిచేయగా ఏదేవేంద్రుడూ పంటలను పోషింపలేడు. తుదకు పేడకూడ గత్తముగా మనవా రుపయోగించక విధిలేక పిడకలుచేసి వంటకు కాల్చుచున్నారు. భూమిస్థితి మనస్థితికంటె అన్యాయము.

ఈ మనహీనస్థితికి కారణములు అనేకు లనేక విధములుగా చెబుతారు. హిందువులు వేదాంతులు. పరిశ్రమలవంటి ఐహికవిషయముల గూర్చి తలపోసేవారు కారనీ, పూర్వులరీతులు మార్చడాని కిష్టపడరనీ మనము వినుట వాడుక. ఈదేశమువారు కేవలము సోమరులు - ఉదరపోషణకైన కష్టపడే అలవాటులు లేనివారని మరికొందరిమతము. "మీలో ధనికులకు పరిశ్రమలకొరకు మదుపుపెట్టడమంటే ఉపద్రవమను భయము. అదీగాక మీపూర్వులకు లేని పరిశ్రమలు మీకబ్బుట దుర్లభము. వారివలె వ్యవసాయమే వృత్తిగా తలచి బ్రతకడమే మీకుత్తమము", అని నక్క వినయముగల పెక్కురసలహా. ఈఉద్దేశముల గూర్చి కొంచె మాలోచించాలి.

పరిశ్రమలలో మనపూర్వులకు సహజప్రవీణత లేకపోలేదని చెప్పుటకు ఢిల్లీదగ్గరనున్న ఇనుపకంబము కొంచెంత ఆధారము. ఈ స్తంభ మెండ కెండుతూ, వానకు తడుస్తూ ౧౫౦౦ సంవత్సరములు జరగుచిహ్నములే లేక యెట్లు నిలిచి ఉన్నదా అనేది ప్రపంచమునకు వింతవిషయము. అతుకు లేకుండ అంత స్తంభమే చేయుటకు ప్రపంచములో ఏయంత్రశాలకూ మొన్నటి వరకు సాధ్యముకాలేదు. ప్రఖ్యాతిగల మనదేశపు ఉక్కు ఆరోజులలో పెర్షియా, ఇంగ్లండు మొదలగు దేశములలో ఖడ్గములు, చాకులు చేయుట కుపయోగింపబడేది. ఇక వింతలగుబట్టలు నేయుటలో మనవారి నేర్పు మనకు తెలిసినవిషయమే. ౫౦౦౦ సంవత్సరములనుండి మనవారు ఈజిప్టు, గ్రీసు మొదలగు దేశములకు వస్త్రము లెగుమతిచేయుచున్నట్లు రుజువులగుతూ ఉన్నవి. ౧౫౦౦ యేటివరకు మనదేశపు పెంపు, భాగ్యము, వాణిజ్యము, పరిశ్రమలు చూచేవారి కాశ్చర్యము పుట్టించినట్లు పెక్కువిదేశస్థులే చేతులార వ్రాసియున్నారు.

పైచెప్పబడినవాక్యము లుద్దేశములు కావు, ఇతిహాసములూ కావు, ముమ్మాటికిని దేశచరిత్ర. ౧౮-వ శతాబ్దముతుదకు సన్నని "మస్లిను"లకు ప్రసిద్ధికెక్కిన ఢాకానగరపు ప్రజసంఖ్య రెండులక్షలు. వాణిజ్యము సంవత్సరమునకు కోటిరూపాయలు. ఇందులో ఇంగ్లండుకు పంపేది ౩౦ లక్షలవిలువగల ౧౫౦౦౦ మూటలు. ౧౮౧౭-వ సంవత్సరములోగా ఇంగ్లండుతో వాణిజ్యము పూర్తిగ మాయమయింది! ఢాకాజనసంఖ్య ఒక లక్షగా మారింది! ఈమార్పుల మర్మములు తెలుసుకోవాలంటే ఆనాటి ఈస్టుఇండియాకంపెనీవారి చర్యలు కొంచెము పరిశీలించాలి. అందమైనవస్త్రములు మనవారు ఇంగ్లండులో అతిచవుకగా అమ్ముట ప్రారంభించగానే ఆదేశపుపనివారికి హడలుపుట్టి "ఇట్టివస్త్రము లేపనికినీ వాడుకచేయకూడదు" అని ప్రభుత్వముద్వారా నిషేధించారు. అంతటితో చాలించక మనదేశములో పట్టునేత చంపుటకు చమత్కారమగు పన్నాగము పన్ని నేతవారు కంపెనీవారి శాలలోనేగాని వేరొకచోట పనిచేయ లేకుండ బందుబస్తులు చేశారు. వారిచేతుల లోనే ప్రభుత్వ ముండుటచేత ఈ శాసనము కెదురుగ నడిచేవారి కాలో వేలో తెగగొట్టుట న్యాయముగా భావించారు. ఈవిషయముగూర్చి ఆనాటి బ్రిటిషుప్రభుత్వమువారే ఇట్లువ్రాసియున్నారు:

"ఈచక్కనిపన్నాగముద్వారా మన్న అధికారము, ప్రోత్సాహము రెండునుకలిసి వీరిపరిశ్రమల రూపుమాపి

తీరవలెను. అనగా మనపరిశ్రమలకు కావలసిన సామగ్రులుమాత్రమే వీరిచే చేయించుట కనుకూలముగా నుండును."

ఈస్టుఇండియాకంపెనీఅధికారి టక్కరుగారి యుద్దేశ మేమంటే :

"హిందేశపునూలు, పట్టుగుడ్డలు మనదేశము చొరలేకుండనే బందుబస్తులు చేసితిమి. నూటికి ౭౮ చొప్పున దిగుమతి పన్ను వేసి, మరియు మనయంత్ర సహాయముచేతనూ, నూలువస్త్రములు మనము దిగుమతి చేయకుండుటేగాక ఎగుమతికూడ ప్రారంభించాము. ఈవిధముగా హైందవులకు పరిశ్రమలుపోయి వ్యవసాయము ప్రాప్తించింది."

విల్సనుగారు హిందూదేశచరిత్రలో దిగువవిధముగా వ్రాసిరి :

"మితిలేనిపన్నులు, అవమానకరములగు శాసనములు, ప్రభుత్వపుదుర్మార్గములు కూడి హిందూదేశపు నూలు, పట్టుపరిశ్రమలు పడగొట్టినవి. వేరొకవిధముగ బ్రిటిషువారు వీరితో చాలలేకపోయిరి. హిందువులకు స్వతంత్రముండెనా బ్రిటిషువారివస్త్రములు తమదేశమునకు రాకుండచేయగలిగియుందురు. పాపము, వీరిచేతులకు సంకెళ్లు వేయబడెను!"

గతసంవత్సరము మనవారు విదేశవస్త్రములపై నూటికి ఇదివరకుండే ౧౫ కు బదులు ౨౦ దిగుమతి పన్ను వేయప్రయత్నించగా "జాగ్రత్త, స్వరాజ్యమునకు దూరులు కాగలరు. మా ప్రజల కిట్టిపన్నులు నచ్చవు" అని బ్రిటిషువారి జబాబు. ఈవిషయములో శ్రద్ధగలవారు రొమేశ చంద్రదత్తగారి "Economic History of British India" చదివి తీరవలెను.

ఆనాటి మననౌకావాణిజ్యముగూర్చి కొంచెమాలోచింతము. ౧౮౦౦ యేట లార్డు వెలెస్లీగారు కలకత్తాలో మనఓడలు, వాటిలోగల మూడులక్షల మణుగులసామానులు చూచి దిగ్భ్రమ చెందిరి. "ఇంగ్లండుతో వాణిజ్యమునకీ యోడలు తగ్గవి. ఓడలు కట్టడమింకను ప్రబలముగా పెరుగుటకు కావలసినన్నిచిహ్నములు గనుపడుచున్నవి." అని వ్రాసిరి. కాని హైందవుల ఓడలు సామానులతో లండనుచేరగానే బ్రిటిషువారి గల్లంతు ఇంతింత అని చెప్పనలవి కాదు. శత్రుసైన్యముగా భావించి "ఈఓడ లెట్లయిన రాకుండ చేయాలి. లేదా మావారిబ్రతుకు సున్న" అని రోదనము ఆరంభించారు. వెంటనే ఈస్టు ఇండియాకంపెనీవారు "హిందూనౌకలుఇంగ్లండువైపురాకూడదు" అని నిషేధించారు. హైందవులేమి, ఈదూరదేశమునకు సముద్రప్రయాణము చేయుటేమి! చలిగాలికిగాని, తుపానులకుగాని వీరోర్వలేరు; శత్రునౌకలముందు ధైర్యముగా నిలువలేరు; ఇంతేకాదు—వీరు మనదేశముకు వచ్చి మన వ్యభిచారములు కన్నులార చూడగా, మనగౌరవము గతియేమి? ఆపిమ్మట మనగతియేమి?" అని వీరిముఖ్యోద్దేశములుగా వెలిపుచ్చారు.

ఇటువంటి పెక్కు విషయములు డిబ్బీగారి Prosperous British India లోను, రాధాకుముద్ ముఖర్జీగారి History of Indian Shipping లోను చెప్పబడియున్నవి. చిరకాలమునుండి జావా, సుమత్రా, బోర్నియో, కాంటను, ఆఫ్రికా, మెక్సికో మొదలగు దూరదేశములకు సదా పోవుచుండెడి మనవారినిగూర్చి మొన్నటిదినము కన్నుతెరచినవారు పలికినపలుకులు చిత్రమైనవే! నేటికూడ తూర్పుదిశ వచ్చే ప్రతిపొగయోడలోను హైందవలస్కరులను చూస్తునేయున్నాము. పూర్వము వాణిజ్యములో ఆరితేరినవారి సంతతివారే యీలస్కరులు. ఒకానొకప్పు డాంధ్రులు కూడ మెక్సికోలో నున్నట్లు మనకు తెలియవస్తూ ఉన్నది. ఆనాడు వాణిజ్యార్థము మెక్సికోవర కేగినవారు నేడు కూలికోసరము రంగూను పోవుట తటస్థించింది!

మనము రైలుప్రయాణము చేయునప్పు డెల్లను "ఆహా! ఎవ రేమన్న నేమి? చల్లని బ్రిటిషుప్రభుత్వము వలనగదా మనకీయమూల్యమగు సౌఖ్యము! ప్రజల కిట్టి ఉపకారములు చేయలేనిదేని స్వరాజ్యమైన నేమి ఫలము" అని తలపోయుట తప్పదు. కాని రైళ్లునిర్మిం

మునకో ప్రభుత్వమువారి యుద్దేశము గూర్చి కొంచెమెరిగినవారికి "ఇల్లుకాలినసేమి, ఒల్లుకాచుకోవచ్చు" అనుసామెత స్ఫురించకమానదు. లార్డు డాల్హౌసీగారి Railway Minute (రైలుస్థాపనగూర్చి ప్రకటన) చదివినట్లయిన సంగతి తెల్లమగుతుంది. ప్రజలసౌఖ్యము కొరకుకాదు రైళ్లు, దేశములోని పంటలు, ఇతరసామగ్రులు సులువుగ ఓడలమీదికి చేర్చడానికి! ఈయూహ వీరుప్రకటించినదే—ఫలించిందికూడాను. రైళ్లురాగానే పత్తిఎగుమతి రెండింతలు, ధాన్యము, గోధుమలు వగయిరాల ఎగుమతి మూడింతలు హెచ్చినవి. సర్ విలియమ్ హంటరుగా రీవిషయముగూర్చి వ్రాసినవి తెలియవలసిన మాటలు:

"ఇది లార్డు డాల్హౌసీ గారి అమూల్యమగు పన్నాగము. క్రొత్తగా జయించిన ప్రదేశములు రైళ్లమూలముగా స్థిరపరచడమేగాక, తనసైన్యపు శక్తిపరంపరలు (Striking Power) తక్కువకాలములో ఏమూలకయిన రప్పింపగలుగుటేగాక, బ్రిటిషువారిని డబ్బుతో యీ దేశమునకు తెప్పించి వర్తకము మొదలగు ధనార్జనలో ప్రవేశపెట్టుటకు ఎరగా రైళ్లు నిర్మించెను."

వీరిఉద్దేశము వెలిపుచ్చుట కొకదృష్టాంతము. రైళ్లు నిర్మింపబడినప్పుడు ప్రతిచోటను రైళ్లుగాని ఝరియా మొదలగు మనదేశపు ముఖ్యమగు బొగ్గుగనుల ప్రదేశములలో రైలువాసనగాని లేదు! ఇది పొరపాటు కానేరదు. బొగ్గనగా పరిశ్రమాభివృద్ధి అనే సంగతి ప్రభుత్వమువారికంటె బాగుగ నెరిగినవారు లేరు. ఈమధ్య ప్రజలు తీవ్రముగా ప్రయత్నించగా Indian Coalfields Railway అని యీమరచిపోయిన ప్రదేశములకొరకుమాత్రము వేరొకరైలుదారి నిర్మింపబడ్డది.

నేమనగా మనపరిశ్రమలకు బొగ్గు సులువుగా దొరికేపదార్థముకాదు. దేశములోని ఇనుప గనులకు మితి లేదు. తాతాకంపెనీవంటి పదికంపెనీలను పోషింపగలవు. కాని బొగ్గుఅనావృష్టిచేత ఈయినుమంతా ప్రస్తుతము ప్రయోజనములేనిదిగా నున్నది. సంవత్సరమునకు ౨౦ కోట్లరూపాయల విలువగల ఇనుపసామానులు మనదిగుమతి. మోటారుకారులు చేయలేనిదేశమును లెక్కింపకూడదని సర్ విశ్వేశ్వరయ్యగారి అభిప్రాయము. ఇది కలలోనికల కానిండు. ఇనుము, బొగ్గు మొదలగు మూలపరిశ్రమలు స్థాపించి వృద్ధిపరచడం దేశీయప్రభుత్వపు కర్తవ్యమయ్యు మన కట్టిసౌకర్యములు లభింపకుండుట మనదురదృష్టమని భావింతము. కాని బొగ్గు దేశములో నొకటో రెండో చోట్లలోనే మాత్రము దొరికినప్పుడు ప్రభుత్వము కనీసము చేయదగినవిధినిగురించి వేరువేరు ఉద్దేశము లుండ నవసరము లేదు. దేశములోని దూరప్రదేశముల కెగుమతి కనుకూలముగా బొగ్గుపై రైలుఖర్చు తగ్గించవలెను. ఇట్టిఆశలు వెలిపుచ్చుట వట్టివెఱ్ఱి. ఇంగ్లండునుండిగాని, ఆఫ్రికానుండిగాని మనరాసుతెప్పించుటకు ప్రతిమణుగుబొగ్గుపై ఓడఖర్చు ౫-౬ అణాలు. బంగాళమునుండి తెప్పించుటకు రమారమి రెండింతలు! మనపరిశ్రమాభివృద్ధికి అడ్డులలో ముఖ్యమైనది సామానులపై బలునైన రైలుఖర్చు. జర్మనీలో ౨౦౦ గజముల వెడల్పుగల రైనునదిని (తగ్గపేరు 'కాలువ') లోతుగా త్రవ్వి పొగయోడలు నడిపించుచున్నారు. ౧-౧౪ మైళ్లవెడల్పుగల గంగ మొదలగు నదులు "అట్టిపనులకు మేము తగము" అని పలుకలేదే!

ఏదియెట్లున్న నేమిప్రయోజనము? ఏమిచేయ దలచుకున్నను మనసంకెళ్లుగదా విడవలెను ముట్టమొదట!

పున్నమవెన్నెల - సముద్రతీరము - బాలికావిహారము

కవిభూషణ, సెట్టి లక్ష్మీనరసింహము (కవితాసమితి)



ఆంబుధితీరమందు నొక
యందపు బాలిక, కేళి
కాభిలా
షంబున డోలికాచలనసా
మ్యము తోఁచెడి వీచి
కల్ తనున్
వెంబడిలంగఁ బర్విడుచు,
వెన్కకు నేగఁగ వెంబ
డించుచున్,
బింబితుఁడై పయోధిఁ గని
పించెడి రిక్కలఱేఁడె
తోడుగన్.

ఆడుకొనుచుండెఁ, జంద్రుని
షోడశకళల వెలువడ్డ
జ్యోత్స్నతతి కా
మ్రేడితముగఁ దనమోమున
వేడకను జనించు నగవు
వెన్నెల వెలుఁగన్.

గగనమునందుఁ జందురుఁడు కాచెడి వెన్నెల పేరినవ్వులున్,
దిగువను బాలికామణి యతిప్రమదంబున నవ్వు నవ్వులున్,
జగమున నిండఁ గన్గొనుచు సాగరుఁ డాఁపుకొనంగలేక పెన్
నగవును ఫేనకైతవమునన్ నగియెం బలుమారు బల్లునన్.

తన్నుఁజూచి నవ్వుచునున్న కన్నెమోము - పైకి దాడివెల్వడు శశిబలమగు ప్రతి
బింబములు, తరంగతురంగమంబులపయి - కెక్కు, దౌడుపెట్టుచు నవి గ్రక్కు నురుఁగు.

రవికిరణాళి పైకొనుచురాఁగఁ దదుష్ణతచేత కేవల
ద్రవమయి సంద్రమైన తిమిరంబు, ఖరాంశుని రశ్మి రాత్రి జ్యో
త్స్నవలెఁ బడంగమ్రింగి, యది తా నఱిగించుకొనంగలేక వే
గ వెడలఁ గ్రక్కెనాఁగఁ దరఁగల్ విఱిగెన్ నురుఁగుల్ బయల్పడన్.

అంగాంగాధికసంగమంబయిన గాఢాలింగనం బొప్పఁగా,
గంగాదేవి నిజేశుఁ గూడినటు రాకాచంద్రికాకాంతి వా
ర్ధిం గన్పట్టెను, భంగముల్ గలుగఁగా, హ్రీచేత నద్దేవి లే
వంగం గోరి పెనంగుభంగి నురుఁ గాపన్ రాక లేచెం గడున్.

తీరసికతాతలంబున హోరునఁ బడు - కెరటముల రేఁగు నురుఁగుతుంపురులు, బాల
కాలిగోళ్లతోఁ జాలక కావుమంచు - మొఱ్ఱవెట్టెడి యుడుగణమ్ములనఁ దనరు.

ఉగ్గులు దోఁచ లేచిన పయోనిధివీచులమీఁది నీటి నున్
బుగ్గలతోడి వెన్నెలల ముక్కలు, వెండి జరీబుటాపనిన్
మొగ్గలుఁ బూవులల్లినటు పొల్పెసలార, ధరావధూటి క్రొ
న్నిగ్గుల నీలిపైఁట నెఱనీటుగఁ దాల్చిన సాటి వాటిలెన్.

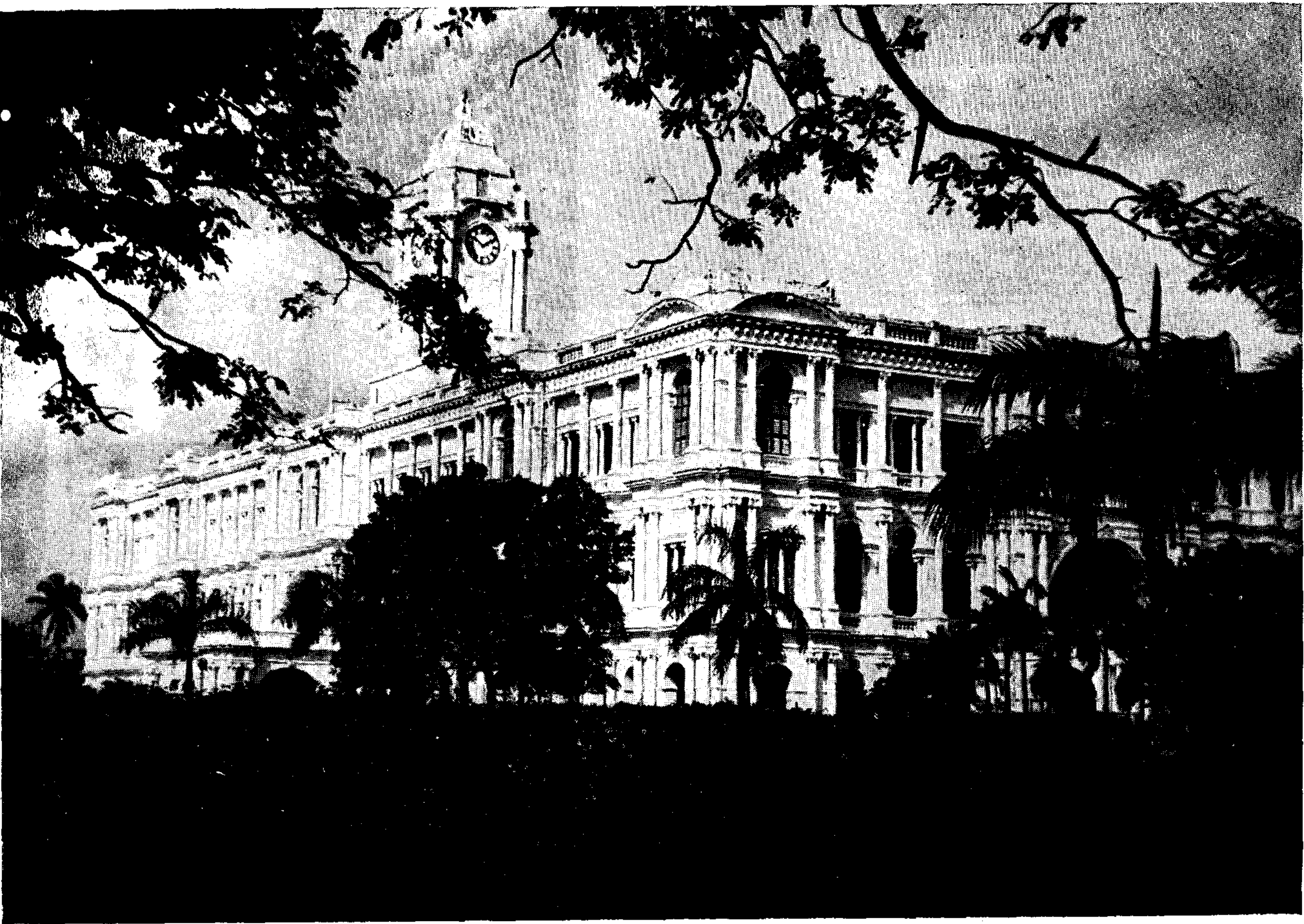
తనదు కందు దక్కఁ దక్కినవెల్ల వె - ల్లఁదనమొంద వెన్నెలం బఱపుచు,
జగతి పట్టపగలు చంద్రుండొనర్చెఁ గ్రీ - నీడతోడి దివ్వెజాడ నపుడు.

"తన కుచ్చస్థితి; నాఁడు పౌర్ణిమ; శరత్కాలంబు; తా నింక నాఁ
టి నిశన్ రోహిణిఁ జేరఁ బోదు" ననుచున్ డెందంబునం దాఁపనో
పని యానందము పొందుచుం గలకలం బద్మారి నవ్వంగఁ, బు
త్రుని సంతోషము గాంచి పొంగెను సముద్రుం డుబ్బుమై నయ్యెడన్.

---

౧౬. రెవిన్యూబోర్డు కార్యాలయము
(కర్ణాటక నవాబుల భవనములు)

౧౭. హైకోర్టు



౧౮. కార్పొరేషను కార్యాలయము

ప్రపంచ ఆర్థికక్షోభ-పునరుద్ధారణ ప్రయత్నములు

ప్రస్తుత స్థితి

ప్రపంచమంతటా ఆర్థికక్షోభ వ్యాపించి ఉంది. నాలుగుసంవత్సరాలనుండి అన్నివస్తువుల ధరలూ అపరిమితంగా పడిపోయి ఉన్నాయి. వర్తకం బొత్తిగా మందగించింది. ఎక్కడా డబ్బు ఆడడం లేదు. వస్తువులు అమ్మకంలేక గుట్టలుగుట్టలుగా పడి ఉన్నాయి. పరిశ్రమలన్నీ చాలవరకు ఆగి, తగ్గి వస్తువుల నెంత తక్కువగా వీలయితే అంత తక్కువగా తయారుచేయడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాయి. ప్రతిదేశంలోనూ లక్షలకొలదిమనుష్యులు పనిలేక నిరుద్యోగులై అల్లాడుతున్నారు. నాగరికదేశాలలో నిరుద్యోగులకు ప్రభుత్వమువారిచ్చే సహాయవేతనాలను భరించలేక తగ్గించారు. మనదేశంలో ఉన్ననిరుద్యోగులకి, దరిద్రులకి లెక్కయేలేదు. వాళ్ల బాధతీర్చడానికి ప్రభుత్వము చేసే సహాయమూ లేదు. అన్నిదేశాలస్థితీ అధ్వాన్నంగానే ఉన్నా, అందులో మనదేశంలాగ వ్యవసాయంమీద ఆధారపడినదేశాలు మరీ అధోగతికి పడిపోయినవి. ౧౯౩౧-వ సం.రం జూన్ నెలనాటికి మనదేశంలోపడిపోయినంతగా ధరలు ఇంకేదేశంలోనూ పడిపోలేదు. పంటలధరలు పారిశ్రామికవస్తువుల ధరలకంటె చాలా తక్కువస్థితికి పడిపోయినవి. ధాన్యపుసరకులకి, ఇతర ముడిపదార్థాలకి (కాఫీ, ప్రత్తి, రబ్బరు మొదలయిన వాటికి) ధరలు బొత్తిగా పడిపోయి, ఇవన్నీ అమ్మకం కాక కొన్నిచోట్ల ఈవస్తువుల ధరలు నిలబెట్టడానికి ఉన్నసరుకులో కొంతభాగం తగలబెట్టడం తటస్థిస్తోంది. వ్యవసాయదారులు ఋణాలు చెల్లించుకోలేక ఫకీరులయిపోతున్నారు. ప్రకృతి అనుగ్రహంవలన, మానవుని బుద్ధివిశేషమువలన, అనుభవయోగ్యములైన వస్తువులు కొల్లలుకొల్లలుగా తయారై అమ్మకంలేక పడిఉండడం ఒకవైపున—ఇంకోవైపున—కోట్లకొలది ప్రజలకి పనిలేక, తిండిలేక మాడిపోవడమూనూ. ఏమిటీవింత? ధనధాన్యవస్తుసమృద్ధిగల ప్రపంచములో దారిద్ర్యదేవత తాండవించడం యొక్క అర్థమేమిటి? ఈ దుస్థితిలోనుంచి బయటపడడానికేమైనా దారి అంటూ ఉందా?

ఆర్థికప్రపంచముయొక్క పూర్వ నిర్మాణము

ఈప్రశ్నలకి సమాధానం చెప్పేముందర ఇటువంటి దుస్థితిలోనికి ప్రపంచమంతా రావడానికి వీలిచ్చిన ఆర్థికనిర్మాణముయొక్క స్వరూపము, ఈ మహాపతనము జరిగేదాకా అందులో కలుగుతూవచ్చిన మార్పులు, ఆనిర్మాణము ఇల్లాగ విఫలమైపోడానికి కారణాలు, క్లుప్తంగా విచారించాలి. పూర్వం ఈనిర్మాణము ముఖ్యముగా వ్యక్తిప్రయత్నంమీద ఆధారపడి ఉండేది. ఇంకా చాలవరకు అల్లాగేఉంది. అంటే, పరిశ్రమలు, వ్యవసాయము, వ్యాపారము ఎవరి మట్టుకు వారు తమ స్వలాభంకోసం నెరవేరుస్తూఉండడం, ఎంతసేపూ ఎంతతక్కువఖర్చుతో వీలయితే అంత తక్కువ ఖర్చుతో వస్తువులను తయారుచేయడం, వాటిని వీలయినంత ఎక్కువలాభము వచ్చేలాగ అనుకూలమైన చోట్ల అమ్ముకోడం, దానివలన వచ్చేలాభము నంతటినీ పెట్టుబడిదారులు అనుభవించడం, లేకపోతే ఇంకా దానివలన లాభము తీయడంకోసం ఇంకా దాన్ని పెట్టుబడిపెట్టి ఆధనముతో ఫ్యాక్టరీలు, యంత్రాలు మొదలయినవి నిర్మించడానికి ఉపయోగించడం, దేశక్షేమంతో సంబంధములేకుండా ప్రపంచంలో ఎక్కడ వీలయితే అక్కడ పెట్టుబడిపెట్టడం. ఇల్లా జరుగుతూవస్తోంది. ఈ పరిశ్రమలలో పనిచేసేకార్మికులకి బొత్తిగా దారుణంజరగకుండా కొన్నిదేశాలలో విధించిన నిర్బంధాలు తప్ప మరేనిర్బంధమూ లేక పూర్తి అయినస్వేచ్ఛ ఉండేది. ఇదే "కాపిటలిజం" అనే

ప్రస్తుతసాంఘికపద్ధతియొక్క ప్రధానసూత్రము. వర్తకంలోకూడా బాహాటమైనపోటీ ఉండాలని, వ్యాపారానికి నిర్బంధము కలిగించేఎగుమతి దిగుమతిపన్నులు మొదలయినవి ఉండకూడదని, ఏదేశములో ఏయేవస్తువులు బాగా తయారుచేయడానికి వీలవుతుందో ఆదేశములో ఆవస్తువులే తయారుచేసి వాటిని ఇతరదేశాలకు ఎగుమతిచేసి వాటిబదులు ఆదేశాలలో లాభకరంగా తయారయ్యేవస్తువులను దిగుమతిచేసుకోడం ఉత్తమ పద్ధతి అని ఆపద్ధతిని అవలంబించారు. ఈ "స్వేచ్ఛావ్యాపారపద్ధతి" ని గట్టిగా అవలంబించి మనదేశంలో కూడా చాలాకాలం అవలంబింపజేసి మొన్న మొన్నటిదాకా కొనసాగించినది ఇంగ్లండు. ఈపద్ధతి ఇంగ్లండుకిమాత్రం చాలాలాభకరమైనది. అన్ని దేశాలకంటె ముందు పారిశ్రామికాభివృద్ధిగాంచి, మంచి విదేశీయ వ్యాపారం ఏర్పరచుకొని, ఇతరదేశాలనుంచి ముడిపదార్థాలన్నీ చవకగా తెచ్చుకొని వాటినన్నిటినీ తయారైనవస్తువులుగాచేసి, తిరిగి ఆదేశాలలోనే అమ్మి, లాభము సంపాదించి, ఆడబ్బునంతటినీ ఇతరదేశాలలో వడ్డీకిచ్చి, పెట్టుబడిపెట్టి, దానిమీద ఏటా చక్కని ఆదాయం తీస్తూ, ఈవ్యాపారంద్వారా ఒకగొప్ప సామ్రాజ్యము నిర్మించుకొని, తనవస్తువు లమ్ముకోడానికి స్థిరమైనమార్కెట్టు నేర్పరుచుకొన్న ఇంగ్లండుకీపద్ధతి లాభకరంకాక ఏమవుతుంది?

ఇదికాక, పూర్వ-ఆర్థికనిర్మాణము బంగారు ప్రమాణముమీద ఆధారపడి ఉండేది. దీనిప్రకారము ముఖ్యమైనదేశాలన్నీ తమకరెన్సీలను ఏదోఒకస్థిరమైన రేటున బంగారముతో సంబంధించి ఉంచినవి. అంటే, తమకరెన్సీలో ఇన్నినోట్లిస్తే ఇంతబంగారం ఇస్తాము అన్ననియమమును అవలంబించిఉండేవి. దీనిమూలాన అన్నికరెన్సీలకు నడుమ దాదాపు స్థిరమైన మారకపు రేట్లు ఏర్పడుతుండేవి. ఇవి అంతర్జాతీయవ్యాపారానికి చాలాఅనుకూలంగా ఉండేవి. ప్రతిదేశంలోనూ సెంట్రలుబ్యాంకిలో సరిపోయేటంతబంగారపుమూలధనం ఉండేది. దీన్ని ఆధారము చేసుకొని దీనికి దాదాపు రెండురెట్లు-విలువగల కరెన్సీనోట్లు ప్రచారములో ఉంచేవారు. ఈకరెన్సీనోట్లు ఎప్పుడు పడితే అప్పుడు ఒకనిర్ణయమైనరేటుప్రకారం బంగారంలోనికి మార్చుకోవచ్చును కనుక ఈనోట్లవిలువ బంగారపువిలువతో సమానముగానే ఉండేది. ఇట్లా ప్రచారంలో ఉన్న కరెన్సీనోట్లమీద ఆధారపడి, దాదాపు దానికి పదిరెట్లవరకూ బ్యాంకులు వర్తకులకు, పరిశ్రమలకు అప్పులిచ్చేవి. ఈరీతిగా దేశంలో ఉన్నడబ్బు సప్లయి బంగారపుమూలధనంమీద ఆధారపడి, దానికి దాదాపు ఇరవయిరెట్లు ఉండేదన్నమాట. ప్రతిదేశంలోను సరిపోయేటంత బంగారపుమూలధనం ఉన్నంతకాలం, బంగారము నిరభ్యంతరముగా ఒకదేశంనుంచి ఇంకో దేశానికి వ్యాపారపరిస్థితుల ననుసరించి కదలడానికి వీలున్నంతకాలం, పైనచెప్పినసక్రమరీతిని వస్తువుల ఉత్పత్తితోను, వ్యాపారాభివృద్ధితోను సమానంగా డబ్బుకూడా సప్లయిఅవుతూవచ్చింది. వస్తువులఉత్పత్తి మాత్రం ఎక్కువఅవుతూఉండి డబ్బుసప్లయి దానితో సమంగా అభివృద్ధికాకపోతే, ఆఉన్నడబ్బుతోనే ఈ వస్తువులక్రయవిక్రయాలు జరగాలి కనక ధరలు పడిపోతాయి. అల్లాంటిది సంభవించక చాలాకాలంవరకూ ధరలు ఒకమోస్తరుగా స్థిరంగానే ఉంటూవచ్చాయి.

మార్పులు

కాని, ఈపద్ధతి ఎల్లకాలమూ ఉంటుందా? ఇంగ్లండుకంటే ఇది అనుకూలమైనదికాని, పారిశ్రామికాభివృద్ధిలో వెనుకబడియున్న ఇతరదేశాలన్నో? వట్టి స్వేచ్ఛావ్యాపారపద్ధతి నవలంబిస్తే ఈదేశాలన్నీ ఇంగ్లండుకి ముడిపదార్థాలు చవకధరలకి సప్లయిచేసి, తాము పారిశ్రామికపదార్థాలన్నీ అక్కడనుండి తెప్పించుకొని, నిరంతరదరిద్రస్థితిలో పడి ఉండవలసిందే. అందుచేత జర్మనీ, అమెరికా, జపాన్ మొదలయిన దేశాలు తమజాతీయపరిశ్రమలను అభివృద్ధిచేసుకోడానికి "రక్షణపద్ధానము" నవలంబించాయి. అంటే, ఇతర దేశాలలో తయారై తమదేశంలోనికి దిగుమతిఅయ్యే వస్తువులమీద అధికమైన దిగుమతిపన్నులు విధించి, ప్రారంభదశలోఉన్న తమపరిశ్రమలు నాశనంకాకుండా

రక్షించుకున్నాయి. ఈపద్ధతి కొన్ని పరిశ్రమలవిషయంలో మనదేశంలోకూడా యుద్ధంతరవాత కష్టముమీద అవలంబించారు. ఎగుమతిదిగుమతులమీద ఇల్లా విధించినపన్నులకే "టారిఫ్" లంటారు. ఈటారిఫ్ గోడలవెనకాల తమ పరిశ్రమలను ఆధునికపద్ధతుల ప్రకారం అభివృద్ధిచేసి, తమదేశాలలో వాటిని ఎక్కువ ధరలకు అమ్ముకొని, ఇతరదేశాలలోకూడా వాటిని అమ్ముకోడంకోసం మార్కెట్టులు ఏర్పరుచుకోడానికి ఈదేశాలు తమలోతాము పోటీ ప్రారంభించాయి. ఏదేశానికాదేశమే తానొక సామ్రాజ్యం ఏర్పరుచుకోడానికి ప్రయత్నించింది. వ్యవసాయమే ముఖ్యాధారముగాగల దేశాలమీద రాజకీయాధికారం చలాయించి, అక్కడనుంచి ముడిపదార్థాలను, పెట్రోలు మొదలయిన పారిశ్రామికద్రవ్యాలను తీసుకొనిపోయి, ఆదేశాలలో తాము తయారుచేసినపదార్థాల నమ్ముకోడంకోసం పోటీ ప్రారంభమయింది. ఈమార్పులతో "ఇంపీరియలిజం", అనగా సామ్రాజ్యతత్వము ఏర్పడింది. దీనిఫలితముగానే ఐరోపామహాసంగ్రామము జరగడం, అందులో జర్మనీ ఓడిపోడం, రష్యాలో సాంఘికవిప్లవం జరిగి బోల్షివిక్కుప్రభుత్వం ఏర్పడడం, ఇదివరకు జర్మన్, రష్యన్ సామ్రాజ్యములలో ఇమిడియున్న అనేక చిన్నచిన్నజాతులు వేరుపడిపోయి స్వతంత్రజాతీయ రాజ్యములుగాఏర్పడడం, జర్మనీ జయముపొందిన దేశాలకన్నిటికీ నష్టపరిహారముగా సంవత్సరాలకొలదీ ఏటేటా బోలెడంతధనం చెల్లించాలని నిర్ణయం కావడం, అమెరికానుంచి యుద్ధంకోసం ఇంగ్లాండు, ఫ్రాన్సు, ఇటలీ మొదలయినదేశాలన్నీ పెద్దపెద్ద అప్పులు తీసుకోడంవలన ఇవన్నీ చెల్లించవలసిరావడం, అమెరికా ప్రపంచానికంతటికీ షాహుకారయి కూర్చోడం తటస్థించింది.

యుద్ధమువలని ఫలితాలు

చిత్రమేమిటంటే, యుద్ధంమూలాన్ని ఓడిపోయినజర్మనీస్థితి అధమాధమమైతే, గెలిచినదేశాలకి కలిసినలాభమూ లేదు. అవీ సంకటస్థితిలోనే చిక్కుకున్నాయి. యుద్ధంతరవాత ప్రపంచఆర్థికనిర్మాణం అనేకరీతుల మారిపోయింది. ఇందులో అన్నిటికంటె ముఖ్యమైనది ఆర్థికవిషయాలలోకూడా తీవ్రమైన జాతీయభావాలు, జాతీయపద్ధతులు, ప్రతిదేశమూ అవలంబించడమే. యుద్ధసమయంలో వస్తువులు ఒకచోటినుంచి ఇంకొకచోటికి పోడానికి వీలులేక, ఆహారపదార్థాలు మొదలయినవి శత్రువులకు చిక్కకుండా అరికట్టడంమూలాన్ని, ఇదివరకు ఎన్నడూ ఉత్పత్తికాని దేశాలలో వ్యవసాయపదార్థాలు ఆధునికశాస్త్రీయపద్ధతుల నవలంబించి ఉత్పత్తిచేయడం ప్రారంభించారు. యుద్ధసమయంలో ధరలు బాగా లేచి ఈవస్తువులన్నింటికీ గిరాకీ ఎక్కువ అవడంచేత మామూలుగా వ్యవసాయంచేసే దేశాలన్నీకూడా తమతమ ఉత్పత్తులను బాగా ఎక్కువచేసినవి. ఆర్థికలగా స్వయంసంపూర్ణత్వము ఉంటేనేకాని ఇతరదేశాలమీద ఆధారపడవలసి ఉంటుందని, ఏయుద్ధమైనా వస్తే చిక్కని, చిన్నచిన్న దేశాలుకూడా జాతీయభావాలవలంబించి టారిఫ్‌లు బాగా నిర్మించి అన్నివిధాలా తమపరిశ్రమలు, వ్యవసాయము, అభివృద్ధిచేయడం మొదలుపెట్టినవి. అందుచేత శాంతిసమయములో, ధరలు తగ్గినవెనుకకూడా, ఇదివరకుకంటె అమితముగా ఎక్కువయినపదార్థసమూహం ఉత్పత్తిఅవుతూవచ్చింది. దీనికంతటికీ అమ్మకమెక్కడిది? యూరపులో క్రొత్తగా బయలుదేరిన స్వతంత్రరాజ్యాలన్నీ టారిఫ్‌లు బాగానిర్మించడంవలన అంతర్జాతీయవ్యాపారానికి లెక్కలేనన్ని నిర్బంధాలేర్పడినవి. ఈ కారణాలన్నీ ధరలుపడిపోడానికి తోడ్పడినవి.

యుద్ధంలో మనుష్యులు లేక, తక్కువమంది మనుష్యులసహాయముతో పరిశ్రమలను నడపడానికి వీలయినక్రొత్తసాధనాలు, యంత్రాలు కనిపెట్టారు. ఈ పద్ధతి యుద్ధానంతరంకూడా అభివృద్ధిఅవుతూవచ్చి పారిశ్రామికులంతా వీలయినంత తక్కువమందికార్మికులసహాయమున ఆధునికయంత్రాలను, పద్ధతులను, ఉపయోగించి తక్కువఖర్చుతో అమితమైన వస్తుసమూహమును తయారుచేసి గొప్పలాభాలు సంపాదించ

డానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. దీనివలన చాలామందికార్మికులకు పనిలేక ప్రతిదేశంలోనూ నిరుద్యోగులసంఖ్య పెరిగిపోతూవచ్చింది. ధనవంతులయినపెట్టుబడిదారుల చేతుల్లోకి ధనం చేరడం, ఈధనం మామూలుగా తయారయ్యేవస్తువులకి, తినుబడిపదార్థాలకి కాక ఇంకా పెట్టుబడికి, లాభంతీయడానికి, ఉపయోగం కావడం, ఈపరిశ్రమలలో తయారయ్యేవస్తువులను కొని అనుభవించవలసినకార్మికులకు కూలితగ్గి, నిరుద్యోగులై వాటిని కొనడానికి వాళ్లచేతుల్లో డబ్బులేకపోడం తటస్థించింది. దీనిఫలితము ధరలుపడిపోడం; పడిపోయినకొద్దీ పరిశ్రమలకి నష్టాలు రావడం; వచ్చినకొద్దీ నిరుద్యోగులు హెచ్చడం. ఇంకాధరలు పడిపోడం ఇదంతా తడిసి మోపెడై చివరకి ధరలు అతితక్కువస్థితికి పడిపోయినవి. పారిశ్రామికవస్తువుల ఉత్పత్తి తగ్గించవచ్చును. వ్యావసాయికవస్తువులఉత్పత్తి అల్లాతగ్గించడానికి అనువైంది కాదు. అందుచేత వ్యవసాయపదార్థాలధరలు మరీదారుణంగా పడిపోయాయి. ఇది-అంటే వస్తువులను కొనేసాధారణప్రజాసమూహము చేతిలోకి డబ్బు రాక ధనవంతులైన పెట్టుబడిదారులచేతుల్లోనే ఇమిడిపోడం-ధరలు పడిపోడానికి ముఖ్యకారణం. కాబట్టి ప్రస్తుతం ప్రపంచమంతా అనుభవించే ఆర్థిక క్షోభకు మూలకారణం "కాపిటలిజం", అనగా వ్యక్తులుగాని, సమూహములుకాని, సంఘశ్రేయస్సుతో సంబంధములేకుండా పారిశ్రామికయంత్రాన్ని నడపించి, స్వలాభమే ముఖ్యోద్దేశముగా పెట్టుకొని, వస్తువుల నమ్మి లాభంతీయడమే పనికాని ఆ వస్తువుల ఉపయోగం ఆలోచించక ఇల్లా ఉత్పత్తిఅయిన వస్తు సమూహముయొక్క విలువలో అధికభాగమును ధనరూపకముగా తమచేతులలో ఇముడ్చుకొని, అనంతమైన కార్మికప్రజాసమూహానికి ఈ వస్తువులని కొనడానికి కావలసిన క్రయశక్తి లేకుండాచేసే విధానములోనే ఇమిడియున్నదన్నమాట.

యుద్ధంవలన కలిగిన చిక్కులు అంతే కాదు. జర్మనీ జయముపొందినదేశాలకి నష్టపరిహారార్థం ఏటేట గొప్పమొత్తములు చెల్లించవలసియుండెనుకదా. ఇవన్నీ ఎల్లాచెల్లిస్తుంది? అసలే యుద్ధంమూలాన్ని జర్మనీపరిశ్రమలన్నీ నశించి దరిద్రపుస్థితిలో ఉండెను. ఈస్థితిలో ఈపరిహారపుమొత్తాలు చెల్లించుకోడానికి తన దిగుమతులను తగ్గించి, ఎగుమతిపరిశ్రమలను బాగా వృద్ధిచేసి ఈ పదార్థముల రూపకంగాకాని, వీటినమ్మి సంపాదించిన బంగారము రూపకంగాకాని చెల్లించవలసి యుండెను. ఇందుచేత జర్మనీనుండి క్రొత్తగా మార్కెట్టులలో ప్రవేశించిన ఈఎగుమతివస్తువులు బొగ్గు, ఇనుము, యంత్రాలు ఇల్లాంటివన్నీ, ఇదివరకు వీటినన్నిటినీ తయారుచేస్తున్న ఇంగ్లండు మొదలయిన దేశాల వస్తువులతో తీవ్రమైనపోటీ ప్రారంభించి ఆవస్తువుల అమ్మకముపడగొట్టి, ధరలు పడిపోడానికి కారణమైనవి. జర్మనీనుండి వచ్చేవస్తువులు తమ పరిశ్రమలను పాడుచేయకుండా ఇతరదేశాలు టారిఫ్ గోడలు ఇంకా ఎత్తుచేసినవి. దీనివలన ఇంకా ఎక్కువపదార్థాలు ఎగుమతిచేస్తేనే కాని పరిహారములు చెల్లించడానికి వీల్లేకపోయింది. ధరలు పడినకొద్దీ ఈసమస్య మరీ దుర్ఘటమైపోయింది. జర్మనీ ఈభారం వహించలేకపోయింది. చివరకి ఈపరిహారములను, వాటితో సంబంధించిన అంతర్జాతీయ యుద్ధఋణాలను ఆపుచేయవలసివచ్చింది. ఈరీతిగా పరిహారములు, అంతర్జాతీయయుద్ధఋణాలు ధరలు పడిపోడానికి కారణాలైనవి.

ఇవన్నీ కాక ధరలు పడిపోడానికింకోకారణం బంగారుప్రమాణము సరిగా నడవడానికి సాధ్యం కాకపోవడం. యుద్ధానంతరము అమెరికా షాహుకారయిందికదా- అమెరికా తనకురావలసిన ఋణాలు వస్తురూపకంగా తీసుకుంటే చిక్కులేకపోను. మొదటినుండీ అమెరికా ఆర్థికస్వాయంసంపూర్ణపద్ధతి నవలంబించింది. అమెరికన్ పరిశ్రమలను రక్షించుకోడానికి, విశాలమైన అమెరికన్ మార్కెట్టును నిలుపుకోడానికి, అత్యున్నతమైన 'టారిఫ్' గోడలు నిర్మించుకుంది. అందుచేత అమెరికాకు తమ అప్పులనన్నిటినీ ఇతర దేశాలు బంగారంరూపకంగా చెల్లించవలసివచ్చింది. ఇదీ, యుద్ధసమయంలోచేరిన బంగారం కలిసి అమెరికాలో గొప్పబంగారపురాశి యేర్పడిపోయింది. ఫ్రాన్సు

కూడా జాతీయపద్ధతుల నవలంబించి, తనుకూడా కొంత షాహుకారుస్థితిలో ఉండడంచేతను, యుద్ధానంతరం తనదేశస్థులు ఇతరదేశాలలో- ముఖ్యంగా ఇంగ్లాండులో- డబ్బుదాచుకోడంచేతను, దానినంతా సమకూర్చి అపారమైన సువర్ణరాశి చేకూర్చుకుంది. ఈ రెండుదేశాలూ ఇల్లాగ ప్రపంచంలోని బంగారంలో అత్యంతాధికభాగం చేర్చుకొని దానిమీద కదలకుండా కూర్చుంటే, ఇతరదేశాలలో ముఖ్యంగా ఇంగ్లాండులో ఉన్నబంగారం బొత్తిగా తక్కువైపోయింది. అందుచేత దానిమీద ఆధారపడిన కర్రెన్సీ, దానిమీద ఆధారపడిన బ్యాంకుఅప్పులు, పరిశ్రమల అభివృద్ధితోపాటు వృద్ధికావడానికి వీలు లేకపోయింది. అందుచేత డబ్బు సప్లయి తక్కువఅయి ధరలు పడిపోడం తటస్థించింది.

చివరకి, ఆర్థికమాంద్యం వచ్చినకాలదీ, పరిస్థితులు క్లిష్టమైనకాలది, చాలాదేశాలకి బంగారు ప్రమాణం నిలుపడం కష్టమైపోయింది. ౧౯౩౧-వ సం. రంలో ఇంగ్లాండు బంగారుప్రమాణం వదిలేసింది. పౌండు స్వతంత్రకర్రెన్సీ అయింది- అంటే బంగారంతో ఒక నిశ్చితమైన సంబంధము లేదన్నమాట. పౌండుయొక్క విలువ స్థితిగతుల ననుసరించి ఉంటుంది

అమెరికామాత్రం బంగారుప్రమాణంమీద నిలవగలిగిందా? బంగారంతో కర్రెన్సీకి ముడిపెట్టుకు కూర్చుంటే డబ్బుసప్లయి వృద్ధిచేయడానికి వీల్లేదని గ్రహించి అమెరికాకూడా ఆసంబంధం కొలదినెలల క్రితం వదులుకుంది. డాలరుకూడా స్వతంత్రకర్రెన్సీ అయింది.

జాతీయ ఆర్థికవిధానమువలని ఫలితములు

ఏదేశానికాదేశము తనలాభమే చూసుకోడం, తనపరిశ్రమలను టారిఫ్‌నుపయోగించి రక్షించుకోడం, తనఎగుమతులు వీలయినంత హెచ్చించి దిగుమతులు తగ్గించడం, తనకర్రెన్సీని తనచిత్తంవచ్చినట్లు నడిపించి బంగారం కూడబెట్టడం వీటన్నిటివలన-అనగా జాతీయ ఆర్థికవిధానమువలన-ధర లెల్లాపడిపోయినవో చూశాము కదా. దీనిఉద్దేశము కొన్నిదేశాలు తమపరిశ్రమలఅభివృద్ధికోసం జాతీయపద్ధతుల నవలంబించడం తప్పనికాదు-పారిశ్రామికముగాఅభివృద్ధినొందనిభారతదేశము, చీనా రష్యా మొదలయినదేశాల కది తప్పక అవసరం. లేకపోతే ఈప్రజలదారిద్ర్యాన్ని నశింపజేయడానికి మార్గమే లేదు. ఈదేశాలు జాతీయవిధానము నవలంబించి, తమపరిశ్రమలను వృద్ధిచేసుకొని, వట్టివ్యవసాయంమీదనే ఆధారపడి ఉన్న అపాయకరస్థితినుండి తప్పుకొని, తమప్రజలకు మరింత ఉద్యోగము కల్పించుకొని, తమ జీవనశైలిని వృద్ధిచేసుకోవలసిఉన్నది. ఇతరదేశములతో సమానమైన ఐశ్వర్యస్థితికి రావలసిఉంది. ఈవిధానము అతివిస్తీర్ణమై, ముడిపదార్థాలఉత్పత్తికి తగినంతభూసంపద ఉండి, తనపరిశ్రమలలో చాలాభాగము తానే ఉపయోగించుకోగలిగిన అమెరికాకు కూడా కొంత అనుకూలముగా ఉంది. కాని చిన్నచిన్న యూరపియన్‌రాజ్యాలకి, పారిశ్రామికముగా బాగావృద్ధినొంది కొన్నిపరిశ్రమలలో ప్రత్యేకకృషి చేసిన దేశాలకి, ఇంగ్లండువలె విదేశవ్యాపారముపై ఆధారపడిఉన్న దేశాలకి అసలే పనికిరాదు. ఈదేశాలు కొంతవరకు ఆర్థిక స్వయంసంపూర్ణత్వానికి ప్రయత్నిస్తున్నాయి.—కాని ఆప్రయత్నము మరీదారుణమైన పతనమునకే దారితీయకలదు, కాని సఫలము కానే కాజాలదు.

స్వయంసంపూర్ణత్వానికి మంచి సావకాశములుకల అమెరికామాత్రం ప్రపంచక్షోభనుండితప్పుకోగలిగిందా? అక్కడా స్థితిగతు లల్లాగే ఉన్నాయి. పరిశ్రమలు నిలిచిపోయాయి–వ్యవసాయం స్తంభించిపోయింది. ౧౩౦ మొదలు ౧౬౦ లక్షలమంది నిరుద్యోగులై అల్లాడుతున్నారు. ప్రభుత్వపు ఆదాయవ్యయపట్టికలో బ్రహ్మాండమైనలోటు కనిపించింది. బ్యాంకులు రోజుకొకటి బద్దలవడం ప్రారంభించినవి. ఇంక ఇతరదేశాల మాట వేరే చెప్పాలా?

ప్రపంచం నానాటికీ మరింత ఏకమై పోతున్నది. ప్రయాణసౌకర్యాలు—ఒకచోటినీ ఇంకోచో

టినీ కలిపి దగ్గరచేసే టెలిగ్రాఫు, టెలిఫోను, రేడియో, మొదలయినవి, వర్తకం ఇవన్నీ ఈ విశాలప్రపంచాన్ని ఇందులోని వివిధజాతులని మరింతదగ్గర చేసేశాయి. ఈ ప్రపంచంలో "నన్ను ముట్టుకోకు నామాలకాకి" అని సంపూర్ణస్వతంత్రజీవనం ఏజాతీచేయలేదు. ఒకచోటి కష్టనిష్ఠూరాలు ఇంకోచోటికి ప్రాకి అలుముకోక మానవు. ఇంతచిక్కులు పడిపోయికలిసి పోయిన ప్రపంచంలో ఏదేశాని కాదేశం తనంతట తాను పోతా నంటే ఎల్లాకుదురుతుంది?

అంతర్జాతీయసహకారం లేనిదే ఈ క్షోభలో నుండి దాటడానికి, ధరలు లేవదీయడానికి, పరిశ్రమా యంత్రాన్ని తిరిగి నడిపించడానికి, వీల్లేదని అంతా ఒప్పుకున్నారు. కాని ఈ దేశాల సంబంధాలు ఎంత క్లిష్టమైపోయాయో, అంత పరస్పరవైషమ్యము, స్వార్థపరత్వం, రాజకీయ ద్వేషము, పరస్పరానుమానం, ప్రబలిఉన్నాయి. అల్లాంటప్పుడు ఈ దేశాలన్నీ కలిసి రావడం ఎల్లాజరుగుతుంది? అనేకవిషయాలలో దేశాల స్వార్థమునకు సంఘట్టనము కలగక మానదు. వాటిలో కొన్నిసందర్భాల నష్టపడడానికి సిద్ధంగా ఉండాలి. ప్రతిదేశంలోనూ ప్రభుత్వం ధనవంతులై పలుకుబడిగల పరిశ్రమ నాయకులచేతిక్రిందఉంది. ఈప్రభుత్వాలనడుమ సహకార మెల్లాఉంటుంది? ఎక్కడికక్కడే బలవంతములయిన పారిశ్రామికసంఘాలు అడ్డంవస్తాయి. అందుచేత ఈక్షోభ సంభవించినతరువాత జాతీయఆర్థిక విజృంభణము మరీ హెచ్చిపెచ్చుపెరిగిపోతోంది. తరతరాలనుండి స్వేచ్ఛావ్యాపారపద్ధతినే పట్టుకొని ప్రాకులాడుతున్న ఇంగ్లండుకూడా రక్షణవిధానము నవలంబించి టారిఫ్ ఏర్పరచవలసివచ్చింది. ఇటలీ ఇదివరకే "ఫాసిజం" నవలంబించిది. అంతర్జాతీయముగా విఫలమైన "కాపిటలిజం"ను, దేశీయస్థితులను మార్చి దేశంలోనే పరిశ్రమలకు అవసరమైనఅమ్మకం కల్పించి, అసంతృప్తులై తిరగబడబోయే కార్మికులను బలప్రయోగంద్వారా అణగద్రొక్కి, రక్షించాలని చూస్తున్నారు. ఇదే "ఫాసిజం" యొక్క ప్రధానప్రయత్నము. జర్మనీకూడా 'నాజీ' ఉద్యమమనే పేరుతో ఈ "ఫాసిజం"నే అవలంబించినది. జర్మనీయొక్క ఆర్థికనిర్మాణమును పూర్తిగా జాతీయపద్ధతులపై నెలకొల్పడానికి ప్రయత్నాలు జరుగుతాయనడం నిస్సందేహం. అప్పుడే హిట్లరు వ్యవసాయదారులకు సహాయం చేస్తున్నాడు. పరిశ్రమలకు అప్పుడే ర్పాటుచేస్తున్నాడు. తమమార్కెట్టులను విస్తరింపచేయడానికి ఆస్ట్రియాపైన, ఆసియాలో ఇతరభాగములపైన కన్నువేస్తున్నాడు ఈ జాతీయవిధానాలన్నీ డీకొని తిరిగి ఏమహాయుద్ధం రానున్నదో, ప్రపంచానికే ఉపద్రవం కలుగనున్నదో, ఎవరెరుగుదురు?

అంతర్జాతీయప్రయత్నములు

కాని, అంతర్జాతీయ ప్రయత్నాలన్నీ విఫలమైనప్పుడు జాతీయప్రయత్నాలుచేయక చేసే దేముంది? ఇంతవరకు జరిగిన అంతర్జాతీయప్రయత్నాలలో లాసానీసమావేశము, ఒట్టావాసమావేశము, ప్రపంచఆర్థికసమావేశము ముఖ్యమైనవి.

లాసానీసమావేశము జర్మనీ ఈయవలసిననష్టపరిహారములసమస్యను కష్టంమీద తేల్చి జయప్రదమైంది. కాని ఇది పూర్తిగా తేలడానికి మిగిలినదేశాలు అమెరికాకీయవలసిన అంతర్జాతీయయుద్ధబుణాలయొక్క సమస్య తేలవలసియుండెను. ఈసమస్యను ప్రపంచఆర్థికసమావేశము తేల్పలేకపోడంచేత లాసానీవిజయమువలని ఫలితమేమీ లేకపోయినది.

బ్రిటిషుసామ్రాజ్యమునంతటిని ఒకఆర్థికచక్రముగా ఏర్పరచవలెనని, బ్రిటిషువస్తువులకు సామ్రాజ్యమునందలి ఇతరదేశాలు అభిమానముచూపి వాటిపై తక్కువపన్నులు విధించాలని, అల్లాగే సామ్రాజ్యములోని ఇతరభాగముల ఎగుమతులకు ఇంగ్లండు అభిమానము చూపుతుందని, ఇట్టిపద్ధతిని ఏర్పాటుచేసి సామ్రాజ్యముద్వారా తమచిక్కులనుండి బయలుపడాలని బ్రిటిషువారు చాలాకాలంనించి ఊహిస్తున్నారు. ఈ "ఇంపీరియల్ ప్రిఫరెన్సు" పద్ధతి మనదేశంలో ఉక్కు, వస్త్రములు- వీనిసందర్భమున ప్రవేశపెట్టారు. ఇదికాక క్రిందటిసంవత్సరం ఒట్టావాలో ఒకసామ్రాజ్య

సమావేశము జరిపి ఒడంబడికలు తయారుచేశారు. ఈ ఒడంబడికలద్వారా డొమినియన్లనుండి కొన్ని ప్రత్యేక సావకాశాలు తీయడానికి బ్రిటిషువారు ప్రయత్నించారు కాని, నిజానికి డొమినియన్లే బ్రిటనునుండి ఎక్కువసావకాశాలు సంపాదించినవి. ఇటీవల డొమినియన్లు ఒట్టావా ఒడంబడికలయొక్క తత్త్వమును సరిగా అమలులో ఉంచడం లేదని, అందువలన ఇంగ్లండునకు చాలా నష్టముకలుగుతోందని బ్రిటిషుప్రముఖులు గోల పెడుతున్నారు. భారతదేశంతో చేసుకున్న ఒడంబడికవలనమాత్రం ఇంగ్లండుకి లాభము, మనదేశానికి నష్టము కలుగుతుందని భారతీయవ్యవహారజ్ఞులు, అర్థశాస్త్రవేత్తలు అనేకులు ఘోషించారు. కాని రాజకీయ స్వాతంత్ర్యంలేనిదేశం కావడంచేత, చెప్పినదల్లా వినే శాసనసభను చేతులోపెట్టుకొని భారతీయప్రభుత్వము ఒట్టావాఒడంబడికను వీలయినంతత్వరలో అమలులో పెట్టింది. కాని ఈఒడంబడికవలన ఏదేశానికీ సంతృప్తి కలగలేదు. ఏదేశముయొక్క పరిస్థితులలోనూ తగినంత మార్పు కలగలేదు. ఇతర అంతర్జాతీయపు ఒడంబడికలకుమాత్రం ఇది అడ్డంవస్తుంటుంది.

ఇంక ప్రపంచ ఆర్థికసమావేశముసంగతి. ఈ సభ ఎప్పుడు సమావేశ మవుతుందా, ఎప్పుడు ఈ అల్లకల్లోలములోనుంచి దారిచూపిస్తుందా అని ప్రపంచమంతా ఎదురుచూసింది. అమెరికాఅధ్యక్షుడగు రూజువెల్టు మాక్డొనాల్డు, హెరియో మొదలయినవారితో సంప్రతించి బ్రహ్మాండమైన ప్రకటనలు చేశాడు. ఈ సభ ప్రపంచమంతటా ధరలు లేవదీయడానికి, టారిఫ్‌లు తగ్గించడానికి, ప్రభుత్వాలన్నీ ఏకీభవించి ప్రజలచేతుల్లోని క్రయశక్తిని, డబ్బును, ఎక్కువచేయడంకోసం ప్రజాహితనిర్మాణములమీద (రోడ్లు, వంతెనలు, ఇండ్లు మొదలగువానిమీద) గొప్పగొప్ప మొత్తములు ఖర్చుపెట్టడం సంగతి ఆలోచించడానికి, ఇట్లాంటివన్నీ చేయడానికి సమావేశ మవుతుందని ప్రకటించారు. చివరకి ఎట్లాగయితేనేం మొన్న వేసవిలో సభ లండనులో సమావేశించింది. కాని మొదటినుంచీ ఇందులో ఒకరికొకరికి పొత్తుకుదరలేదు. టారిఫ్‌లు తగ్గించేముందు డాలరు-పౌండు-ఫ్రాంకులమధ్యగల మారకమును నిర్ణయించి స్థిరముచేస్తేనేకాని వీలులేదని ఫ్రాన్సు మొదలయిన బంగారుప్రమాణము నవలంబించినదేశాలు పట్టుపట్టినవి. మారకము నిర్ధారణచేస్తే తాను తనదేశంలో డాలరుయొక్కవిలువ తగ్గించి ధరలను హెచ్చించడానికి చేసే ప్రయత్నమంతా చెడిపోతుందని అందుకు ప్రెసిడెంటు రూజువెల్టు అంగీకరించనేలేదు. నిర్మాణములమీద డబ్బు ఖర్చుపెట్టడానికి బ్రిటిషుప్రభుత్వం ఒప్పుకోలేదు. అంతర్జాతీయయుద్ధఋణాలసంగతి ఎత్తడానికే వీల్లేకపోయింది. ఈరీతిగా ప్రధానమైన ఒక్కసమస్యమీదా ప్రపంచఆర్థికమహాసభ అంగీకారానికి రాలేకపోయింది. ఏవోచిన్నవిషయాలమీద కొన్ని అంగీకారాలయిన పిదప "ఇంతటితో సభను ప్రస్తుతం ఆపుచేశాం" అన్నారు సమాప్తమని అనలేక.

అమెరికా సాహసప్రయత్నము

అంతర్జాతీయ ప్రయత్నాలవలన లాభం లేదని అందరికీ నాటింది. మొదటినుండి స్వతంత్రపద్ధతి నవలంబించిన అమెరికాలో ప్రెసిడెంటు రూజువెల్టు దేశాన్ని ఈ ఆర్థికక్షోభనుండి లేవనెత్తడానికి అతిసాహసప్రయత్న మొకటి చేస్తున్నాడు. అమెరికన్ ప్రజలకి పూర్వపుఅధ్యక్షుడయిన హూవరుచేసిన మెత్తమెత్తని అతుకులమారి ప్రయత్నాలవలన సంతృప్తి కలగలేదు. బలీయమైనప్రభుత్వము ప్రస్తుత దుఃస్థితినుండీ దేశాన్ని లేవనెత్తడానికి బ్రహ్మాండమైన జాతీయప్రయత్నము కావాలని తోచింది. అందుచేత హూవరును త్రోసేసి రూజువెల్టుని ఎన్నుకొన్నారు. తాను పదవిలో ప్రవేశించినప్పటినుంచి రూజువెల్టు నిర్భయంగా, సాహసంగా, అధికారం ఉపయోగించి వ్యాపారాన్ని పరిశ్రమలని సరిచేయడం మొదలెట్టాడు. గగ్గోలుగా ఉన్న బ్యాంకులస్థితి చూసి వెంటనే దేశంలోని అన్ని బ్యాంకులను ౧౦ రోజులపాటు ఆపుచేశాడు. దానితో ప్రజలకి కొంతవిశ్వాసం కలిగింది. ప్రజాసానుభూతిని ఆధారం చేసుకొని, ప్రెసిడెంటు కాంగ్రెస్(శాసనసభ) నుండి ఇదివరకెన్నడూ అమెరికాచరిత్రలో కనీవి

యెరగని అధికారాలు సంపాదించాడు. కాంగ్రెస్ "ఫారం ఇన్ఫ్లేషన్‌బిల్లు" (Farm Inflation Bill) అని ఒకటిన్నీ, "నేషనల్ ఇండస్ట్రియల్ రికవరీఆక్టు" (National Industrial Recovery Act) జాతీయ పారిశ్రామిక పునరుద్ధారణచట్టము) అని ఒకటిన్నీ రెండు చట్టాలు తయారుచేసింది. మొదటిదాన్ననుసరించి ప్రెసిడెంటుకి అనేకవిధాల దేశంలోని డబ్బుసప్లయి వృద్ధిచేయడానికి అధికారం కలిగింది. రెండోదాన్ననుసరించి దేశంలోని పరిశ్రమలను తమచిత్తం వచ్చినట్లు స్వలాభంకోసం ప్రవర్తించనీయక దేశక్షేమం కోసం నడవడానికి, ప్రతిపరిశ్రమకి ఒక చట్టం ఏర్పరిచి దానిననుసరించి వస్తువులధరలు నిర్ణయించడం కార్మికులకిచ్చేకూలి ఎక్కువచేయడం, వాళ్లు పనిచేయవలసిన గంటలసంఖ్య తగ్గించడం, ఇదివరకుకంటె ఎక్కువ మంది కార్మికులను పనిలోనికి తీసుకొనేలాగ నిర్ణయించడం- వీటన్నిటికీ అధికారాలు ప్రెసిడెంటు పొందాడు. దీనిద్వారా పారిశ్రామిక ప్రపంచంలోని అన్నిభాగాలను క్రమసంబంధంలోనికి తీసుకొనివచ్చి ప్రస్తుతమున్న ఆర్థికమాంద్యాన్ని నాశనంచేయడమేకాక, శాశ్వతంగా దేశక్షేమానుసారం నడిచేలాగ పారిశ్రామిక నిర్మాణాన్ని ఒకప్లాను ననుసరించి నడపాలని ఉద్దేశము. ధరలు లేవాలి- కాని వస్తువుల కుండేరొక్కి పడిపోయేలాగ కాదు. కార్మికులకూలి, ఉద్యోగము, వృద్ధిపొందాలి – కాని తద్వారా పరిశ్రమలు కిట్టక నశించిపోకూడదు. వస్తువులఉత్పత్తి ఎక్కువకావాలి- కాని అమ్మకంలేక మార్కెట్టు స్తంభించిపోకూడదు. ఉత్పత్తికి, ధరలకు అనుగుణంగా దేశంలోని డబ్బుసప్లయి వృద్ధినొందాలి.

ఇది సామాన్యకార్యమా ? అమెరికన్ ప్రెసిడెంటెంతటివాడికయినా ఒక బ్రహ్మాండమైన ఆర్థికనిర్మాణాన్ని తిరగతోడి కొత్త "ప్లాను" ప్రకారం తిరిగి నిర్మించాలంటే మాటలా ? రష్యాలో జయప్రదంగా జరిగిందంటే, రష్యా తనసాంఘికనిర్మాణమే మార్చుకుంది. అక్కడ పరిశ్రమలు వ్యక్తులచేతుల్లోనూ, కంపెనీలచేతుల్లోనూ లేవు. అన్నీ సంఘమంతటి చేతులలోను ఉన్నాయి. కాని ఇక్కడ కాపిటలిస్టుపద్ధతిక్రింద అల్లాకాదుగా ? ప్రతిపరిశ్రమకీ ఒకచట్టం ఏర్పరచాలి; పరిశ్రమలమధ్యన ఉన్నక్లిష్టసంబంధాలకి, వాటిప్రత్యేక పరిస్థితులకి అనుకూలములైన నియమా లేర్పరచాలి; బలవంతులయిన పరిశ్రమనాయకుల నెదుర్కొనాలి; ఇంకొకవైపున బలవంతములైన కార్మికసంఘాల నెదుర్కొనాలి. ఎటువంటివాడికయినా ఇది దుర్ఘట కార్యము. ఇదేమినెగ్గుతుందా అని అనేకులు పెదవి విరిచారు.

కాని, మరినెగ్గకపోతే ఎల్లాగ ? ప్రెసిడెంటు రూజువెల్టు జంకలేదు; ఆలోచిస్తూ కూర్చోలేదు. మేధావంతులైనకొందరిని సలహాసంఘంగా ఏర్పరుచుకున్నాడు. ఈపునరుద్ధరణకార్యక్రమానికి ప్రత్యేకప్రభావంతులైన మనుష్యులను ఒకొక్కభాగానికి నాయకులుగా ఏర్పరిచాడు. జనరల్‌జాన్సన్ అనే అతన్ని పునరుద్ధరణనాయకుడుగా నియమించాడు. ప్రతిపరిశ్రమకీ ఒకొక్కచట్టం ఏర్పరిచేసరికి కొంత కాలంపడుతుందికనుక, అన్నిటినీ కలిపి ఒక "దుప్పటీచట్టం" (Blanket Code) నిర్మించాడు. ఈదుప్పటీని పారిశ్రామికప్రపంచమంతటికీ కప్పాడు. దీనిప్రకారం అన్నిపరిశ్రమలలోను వారానికి దాదాపు 3౫ గంటల కంటె ఎక్కువసేపు చేయకూడదని, ఈపనికి గంటకి అధమపక్షం దాదాపు ఒకరూపాయి అయినా కూలి యివ్వాలని, (అమెరికాలో కూలి అసలు ఎప్పుడూ చాలాఎక్కువే-ఆదేశంలో జీవితవ్యయంకూడా చాలా ఎక్కువ) ఈచట్టాన్ని అంగీకరించిన ఇతరపరిశ్రమలను ప్రోత్సహించాలని, వస్తువులధరలను క్రొత్తపరిస్థితుల ప్రకారం అవసరమైనకంటె హెచ్చించకూడదని, అన్యాయలాభాలు తీయకూడదని-ఇల్లాంటివన్నీ నిర్ణయంచేశాడు. ఈచట్టం ముందుగా సెప్టెంబరు ౧-వతేది నుండి అమలులోనికి వచ్చింది.

ఇంక ఆతరువాత ఒకొక్కపరిశ్రమకే ప్రత్యేకచట్టా లేర్పరిచారు. ఇవి ఏర్పరచడం చాలాకష్టమయింది. ముందు బొగ్గు, ఉక్కు, మోటారు, పెట్రోలు మొదలయినపరిశ్రమలనాయకులు తీవ్రంగా

ఈ ఏర్పాటులను ప్రతిఘటించారు. కార్మికసంఘాలు కూడా తీవ్రమైననిరోధము చూపినవి. కార్మికులు తమ సంఘములద్వారా అన్నిసంగతులను నిర్ణయించేసుకో డానికి చాలామంది పరిశ్రమ నాయకులు ఒప్పుకోలేదు. కార్మికులకి కాపిటలిస్టులకి తీవ్రమైన భేదాభిప్రాయా లేర్పడినవి. వీటిని తీర్పుచేయడానికి ఒక సమన్వయ సంఘం ఏర్పరిచారు. అంగీకరించని చోట్ల ప్రెసిడెంటే తనకుతోచినచట్టాన్ని బలవంతంగా అమలులో పెడ తాడని ఉద్దండుడు జనరల్ జాన్సన్ భయపెడుతూ వచ్చాడు. చివరకి ఎల్లాగయితే నేమి ఈచట్టాలన్నీ ఏర్పడి ప్రెసిడెంటు అన్నింటికీ సంతకము చేశాడు. అసంభవ మనుకొన్నది జరిగింది. ధరలు చప్పుచప్పున లేవడం ప్రారంభించాయి.

అయితే, ఊరికే ధరలు ముందుగాలేచి కూర్చుని వస్తువులు కొనడానికి నిజంగా ప్రజలచేతుల్లో డబ్బు లేకపోతే ఇదంతా విరిగిపడి ఇదివరకుకంటె అధోగతి పా లయిపోతుంది. అందుకని పై "పునరుద్ధారణచట్టము" ననుసరించే 3,300,000,000 ల డాలర్లు ఖర్చు పెట్టి ప్రజాహితనిర్మాణాలు — రోడ్లు, ఇండ్లు, వంతె నలు మొదలయినవి — నిర్మించేకార్యక్రమం ప్రారంభిస్తు న్నారు. వీటిద్వారా ప్రజాసామాన్యంచేతిలోకి డబ్బొ వస్తుంది; నిరుద్యోగమూ తగ్గుతుంది; దేశక్షేమానికవస రమైన నిర్మాణాలూ తయారవుతాయి. అన్నిదేశాలూ అంగీకరించి అమలులోపెట్టలేని కార్యక్రమాన్నిరూజు వెల్టు ఆరంభించాడు. వ్యవసాయ సామగ్రిని రాజ్యం తరఫున కొని వ్యవసాయదారులకి సహాయము చేయ డానికి ఏర్పాటుచేశాడు. ఇంక దీనికి అవసరమైనట్లు బ్యాంకులు పరిశ్రమలకి అప్పులిచ్చేటట్లు దేశంలోని డబ్బుసప్లయి వృద్ధిఅయేటట్లు చూడవలసి ఉంది.

ఇదంతా వట్టిప్రభుత్వాధికారంద్వారానే జరగ లేదు. రూజువెల్టు చాలాతెలివితేటలుగల రాజ్యతంత్ర జ్ఞుడు. తనప్రయత్నాలకి సహాయం చేయవలసిం దని ప్రజలందరినీ కోరుతూ రేడియోద్వారా అనేక ఉప న్యాసా లిచ్చాడు. జాతీయోద్యమ మొకటి ప్రారం భించి, అమితమైన ప్రచారం జరిగించి, దీన్ని చాలా ప్రజారంజకం చేశాడు. ఈఉద్యమాన్ని అమెరికాలో "నీరా" (N. I. R. A.) అంటారు. దీనికి ప్రత్యేక చిహ్నంగా ఒకనీలిగ్రద్దబొమ్మ, దానిక్రింద "మా విధి మేము నెరవేరుస్తున్నాం" అన్నమాటలూ కలచిహ్నం బయలుదేరింది. "నీరా"ను అంగీకరించనివాళ్లని ప్రజ లంతా బహిష్కరించి ఎగతాళిచేస్తారన్న భయంకూడా అధ్యక్షుని ప్రయత్నాలకు తోడ్పడింది. వస్తువులధర లన్నీ లేస్తాయికనుక 'ఇప్పుడే కొనవలసినది' అని కూడా అపరిమితమైన ప్రచారం చేశారు.

రూజువెల్టు నాయకత్వముక్రింద అమెరికాలో జరుగుతున్న ప్రయత్నము రోజురోజుకీ మారిపోతూ అనేకరకాల వృద్ధిపొందుతోంది. డబ్బుసప్లయిని వృద్ధి చేయడానికి డాలరుయొక్క బంగారపువిలువను తగ్గించి బంగారాన్ని కొనడం, అమ్మడంద్వారా డాలరు విలు వను ఎప్పటికప్పుడు నిర్ణయించేపద్ధతిని అవలంబించారు. దీనివలన డాలరుయొక్క మారకపువిలువ తగ్గి తద్వారా అమెరికాదేశపు ఎగుమతులకు ప్రోత్సాహకరంగా ఉంటోంది. కాని ఈపద్ధతి సరియైనదికాదని, దీనివలన డబ్బుసప్లయి వృద్ధిచేసి ధరలను లేవదీయడం సాధ్యము కాదని అనేకులు విమర్శిస్తున్నారు. ఇదికాక ఈనడుమ అమెరికాలో జరిగిన క్రొత్తవిశేషాలలో ముఖ్యమై నది రష్యాతో స్నేహము. ఇన్నాళ్లూ రష్యాకి, అమె రికాకి విరోధం లేకపోయినా, "మాటలు లేవు." కొన్నాళ్లక్రిందట రూజువెల్టుకి రష్యాప్రతినిధి అయిన లిటివినాఫ్‌కి జరిగినసంభాషణల ఫలితంగా రష్యాతో స్నేహ మేర్పడింది. తద్వారా అమెరికాదేశపు ఎగుమ తులను రష్యాలో అమ్ముకోడానికి చాలా అవకాశా లున్నాయని, అమెరికావర్తకము వృద్ధిఅవుతుం దని ఆశిస్తున్నారు. ఇంకొకవిశేషము, ఇప్పటికి ౧౮ సంవ త్సరములనుండి అమలులోఉన్న మద్యపాననిషేధము తిరగతోడబడినది. అమెరికాప్రజలంతా విచ్చలవిడిగా త్రాగడానికి ఉవ్విళ్లూరుతున్నారు. మద్యపానంద్వారా ప్రభుత్వానికి మంచిఆదాయముకూడా వస్తుంది.

ఈప్రయత్నమువలన కలుగుతాయని ఆశించిన ఫలితాలన్నీ కలగడంలేదు. ధరలు కొంతవరకు లేచి

తిరిగి కొద్దిగా పడినవి. కార్మికులకూలి ఎక్కువయినా వస్తువులధరలుకూడా ఎక్కువకావడంచేత అనుకున్నంతగా కార్మికుల క్రయశక్తి వృద్ధికావడంలేదు. దీనికి ప్రధానసాధనమైన నిర్మాణకార్యక్రమము త్వరగా ఆరంభించడానికి వీల్లేకపోయింది. అదయినా చాలా తక్కువ ధనముతో ప్రారంభమై నెమ్మదిగా నడుస్తోంది. దాదాపు ౯౦ లక్షలమంది నిరుద్యోగులకు పని దొరుకుతుం దనుకున్నది ౮౦ లక్షలమందికే దొరికింది. కూలి నూటికి ౬ వంతులు, ధరలు నూటికి ౮౪ వంతులు లేచినది. కార్మికుల క్రయశక్తి నూటికి ౮ వంతులు లేచినవి. దీనంతటిలోనూ అభివృద్ధికనిపిస్తున్నా ఆర్థిక క్షోభ నశించేసూచనలు కనపడడం లేదు.

ముందర 'నీరా'కు అన్నితరగతుల ప్రజలూ బ్రహ్మాండమైన ఉత్సాహంతో స్వాగతం చెప్పారు. ఇప్పు డావేడి కొంత చల్లబడింది. మొదట కొన్నాళ్ల వరకు కార్మికులసమ్మెలు చెలరేగినవి. కాని ఈ ఉద్యమముద్వారా కార్మికసంఘములకు బలము చేకూరడం మూలాన్ని ఆఅశాంతి తగ్గిపోయింది. ఆతరువాత బలవంతులైన పరిశ్రమనాయకులు—ఫోర్డులాంటివాళ్లు—అడ్డంవచ్చారు. ఆ ఆటంకమూ నిలువలేదు కాని, కాపిటలిస్టులంతా క్రమంగా ఈఉద్యమమునకు ప్రతికూలభావము వహించి విమర్శిస్తున్నారన్న సంగతి స్పష్టమవుతోంది. వ్యావసాయికవస్తువులధరలు పారిశ్రామిక వస్తువులధరలతో సమానంగా లేవక, వ్యవసాయదారులలో అల్లకల్లోలము, అశాంతి బయలుదేరి వాళ్లంతా ప్రతిఘటించడం ప్రారంభించారు. ఆఅశాంతి ఇంకా తగ్గలేదు. మొదట రూజువెల్టునకు ప్రధానసలహాదారులుగా ఉన్న అర్థశాస్త్రజ్ఞులు కొందరు రాజీనామా లిచ్చిపోయారు. క్రమక్రమంగా ప్రజాభిప్రాయము 'నీరా'కు వ్యతిరేకభావము వహించేలాగున్నది. కాని, రూజువెల్టులాంటి రాజ్యతంత్రజ్ఞుడు ఎప్పటి కేది అవసరమో చూసుకొని, సరియైనమార్పులతో ఈపునరుద్ధారణోద్యమమును నడపలేకపోతాడా?

ఈక్లిష్టపరిస్థితులలో, ఇన్ని వ్యతిరేకశక్తుల నెదుర్కొని ఇదివరకు ఎన్నడూలేని క్రొత్త ప్రయత్నం చేసేటప్పుడు, ఏది ఎల్లా పరిణమిస్తుందో ఎవరు చెప్పగలరు?

అన్నింటికంటె ముఖ్యమైన సమస్య:—కాపిటలిజము యొక్క స్వభావములోనే ఇమిడియున్న లోపాన్ని, కొందరిచేతుల్లో డబ్బులో చాలాభాగం చిక్కికొని అపారమైన ప్రజాసమూహం చేతులో డబ్బులేక దినదినమూ ఎక్కువగా తయారయ్యేవస్తువులకి అమ్మకం లేకపోయే లోపాన్ని, ఈ జాతీయోద్ధరణ ప్రయత్నాలు శాశ్వతంగా తెమల్చలేవే? ఒకసారి ఈఆర్థికనిర్మాణము లేచినా తిరిగి ఇంకోసారి ఇంతకంటె అర్థాన్నంగా కూలి నశించిపోతుందేమో!

ఈ సమస్యలసంగతి ఎలాఉన్నా ప్రస్తుతం మాత్రం అమెరికా ఆర్థికక్షోభలోనుండి బ్రహ్మాండ ప్రయత్నాలద్వారా బయటపడడానికి ప్రయత్నిస్తోంది. అమెరికాగెలిచిందా, మనమూ ఆపదతిసే అవలంబిద్దాం అని మిగిలినదేశాలు నోరుతెరుచుకు కనిపెట్టుకు చూస్తున్నాయి. అమెరికాయే ఓడిపోతే, ఇంకఅన్నిదేశాలలోనూ రష్యాలోలాగ కమ్యూనిజమో, జర్మనీ ఇటలీలలోలాగ ఫాసిజమో ఏర్పడితీరాలి.

మనగతి ఏమిటి?

అంతర్జాతీయ ప్రయత్నాలు మూలబడి ప్రతిదేశమూ తనయిల్లు చక్కబెట్టుకోడానికి, తన ఆర్థిక జీవనాన్ని లేవనెత్తుకోడానికి, జాతీయపద్ధతుల ననుసరించి ప్రయత్నిస్తున్నాయికదా. ప్రత్యేకవ్యక్తిలాభము, అంతర్జాతీయవ్యాపారము మూలబడి, దేశక్షేమము, దేశీయార్థిక స్వాతంత్ర్యము, ముందునకు వస్తున్నాయి. ప్రస్తుతపరిస్థితులలో భారతదేశముకూడా తనయింటిని తాను ముందు చక్కబెట్టుకొని తరువాత మిగిలినసంగతులాలోచించవలసినరోజు లివి. అసలు మనదేశానికి ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యానికి సావకాశా లున్నాయి. ఈదేశంలోనే మనపరిశ్రమలు తయారుచేసేవస్తువు లమ్ముకోడానికి తగినంతవిస్తారం మార్కెట్టు, ౩౫ కోట్లప్రజాసమూహము ఉన్నాయి. మనముడిపదార్థాలు ఇక్కడనే ఖర్చయేలాగ పరిశ్రమలు స్థాపించుకోడానికి సావకాశా

లున్నాయి. ఆర్థికంగా హీనస్థితిలోఉన్న ఈదేశాన్ని ఒకసక్రమమైన "ప్లాను" ననుసరించి సర్వవిధాలా ఇతర దేశాలస్థితిగతులెల్లా ఉన్నా సౌభాగ్యవంతము చేయడానికి వీలున్నది. మనవిదేశవ్యాపారము నూటికి ౫ వంతులు; దేశంలోనే జరిగే వ్యాపారం నూటికి ౯౫ వంతులు దేశీయఆర్థికస్వాతంత్ర్యము మనకి అవసరము, అనుకూలము.

కాని మనదౌర్భాగ్యవశాత్తూ జాతీయోద్ధరణానికి పాటుపడే జాతీయప్రభుత్వం మనకి లేదు. అన్ని దేశాలూ తమకర్రెన్సీలను అంతర్జాతీయశృంఖలలనుండి వదుల్చుకొని వాటిద్వారా ధరలు లేవదీయడానికి ప్రయత్నిస్తుంటే మనకర్రెన్సీమాత్రం పౌండుకి కట్టుగట్టి ఉంది. వ్యవసాయదారులు ఋణగ్రస్తులై ఫకీర్లయి పోతుంటే వాళ్లకిచేసేసహాయమే లేదు సరికదా, భూమి పన్నయినా తగ్గించక హెచ్చిస్తున్నారు. నిరుద్యోగం తగ్గించడానికి ప్రత్యేకప్రయత్నం లేదని వేరేచెప్పనక్కరలేదు. మన ఆర్థికజీవనమంతా బ్రిటిషువారిఆర్థిక లాభంకోసం ఉపయోగపడుతున్నదని అందరికీ తెలిసినదే. ఈబానిసదేశంలో జాతీయార్థికాభివృద్ధికి ఏ మాత్రముప్రయత్నమైనా జరుగుతుందని ఆశించడానికి వీల్లేదు.

ఇంక మన క్షేమయినా ఆశేఉందా? బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునంతా ఆర్థికంగా ఏకీభవింపజేసి ఒక్క కర్రెన్సీ స్థాపించి, ధరలు లేవదీయాలని ఒకసూచన ఉంది. దీని ననుసరించి ఏమయినా జరిగితే, దానితో పాటు మనకికూడా కొంతవిముక్తి రావచ్చు. అమెరికా ప్రయత్నమువంటిది నెగ్గి ప్రపంచపరిస్థితులు చక్కబడితే కొంతసహాయం కలుగవచ్చును. అంతకంటె ఎక్కువగా ప్రస్తుతంలో ఆశించడానికి వీల్లేదు.

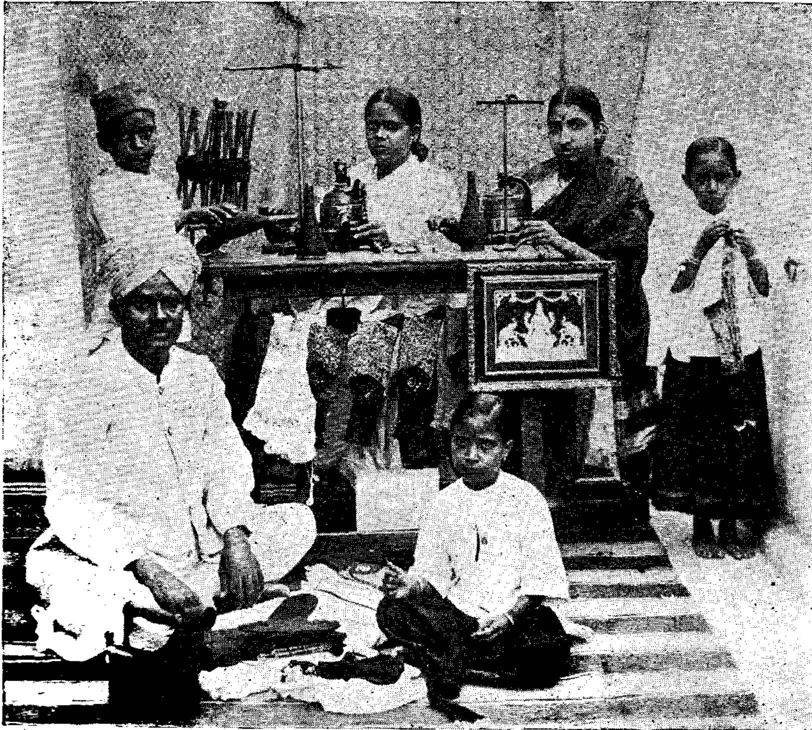
దేశంలో ప్రజలతరఫున మంచిజాతీయఆర్థికోద్యమం బయలుదేరి ఆర్థికస్వాతంత్ర్యంకోసం ప్రజలు తీవ్రసంకల్పంతో పనిచేసి స్వదేశీ, ఖద్దరు మొదలయిన వానిని అవలంబిస్తే మనపరిశ్రమలలో కొంతవృద్ధి కలగవచ్చును. వ్యవసాయదారుల ఋణభారాలను పరస్పరం ఒడంబడికలద్వారా తగ్గించడానికికూడా ప్రయత్నించవచ్చును. మన పరిశ్రమలపై జాతీయోద్యమంయొక్క ఒత్తిడిని ఉపయోగించి దేశములోని ప్రత్తి మొదలయిన ముడిపదార్థాలని ఇంకా ఎక్కువగా ఉపయోగించేలాగ, జాతీయభావంతో తమవస్తువులధరలను తగ్గించేలాగ చూడవచ్చును. కాని, జాతీయభావపూరితమైన ప్రభుత్వముయొక్క సహాయము లేనిదే అది చాలా కష్టము. అటువంటిసావకాశాలు చాలాతక్కువ. ఆర్థికముగా దేశాన్ని అభివృద్ధిచేయడానికి, ఆర్థికస్వాతంత్ర్యం సంపాదించడానికి అవసరమైన అన్నిప్రయత్నాలూ చేసేబాధ్యత ప్రజానాయకులమీద, ప్రజలమీద ఉన్నదన్న సంగతి మాత్రము నిశ్చయము.

జీవాజీబాయి

(బెంగళూరు)

వయసు 26; తెగ మాధ్వబ్రాహ్మణ్యము; కాఁపురము బెంగళూరు సుల్తాన్ పేట. తలిదండ్రులకొక్కతె బిడ్డ. పుట్టినిల్లు, మెట్టినిల్లు రెండు బీదకాఁపురములు. నెలకుఁ బాతికెరూపికలు జీతముఁ దెచ్చుకొను చిన్నవాఁడు తమకులమువాఁడు దొరకినాఁడు. పట్టుపట్టుమని పప్పన్నము బెట్టి కన్నవారు పేదపోడిమితో కన్యాదానము చేసినారు. జీవాజీబాయి కాఁపురమునకుఁ బోయినది. ఏడాది తిరుగఁగానే వ్రేకటి వ్రేకటి యని పురుషుఁడును పుట్టింటివారును ముచ్చటపడినారు.

తొలికాన్పు పురిటాలుగ నుండుతఱి జీవాజిపెనిమిటిని పిట్టపిడుగునఁ గాలము కబళించినది. పురిటి మంచముమీఁదనే ముత్తయిదువతనము తన్నువిడనాడినది. నిసుఁగును జూచి మురియనా? నెత్తినీడ తొలఁగినందులకు వగవనా? కాఁపురము మొదటి మజిలీదాఁటకమున్న



కుర్చీలమీఁద తెల్లచీరతో నున్నయామె జీవాజీబాయి. ఆమె ఎడమప్రక్కనున్నయామె ఈ మేజోళ్ల పనికిఁ దోడ్పడుచెల్లెలి.

క్రిందఁ గూర్చున్న పురుషుఁడు జీవాజీబాయితండ్రి; ఆప్రక్కనున్నపిల్ల ఆమెబిడ్డ. ఇదంతయు జీవాజీబాయి మేజోళ్లకార్ఖాన.

కరదీపిక గప్పున నాఱిపోయినది! బ్రదుకుదెఱువు కనఁబడదు! చిమ్మచీఁకటి! లేవడిజీవనము! నడువీధి కాఁపురము! ఈతల్లి పిల్లలకు జీవాజినాయన ఒక్కఁడు దిక్కయినాఁడు!

దాఁపఱికముననుండిన ఆలుమగలవలపుసొమ్ము దయ్యమెత్తికొనిపోయినది! జీవాజిబాయి తనపసుపు గుంకుమలతో, తాళిబొట్టుతో, తనచెలువారు చూపులలోనిచిఱునగవులను, మైపులకలను, మదిలోనివలపులను— అన్నిటిని మగనితో మీఁదుగట్టి పంపినది! పసుపుఁ గుంకుమలతో నిన్న కలకలాడుచుండినయిల్లాలు నేఁడు తాపసియైనది. కరుణము రూపుదాల్చినది!

కాఁపురము కుదివడినది! గడియ యేడయినది! నాన్నగారిగడన చాలదు! కడపినయస్తులు పస్తులు గంజి దొరకు తెన్ను దెలుపవు! జీవాజి కొద్దిగాఁ జదువుకొన్న బిడ్డ! బుద్ధిమంతురాలు! ఒకరికై చేసాఁచి యెఱుఁగదు. పరువుగాఁ బొట్టవోసికొనుదారి వెదకినది! మేజోళ్ల అల్లిక నేర్చుకొన బుద్ధిపుట్టినది. పట్టుదలతో ౧-౨ నెలలలో నేర్చినది. తండ్రి నౌకరు చాలించుకొని కూఁతురితలంపుతో నేకీభవించి తలకొన్నాఁడు. తిప్పలఁబడి యప్పుసప్పుచేసి మేజోళ్లమర నొకదానినిఁ గొన్నారు. పనిబూనినారు. బేరము సాగినది. ఐదాఱు కోట్లలో వాళి యేర్పడినది. రోజంతయుఁ బాటువడి తయారుచేసిన ౫-౬ డజనులమేజోళ్లు—పలురకములు— అంగడిఁబెట్టి యమ్మించినారు. చిట్టెఁడు గంజినుండి పట్టెఁడుమెతుకులు రేపుమాపు గనులఁజూడఁగలిగినారు. తెక్కలాడించుకొని డొక్కనించుకొనుచున్నారు.

సిరులకై మురిసి శీలమును గోల్పడక, కాయకష్టముతో గంజి త్రావి, ఇంటితనమును, ఇల్లాలిపెద్దఱికమును గ్రొత్తయొలయింపులనడుమ, వేయిగన్నులతోఁ గాచుకొనుచున్న ఈ చెల్లెలి నగ్గడింతును. మానవతిలక్షణమున కొకమచ్చుగా తెలుఁగ- కన్నడిగ అప్పచెల్లెండ్రకు ఈ జీవాజీబాయినిఁ బరిచయమొనర్తును.



బందరు - రాములవారిగుడి

—పి. బ్రహ్మ.

హిందూమహమ్మదీయ సామరస్యము

టి. శివశంకరం

1781 – 1791

మహమ్మదీయులు హిందూమతవిద్వేషు లను ప్రతీతి ముప్పదిసంవత్సరములకుముం దంతగా విన వచ్చుచుండలేదు. ఇప్పటికిని పల్లెటూరిప్రాంతముల నీ మతభేదభావములు పొడకట్టుటయపురూపము; లేనేలే దనవచ్చును. సుమారు ౧౫౦ సంవత్సరములకుముందు మైసూరుప్రాంతముల నేలుచుండిన సుల్తానులపేర్లు హైదర్, టిప్పు అనుట ఎరుగనివా రరుదు. శృంగేరిలో శంకరాచార్యులమఠము ఇప్పటివలెనే సుల్తానులకాలము నను నెలకొని మన్నన లందుచుండినది. అంతేకాదు. తండ్రికొడుకు లిరువురును (హైదర్, టిప్పు) శృంగేరి మఠాధిపతులయెడల భక్తివిశ్వాసములతో మెలగుచు న్నట్టు కొన్నిప్రమాణములు వెలివడుట సమయమున దేశమునకే హితావహము.

ఇవి ముప్పదిరెండులేఖలయి శృంగేరిసంస్థానపు గ్రంథాలయమున భద్రపరచబడియున్నవట. వీనిలో ననేకములు తండ్రికొడుకు లిద్దరును స్వయముగ అప్పుడప్పుడు మఠాధిపతులకు వ్రాయించినవి కన్పట్టును.

ఇవియన్నియు వ్రాసియుండు కాకితములవన్నె యొరుపు. శిఖరమున కిరణములతో నుండు సూర్యబింబము ననుకరించినముద్ర వేయబడియున్నది. ఒక్కొక్కటియు వ్రాసినకాలము హిందూమహమ్మదీయసంప్రదాయముల ననుసరించిన తిథివారముతో సూచింపబడియుండుట మరియొకవిశేషము.

ఈవ్రాతయందలిశైలి భక్తివినయముల ప్రకాశించునట్టిది. ఒక్కొక్కటియు "శ్రీమత్పరమహంసపరివ్రాజకాచార్య......సచ్చిదానందభారతస్వామి" యని అఖండమయిన బిరుదావళితో ఆరంభించి తుదకు సుల్తాను సలాముల నివేదించును.

ఈజాబుల విమర్శించిచూచినప్పుడు మఠాధిపతులును, మహమ్మదీయసుల్తానులును ఎడపదడప ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములు జరుపుకొనుచున్నట్టు స్ఫురించును. అంతియకాదు. ఉభయులకును శ్రీవారితపశ్శక్తియందు విశ్వాసము నిబిడమై వారికి పూజాసత్కారముల సమర్పించుచుండిరనుటయు విశదమగును.

ఒక్కొక్కజాబునందునతమప్రజలు సుఖముగా నుండుటకును, శత్రువు లగు మహారాష్ట్రులు, ఆంగ్లేయులు, హైదరాబాద్ నిజాం నాశనమగుటకును చంద్రమౌళీశ్వరుని ప్రార్థించవలెననుట వేడికోలు. ఈయంశము హైదర్ వ్రాసిన జాబు వ్యక్తపరచును. దాని తెలుగుపరివర్తన మిది:

"తాము ఘనవంతులు. పవిత్రులు. ఎవరికైనను శ్రీవారికి పూజాసత్కారముల నర్పించవలె ననువాంఛ సహజమైనట్టిది. రాంజీవెంబడిగ ఒకయేనుగు, ౫ గుఱ్ఱములు, పల్లకియొకటి, ఒంటె లయిదు, శారదాదేవికి సువర్ణవస్త్రము, శ్రీవారియుపయోగమునకు రెండు శాలువలు, పదన్నరవేలరూప్యములు సమర్పించుకొనియున్నాను. మాప్రజ సుఖముగ నుండునట్లును, శత్రుత్రయనాశనము గల్గుటకును తమ యాశీర్వచనముల ప్రసాదించవలెననుట నాప్రార్థన."

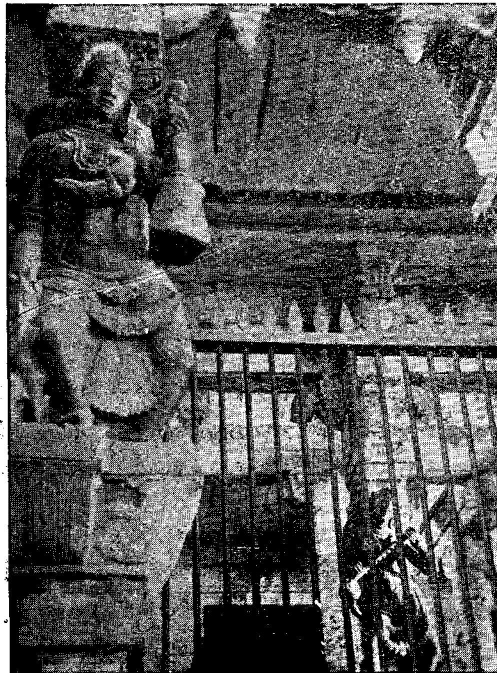
టిప్పుసుల్తాను చిత్తమున శ్రీవారియెడల అదే గురుభక్తియే నెలకొనియున్నట్టు తోచును. తాను సింహాసనము నెక్కినదిమొదలు శృంగేరిమఠపు వ్యవహారములందు ప్రకాశించుచు వచ్చిన శ్రద్ధాభక్తులు అరుదైయుండెననుట తాను శ్రీవారికివ్రాసిన ౬, ౮ జాబులు ప్రకటించుచున్నవి.

౧౭౯౧-వ సంవత్సరమున పరశురామబాబా అను మహారాష్ట్రపు దుండగీ డొకడు శృంగేరిపై దాడి

వెడలి ఆస్థానమును కొల్లగొనెను. కొందరు బ్రాహ్మణులను సంహరించెను. మరికొందరిని హింసించెను. శారదా విగ్రహమునే పీఠమునుండి పెకలించి యావంతయు దోచుకొనివెళ్లెను.

ఈదుండగమె కారణముగ శ్రీవారు నలుగురు శిష్యులతో శృంగేరివదలి ప్రక్కనున్న కార్కాలు గ్రామమున వసించవలసివచ్చినది. ఈవిప్లవ సమయమున మఠాధిపతి శారదావిగ్రహమును పునఃప్రతిష్ఠ చేయు నెచ్చమునను సుల్తానుసహాయమును కోరి వ్రాసి యుండుట చిత్రము. ఈవేడికోలును టిప్పుసుల్తాను మన్నించిన యౌదార్యము మరియొకజాబు ప్రకటించుచున్నది. అది యిది:

"జనులు నవ్వుతూ దుష్కార్యములు చేయుదురు. ఏడువరు ఏడ్చుచు దానిఫలము ననుభవించువారు వారే. గురుద్రోహము వంశనాశము చేయునట్టిది. 'నగర్' గ్రామములోని 'అజఫ్' అను అధికారికి ఆజ్ఞ పంపించియున్నాను. శారదాదేవి పునఃప్రతిష్ఠకై యిన్నూరు రహతీలు (అప్పటినాణ్యము)ను, మరి యిన్నూరు రహతీల వెలచేయు ధాన్యమును, తాము కోరు ఇతర వస్తువులును సప్లయిచేయునదిగ ఆజ్ఞాపించియున్నాను. చుట్టుపట్టుపల్లెలనుండియు కావలసిన పదార్థములు సేకరించుటకు మీరు స్వతంత్రులు. దేవిని పునఃప్రతిష్ఠ గావించి బ్రాహ్మణసంతర్పణయైన పిమ్మట మా అభ్యుదయమును, శత్రుత్రయ నాశనమును కోరి ఆరాధనలు సల్పుదురని వేడినాను."



మధుర, వేయికాళ్లమంటపమువద్దలి స్తంభముపై కోరవత-పిల్లలతోకూడ; నరకనుబుట్టి

—యస్. శంకర సుబ్రహ్మణ్యము.



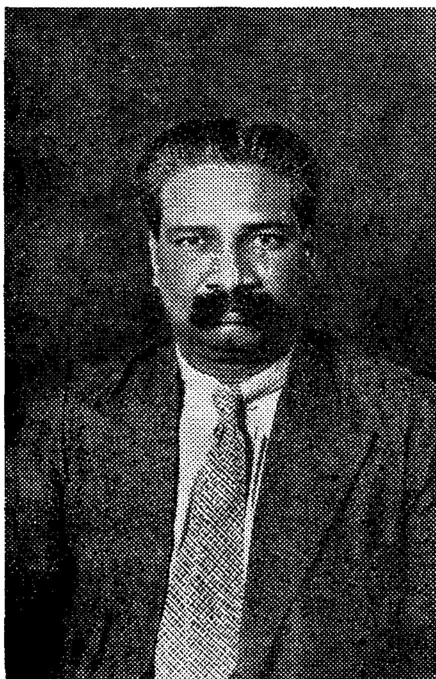
నాట్యకళ



సొంతసోది ౧

గోవిందరాజుల వెంకటసుబ్బారావు

అంటే ఏమిటని అడగండి. ఎవరిడబ్బా వారు వాయించుకోట మన్నమాట. (వరా : ప్రతి వాడికీ కొంత లోహభేదంతో ఓడబ్బా గలదని ఎరుంగునది.)



డాక్టరు జి. వి. సుబ్బారావు, L. M. & S.

చాట్లో వడ్లుపోసి మిత్రులు శేషయ్యగారు కొంత క్లప్తంగా కానివ్వమన్నారు. "దాసోహం, అలాగే" అని కలం కాగితాని కంటించాను. దానిష్ట మెచ్చినట్లు నేనన్నా నడవాలి, నాయిష్టమెచ్చిన ట్లదన్నా నడవాలి. లేకుంటే మేమిద్దరం ఆకాశవాణి మాటన్నా వినాలి! ఇలాంటివిషయాల్లో ఎవరిమాట మీదనో ఒకరిమాటమీద నిలబడకపోతే, అవకత వకలు, అసభ్యాలు, అనవసరాలు, ఎన్నో అచ్చులో కెక్కుతాయి.

అయినా దీని కింతగో లెందుకు? నాయిష్టదైవం ఏడుకొండలస్వామికి నన్నొదిలేసుకొని వారువ్రాయిం చినట్లల్లా వ్రాస్తాను.

* * * * *

నే నిప్పటికి ౩౭ సం. వచ్చీరానీ, బాలాకుమా రుణ్ణి. అంటే ఊహాపోహలు వాడిపోక మరింతచిగు రుస్తూ, నూతనాల్లోకి లాక్కెళ్లిపోతూ ఉంటా యంటి.

నాస్వామికృపవల్లనే ఈజీవితంలో రెండోరంగం మీదికెక్కగల్గింది: లేకుంటే నాల్గేళ్లనాడె, "ఇదిభాసుడి ఏకాంకనాటకంరోయి, ముగిసించిపొమ్మ"న్నారు.

తర్వాత జ్యోతిష్కులతో ఆలోచిస్తే, "అబ్బాయి, నీది మొండిప్రాణంరా! ఇలాంటివి తప్పకుండా రెండోొకటో ఆడుతావు! భయంలే" దన్నారు "సరేలే చూద్దాం" అన్నాను.

ఈనాచిత్రపటాలకు సూచీకరణంకోసం దీన్ని వ్రాయ మన్నారు. అవ్వేమైనా బాగా ఉన్నపక్షాన

కారణం నామిత్రులు, Photo Artist. పిల్లలమర్రి సుందరరామయ్యగారు.

ఏమంత వ్రాసుకోవటానికిగాని, వ్రాయించుకోవటానికి గాని ప్రతిభగలవ్యక్తిని కానుసుమండి! నాకుచేతయింది తక్కువ, చేతకాంది ఎక్కువ, తెలిసింది తక్కువ. తెలియంది ఎక్కువ, కళాదైవతాల్ని కొలిచే దాసుల్లో నేనొక మాలదాసుణ్ణి.

అయినా ఇదివరకే ఆంధ్రలోకానికి కొంతపరిచితుణ్ణి. వ్రాయటాని కంతమిగిలినట్లు తోచటంలేదు. తెలియనివిషయాలు వ్రాస్తే అసలు పూర్తవుతుందని నమ్మకం ఉంది. వాటినే వ్రాస్తానండి.

బాబూ, మొదటిసంగతి, ఇది నావృత్తి కాదండి. నేను వైద్యంచేసుకొని నాల్గుడబ్బులు సంపాయించుకొనే వ్యక్తినండి. మాది తెనాలంటారండి. అసలుజన్మస్థానం మేడూరండి. మేము మొఖాసాదార్లం దేశముఖి దేశపాండ్యాలమండి. పదిపండెండేళ్లనుండి నాపొట్ట నేనుపోసుకొని చేతనయినంత యితరులకు పెడ్తూ బ్రతుకుతున్నానండి. చెముటకార్చి నాటకాలాడి అపాత్రులకూడా దానాలు. చెయ్యటం మొదలెట్టి నేనే నేనేమో అని చివుక్కుమనుకుంటూ ఉంటానండి. పేట్లలో తిరగటం శ్రమదమాలు పడటం నా కొంతరుచండి. 'పుర్రెకోబుద్ధి, జిహ్వాకోరుచి" అన్నారుకాదా అండి. వృత్తిమాట మరిచి, నే నేదైనాఊరు వెళ్తే, "ఇవ్వాళ మీదేమైనా ఉందా" అని అడుగుతూ ఉంటారండీ. "వైద్యరీత్యా వచ్చానని" సిగ్గుతో సెలవిస్తూ ఉంటానండి. సిగ్గెందుకో ఈరోజువరకూ తెలియకుండాఉంది, మీ రెవరైనా సెలవిస్తే వింటానండి.

* * * *

ఈనాటకాల్లో కసలు దిగకపొయ్యేవాణ్ణే: కారణం మాతల్లిగారు పదేండ్లప్పుడే తండ్రిని మ్రింగిన నిర్భాగ్యుణ్ణిగనక వారికొరత ఆమెగారె తీరుస్తూఉండేది. ఉడుదుడుకువాణ్ణి గనక అన్నింట్లో శాసిస్తూ ఉండేది, కట్టుదిట్టంకోసం. మరింతచెలరేగిపోతూఉండేవి నాకు. ఆకాలంలో నాటకాల కెళ్తేనే చెడుతారనేభయా లుంటూఉండేవి. ఎంతేడ్చినా జేడబ్బులిచ్చేది కాదు. చుట్టాలొస్తే వాళ్ల నాసరాచేసుకొని నాటకాలకు జారుతూఉండేవాణ్ణి. ఈకష్టం చూస్తూ మా నాయనమ్మగారు చాటుగా డబ్బులిస్తూఉండేది; ఎవరికీ తెలియకుండా ఊడాయిస్తూ ఉండేవాణ్ణి. ఒకరు కొంత రుచి పోగొట్టగల్గారు; ఒకరు మరింత కల్గించారు.

అందరికన్నా అగ్రస్థానం కల్పతరువు తల్లిదేగనక, ఏంచేసినా మంచిగానే పరిణమించాలి గనక, నే నొక శాపిపాసువునై పొయ్యాను.

* * * * *

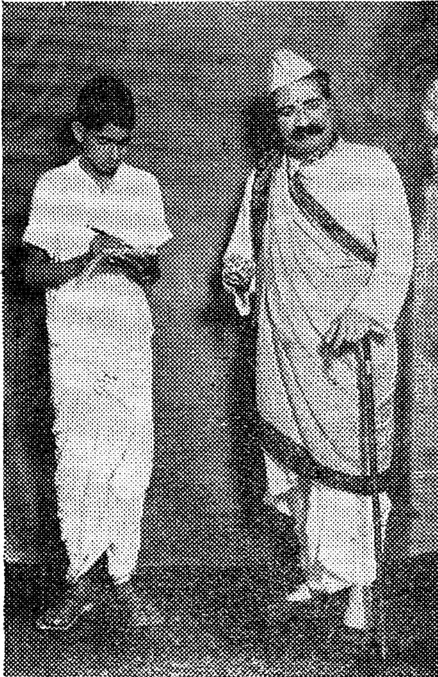


౨. యుగంధరుడు — "మీరు కానిచ్చుచుండుడు" (తరువాతి ఆలోచనము)

కళ్లుమూసుకొని తీవ్రమైన సింహావలోకనం చేస్తే ఏం కనబడుతూంది నాకు? నా నాల్గోఏట బుట్టాయిపేటహాల్లో వేసిన సారంగధరనాటకం. అం... చమ్కీకోట్లు, సారంగధరుడు, ఆకుపచ్చని ... చిత్రాంగి ఎర్రచీరకట్టిన మరోఆవిడ ...

బడుతున్నారు. అప్పుడే చిరుతబుర్రలో బీజంపడిందేమో చెప్పలేకుండా ఉన్నాను.

* * * * *



3. వెంకటేశం—గిరీశం (పుస్తకాలజాబితా) "వేంకటసుబ్బారావు మేడీజీ"

తొమ్మిదేండ్ల వయస్సప్పుడు Foot Ball ఆడుతూంటే క్రిందపడి కుడిచెయ్యి విరగ్గొట్టుకొన్నాను. మూడ్నెల్లు కట్టుతో ఉండలేక బుస్సలుకొట్టాను. ఎడంచేత్తో, రామాయణానికి కావలసిన తోలుబొమ్మలు చిన్నసైజులో తయారుచేసి టిక్కెట్లుపెట్టి ఓఆట ఆడించాను. కొంతయ్యేటప్పటికి నాతో బొమ్మలాడిస్తూన్న స్నేహితుడికి కోపబులుపుట్టి, "లంకమీది కాంజనేయుడిలా పొకాపోయి" అంటూ తెరమీద దూకి, పటాక్షేపంగా పారిపోయి అసలు Realism ను అభినయించాడు. టిక్కెట్లవాడు ఆహూపాయిన్నర తీసుకొని చపాయించేశాడు. ఆంజనేయుడు: గట్టి సత్యనారాయణ. టిక్కెట్లకొంగ ప్రముఖ రాఘవయ్య, బి.ఎ.,బి.యల్.

* * * * *

Fifth Form చదువుతూండగా ఓనాడు తెలుగు మాష్టరు క్లాసులోకి, లెక్కలమాష్టరు గురుస్వామి అయ్యరుగారొచ్చి, "ఒరేయ్, బడొదిలిపెట్టిం తర్వాత ఇంటికి పరిగెత్తక నాగదిలోకొచ్చి నాతో మాట్లాడిపో" అన్నాడు. ఇంకేముంది, గుండెఝల్లుమంది. అల్లరిభాయినిగనక తెలుగుమాష్టరేదో ఊదుండాలనుకొన్నాను. బెత్తమో, జరిమానో తగిలించటానికీఆహ్వానమనుకొని బిరుబిరుమంటూ పొయ్యాను. ఆయనగారి కాశ్చర్యమేసి "భయంలేదురా సుబ్బా! నివ్వు ఇంగ్లీషునాటకాల్లో వేషం వెయ్యాలి. నివ్వే పనికొస్తావని నమ్మకంతో రమ్మన్నాను." అనేదాక గడగడలాడిపొయ్యాను. "నాకేం తెలీదండీ" అన్నాను. కాని కొన్నాళ్లకే అంతా తెలియజెప్పి, చాకుకు పదును పెట్టినలా పెట్టాడు. Launcet, Handy Andy అనే హాస్యరసప్రాధాన్యాలు జయప్రదంగా వేశాను. ఇప్పటి Triplicane High School Head Master గారు స్టేజిలోకొచ్చి, "అందరూ మెచ్చుకునేలా చక్కగా చేశావు. దీంట్లో నీకు తెలియని ప్రవేశం నీకుంది. Runaway" అన్నారు. ఇంకేముంది దాంతో కొంప లంటుకుపొయ్యాయి. అయ్యరుగార్లిద్దరూ కలిసి, ఈఅయ్యవారికి పురెక్కించారు. అట్టినాగురువులకు సాష్టాంగదండప్రణామాలు చేస్తున్నాను.

* * * *

సరే, ఇక School Final క్లాసుకొచ్చాను.

నాకు చిత్రలేఖనంలో అభిరుచెక్కువ: పైతోలుబొమ్మలే దానికి తార్కాణ. దీంతోపాటి మొదటిగా శహానరాగం పాట్టం చేతైంది. తర్వాత చాల నేర్చాననుకోండి. Elementary పరీక్ష ప్యాసుచేశాను. Intermediate పరీక్షకు కట్టాను. Preliminary Examination, ఈపరీక్ష రెండూ ఒకేసారి తటస్థించినాయి. సుబ్రమణ్యఅయ్యరుగారు తేదీ రెండురోజులవతలికి నెట్టమంటే ససేమిరా అన్నారు రెండురోజుల్లోనే డ్రాయింగుపరీక్షకు ముగింపుచెప్పి తెనాలి అసలు పరీక్షకొచ్చాను. అదేమో ఈడ్చితన్నేసింది. ఇది

ముద్దెట్టుకుంది. నాజీవితంలో రెండురోడ్లూ వీడి పొయ్యేచోట, అయ్యరుగారు సాక్షాత్కరించి సంశయాలు తెగ్గోసి, నారోడుకు నన్ను పట్టించి ఓతాపు తన్ని తగిలేశారు. లేకుంటే ఈపాటికి నేను, రంగుల నీళ్లు కలిపిచ్చేవృత్తికాక, రంగులుపూసుకొని జీవించే వృత్తిలో ఉండేవాణ్ణి.

*   *   *   *

F. A. క్లాసులో గొప్పవిషాదం జరిగింది నాకు. అకస్మాత్తుగా కాలవలోపడి నవయౌవన మన్మథాకారుడూ, కుసుమకోమలశరీరుడూ, నాకుడిభుజం, నా తమ్ముడు సత్యం, పరమేశ్వరసాన్నిధ్యం చేరాడు. దాంతో విరక్తికలిగి అప్పట్నుంచీ జీవచ్ఛవాన్నయిపొయ్యాను. రక్తిమ పోయి, పేలవం అయిపోయింది. పెట్టుకున్న Line వెంటనే మారిపోయింది. Literature Hon's పోవలసినవాణ్ణి, Second class రావటంవల్ల, కూంనదిమీద పుణ్యక్షేత్రం Medical College కి నా నొసటి వ్రాలు నన్ను లాక్కెళ్లిపోయింది.

*   *   *   *   *

దుఃఖభాజనమైన జీవినైపొయ్యాను. ఈ జ్వాల తట్టుకోలేక సుఖంఅనే శీతాన్ని నంజుకుంటూ ఉంటాను. అది నేనెప్పుడూ కొనితెచ్చిపెట్టుకొనేదే కాని, నా కక్కర్లేదికాదు. కొంతకాలాని కిలా రాటుతేలి, ఘనీభవించి ముక్కుకోస్తే నెత్తురు త్రాగేవాణ్ణయి పొయ్యాను. నన్ను నే ఛేదించుకొని పరిశీలించుకొని శిక్షించుకొన్న శ్లెవ్వరివల్లా కాదు.

*   *   *   *   *

ఈకాలంలోనే, నన్నాకర్షించి, మైమరపు కలిగించి హృదయశాంతిని కొంచెమిచ్చి, తెలుగునాటకాల్లో కమాంతం దుమికించింది, బందరులో ౧౯౧౩-వ సంవత్సరంలో హరిప్రసాదరావుగా రాడిన "హరిశ్చంద్ర". "భక్తయోగపదన్యాసి" వరకూ పాడుం ముక్కుపాటకు అల్లరి చేశారు. అక్కడ్నించీ వారు విజృంభించి, నిజహరిశ్చంద్రుడై ప్రేక్షకుల్ని వెక్కివెక్కి ఏడ్పించారు. ఆనాటివారిమూర్తి ఈదినంవరకూ నాహృదయఫలకంమీద తాండవిస్తోంది. ఈ పాత్రకే కాక, చాలావాటి కంతుకనిపెట్టి, జీవం పోసి, భిక్షపెట్టి అనుకరణీయాలు చేసిందా యశశ్చంద్రులు హరివారే. ఈమని లక్ష్మణస్వామివారివలె, స్వతహా పుట్టిన అభినయప్రవేశం. వారిది తెచ్చిపెట్టుకున్నది కాదు. నాటకమంటారా, కలికాలం రోగాలకు పథ్యంలాంటిది. నన్ను నాలోనించి పైకిలాగి వ్యక్తీకరించుకొంది వారివల్లనే గనక, వారు నాకు గురుదేవులు. నిశ్చలభావంతో లక్షనమస్కారాలు వారికిచేస్తున్నాను.

*   *   *   *   *



ర. బుస్సీ "వెడలనడిపింతును"

వెంటనే గజ్జెకట్టి, మృదంగహార్మోనియములకు ప్రణమించి, హరిశ్చంద్రలో పద్యాలు ముఖారితిరుసుళ్లతో జపించుకొంటూ, తెలుగునాటకరంగంమీదికంజవేశాను. మొదల్లో, భీమసాత్యకివేషాలు గయోపాఖ్యానంలో కట్టాను. "నిజకరవాల—" అనేగద్యకు Once more కొట్టా రారోజున. దీన్నిబట్టిచూస్తే అది బాగానే చెప్పిఉండాల్నని తోస్తుంది. వస్తాదులా రొమ్ము ధనా

యించి నడుస్తూ, మరగాళ్లేసుకొని గదనుపట్టి, రాక్షసి గొంతుతో అరిచేవాడికి సంప్రాప్తిస్తూఉండేది భీముడి వేషం.

*   *   *   *

కొద్ది సంవత్సరాలతర్వాతనే మా Old Boys' Association స్థాపించాం. దీంట్లోనే తదుపరి అనన్య ప్రతిభకొచ్చిన శ్రీరామవిలాసబీజాక్షరాలు దైవంప్రాసింది. బొబ్బిలిలో హైదరుజంగువేషం వరసగా చాలా సార్లు వేశాను. చెప్పేది నాకు, వినేది ప్రేక్షకులకూ తెలియకపోవటంవల్ల అడురుదుభా పందరినీ డంగు చేస్తూఉండేది. అంచాత కొంత పేరుకూడా వచ్చిందని చెప్పవచ్చు. నాటకకంపెనీల కప్పటివుండే అసభ్యత్వాన్ని వదిలించి విద్యార్థులకు, విద్యాధికులకూ రంగ ప్రవేశాని కవకాశ మిచ్చింది ఈ ప్రాతవిద్యార్థి సంఘాలే.

*   *   *   *



౫. ఆసిరిగాడు—"తెండిమూత్తాన,రాఓ జో నారాజో."

౧౯౨౧ - వ సంవత్సర ప్రాంతంలో శ్రీ రామ విలాససభ స్థాపించబడింది. దానిఉత్పత్తికి కారణభూతుల్లో నేనొకణ్ణి. నానాటకాలమోజు కొంతవరకు తీర్చిం దీసభే. దీనివిషయం చాంతాడంత వ్యాఖ్యానం వ్రాయవచ్చుగనక గుటక్రమింగి క్లుప్తంగా విడుస్తాను. యుగంధరుడు, గిరీశం, బక్సీ, ఆసిరిగాడు, హరీ మొదలైనవేషాలు కట్టాను. నాఊహాపోహాలు చాతనైనంత నాసామాజికులకు ఊదుకున్నాను. సమత్వభావోద్రేకుణ్ణిగనక భేదాభిప్రాయులతో డీకొంటూకొ.ఉr వాణ్ణి. రాజుదగ్గరనుంచీ భటుడువేషందాక జంకూ కొంకూ లేకుండా ఉండాలనే ఆశయం నాది. దీనివల్ల అభినయం రేకెత్తుతుంది గాని వాసి తగ్గటాల కవకాశం ఏమాత్రం లేదు.

కీర్తిశేషులైన స్నేహితులు భాగవతుల రాజగోపాలంగా రీసభకు Secretary. తర్వాత Proprieto పదవుల నాక్రమించారు. పెట్టుబడి వారిది. లాభనష్టాలు కూడా వారివె అయిపొయ్యాయి. అంతఃకరణలవ్యత్యాసాలవల్ల విచ్ఛిన్నమైపోయిం దీసభ. కాని ఇంకా ఎండిపోని చింతచెట్టులాంటిది. పునరుద్ధరణప్రయత్నాలు చాలాచేశానుగాని ఈరోజవరకూ దైవంతోడుపడలేదు

*   *   *   *   *

ఆసిరుకు వచ్చాను. నాన్నాళ్ళనాడు Hamlet నాటకంలో Horatio వేషంవేశి కొంత తగలెట్టాను. అప్పట్నించీ వాటిజోలికిపోతే అక్షీవ కరుస్తయి అనే భయం ఏర్పడింది. మద్రాసులో Frank Andersen గారి Hamlet చూసింతర్వాత ఈనాటకా లెప్పుడూ మనసొమ్ము కానేరవని ధృఢంగా నమ్మాను. ప్రక్కన కూర్చొన్న యింగ్లీషురాని గ్రామస్థుడి కర్థమయింది నాటకమంతా! తమిళసోదరులు తెలుగునాటకం వేసి "మీరు ఫ్రూడ్చండీ" అంటే ఎంతరసం చిందుతుందో, దాంట్లో నాల్గోవంతుకూడా మథించలేం ఇంగ్లీషు నాటకం వేసి.

కానీ "మనమూ బాగానే వేస్తాంలే" అనే అభిప్రాయం చాలమంది కుండొచ్చు. వారితో తగాదాకు

వ్రాయటంలేదిది. ఏదో కొంత హృదయశాంతి క్రింది విధాలగా చేసుకుంటున్నామని నా ఊహ. క్షమించండి.

౧. ఇదో నూతన విద్రూర్యంగా ఉంది. ఉదాహరణ: నాకిప్పుడు Viceroy పదవిస్తే దానికి తగిపోయ్యానని చప్పట్లు కొట్టరూ? హీనపక్షం కొద్దిమందైనా? అలాగె ఇది.

౨. "ఏం? వాడి ఉచ్చారణ, ఆహార్యము ఇంగ్లీషువారిలా ఉంది." అనుకుంటాం. కాని వారిలాకూడా ఏమాత్రం ఉండదు. రక్షకసైన్యంవారి వేషభాషలు ఎంతశ్రాద్ధయోగ్యంగా ఉంటాయో, మనం తెచ్చిపెట్టుకున్న ఆంగ్లత్వంకూడా అంతే.



౬. రాణాప్రతాపుడు (యుద్ధభూమి)

3. "నాటకం మొత్తంమీద చాల బాగుంది సుమా," అనికూడా అనుకొంటాం. దానిబాగోగుల పరిణామంకూడా మన కింకా తెలియదు. ఈవిషయంలో భావిలో మందూకాలం.

"ఇదంతా Grapes are Sour అనేపద్ధతి మీద నుప్పుతున్నా డనుకోక కూర్చొని ఆలోచించుకోండి.

మరి నీఆశయాలేంటని అడగండి:

I. నటుడు ప్రతివేషం వెయ్యాలి: చేతైతే.

II. గద్యనాటకం రక్తింపునట్లు మిశ్రజాతులు కానేరవు.

III. నటుడు పాత్రాన్ని ఆరాధించాలి గాని వేరు లేదు.

IV. స్త్రీలు వేషాలువేసినా, స్త్రీలతో వేషాలు వేసినా కొంపలేమీ అంటుకుపోవు. గాభరాపెట్టకండి, గాభరాపడకండి.

V. ఖిరాయినాటకాలు, కలగూరగంపలూ నశించి రీతైన నాటకసమాజాలు పునరుద్ధరించాలి.

VI. పాత్రవ్యక్తిత్వానికే పాటుబడక, సమిష్టి పాత్రత్వానికే పాటుబడేవాడే ఉత్తమనటుడు. ఈ రోగం పెద్దవాళ్ల కెవళ్లకయినా ఉంటే దాన్నిమాంతేనే బాగుపడ్తా రనిమందలిస్తూన్నాను.

"ఇక ముగించవోయి" అని పైనుంచి స్వామి కళ్లెర్రచేస్తున్నాడు.

౨

డాక్టరు కూచిభొట్ల శివరామకృష్ణయ్యగారు తదాశయసాఫల్యము

శ్రీ శివరామకృష్ణయ్యగారికి హూణ విద్య నభ్యసించుచున్ననాడే నాట్యకళయందు చాల అభిమానము కుదిరినది. దానిని పురస్కరించుకొని నాట్యకళను వా రుపాసింప దలచి తదనుగుణములగు సేవల నెన్నిటినో చేసిరి. గానమునం దీశ్వరార్పితమయి వెలయుచున్న సహజమాధుర్యమునకు వన్నె తే

దగిన శాస్త్రసంస్కారమును లభింపజేసికొని, గృహసంకటములను పాటింపక, నాట్యగానములను సమన్వయింపఁ దమజీవితమును సమర్పించు



౧. శ్రీ డాక్టరు కూచిభొట్ల శివరామకృష్ణయ్యగారు

చున్న యుదారగుణవంతులు వీరు. ఇంతయే కాదు, వైద్యశాస్త్రము నభ్యసించి ప్రవీణులయినారు. వైద్యవృత్తిని జీవనోపాధిగ జేసికొని ఫలాపేక్ష లేక నాట్యకళ నుపాసించుచున్న వీరు నాదృష్టి కాదర్శప్రాయులుగ గన్పట్టుచున్నారు. కావుననే వీరి నాంధ్రసోదరులకెరుకపరుప నుత్సహించితిని.

వీ రిటీవల పద్యగద్యాత్మకములగుకొన్ని నాటకములందు భూమికలను ధరించి ప్రేక్షకజనామోదమును బడసియుండుట విదితమె. వీరు ముఖ్యముగ దుర్యోధనుడు, రామదాసు, బాహుకుడు, రాజనరేంద్రుడు, కబీరు, హిరణ్యకశిపుడు, దుష్టబుద్ధి మొదలగు పాత్రముల భూమికలను ధరింతురు. వీ రీ పాత్రములను కడు మనోహరములుగ ప్రదర్శించిన నటశేఖరులు. ఇటీవల నాంధ్రనాటకకళాపరిషత్తు సమావేశసమయమున వీరు ప్రదర్శించిన పాత్రాభినయ కౌశలమునుబట్టి, వీరు హరిశ్చంద్ర, దుష్యంత, వత్సరాజ భూమికలనుకూడ నిరాఘాటముగ ప్రదర్శింప సమర్థులని నాకు గోచరమయినది. వీ రచిరకాలమున నీ పాత్రల యభినయకౌశలమును చూచి యానందించు నవకాశము నాంధ్రసోదరులకు కలిగింతురుగాక!



౨. దుర్యోధనుడు — "బంధకీకృతపరిహాసావమానమున ప్రాణపరిత్యాగ మొనరించుటయన."

అవకాశము లేకున్నను నాట్యకళ యందు వీరు చూపుచున్న అభిమానము



3. హిరణ్యకశిపుడు—"దురాత్మా, ఇదెచూడు మాఖడ్గము. దీనిలో విష్ణువును చూపకున్న ఇపుడే నీతల దునుమాడెద.—"

మిక్కిలి కొనియాడదగిన దగుటచే నా సంతోషమును ఇట్లు ప్రకటించుచున్నాను. సర్వేశ్వరుడు వీరికి చిరాయురారోగ్యైశ్వర్యముల ప్రసాదించుగాక.

యడవల్లి సూర్యనారాయణ



౪. రామదాసు —"ఆహా! ఇది ఆఱవ దినము; ఆఱురవ్వలైన నాచేత లేవే!"

3
మాధవపెద్ది వెంకటరామయ్యగారు

"కృష్ణరాయబారమున సభాసదుల చిత్తమును చూరగొనినవారిలో మాధవపెద్ది వేంకటరామయ్యగారి దుర్యోధన పాత్రము మొదటిదని చెప్పవలయును. దుర్యోధనుడు స్వాభిమాని. రాజ్యమున కౌంతేయులకు హక్కు లేదను స్వమతమందును, యుద్ధమే వచ్చెనేని తన పక్షమునకు విజయము తెచ్చునని స్వబలమందును అప్రతిహతమగు విశ్వాసము గలవాడు. పాండవులయెడ అసహనమును, కర్ణునియెడ ఆదరణయు నీతని హృదయమున పెనవైచుకొని యున్నవి. రాజరాజుగావున రూపైశ్వర్య దర్పము. ఈలక్షణములన్నియును మాధవపెద్దిగారియం ప్రస్ఫుటముగా గోచరించెను. పతనవేళ సహాయశూన్యుడై దుర్యోధను నెట్లెట్లూహింతురో రంగమున వేంకట్రా

య్యాగా రట్లట్లు చూపట్టిరనుట అతిశయోక్తి గాదు. పద్యభూయిష్ఠమగు నీనాటకమున వీరి వాచకము స్తవనీయము. రాగముకొఱకు విఱుపులులేక, ఆలాపనతో కాలహరణము లేక, భావమునకు వెలితి లేక సముచితమును, పరిమితమును అగు గానముతోడను వీరి పద్యములు చదువుట ఆకర్ణించుట శ్రోత్రపేయమగుటయే కాక చక్షుఃప్రీతికరమునునై యుండెను. ప్రజ్ఞాచక్షువగు తండ్రిని దరిసి తనమతమును సమర్థించుచు తనబలము నుగ్గడించునపుడుగాని, ద్రోణాచార్యుల ప్రసన్నుల జేసికొనబోవునపుడుగాని, కర్ణపక్షపాతియై కొలువు వారల ధిక్కరించునపుడుగాని, కృష్ణబంధన ప్రయత్నమునగాని వీరి అభినయము ప్రకరణానుసరమై ప్రకాశించెను.

(ఆంధ్రపత్రిక)



౧. దుర్యోధనుడు కృష్ణరాయబారమున



౨. రాణాప్రతాపుడు.

అనంతపురం బాలికాపాఠశాలవారు ప్రదర్శించిన శ్రీకుముదవల్లీ నాటకమునందలి దృశ్యములు

1. తుంగభద్రానదీతీరమునందలి దొంగలు సోమదేవరాజును కొలసేయుట.



శ్యామన్న—“ మనము వీని ధనాదులను హరించి, కాలు సేతులు బంధించి, యీతని నా జలాశయమునఁ బాఱవైచివత్తము రండు.”

2. యతివేషధారులగు హరన్నయు శ్యామన్నయు భిక్షుకరూపమున నున్న సోమదేవరాజును రక్షించుట.



భిక్షు—“ అయ్యలారా! ఎవ్వరైన నాపన్నుఁడ నగు నన్ను రక్షింపుఁడు - రక్షింపుఁడు.”



జమీందార్లంటే ద్వేషం యెంచేతా?

"ధర్మమా, అధర్మమా?" అంటే అది వేరే విషయం; కాని జమీందార్లంటే దేశంలో యేవ కలిగింది. ఆదరం తగ్గింది. నమ్మకం సన్నగిల్లింది. నిరసనం ప్రబలిపోయింది.

"జమీందారీలు పోవాలి. ప్రభుత్వానికీ, ప్రజలకీమధ్య యీ దుబాసీల అవసరం యిప్పుడేమీ లేదు" అని వొక కొత్త భావంకూడా పొటమరిస్తోంది

దీని కంతటికీ రష్యానుంచి దిగుమతీ అవుతున్న బోల్షివిక్కు వాఙ్మయం ఊత కలిగిస్తోం దంటే అది కొంత నిజమే కావచ్చు; కాని ఆదికారణం వేరే కనపడుతోంది.

అది యిక్కడే పుట్టి, యిక్కడే పెరిగిపోయింది.

దాని విత్తనమూ యిక్కడిదే. దాని దోహదమూ యిక్కడిదే.

అమాయకు లైన రయితుల్లో యీ వైముఖ్యం పుట్టింది. అధికారవాంఛ లేని జనసామాన్యంలో యిది వేరు తన్నింది.

"అయితే: ఇది స్థిరంగానే వుండిపోతుందా? దీన్ని అణచివెయ్యలేకపోతామా?" అని కాదు జమీందార్లు కు యోచించుకోతగ్గది.

స్వలాభపరులు కొందరిందులో జోక్యం కలగచేసుకున్నా రంటే అది నిజమే. నాయకు లనిపించుకోవా లని అనేకులు పెక్కుతెగల జనులలో విషకల్లోల—బీజాలు వెదచల్లుతున్నా రంటే అదీ వాస్తవమే.

కాని, వేలసంవత్సరాలనుంచి యెలాంటి కష్టనష్టా లలముకున్నా ప్రభుభక్తికి కళంకం కలగనిచ్చుకోనివారు—ప్రతిఫలం తక్కువయినా సుస్థితి కోరి ప్రాణా లర్పించిన యోధుల సంతతివారు ఇవాళ తమ విషయంలో పెడదారి తొక్కుతున్నా రంటే యేమిటో జమీందార్లు కొంచెం పస్తాయించుకోవాలి.

ఈతరంవారు చలచిత్తులు కావచ్చు. కష్టాలు వోర్చగలవారు కాకపోవచ్చు. బెల్లింపులకి లోబడిపోయేవారు కావచ్చు.

పైగా భేదోపాయం అవలంబించి వారి కట్టుబాట్లు చెడగొట్టడం చాలా సులభమే కావచ్చు.

కాని, యీ ప్రయత్నాలు ముందు ముందు విషమిస్తాయి.

వీటివల్ల ద్వేషం తిరోహితమై వుంటుంది; కాని చల్లారదు. ముందుతరంవారికి సంక్రమిస్తుంది; కాని యిప్పటివారితో అంతరించిపోదు.

పోనీ అని వూరుకుంటే, యిది రాజుకుంటుంది. ప్రతిస్పర్ధ పూనితే, భగ్గుమంటుంది.

జమీందార్ల కోరికలు ప్రజల కోరికలకంటే హెచ్చుస్థాయిలో వుంటా యన్నా, వారి అవసరాలు వీరి అవసరాలకంటే యెన్నోరెట్లు ఎక్కువగా వుంటా యన్నా, వారి జీవితాలు వీరి జీవితాలకంటే విశిష్టత కలవిగా వుంటా యన్నా యెవరికీ పేచీ లేదు.

జమీందార్లకీ, జనసామాన్యానికీ మధ్య వొకవిధ మైన అంతరం వుండా లంటే అది సబబే.

కాని, ఎంత చెట్టు కంత గాలి అన్నట్టు వుభయుల కష్టసుఖాలికి రాశిలో తప్ప రకంలో భేదం వుండగూడదు.

వెనకటి తరాల జమీందార్లు ఈరహస్యం బాగా గ్రహించారు. వారు దీన్ని జాగ్రత్తగా కాపాడుకుంటూ వచ్చారు.

కాని యిప్పటి తరంవారికి రైతు లంటే ఉదారభావం లేదు. రైతులు తమయెడల భయభక్తులు కలిగివుండా లనే ఆశ మాత్రం పూర్తిగా వుంది.

శిస్తు తెచ్చి తమపాదాలదగ్గిర దాఖలుచెయ్యడం రైతు పూచీ అని జమీందార్లు బాగా యెరుగుదురు; కాని వారు శిస్తు చెల్లించగలిగేటట్టు ఆధారాలు కలిగించడం తమ పూచీ అనిమాత్రం యెరగరు.

గవర్నమెంటు గ్రామాల్లో వుండే రైతులకి కంటే జమీందారీ గ్రామాల్లో వుండే రైతులకి శిస్తు లెంత యెక్కువో, వ్యావసాయిక సౌకర్యాలు అంత తక్కువ.

ఎంచేతా ?

తాబేదా ర్లంతా యేం చేస్తున్నారూ ?

శిస్తంతా యేమైపోతోంది ?

జమీందార్లకి రైతులంటే యింత నిగహా లేకపోవడం యేమీ ?

కొంతమట్టుకైనా ప్రపంచప్రవృత్తిని అర్థం చేసుకుంటూ వున్న జమీందారీ రైతులు ఇలాగ కిందామీదా పడ్డంలో అస్వాభావికం యేమీ లేదు.

రైతులికి యిలాంటి వితర్కింపు కలగనివ్వడమే జమీందార్ల మొదటి తప్పు. దీన్నైనా వారు వెంటనే సద్దుకోకపోవడంవల్ల రైతుల హృదయాల్లో కొత్త భావాలు చిలవలూ పలవలూ పెట్టాయి.

వెనకటి తరం జమీందార్లకి వూరు విడిచి పెట్టడం అంటే శిక్షగా వుండేది. ఇప్పటివారికి వూళ్లో వుండడం అంటే యమచెరగా వుంటోంది.

వారు తమ దివాణాల్లో వస్తాదులను పెట్టుకొని మల్లయుద్ధాలు చూస్తూ తమ శౌర్యసాహసాలకి దోహదం చేసుకుంటూ వుండేవారు.

పండితులను చేర్చుకొని శాస్త్రచర్చలు చేయిస్తూ తాము కూడా పాల్గొంటూ, బుద్ధికి నైశిత్యమూ, భావాలకి ఔన్నత్యమూ, ప్రవర్తనకి ఔదార్యమూ, వాక్కుకు ప్రౌఢతా కలిగించుకుంటూ వుండేవారు.

కవులను ఆదరించి కవితావినోదాలు వింటూ, తమ రసపిపాస తీర్చుకుంటూ, స్వయంకవులై రసజగత్తు చిత్రిస్తూ తమ జీవితాన్ని ఆనందమయం చేసుకుంటూ వుండేవారు.

వారికి వేట అలవాటు ఉండేది దాని కవసరమైన కుక్కలూ, అనుచరులూ మొదలైన పరికరాలను వారు శ్రద్ధగానే సమకూర్చుకుంటూ వుండేవారు.

వేటలోగూడా వారికి చాలా నైపుణ్యం వుండేది.

కాని యిప్పటివారిలో అనేకులకు కుక్కలుంటే చాలు. వేట ప్రధానం కాదు.

ఇప్పు డేదివాణంలోనూ వస్తాదుల పేర్లు వినపడవు. మల్లయుద్ధాలు పురాణగాథ లైపోయాయి.

ఇప్పుడు కొన్ని దివాణాల్లో పండితు లున్నారు; కాని వారికి దర్శనాలు లేవు. కవులు గూడా కొన్నిచోట్ల వున్నారు; కాని పేరుపడ్డ గ్రంథం వొక్కటైనా బయటికి రావడం లేదు.

ఒకప్పుడు ఆంధ్రకవితావిలాసిని విహరించిన తెనుగుదివాణాల్లో యిప్పుడు ఆంగ్లేయకవితామోహినీ, వంగకవితాకామినీ, హిందీకవితాభామినీ పరవళ్లు తొక్కుతున్నారు.

వెనకటి జమీందార్లు రైతులికి దర్శనం యివ్వడం అంటే పండుగలాగ పొంగిపోయేవారు. ఇప్పటివారు రైతులను చూసి నెలపరించుకుంటారు.

ఎవరికి దర్శనం యివ్వడానికేనా యిప్పుడు జమీందార్లు వూళ్లో వుంటేనా ?

నీటిలోనే వుంటేనే తామరపువ్వు. అలాగే స్వగ్రామంలో వుంటేనే జమీందారు.

స్వగ్రామంలో వుంటే జమీందార్లకి రాజకళ వుంటుంది. వూరుకూడా కలకల్లాడుతూ వుంటుంది.

మదరాసువంటి నగరాల్లో, ఉదకమండలంవంటి కొండలమీద ఈ జమీందార్లకి ప్రత్యేకగౌరవాలెలా వస్తాయి ? రాజు లేని వూరు వూరంటే యేమిటి ?

జిల్లాకలెక్టరు వూరు విడవడు, విడిస్తే సరిహద్దు దాటడు. మన జమీందార్లు ఏడాదిలో సగానికి పైగా సరిహద్దుకి బయటే—తంతికేనా తిన్నగా అందని చోటే వుంటారు.

తమ కష్టసుఖాలికి కాని జమీందారుమీద రైతులకి భక్తి అంటే యేమిటే? విశ్వాసం అంటే యేమిటే? ఆదరం అంటే యేమన్నమాటా ?

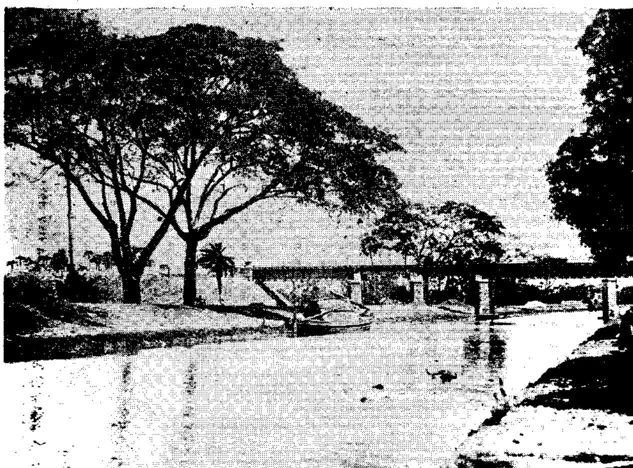
చెమట్లోడ్చీ, మట్టి పిసికీ, అంబలి తాగీ, గోచీ ధరించీ రాత్రీ పగలూ అనే భేదం లేకుండా పొలంలోనే పడివుండి రైతు సృష్టించిన ద్రవ్యాన్ని జమీందారు మహానగరాల్లో తారురోడ్లమీద వెదచల్లుతూ వుంటే యేరైతుహృదయం చలించకుండా వుంటుందీ?

రైతుల స్త్రీల నగలు వొలిపించీ, చెంబూ ముంతా వేలం వేసీ, ఆవ్యధితహృదయాలు చీల్చుకుని వచ్చే శాపన్నాలు వింటూ తాబేదార్లు వసూలు చేసిన శిస్తును జమీందారులు విలాసవస్తువుల కోసం దేశాంతరాలకి ఖండాంతరాలకీయెగుమతీ చేస్తూవుంటే యేతాబేదారు హృదయం కలుషితం కాకుండా వుంటుందీ ?

జమీందారీగ్రామాల్లో జలాధారాలు పూడిపోతున్నాయి. పశువులకు గ్రాసం దొరకడం లేదు. రోడ్లు లేవు. పాఠశాలలు లేవు. జనుల దేహాల్లో రక్తమాంసాలు కూడా—కళ్లల్లో నీళ్లు తప్ప మరేమీ లేవు.

ఇలాటి స్థితిలో జమీందార్లు మహానగరాల్లో మోటార్లమీద విహరిస్తున్నారంటే, నృత్యగానాల్లో పరవశులవుతున్నారంటే, విందువినోదాల్లో తేలియాడుతున్నారంటే వూళ్లల్లో ద్వేషం కాక ప్రీతి యెలా వుంటుందీ ?

—శాస్త్రి



రామచంద్రపురము కాలువపైని రైల్వే వంతెన —డి. శేషగిరిరావు.

నక్షత్రమండలము

గోబ్బూరు వేంకటానంద రాఘవరావు (కవితాసమితి)

(శ్రీముఖ ఫాల్గున, భావ చైత్రము, మార్చి 1934)

128

ఉత్తరము

తూర్పు

పడమర

దక్షిణము

[ఈపటము తలమీదను ఆయాదిక్కులు చూపునట్లు సరిగాపట్టుకొని చూడవలయును. ఇంగున్నట్లునక్షత్రములు

మార్చి 8 తేదీని రాత్రి 8-57 గంటలకును,	మార్చి 22 తేదీని రాత్రి 8-2 గంటలకును	కనబడును.]
,, 15 ,, ,, 8-30 ,,	,, 29 ,, ,, 7-34 ,,	
	ఏప్రిల్ 6 ,, ,, 7-2 ,,	

ఈ శ్రీముఖసంవత్సర ఫాల్గున బహుళ సప్తమిమొదలు భావసంవత్సర చైత్రబహుళ నవమిపర్యంతము రాత్రితొలిజామున నగపడు నక్షత్రాదులను గమనింతము.

క్షీరవాహిని (Milky Way)

క్రౌంచెము వంగిన వింటివంటి యాకారముతో క్షీరవాహిని, దక్షిణసమీపపు ఆగ్నేయమునుండి, ఉత్తరసమీపపు వాయవ్యమునకు వ్యాపించియున్నది. ఆగ్నేయమునుండి వాయవ్యమునకు పోనుపోను దాని వెడల్పు మొత్తముమీద విస్తరించుచున్నది. ఆగ్నేయమునుండి ఇది నౌకామండలముమీదుగా, పూర్వశ్వాన, మృగవ్యాధనక్షత్రములమధ్యనుండియును, వృత్ర, మిధునముల మధ్యనుండియును గడచి సారథి, భృగుపరశుమండలములమీదుగా నప్సరసమండలము చేరుచున్నది. ఆగ్నేయమునందుకంటె వాయవ్యపుకొనను మూడురెట్లు వెడల్పుగలిగి యిది మెరయుచున్నది.

మిక్కిలితేజోవంతములైన నక్షత్రములు (First Magnitude Stars)

మిక్కిలితేజోవంతములైన యిరువదినక్షత్రములలో నీమాసమునందు పదునొకండు కనబడుచున్నవి. అవేవి యనగా,

౧. చిత్ర (Spica.)
౨. స్వాతి (Arcturus.)
౩. మఘ (Regulus.)
౪. మృగవ్యాధుడు (Sirius.)
౫. రోహిణి (Aldebaran.)
౬. అర్ధనారీశ్వరుడు (Pollux.)
౭. పూర్వశ్వానము (Procyon.)
౮. అగస్త్యుడు (Canopus.)
౯. బ్రహ్మహృదయము (Capella, Auriga.)
౧౦. ఆర్ద్ర (Betelgeaux.)
౧౧. రిగెల్ (Rigel.)

తూర్పున

పగడమువలె నెఱ్ఱగా మెరయుచు స్వాతినక్షత్రమును, ముత్యమువలె మెరయుచు చిత్రనక్షత్రమును ఇప్పుడే ఉదయించినవి. శ్రీనాథకవి సార్వభౌముడు వర్ణించినట్లు తూర్పున తోరణస్తంభములవలె నిలిచి మెరయు నీనక్షత్రముల శోభయే ఆనందాశ్చర్యములు కలిగించును. ఈ రెండింటికిని తోడు ఇపుడు కన్యారాశియందున్న గురుడు చిత్ర ప్రక్కనే నిలిచి అద్భుతముగా మెరయుచున్నాడు. ఈశోభ, ఈవైభవము చూచి ఆనందింపవలెను.

స్వాతికి ఉత్తరముగా– ఈశాన్యదిశను భూతేశమండలమునందలి కొన్నిచుక్కలు కనబడుచున్నవి. సప్తఋషులు బాగుగా ఉదయమైనారు.

ఉత్తరమున

సప్తఋషులలో పులహ–క్రతురేఖ ధ్రువుని సూచించుచున్నది. లఘుఋక్షము ఇపుడు తూర్పుపడమరలకు అడ్డముగా (Horizontal) కనబడుచున్నవి. ఊర్వశి వాయవ్యమునకు ఒరిగెనది.

వాయువ్యమున

కల్పవృక్షచ్ఛాయనున్న రంభాదులగు అప్సరసలు త్వరలో నస్తమింపనైయున్నారు. ఇంద్రుమదగము అస్తమించినది. చ్యవనుడా ప్రక్కనే ఉన్నాడు. పులోమసక్కసుడు గ్రుడ్లుమిటకరించుచున్నాడు

పడమర

అశ్వినులు త్వరలో నస్తమింపనైయున్నారు. వారిదిగువనే శింశుమారము కొంత అస్తమించినది. ఆ దిగువను దుంగుడున్నాడు.

మధ్యను

ప్రాఖ్యపొక్కిళ్లవలె భరణియు, మెరుసుడు పురుగులులాగున కృత్తికయు, ఎద్దుకన్నువలె రోహిణియు, పగడమువలె ఆర్ద్రియు క్షీరవాహిని ప్రక్క

పడమటకు వ్రాలి మెరయుచున్నవి. ఆక్షీరవాహిని ప్రక్కనే తూర్పుదెసను సారథిమండలమున బ్రహ్మ హృదయమును, గగనమధ్యరేఖను మూషకవాహనుడైన లంబోదరుడును, దిగువ ముత్యాలహారమువంటి పునర్వసులో అర్థనారీశ్వరు డను సాంబమూర్తి (Pollux), ఆదిగువను పూర్వశ్వానమును మెరయుచున్నవి. పునర్వసునకు తూర్పుగా, పొట్లపూవువంటి చుక్కమబ్బుతో పుష్యమి గలదు. ఆదిగువను సర్పాకారమై అహిమండలము ఆశ్రేష మొదలు బహుదూరము ఆగ్నేయమునకు వ్యాపించియున్నది. ఈయాశ్రేషాహిమండలములకు ఎగువను ఋగ్వేదప్రశంసితములగు చమసగ్రావమండలములును, దిగువ వమ్రీమండలమును గమనింపవలయును. ఆశ్రేషకు ఎగువను మఘ కలదు. అయ్యది పల్లకివలె ౫ నక్షత్రములని మనవారు చెప్పుదురు. కొడవలివంటి చుక్కలని పాశ్చాత్త్యు లందురు. మఘకు తూర్పుగా నేత్రములవలె రెండురెండున్న పూర్వఫల్గునీ, ఉత్తర ఫల్గునీనక్షత్రము లున్నవి. ఉత్తరఫల్గునీనక్షత్రములో చుక్క ఇపుడు చాలా తేజమును గోల్పోయినది. వేయి వత్సరములకుపూర్వము అది మృగవ్యాధ, అగస్త్య, బ్రహ్మహృదయాదినక్షత్రములవలె మిక్కిలి తేజోవంతమై మొదటితరగతికి చేరిన నక్షత్రము (First Magnitude Star) అయియుండెను. ఇప్పుడా తేజము పోయినది-చిన్నచుక్కవలె నున్నది.

ఉత్తరకు తూర్పుగ సవితృదేవతాకమైన హస్త కలదు. [ఉత్తర $\frac{3}{4}$ + హస్త + చిత్ర $\frac{1}{2}$] ఈ మూడు రాసులు భాగములు చేరి కన్యారాశియగును. కన్యరాశి ననుసరించి వేణీమండల మున్నది. దానియెగువనే క్షీరోద ఉత్తరధ్రువ మున్నది. దాని సంగతులు పాలసముద్రమథనము చర్చించునపుడు తెలిసికొందము. వీటికిని సప్తఋషులకును మధ్య సారమేయమండల మున్నది. సప్తఋషులకును లఘుఋక్షమునకును మధ్య నరకు డున్నాడు.

దక్షిణమున

వృత్రాసురుడు పడమటకు వాలుచున్నాడు. వృత్రపాదమనదగు రిగెల్ చుక్కకడ పుట్టిన యమున మెలికలుతిరిగి నైఋతిభాగమున నదృశ్యమగుచున్నది. ఆసమీపముననే ఉపరిచరవసు వున్నాడు. వృత్రుని దిగువ శశకమును, దానిదిగువ కపోతమును ఉన్నవి. క్షీరవాహినిలో వాసుకిచుక్కలను, వాసుకిచే చుట్టబడి దేవాసురలకు మంథానమైన మందరగిరియు ఇపుడు దక్షిణభాగమున చక్కగా చూడనగుచున్నవి.

పాలసముద్రమును మథించునపుడు మొదటపుట్టిన హాలాహలాగ్నిని మ్రింగి, వెలికి పోకుండ వశమున నుంచుకొని నీలకంఠబిరుదము పొందిన కథ సమన్వయించి వేరొకవ్యాసము వ్రాసియున్నాను. ఆ మృగవ్యాధ, వాసుకి ప్రముఖులదిగువ, దక్షిణముగా నౌకామండల మున్నది. 'దైవమ్‌నావ్' అని యీ దివ్యనౌక ఋగ్వేదకాలమునుండియు ప్రసిద్ధమైనది. స్తంభము (Mast), పృష్ఠము, చాపలు లోనగు నిందలి భాగములతో కూడ నిది యిపుడు చక్కగా నగపడుచున్నది. ఇందలి ముఖ్యనక్షత్రము అగస్త్యుడు (Canopus). ఈ కానోపస్ అను నతడు మేనిలాస్ (Menelaus) అను గ్రీకుపురాణప్రసిద్ధుని యోడనడపెనని గాథ లున్నవి. అగస్త్యుని కనతిదూరములో మయుడు, అద్రిక, వల అను దక్షిణపుచుక్కలు క్షితిజసమీపమున నున్నవి. చిత్రదిగువను 'వార్తికపు పక్షి' (Corous) మెరయుచున్నది.

విశేషవిషయములు

దివారాత్రకాలములు సమముగా గల విషువత్పుణ్యకాలము (Vernal Equinox) ఈ మాసము నందే మార్చి ౨౧-వ తేదీని సంభవించును.

రిక్కమబ్బులు

ఒరయన్ యోధుని పటకా (Belt of Orion) అను మూడుచుక్క లున్నవి. ఇవి రెండవతరగతి తేజముతో మెరయుచుక్కలు (Second Magnitude Stars). వీటినే మనరయితులు గొల్లకావిడిచుక్క లందురు. యూరపుఖండములో కొన్నిదేశములవారు వీటిని ముగ్గురురాజు (Three Kings) లందురు. ఆది

వనే ఖడ్గమువంటి చుక్కలు కొన్ని గలవు. ఇచట గొప్ప రిక్కమబ్బు (Great Nebula) గలదు. ఇది చిన్న టెలిస్కోపులో చూచినపుడు భాస్వరమైన తెల్లని వెలుగును, ఆమధ్య అఖండతేజముతో మెర యుచు ముందుముందు నక్షత్రములుగా పరిణమింపగల- శైశవావస్థలో నున్నవని చెప్పదగిన- తేజస్స్వరూపముగల పిండములును కానరాగలవు.

ఉల్కాపాతములు

ముఖ్యమైన ఉల్కాపాతములు లేవు. చిన్న ఉల్కలు సింహరాశిలో ౨-వ తేది మొదలు ౫-వ తేది వరకును పడును.

మధుర దేవాలయము



మాతృభూతేశ్వరాలయము లోనున్న
మార్కండేయ సంరక్షణము
(త్రివర్ణ చిత్రమునకు ప్రతికృతి)

—యస్. శంకరసుబ్రహ్మణ్యము.

దూరపుసంబంధము

గోపరాజు రాజన్న

౧

యమునానదీతీరమున రామరాజు పచారీ చేయుచుండెను. సూర్యాస్తమానసమయము. ప్రొద్దంతయు పాటుబడి సంపాదించిన రూకలను లెక్కించుకొనుచు, ఏమేమొ మాట్లాడుకొనుచు పల్లెవాళ్లు పట్టణములోనికి సాగుచుండిరి. నదియొడ్డున చిన్న నావ యొకటి కలదు. వాని కది అనతిదూరమున నున్నది. యమునాతరంగములలో మిళితమై హాయి గొల్పుచున్నది చల్లనిపాట యొకటి.

సంగీతమనిన చెవికోసికొను రామరాజు ఇంచుక యాగి చెవులను నిక్కపొడుచుకొని పాటను వినుచుండెను. 'స్త్రీకంఠమువలె నున్నది' యని దిక్కులు నాల్గింటిని పరీక్షించి నావయున్నదిశనుండి పాట వినవచ్చుట గుర్తించెను. నావపై వానికి మనుజులెవ్వరును కానవచ్చుటలేదు. రామరాజు కొంతదూరము నడచెను. నావపై పాడుచున్న స్త్రీ గోచరమయినది. నావదగ్గరకు వచ్చెను. స్త్రీని తాను చూచెను. స్త్రీ రామరాజును గాంచలేదు. పరికించి పరికించి 'శారదకు సంగీతము వచ్చునా?!' యని మనసులో ననుకొని తాను సమీపించి నచో యువతి పాట మానివేయునని సంకోచించియు, ఆమెపై తనకుగల మోహమువలన సమీపింపసమకట్టెను.

రామరాజు అలహాబాదుకు వచ్చి ఐదువత్సరము లయినది. శాస్త్రబ్రహ్మచర్యపట్టమును ఇచ్చటనే పొందెను. కళాప్రపూర్ణ బిరుదమునకు చదువుచున్నాడు. కళాశాలకు బోవుదారిలో నిత్యము ఇంచుమించు ఒకచోట ఒకేకాలమందు ప్రతిరోజును శారద వానికి తారసిల్లుచుండెను. ఒకరినొకరు ప్రతిదినము చూచుటవలన వారి కొకవిధమయిన పరిచయము కలిగినది. కాని, ఎప్పుడును వారు పలుకరించుకొనలేదు. శారద, సహాధ్యాయులప్రసంగపుధోరణిలో రామరాజు శారదనామమును తెలిసికొనగలిగెను. శారదకు మాత్రము రామరాజు ఊరెయ్యదియో, పేరేమియో తెలియదు.

సమీపించి సమీపించి, నావపై ఒంటరిగా కూర్చున్న శారదను రామరాజు సమీపించెను. తెంపిన పూలదండవలె ఆమెపాట తెగినది. మందహాసము, తీక్ష్ణదృష్టి—ఒకటివెనుక నొకటి—తెలియచేయుచు ఆమె ముఖము పవనునిగురి కనువయిన మాలతీలతవలె కలత చెందినది. శారద యించుక జరిగినది; తలవంచుకొనినది. మరల పాట ప్రారంభించినది. శారదయొక్క నటన వలన రామరాజుకు కోపము వచ్చినది. రస్తాయందు నాపై దృష్టి ప్రసరించుశారదకు ఎంతగర్వ మెక్కినది! చంచలబుద్ధి యనుమాటకు పర్యాయపదము స్త్రీ. మాటాడుట యటుండనిమ్ము. లేచి నిలవబడనైన లేదు. నిలవబడుట యటుండనిమ్ము. ముఖము త్రిప్పుకొనుటయా?' యని రామరాజు ఆవేశపూరితు డయ్యెను. రెండు మూడడుగులు వెనుకకు వేసెను. ముఖము ముకుళించెను. ముకుళించి వాల్చెను. అద్దము పట్టినట్లు యమునానది శారదరామరాజులను ప్రతిబింబించుచున్నది. ఆప్రతిబింబములను రామరాజు చూచెను. తలపయికెత్తి శారదవైపు దృష్టి ప్రసరించెను. 'శారదా, శారదా, నీస్నేహితుడు' అని ఊరకుండెను. 'కూర్చొనుడు'



“కూర్చొనుడు అని......శారద యిట్లనుడివెను”

అని పాటను మాని రామరాజు వంకకు తిరిగి శారద యిట్లు నుడివెను :

'ఆర్యా, తమరెవ్వరు ?'

రామరాజు ఆసీనుడై 'ఇంతకాలమునుండి నన్ను నీవు ఎఱుగవా ?' యని ప్రశ్నించెను.

శారద: జ్యోతిషశాస్త్రము నే పఠింపలేదు.

నివ్వెఱపడి, రామరాజు 'మ హేశాస్త్రమును పఠించితివి ?' అని పరిహాసముతో ననెను.

శారద: ఏశాస్త్రము పఠించిననేమి ? జీవితము వ్యర్థము, జీవితము వ్యర్థము.......

శారద పదునాల్గువత్సరములబాలిక. విడీవిడని గులాబిపువ్వువలె ఆమెముఖము నూత్నయౌవనాంకురమును స్ఫురింపజేయుచున్నది. రామరాజు ఆమె ముఖముపై అట్టులే చూచి, 'ఈప్రసంగమేమి ? శాస్త్రములతో, వ్యర్థమైనజీవితముతో కథ ప్రారంభించినది' అని యనుకొనుచు 'శారదా, ఇంతచిన్నవయస్సునందు నీకు వేదాంతఘోష యెట్లు అలవడినది ? నీవు చెప్పునది నాకు బోధపడుట లేదు. ఇంకను విస్తరింపుము' అని రామరాజు పలికెను. గాలికి నల్లాడుచున్న యామె కురులు శారదమానసికభావప్రరహస్యమును వెల్లడిచేయ కలవేమో యని చెవి నొకింత అటుఒగ్గెను. గాలి తన వైపే వీచుచున్నదని అవి పవనునిరస్తాను ప్రకటించెను గాని వే తేమియు నునువజాలకపోయినవి. పసిపిల్లను నూకలువేయుచందమున ఆకురులను ఇంచుక సవరించుకొని శారద యిట్లు పలికినది: 'ఈ అభాగ్యురాలు మీనామమును తెలిసికొన కుతూహలపడుచున్నది'

రామ : నాపేరు రామరాజు. నీ వభాగ్యురాల వెటులయితివి ?

శారద జవాబీయలేదు. ఇంమకనే పయినది. స్వాతివానకై ముత్యపుచిప్పలవలె వానికర్ణములు శారద పలుకులకు ఉవ్విళ్లూరుచున్నవి. అంతట ఆలోచించుచు, మెల్లగా

శారద : గతము గతమే. గతించిరి. వారితో సర్వము పోయినది. జీవిత మొకఎడారి...'

అని ప్రారంభించినది.

రామరాజునకు విసుగుపుట్టినది. 'శారదా, సూటిగా చెప్పుము. నీకూ రెయ్యది ? నీ తలిదండ్రు లెవరు ? నీ జీవిత మేల వ్యర్థమని తలచుచున్నావు' అని యాతడు గంభీరముగా పలికెను.

శారద: చెప్పుచున్నాను వినుము. నాపేరు శారద యని మీకు ఇదివఱకే తెలిసియున్నది. నాతలిదండ్రులు లేరు సింధునది ప్రాంతమునగల యొకపల్లె మాయూరు. పంజాబీలపిల్ల నేను. ఒకరితో నొకరు ఊహించుకొనినట్లు మాతలిదండ్రులు దివి కేగిరి. మాతండ్రి ఆర్యసామాజికుడు. నన్నొక ఆర్యసమాజపు సంఘమునకు ఒప్పగించి చనిపోయినాడు. ౫ వత్సరములబాలికను పరులచేతులలో పెట్టిపోయినాడు. బాల్యదశలో కొంతకాలము పంజాబులో విద్య నభ్యసించితిని. పిదప నన్ను పెంచుచుండిన సంఘము బీదదశకు వచ్చినది. అదికూడ నాప్రారబ్ధమేమో ! క్రమముగా సంఘము అంతరించినది. అంతరించుసరికి నాకు పదివత్సరములు. సంఘపు అధికారి నాయెడ కరుణ గలిగి నన్ను అలహాబాదు కొనివచ్చెను. ఇచ్చటగల ఆర్యసమాజపు సంఘమునకు నన్ను ఒప్పగించి, నావిద్యాభ్యాసమునకు, పోషణకు, సర్వస్వమునకు సంఘమె బాధ్యత యని నుడివితనదారిని తాను పోయెను....'

రామ: సరే. నీవు ఏతరగతిలో చదువుకొనుచున్నావు ?

శారద: తొమ్మిదవతరగతి. నాకథ పూర్తికాలేదు. మా కిప్పుడు వేసవిసెలవుదినములు. తోడిబాలికలు వారివారిపుట్టినిండ్ల కేగిరి. నా కట్టి భాగ్యము లేదు. నేడు మాతల్లి దివి కరిగిన రోజు. అదుగో చూడుడు! యమునానదిపై వంతెన. ఉత్తరదిక్కుగా పోవు రైలువైపు చూచుచు, చూచుచు మాతలిదండ్రుల యొద్దకు గొనిపోగలవా యని ప్రశ్నించితిని. మాతల్లి

నామిత్రులు మఱికొందఱును ఉత్సవము నొకదానిని సాగించితిమి. పోలీసులు మమ్మ అరెస్టుచేసి మాతో గూడినప్రజలను లాఠీలతో తరిమికొట్టిరి. ఇట్టిగౌరవము నాకు ప్రాప్తించగలదని నీ కొకయుత్తరమును, నాతలిదండ్రుల కొకయుత్తరమును వ్రాసి, వేర్వేఱు కవరులలో నుంచి, నాఅరెస్టునుగూర్చి తెలిసినవెంటనే వానిని రవానా చేయవలసినదని నాసహాధ్యాయులను కొందఱిని కోరితిని. నాయెడ నీకు గౌరవముగాని, ప్రేమగాని ఉన్నయెడల నే త్రొక్కిన పథము త్రొక్కుము.

మిత్రుడు,
రామరాజు."

ఈ యుత్తరమును శారద తొందరగా చదివినది. మరియొకసారి సావకాశముగ చదివినది. యమున, రామరాజు, రూపాయలు ఆమెమనసులో ప్రతిబింబించినవి. శారదకు నేమిచేయుటకు దోచలేదు. స్వభావసిద్ధముగ కార్యశూరత్వము తక్కువ. దానికితోడు ఆకసములో నగపడు ఇంద్రధనుస్సువలె కాపుర ముండవలె ననునూహలు. చీమకాలంత పని చేయుటకు నేనుగంత యాలోచన. ఉద్యోగముచేసి రామరాజుకు ధనము వాపసుచేయుటయా? లేక చెఱసాల కేగుటయా? కోరనివిషయమై యామెమనసు కీడు చుండెను. ఇంక కోరినదానిసంగతి చెప్పవలయునా? 'నా యెడ నీకు గౌరవముగాని, ప్రేమగాని ఉన్నయెడల,' అనుమాటలను తిరిగి తిరిగి చదువుకొన్నది. రామరాజునెడల ఆమెకు గౌరవము కలదో, ప్రేమ కలదో చెప్పుటకష్టము. వార్తాపత్రికను, ఉత్తరమును ఒకదానిపయి నొకటినుంచి, కురులను దిద్దుకొనినది. ముఖమును కుంకుమతిలకముచే నలంకరించినది. అద్దమందు ప్రతిబింబము వీక్షించినది. ఉత్తరమును మఱల విప్పినది. ఇంకొకసారి చదివినది. 'చెఱసాలకేగుట ప్రత్యుపకారమగునా?...... రామరాజు దేశభక్తి చూపు మని నన్ను ప్రోత్సహించుచున్నాడు...వానికది ప్రత్యుపకారమే యగును...' అని యనుకొన్నది. తన్ను పోషించుసంఘపు అధికారులకు దెలియజేయవలెనని నిశ్చయించుకొన్నది. చెఱసాల కేగుటయే గత్యంతర మని శారద నిర్ధారణ చేసికొన్నది.

౪

రామరాజుతలిదండ్రులు పుత్రుని దేశభక్తిని గూర్చి విని సంతోషించుటకుమారుగ విచారించిరి. 'పిల్లకాకేం తెలుసు ఉండేలుదెబ్బ' అని వారు విలపించిరి. వారికి మనసు ఉండబట్టలేదు. తత్క్షణమే అలహాబాదు ప్రయాణమయినారు. రైలుఎక్కిరి. ఎక్స్ప్రెస్ (Express) అనుటచే బండి వాయువేగమనోవేగములతో బోవుచుండెను. కాని వారి కది చీమనడకవలె తట్టినది. రెండురోజు లయినతరువాత వారు అలహాబాదు చేరుకొనిరి. పుత్రుని కారాగృహముబాజీనుండి ఎవరో తప్పించినట్లు వారు ప్రయాణములో కలకనిరి. రామరాజు వారికి కుమారుడుగాని ప్రభుత్వమునకు కుమారుడా? న్యాయచట్టమునకు లక్షాధికారియు, భిక్షాధికారియు నొక్కటే.

౫



"బిడ్డా, బిడ్డా, ఎంతపనిచేసితివి"

నాడు రామరాజుకేసుతీర్పు. వానితలిదండ్రులు వానిని కోర్టులో గాంచిరి. 'బిడ్డా, బిడ్డా, ఎంతపనిచేసితివి? తప్పువప్పుకొను' మని పోలీసులమధ్య నిలవబడియున్న పుత్రుని వారు కౌగలించుకొనిరి. నిస్సాకారముతో తలిదండ్రులను త్రోసిపుచ్చి 'క్షత్త్రియ వంశము నాది. కులగౌరవము నిలవపెట్టవలదా?' అని రామరాజు ధైర్యస్థైర్యములతో పలికెను. పోలీసులు వారిరువురను త్రోసివైచిరి. 'మాటాడ రాదు' యని రామరాజును వారు అదిమికొట్టిరి. కోర్టులో ప్రజలయలజడి క్రమముగా సన్నగిలినది. న్యాయాధికారి వచ్చెను; ఆసీనుడయ్యెను. ఆవెనువెంట ఇద్దరు పోలీసులు, ఒకయువతియు కోర్టులోనికి వచ్చిరి. 'ఆడువాండ్రకుగూడ పోగాలము వచ్చినద'ని రామరాజుతలిదండ్రు లాస్త్రీని చూచి పరిహసించిరి న్యాయవాది రామరాజును చూచి, 'యువకుడా, చేసినతప్పిదమునకు బశ్చాత్తాపము నొందెదవా?' యని ప్రశ్నించెను. 'నాయనా, తప్పువప్పుకో, నాయనా, తప్పువప్పుకో' అని రామరాజుతల్లి గద్గదస్వరముతో నన్నది. తల్లి పేగు! కాని, పోలీసులు ఆమెనోరు మూసిరి. 'నే చేసినది తప్పుకాదు. తప్పుచేయనివాడు పశ్చాత్తాపము పొందుట యెట్లు?' అని రామరాజు నుడివెను. పిమ్మట న్యాయవాది స్త్రీ ఖైదీవైపు తిరిగి 'నీవేమయిన చెప్పదలచుకొన్నావా?' యని ఆమెను ప్రశ్నించెను. స్త్రీ యిట్లు నుడివెను: 'రామరాజుగారియాజ్ఞ చొప్పున చెఱసాల కేగుటకు నిశ్చయించుకొన్నాను.'

న్యాయవాది: రామరాజు గడ్డి తినుమన్న తినెదవా?

స్త్రీ: దానితో తమకు బని లేదు. చెఱసాలకేగుట యుచితము.

'శారదా' యని రామరాజు నిట్టూర్పువిడిచి, శారదవైపు చూచెను. శారద రామరాజును చూచెను. న్యాయవాదికి జాలి పుట్టినది. కాని ఆతడుకూడ న్యాయచట్టమునకు బద్ధుడు కావలసినదే. శారదరామరాజులు కన్నీరు గార్చిరి. కోర్టులోనివారందఱు విముగ్ధులయిరి. భార్యాభర్తలు కూడబలుకుకొనిన ట్లున్నదని కొందఱు నివ్వెఱపడిరి. రామరాజుమాతాపితలకు నీశారదయెవ్వరో బోధపడుట లేదు. 'కొంపముంచావురా, కొడుకా!' అని వారు బావురుమనిరి. ఈగొడవలో రామరాజునకు ఆఱుమాసములును, శారదకు మూడుమాసములును కఠిన శిక్ష ప్రాప్తించినది.

౬

రామరాజుతలిదండ్రులు విచారగ్రస్తులయి బెజవాడ చేరుకొనిరి. యుక్తవయస్సువచ్చిన స్త్రీ పురుషులు పూర్వబాంధవ్యము లేక స్నేహానురాగములతో నుండుతటి అపవాదు లవలీలగ కలుగును. బెజవాడలో రామరాజును గూర్చి పలువురు పలువిధములుగ జెప్పుకొనిరి. 'స్వరాజ్యపుమాట దేవు డెఱుగునుగాని తలిదండ్రులనిన బొత్తిగ గౌరవము లే' దని కొందఱు; "దూరపుచదువులవలన శారదలు దాపురించెద" రని కొందఱు; "కుట్టుకుంక, అయ్యో!" అని కొందఱు; "ఇప్పటికాలపుపిల్లలు చెప్పినమాటలు వినదరా? అని కొందఱు; "మాటలు నేర్చినకుక్కను వేటకు తీసుకొని వెళ్లిన ఉస్కో అంటే ఉస్కో అన్న" దని మఱి కొందఱు; "పంజాబీపిల్లను పెండ్లి చేసికొన్నవానికి కులగౌరవము లింకయెక్కడి" వని కొందఱు—ఇట్లు క్షత్రియకులస్థులు యావన్మంది ఊసులు పెట్టుకొనిరి. కొందఱుమాత్రము, క్షత్రియ పౌరుషము నిలబెట్టినాడని రామరాజును పొగడిరి. కులస్థులప్రసంగములు ఎడారిలో సుడిగాలివలె రామరాజుకుటుంబమును చుట్టబెట్టినవి. వెలితప్ప వారికి గత్యంతరము లేదు. సనాతనధర్మక్షత్రియులు కొందఱు వారితో మాటాడుట కూడ మానుకొనిరి. 'శారదా, ఎంతపనిచేసితివి!' అని రామరాజుతల్లి విలపించినది. కారాగారవాసమున నున్న పుత్రునికై విలపించి విలపించి తల్లి మంచముపట్టినది. మనోవ్యాధికి మందు లేదు. పుత్రునిపయిబడ్డ యపవాదునకు, పుత్రుడు చేసినకార్యమునకు తల్లి పేగు దహించుకొనిపోయినది. క్షీణించి, క్షీణించి శల్యమై, రెండుసెలలకు నామె మరణించినది. రామరాజుతండ్రి

నాతలపులలో వాసమున్నది. నావిచారమును ఈ యమునాతల్లికి చెప్పుకొనుచు పాడుచున్నాను.

రామరాజు : అత్తవారింటికి పోరాదా ?

శారద: అత్తవారిల్లు ఉన్నచో ఇంతవరకు చెప్పియుందునా ? వివాహమా !—గృహస్థాశ్రమమున కన్న బ్రహ్మచర్యమే మేలు.. —

అని ఏమేమో చెప్పుచుండగా, రామరాజు పక్కున నవ్వి, 'బాలికవు. ఈయుద్దేశములను కొద్దికాలములో మార్చుకొందువు. బ్రహ్మచర్యమా! మాటయన్నంత సులువయిన పనికాదు...' అనెను. హిమాలయముపై వీచుగాలివలెపవనుడు అతిశీతలుడై వారిమేనుల సోకెను. సూర్యుడస్తమించెను. రామరాజు యమునాతరంగములను వీక్షించుచు నేదో ఆలోచించుచు కూర్చుండెను. శారదముఖము చెమ్మట క్రమ్మినది చీరచెంగుతో ముఖము నద్దికొని రామరాజువైపు చూచినది. ముఖము వాల్చినది. కనులనుండి బొటబొట కన్నీరు గార్చినది. నదిలో ప్రతిబింబించు శారదముఖమును రామరాజు చూచెను. 'వెఱ్ఱిపిల్లా, ఇంతేనా నీవేదాంతము !' అని కూర్చున్న శారదను రెండుచేతులతో లేవనెత్తి ఉత్తరీయముతో కనులుతుడిచి, 'నీకు వచ్చిన ఇబ్బంది లేదు, భయమును లేదు. కష్టము లిల్లుకట్టుకొని కాపురముండవు.' అని గుండెనిబ్బరము కలుగజేసి, జేబులోనుండి మూడు పదిరూపాయిలనోట్లను తీసి శారద చేతిలో పెట్టెను.

౨

రామరాజు క్షత్రియుడు; ఆంధ్రుడు; బెజవాడపురవాసి; గొప్పయింటిబిడ్డ. సనాతనధర్మమనిన మూతి విఱచును. వేదాంత మెక్కువయగుటవలననే హిందూదేశము స్వాతంత్ర్యము కోల్పోయినదని వాని నమ్మకము. సకలకార్యములు స్వయంకృషివలన కొనసాగునుగాని భగవంతునినమ్మి, భగవంతుడే అంతయు నొనగూర్చునని భగవంతునిపయి భారమువేయుట పిఱికితనముగాని దైవవిశ్వాసము కాదని సహాధ్యాయులతో చెప్పుచును వాదించువాడు. బాల్యవివాహములనిన రామరాజునకు ఒడలుమంట. వివాహవిషయములో తలిదండ్రుల మాట ధిక్కరించి ఎన్ని సంబంధములు వచ్చినను వానిని త్రోసిరాజనెను.

అలహాబాదులో నతడు చదువుకొను కళాశాలకు నంటికొనియున్న వసతిగృహమందు నాతని కొక ప్రత్యేకపుగది కలదు. నాడు శారదతో బ్రసంగించి నప్పటినుండి రామరాజుమనసు మనసులో లేదు. పరీక్షదినములు సమీపించుచున్నవి. నాటివరకు రాత్రింబవళులు పుస్తకము విడువక చదివిన రామరాజు పరీక్షలయినవానివలె తొందరలేక మంచముపయి పరుండి ఏమో ఆలోచించుచుండెను. బాష్పపూరితములయిన కనులతో శారద వానికన్నులకు గట్టినట్లున్నది. ముఖవికాసమునుబట్టి వానిహృదయమును చూరగొనిన దది ప్రేమయో, కరుణయో, లేక రెండింటిమిళితమో నిర్ధారణచేయుట కష్టము. నుదురుపయి చేయి వైచుకొని, ఆచేతిని క్రమక్రమముగ శిరోజముల మధ్యకు పోనిచ్చి, వాని నిటునటు ఒత్తిగించి, ప్రక్కకు ఒత్తిగిలి కనులుమూసికొనెను. 'పంజాబు ఎక్కడ ? ఆంధ్రదేశమెక్కడ ? బాలిక ... ... సంఘపు కట్టుబాటు......అది యొకపెద్దపాము......... దానిని త్రెంచి వైతునా ? నాయెడ బుసకొట్టును........' అని తనలోతాను అనుకొనుచుండెను. కొంతసేపటికి ప్రక్కనుండి లేచి పుస్తక మొకటి తీసికొని ఘంటకు నొకయక్షరముచొప్పున చదివెను. అట్లు రెండుఘంటలు చదివెను. చదివినపంక్తినే చదివెను. ఆపంక్తినే మఱల చదివెను. తాను చదువుదానిపర్యవసానము తనకే అగమ్యగోచరముగ నున్నది. చెవిలో నెవ్వరో 'జీవితము వ్యర్థము, జీవితము వ్యర్థ' మని చెప్పుచున్నట్లు వినవచ్చెను. రామరాజుమనసు ఉద్రేకపూరిత మగుచుండెను. ఆయుద్రేకమును శాంతించునట్లు కనులనీరు గార్చుచు, చెదరిన శిరోజములతో శారద గోచరించుచుండెను. చేతిలోనిపుస్తకము కొండవాసువలె మంచముపయిబడి నేలకు జారినది. రామరాజు మంచము దిగి నిల్చుండెను. 'శారదా' యని ఊరకుండెను. '...

అనెను. “ కాని.........తలిదండ్రులు ! ...సంఘపు కట్టుబాటుతో పనిలేదు. తలిదండ్రులమాట యేమి?... వారియనుజ్ఞ పరమభాగ్యము. తల్లిదండ్రులయాజ్ఞ బడసితినిపో శారదకు వివాహము అక్కరలేదుగదా! నాకన్న రెండాకుల నెక్కువ చదివినటు లున్నది! బాల్యవివాహముతోనే నా వాదన. శారదా వాదము వివాహముతోనే ...... సరే ... కొలనులోని తామరపువ్వునకై ముండ్లకంచె లెన్ని యడ్డమువచ్చినను వానిని ఒత్తిగించియయిన, ఖండించి యయిన పద్మమును చేకొనవలెను...............’ అని నిశ్చయించుకొని, చటాలున గదినుండి బయటకు వచ్చి, ఆకసమువంక చూచెను. నక్షత్రములు వానివంక నవ్వుచున్నటుల వానికి దోచెను. నీతో నాకు పనిలేదన్నట్లు విద్యుచ్ఛక్తిదీపములు కనులు



“రామరాజు గదిచొచ్చి......పిదప నిద్రపోయెను ”

మూసికొన్నవి. ఎటుచూచినను చిమ్మచీకటి. రామరాజు గది చొచ్చి, కొంతతడవయిన పిదప నిద్రపోయెను.

3

శారద అందకత్తె కాదు. కాని కళావతి. చీర శృంగారించిన సంపూర్ణయౌవనవతివలె తోచును. లేనిచో బాలిక యనిపించును. చిన్నవయస్సునందు ఆర్య సమాజపు కట్టుబాటులలో పెరిగియుండుటవలన వేద ధర్మములు చదువుకొనినది. తానొకసన్యాసినియై మతము నుద్ధరించవలెనను కోర్కె ఆమెకు గలదు. ‘ధనమూలమిదం జగత్’ అనులోకోక్తి ఆమెకు తెలియదు. ప్రపంచమొకమిథ్యయనియు, బ్రహ్మచర్యమే సర్వదా శ్రేయమనియు నామె తలపోయుచుండెను. ఇట్టి శారద రామరాజువద్ద ముప్పది రూప్యములు గైకొన్నది. వానికి ప్రత్యుపకార మేమిచేయుదునా యని తలంచుచుండెను. సన్న్యాసమే యవలంబించుచో ధనము వాపసుచేయుట యెట్లు? శారదకు ఇదియొక పెద్ద సమస్య యయినది యమునానదియొద్ద రామరాజును కలిసికొనినది మొదలు ఆమెకు సరిగా నిద్దురపట్టుట లేదు. ఉద్యోగము చేసి అప్పుతీర్చివేయవలెనని ఆమె మనసు పరితపించుచుండెను.

ఒకసంవత్సరము కడచినది. శారద పదియవతరగతిలో ఉత్తీర్ణురాలయినది. ఒకనాడు చదువుకొను గదిలో చాపవేసికొని కూర్చున్నది నాటి వార్తాపత్రికలో స్త్రీలకుగల ఉద్యోగపు కాళీలను గమనింప నెంచి పత్రిక చూచినది. స్త్రీలకు ఉద్యోగములు కాళీలేవు. పుటవెనుకపుట త్రిప్పినది. అందు నొకపుటపై పెద్ద యక్షరములతో ‘రామరాజు అరెస్టు కాబడెను’ అను వార్త చూచినది. ఆతురతతో నావార్తయొక్క వివరమును పూర్తిగ చదివినది. తపాలా బంట్రౌతు తత్క్షణమే ‘శారదగారు’ అని కేకవేసి, కవరునొకదానిని గదిలో విసిరి వెళ్లిపోయెను.

“ ప్రియమైనశారదకు,

శారదా, నిన్న మనపురములో ప్రజలు కలవరపడి, పోలీసులాటీలకు గురియయినవార్త నేటి పత్రికలో నీవు చూసియేయుందువు. బహిరంగసభలుగాని, స్వరాజ్యపు ఆందోళనగాని చేయరాదు అను మేజస్ట్రీటు ఉత్తరువుకూడ నీవు వినియేయుందువు. ఆవేశపూరితుడనై తదాజ్ఞను నాక్షేపింప నెంచి నేనును,

మనమున నుండికొంది మఱినాల్గు రోజులకు స్వర్గస్థు డయ్యెను.

౭

నానాటికి శారదమనోభావములు మార్పు చెందుచు వచ్చెను. కారాగారవాసపు మూడునెలలకాలములో నామెలో ననేకములగు మార్పులు కలిగెను. 'జీవితము వ్యర్థమా? కాదు....ఎన్నటికిని కాదు... ప్రతిజీవియొక్క జీవితమును సార్థకమే...' అని తనలో తాను శారద వితర్కించుకొనుచుండెను.

'బ్రహ్మచర్యమా, లేక వివాహమా?'

'బ్రహ్మచర్యమే ఉత్తమము. కాని దుర్లభము.'

'........ ....'

'..........................'

ఇట్లు వేదాంతజ్ఞానులకయినను క్లిష్టసమస్యలయిన జీవితపుసార్థకత, వ్యర్థతలనుగూర్చియు, బ్రహ్మచర్య, వివాహ, గుణభేదములనుగూర్చియు నామె తర్కించుకొనుచుండెను. సహజముగ వేదాంతాభిలాషి. దానికి తోడు కారాగారము. బాహ్యబంధనము మనోవికాసమునకు నెంత తావొసగగలదో ఊహ్యము. మూడునెల లయినపిదప శారద విడుదలయయినది.

౮

నాడు వసంతపంచమియగుటచే స్త్రీపురుషులు చీమలబారులవలె త్రివేణీసంగమమునకు స్నానమునకు నరుగుచుండిరి. శారదకూడ బయలుదేరినది. రామరాజును ఆమెయు కలసికొనుచున్నగుండ బోవుచున్నప్పుడు రామరాజు కళాశాలకు నేగుచున్నట్లు ఆమె హృదయఫలకముపయి చిత్రించిన ట్లయినది. స్నానమున కేగినపుడు పవిత్రనదులసంగమము శారద మనస్సునందు నూత్నభావములను స్ఫురింపజేయుచుండెను. ఆపుణ్యసంగమము పరస్పరమైత్రివలనిలాభము మానవకోటికి ప్రకటించుచున్నటు లామెకు దోచెను. నాడు యమునానదిలో ప్రతిబింబించిన రామరాజు ముఖము అచ్చట గలదేమో యని చూచెను. క్రమక్రమముగ శారదమనస్సు వివాహమే ఉత్తమమని నచ్చజెప్పుకొనుచున్నది. జలకమాడి గృహమునకు బోవు సరికి శారదకు జాబు వచ్చియుండెను. అది రామరాజు వ్రాసినఉత్తరము. అత్యాతురతతో శారద దానిని విప్పి చదువుకొన్నది. ఆశ్చర్యమును తెలియజేయుచు



"మరల మరల ఆఉత్తరమును చదువుకొన్నది"

మరలమరల ఆఉత్తరమును చదువుకొన్నది. రామరాజులో నెంతమార్పు కలిగినది! వివాహపుఔచిత్యమును గూర్చిఉపన్యసించిన రామరాజు బ్రహ్మచర్యమనుచున్నాడే! ఆహా! మానవులభావము లెంతలో మాఱిపోవుచుండును! ......కాదు, కాదు........ ఇది నామరదృష్టము......నాడు యమునపై బ్రహ్మచర్యమునుగూర్చి నేను ఉపన్యసించలేదా? అట్లే నేడిప్పుడు......' అని యనుకొని ఉత్తరములో తన్ను

గూర్చి ప్రేమరూపములను పదము లేవయిన గలవేమో యని శారద దానిని సావకాశముగ ఇట్లు చదివినది:

"ప్రియమైనశారదకు,

గతవారము చెఱసాలనుండి విడుదలయయితిని. నామాట పాటించి నీవు చెఱసాలకు నేగనందుకు నా వందనములు. నాదురదృష్టవశమున మాతలిదండ్రులు కాలముచేసినారు. గృహస్థాశ్రమముకన్న బ్రహ్మచర్యమే ఉత్తమమని నానమ్మకము. ఇది నీకు క్రొత్త సిద్ధాంతము కాదు."

౬

శారద రామరాజుల పరస్పరానురాగపు వృత్తాంతము కళాశాలాధికారులకు, ఆర్యసమాజపు అధికారులకును తెలిసినది. ఇరువురి కులసంప్రదాయములను వారు కనుగొనిరి. ఒకనాటి సాయంకాలము శారద రామరాజులను వారు యమునాతీరమునకు గొనిపోయిరి. నావనొకదాని నద్దెకు మాటలాడి వారుయావన్మంది దానిలో ఇచ్ఛావిహారము సాగించిరి. కొంతదూరము పోయిన తరువాత అధికారులు శారదను ఇట్లు ప్రశ్నించిరి:

'శారదా, నీకు రామరాజు భర్తయగుట ఆనందమా ?...'

శారదనేత్రములు రామరాజుముఖమును తేనెపట్టు నాకర్షించుకొను తేనెటీగలవలె నున్నవి. శారద జవాబీయలేదు. మందహాసముతో ముఖము వంచినది.

అధికారులు శారదా, రామరాజు క్షత్రియుడు, గుణవంతుడు, రూపవంతుడు, ధనవంతు డనికూడ మాకు తెలిసినది. వానిశీలము ప్రశంసనీయమయినది.

శా : అనాథుల కంతకన్న కావలసిన దేమి యున్నది?

శారదపలుకులు రామరాజు హృదయమునులక్కను అగ్ని కరగించినట్లు కరగించినవి. కాని, కొంతతడవయినపిదప 'బ్రహ్మచర్యమే నాదీక్ష' యని అతడు నిశ్చయించుకొనెను.

అధి : రామరాజూ, నీసందేహ మేమి ?

రామ : నేను బ్రహ్మచర్యదీక్ష నవలంబించితిని.

అధి : తలిదండ్రులు మరణించినంత మాత్రమున, బంధువులు వెలివేసినంతమాత్రమున బ్రహ్మచర్యదీక్ష నవలంబింపవలెనా ? జీవితమున నీపరమావధియేమి ?

రామ : దేశసేవ.

అధి : అనగా నెట్టిది ?

రామ: అజ్ఞానాంధకారము పారదోలుటకు విద్యావ్యాప్తి కలుగజేయుట.

అధి : ప్రశంసనీయము. అట్టి పరమావధి నిర్వర్తించుటకు గుణశీలములు గల భార్య ఎంతో సహాయభూతురాలు కాగలదు...శారద మేధావి. జ్ఞానాజ్ఞాన విచక్షణలు గలబాలిక ...నీకు తగు ఉద్యోగము కూడ మేము చూపగలము.

రామరాజు సావకాశముగ ఈ మాటలను వినెను. పూర్వము శారద నిరీక్షించుచుండిన వంతెనకడకు నావ వచ్చినది. శారద కన్నీరుగార్చిన రోజుతాను ౩౦ రూపాయిలు ఇచ్చినదివసమును రామరాజుకు జ్ఞప్తికివచ్చెను. ఆమెముఖపద్మముపయి గల కురులు ఇప్పు డాతని నాహ్వానించుచున్నటులు వానికి దోచెను. శారద యమునలో చూచుచుండెను. రామరాజు శారదప్రతిబింబము కాంచెను. ఆలోచించి యాలోచించి 'అట్లే కానిం' డని రామరాజు సమ్మతించెను. సమ్మతించి 'శారదా, నీవు నాకు ౩౦ రూపాయిలు వాపసుచేయ నవసరములే' దనెను. '౩౦ రూపాయిలకు 3 నెలల కారాగారవాసము చేసితిని కాదా' యని నవ్వుచు శారద పలికినది.

రామరాజును, అధికారులును నవ్విరి.

మహాత్ముని హరిజనయాత్ర:

ఆంధ్ర దేశము

"గాంధీగారంటే ఆంధ్రులకు మూఢభక్తి" అని ఆంధ్రేతరులు చాలామంది అనుచుండగా విన్నాను. అవును, ఉదారహృదయులకు ఏయుగపురుషుడన్నను భక్తి యుండుట సహజము. మూఢవిశ్వాసములు, మూఢాచారములలో మునిగియుండువారిని నూతన సందేశములు ఆకర్షింపజాలవు. ఆంధ్రులు సహజముగా సంస్కారప్రియులు. బుద్ధభగవానుని విజ్ఞానము తెలుగుదేశములో వ్యాపించి నాటుకపోయినది. అమరావతిలో విశ్వవిద్యాలయములు వెలసి స్తూపములు, విహారములు నెలకొల్పబడినవి. రామమోహన, విద్యాసాగరులు ఆంధ్రహృదయమున కొంతకాలము రాజ్యము చేసిరి. లోకోత్తరపురుషుడు, నవయుగధర్మసంస్థాపనాచార్యుడు, మహాత్ముడు తెలుగువారి మనస్సును గ్రహించెను. కపటములేని త్యాగము, కొలతలేనియుత్సాహము, నిష్కామమగు సేవ! ఎన్నిసార్లువచ్చినను అఖండమయిన స్వాగతము, ఎక్కడికి వెళ్లినను సర్వపక్షసమ్మేళనము! నల్ల జండాలు లేవు. కుతర్కములు గిట్టవు. కావలసినది మనసారు దర్శనము, ప్రేమపూర్వకాశీర్వాదము.

[illegible]. పంటలు [illegible]. [illegible] పడిపోయినవి, అప్పులు తీర్చరానివి, అయినను [illegible] తోచినదియివ్వగలరు. ఒంటిమీద నగలొక్కటే. '[illegible], భిక్షము' అని చేయిచాపుటతడవు, పతియనుమతి యక్కరలేదు; పేదరికము అడ్డమురాదు; సర్వార్పణము! చివరకు మంగళసూత్రముకూడ జమకెక్కదు!

పోలీసులు సలాములు పెట్టిరి. పోలీసు పైయధికారులు దారితీసిరి. రేల్వే ఉద్యోగులు [illegible]; తమ కుటుంబములకు దర్శనమిప్పించుటకు రైళ్లు నాపిరి. ఇంటిముందు ఒకనిమిషమాగిన [illegible]. [illegible].

దేశమంతయు సంతోషమున నోలలాడెను. సంఘము కదలినది. నూతనశక్తి యబ్బినది. ఆంధ్రదేశమునుండి విశేషధనమునేకాక, ఘనకార్యమును గూడ మహాత్ముడాసించినాడు. ఆయన యాశ నిరాశ కాలేదు. హరిజననిధికి విశేషధనము కూడినది. మహాత్ముడు సంతసించినాడు; అభినందించినాడు.

మహాత్మునిసందేశము

(పిఠాపురములో జనవరి 4-వ తేది యుదయమున)

"ఆంధ్రదేశమందు నేను లక్షలకొలది జనులను జూచియున్నాను. అస్పృశ్యతాపిశాచము మరణశయ్యయందు మూల్గుచున్నదని నాయభిప్రాయము. నా అభిప్రాయము సత్యమో అసత్యమో ధ్రువపరచుభారము మీయందున్నది. మీ రందరును, అస్పృశ్యతాభావమును మీ హృదయములనుండి పెకలించివేయుదు రని ఆశించుచున్నాను.

ఈశ్వరసృష్టి చాల విచిత్రమైనదనుటకు సందేహములేదు. కాని అతని సృష్టియందు ఉచ్చనీచభేదభావములు కలవని ఎవరును చెప్పజాలరు. భగవత్సృష్టిలో వృక్షములకు అసంఖ్యాకములగు పత్రములు కలవు. అందొకయాకు గొప్పది. మరొకటి తక్కువది అని ఎవరనగలరు? భగవంతుడు మానవులందరిని సమానహక్కులతో [illegible]. [illegible], ఒకడు తక్కువ యనునది మానవకల్పితము. ఏమనుష్యుడు తాను సర్వోత్తముడని భావించుచున్నాడో అతడు పతితుడగుచున్నాడనియు, తాను రేణువుకంటె తక్కువయని ఎవడు అనుకొనుచున్నాడో వాడు సర్వోత్తముడుగ పరిగణింపబడుచున్నాడనియు అనుభవమువలన మనము తెలిసికొనుచున్నాము. మానవుడెల్లప్పుడును అభివృద్ధిని గోరుచున్నాడు. మనము సులభముగ హరిజనులము కాగలము. అనగా, హరికిచెందిన మనుజులమని నాయభిప్రాయము. కోట్లకొలది జనులకట్టిభాగ్యము లభించుట సామాన్యము కాదు. [illegible] మన భేదభావముల విస్మరించిన, మన అంతః[illegible]

లన్నియు నశింపగలవు. హరిజనులపట్ల మనము మనభేద భావముల విస్మరించిన హిందూసమాజమందేకాక, ముస ల్మానులు, క్రైస్తవులకును మనకు గల భేదభావములు గూడ నశించి నిజమగు ఐక్యము ఏర్పడగలదు. దేశమునందీయస్పృశ్యత నిర్మూలింపబడునంతవరకు నాకు మన శ్శాంతియుండదు. నాపట్ల కన్పరచినమీ ప్రేమకు కృతజ్ఞత దెల్పుటకు ముందు మీ లోటుపాటులను దెలుపనిచో, అయ్యది అసంపూర్ణమే యగును. స్వయంసేవకులును, కార్యకర్తలును చాల కష్టించి పనిచేసిరనుటకు సందియము లేదు. కాని ఇన్నాళ్లయనుభవము మీదకూడ, వారు తమ కర్తవ్యమును గూర్చిన సంపూర్ణజ్ఞానమును సంపాదించియుండలేదనుటకు విచారమగుచున్నది. సభాసమావేశముల నేర్పాటుచేయునపుడు మనము చిన్నచిన్న విషయముల గూడ గమనింపవలయును. ప్రతివిషయమును బాగుగ పరిశీలించి ఏర్పాట్లు చేసికొనవలయును. అట్లు మనము చేయకపోవుట మనకు సారదృష్టియు, ఆలోచనశక్తియు లేదని రుజువుచేయును. ఆంధ్రదేశములోని స్వయంసేవకులు మారాలోచనతోను, సరియైన ఆలోచనతోను పనిచేసిన వారద్భుతమగు కార్యములను చేయగల్గుదురు.

ఆంధ్రులలో అద్భుతమైన భావోద్రేకమును, శ్రద్ధాభక్తులును గలవు. భగవానుడు గీతయందుపదేశించిన ప్రకారము శ్రద్ధాభక్తులతోబాటు విమర్శజ్ఞానమును ఉన్నగాని ప్రయోజనము లేదని చెప్పియున్నాడు. అందువలన ఆంధ్రదేశీయ కార్యకర్తలును, స్వయంసేవకులును వలయు విమర్శపూర్ణమగు జ్ఞానమును సంపాదించవలసినదిగా కోరుచున్నాను. మీరట్టిజ్ఞానము సంపాదించినచో మీశక్తి ఇనుమడింపగలదు.

తన సహచరులను స్తుతించుట మిత్రధర్మము కాదు. తమ మిత్రులయందలి లేని గుణములనుపొగడి వారిని మోసగించుట యుత్తమకార్యముకాదు. అందుననే నేను ప్రత్యక్షముగ జూచిన మీ లోటుపాటులను తెల్పుట నా ధర్మమని తెలిసి తెల్పితిని. నేనట్లు చేయనిచో, నా మిత్రత్వమునకు కృతఘ్నతను జూపుటకు బదులు కృతఘ్నత జూపినవాడ నగుదును. నా యీ హెచ్చరికను గమనించి, తమ లోటుపాటుల దిద్దుకొందురని విశ్వసించుచున్నాను.

నేను హరిజనసేవకులు విశుద్ధవర్తనులుగా నుండవలయు నని పలుమారులు వ్రాసియు, జెప్పియు నుంటిని. అత డెప్పుడును మాలిన్యదృష్టి నుంచకూడదు. అతని స్పర్శ నిష్కల్మషముగా నుండవలయును. అతనివాక్కు పవిత్రముగ నుండు టవసరము. అత డెపుడును పరనింద చేయరాదు. శత్రుమిత్రు లెల్లరను ప్రేమతో చూచుచుండవలయును. ఈ శుద్ధియజ్ఞమందు అపవిత్రస్వభావముగలవా రుండరాదు. హరిజనసేవయందు పాల్గొను మనమందరము మన యంతరాత్మలను పరిశుద్ధ మొనర్చుకొనవలయును. ఈ సుందరసుప్రభాత సమయమున, సూర్యభగవానునిసాక్షిగ, అస్పృశ్యతా కళంకమును, మన దేశమునుండి తరిమివేయుటకు వలయుశక్తి నొసంగవలసినదని మనమందరము భగవానుని ప్రార్థింతము."

హరిజననిధికి ఆంధ్రదేశము విరాళములు

పడమటికృష్ణ	రు.	౮౩౪౬	౧	౧౦
తూర్పుకృష్ణ		౫౧౨౯	౦	౩
గుంటూరు		౮౪౭౫	౭	౬
తూర్పుగోదావరి		౮౩౧౫	౧౪	౧
పడమటిగోదావరి		౧౦౩౧౬	౮	౭
నెల్లూరు		౧౨౧౦౪	౦	౩
విశాఖపట్టణము		౮౯౫౨	౧౧	౧౦
చిత్తూరు (నగలుకాక)		౧౩౦౮	౧౫	౨
కడప		౧౪౮౨	౨	౭
అనంతపురము		౫౮౫౩	౧౨	౨
ప్రావిన్షియల్ బోర్డు		౪౪౭	౦	౦
మొత్తము	రు.	౬౬౫౪౧	౧౧	౮

మా. బాపినీడు,
ఆంధ్రరాష్ట్ర హరిజనసేవాసంఘ కార్యదర్శి.



కీ. శే. మల్లంపల్లి శారదాంబగారు
(జననము ౨౫-౧-౧౯౧౫, మరణము ౪-౧-౧౯౩౪)

కీ. శే. మల్లంపల్లి శారదాంబగారు

ఈమె ఆరాధ్యకుటుంబమునకు జెందిన ఆంధ్ర యువతి. కృష్ణాజిల్లాలోని గుడివాడ నివాసులును, సుప్రసిద్ధ న్యాయవాదులు నగు శ్రీ శివలెంకపున్నయ్యగారి పుత్రిక. మల్లంపల్లి కుమారబ్రహ్మానందముగారిధర్మపత్ని. సంగీతమునందు ఈమెపాండిత్యము సహజసిద్ధము. ఈమెగాత్ర మతిమనోహరము. త్యాగ్గరగించు గాంధర్వవిద్య ఈమెకు వెన్నతోడ బెట్టినది. కర్నాటకఫణితి యందును, హిందూస్థానీ గవాయి సంప్రదాయము నందును అపారమైన ప్రజ్ఞ లేతవయసుననే ఈమెకు పట్టువడెను. వీణావాద్యమున కడుసమర్థురాలు. హార్మోనియమునందు సునిశితమైన సుస్వరములను సులభముగా బలికింపనేర్చిన దిట్ట. ఈమెసంగీతవైదుష్యమునకు విద్వాంసు లచ్చెరు వందిరి.

సంగీతమునందేకాక సాహిత్యమునందును అసాధారణప్రజ్ఞావంతురాలయ్యెను. హిందీప్రాథమికపరీక్షల యందుత్తీర్ణయై కీ. శే. జంధ్యాల శివన్నశాస్త్రిగారి వంటి హిందీపండితుల మెప్పువడసెను. ఆంధ్రసారస్వతమునందీమెకు గల యభిరుచి యపారము. కేవల గ్రంథవ్యాసంగముననే తన సాహిత్యజ్ఞానమును పెంపొందించుకొనెను. గాంధిమహాత్ముని మహోపదేశములను దీక్షతో పఠించి ఖద్దరువస్త్రములే దేశస్వాతంత్ర్యమునకు దీక్షావస్త్రములని సదా వానినే ధరించెను.

ఈమె విద్యాసక్తికి భర్త సహకారియై కడుంగడు ప్రోత్సహించెను. అత్తింటికాపురము అయిదు సంవత్సరములేయయ్యెను. మత్తయిదువులకుతలమానికమై పరమసాధ్వియై పుట్టినింటికిని మెట్టినింటికిని వన్నెయు వాసియు దెచ్చి పసుపుకుంకుమలతో పరమపదము నందెను. సతీపతుల యనురాగము అసమానము. కాని యాసతిని వీడిన పతియొక్క వియోగము నేడు దుర్భరము.

బాల యయ్యును సుగుణాలవాల. సకలసద్గుణనికురంబ. ఈశారదాంబ. పదునెనిమిదేండ్లకే అకాలమృత్యువువాతబడిన యీమెకై శోకించు ప్రియభర్తకును, తలిదండ్రులకును భగవంతుడూరట గలిగించి ఆమెయాత్మకు శాంతి నొసంగుగాక.



సారంగధరుని మెట్ట —పి. రాఘవరావు.



ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయము

భాషా ప్రయుక్తరాష్ట్ర నిర్మాణావశ్యకతను గురించి సుమారు 25 సంవత్సరములనుండి మన యాంధ్రులు ఆందోళనము చేయుచున్నారు. దీనిని, భారతవర్షములో నియితరరాష్ట్రములలోని జనసామాన్యము ఆమోదించియున్నారు. రాష్ట్రసుపరిపాలన, స్వపరిపాలనలకు దేశభాషలలోనే రాచకార్యములన్నియు జరుగవలెననియు, శాసననిర్మాణసభలలో ప్రజలు ఎక్కువగ పాల్గొనవలెనన్న దేశభాషలలోనే చర్చలు జరుగవలెననియు, ప్రజలలో ఉన్నతవిద్యకూడా విరివిగా వ్యాపించవలెనన్న దేశభాషలలోనే, మన విశ్వవిద్యాలయములు, సమస్తశాస్త్రములను, కళలను గఱపవలెనియు అందరము అంగీకరించక తప్పదు. మన యాంధ్రదేశమునకంతకును ఒక్క ప్రత్యేక విశ్వవిద్యాలయమును మొదట కోరియుంటిమి. ఆకోరిక యీడేరినది కాని, ఫలములు చేకూరలేదు. కొన్ని సౌకర్యములు కలవని, ఆంధ్రరాష్ట్రములో ఒకమూలను దీనిని స్థాపనచేసి మన గాయలసీమాంధ్రుల మనస్సుల నొప్పించి, వారిని విడిపోవునట్లు చేసితిమి. ఇప్పుడు వారిని తిరిగి బలవంతముగా కలుపుకొనుటకు ఆంధ్రయూనివర్సిటీ ఆక్టును మార్చుటకు బిల్లును ప్రవేశపెట్టితిమి. వారు తమకు సమీపముననున్న మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయముతో తమ కళాశాలలను చేర్చుటవలన వారికెక్కువ సౌకర్యములు, పలుకుబడి యుండుటలో సందేహమేమి? మనమిట్లు వారిని బలవంతపరచినకొలది వైషమ్యములు తప్పక జనించును.

మనము ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయము నేర్పరచుకొన్నందువలన బావుకొన్న దేమి? అదివరకు లేనిది, మనప్రజల కేమి లాభము కలిగినది? మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయములో మేము నేర్చుకొన్న చదువే - విద్యావిధానమదే - పరీక్షలవే - కళాశాలలవే. ఈ వైస్‌చాన్సలరు, రిజిస్ట్రారు, ప్రొఫెసర్లు, పరిశోధకపండితులు, సెనేటర్ల ప్రయాణభత్యములు, అదనముగా మన నెత్తిని పడినవి. వీరు చేయునదంతయు మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయము చేయునదే. మనలో కొందరికి పలుకుబడి, ధనసంపాదనము, పరీక్షలు చేయు నధికారము, ప్రాపకము, పోషకత్వము మొదలగునవి దొరకినవి కాని, పూర్వపు సంకుచిత దృష్టి వీరిని వదలలేదు. స్వార్థత్యాగము చూపించక తమరు చేయుపనికొలది జీతములు తీసికొనక, ప్రజలధనము నెంత గ్రహించుచున్నారో ఆలోచించుడు — ఈ విద్యాలయము స్థాపన తేదినుండి, ధనమునంతయు భౌతికశాస్త్రముల నన్నింటిని విదేశభాషలనుండి అనువదించుట కుపయోగించిన యెడల తమ నామమును సార్థకముచేసికొనియుందురు, ప్రస్తుతమున్న కళాశాలలను బాగుచేయుటలోను. వృద్ధిచేసి ఆనర్సు కోర్సులను పెట్టుటకు బదులు విశాఖపట్టణముననే పట్టముగట్టి పులినిచూచి నక్కవాత పెట్టుకొన్నట్లు ఇంగ్లాండులోని ఆక్సుఫర్డు కేంబ్రిడ్జిలలోవలె సమస్తవిద్యలు ఒకచోటనే పుంజీభూతముచేసి వృద్ధిపరచవలెననే హ్రస్వదృష్టి వీరి నావరించినది. రాష్ట్రములోని తక్కిన కళాశాలలు కొరగానివైనట్లు వానిలోని విద్యార్థులను తమ విశ్వవిద్యాలయ పరీక్షలకు లోనుగావించుట. పరీక్షాధికారులను తామే యేర్పరుచుట, యిట్టిసంయుక్తవిశ్వవిద్యాలయములోని ముఖ్య లోపము.

భాషాప్రయుక్త రాష్ట్ర నిర్మాణమునకును, విశ్వవిద్యాలయముల స్థాపనకును ఎట్టి సంబంధము ఉండ నక్కరలేదని నాకు తోచుచున్నది. ఆంధ్రరాష్ట్ర

మున కంతకును ఒక్క విశ్వవిద్యాలయ మేల యుండవలెను. ఇంగ్లాండు, అమెరికా, జర్మనీ మొదలగు దేశములలో అనేక విశ్వవిద్యాలయములు వెలసినవి. ఇవి యన్నియు అన్ని శాస్త్రములను గరపుచున్నవా! మనకు ఆదేశములవారికిగల ధనము కలదాయని కొందరు ప్రశ్నింపవచ్చును. ప్రస్తుతమున్న మొదటి తరగతి కళాశాలలు విశ్వవిద్యాలయములుగనే మారి, ఒకటి రెండు శాస్త్రములలోనే విద్య గరపి, విద్యార్థులకు డిగ్రీల నేల యీయరాదు? మన మనోదాస్యమే, యిట్టి హ్రస్వదృష్టికి కారణము. ఆయా కళాశాలలకు ఈ గవర్నమెంటే, యీ జమీందారులే యీ వర్తక శిఖామణులే, యీ ధనవంతులే యిప్పుడిచ్చినట్లుగానే ధనసహాయ మేలచేయరాదు? ఈధనవ్యయమునకు అంతెక్కడ? కాశీ విశ్వవిద్యాలయమునకు కోటిరూపాయలు సేకరించినను మఱియొక కోటిరూపాయలు కావలెనని పండిత మాళవ్యాగారు ఘోష పెట్టుచున్నారు. ప్రతికళాశాలయు తనచుట్టుపట్ల పరిస్థితులను బట్టి, అభ్యాసమున కనువగు శాస్త్రములనే స్వల్పవ్యయముతో బోధించ గలుగును. ఏ శాస్త్రమం దెవరికి అభిరుచిగలదో వారా విశ్వవిద్యాలయమునకేగి సిద్ధాంతాచరణ భాగములను నేర్చుకొనెదరు. ఈ విశ్వవిద్యాలయములలో కొన్ని సులభముగాను, చవుకగాను డిగ్రీల నిచ్చెదరని కొందరు భయపడవచ్చును. అయిన నేమి? విద్యావ్యాప్తి మనకు ముఖ్యముగాని, యీబిరుదులా మనలను రక్షించునవి? ఇంతవరకు గవర్నమెంటువారు స్వయముగాగాని, వారి పేరుమీదగాని యేర్పరచిన విశ్వవిద్యాలయపరీక్షలు ప్యాసైనగాని, వారియుద్యోగములను ఈయరు. ఇకముందుకూడ ఈయరనుకొనుడు? ఇట్టి యుద్యోగములు నియమిత సంఖ్యమాత్రమే గలవగుటచే నిప్పుడు ప్రతిసంవత్సరము వేడియప్పచ్చులు పెనమునుండి జారవిడుచునట్లు శరపరంపరగ వెడలుచున్న మన గ్రాడ్యుయేట్ల గతియేమి? ఇకముందు, మనము సంపాదించిన విద్యబట్టియే మనలను సత్కరించి, ప్రజలు పోషించెదరు గాని, మన డిగ్రీలను బట్టికాదు. ఏవర్తకుని యొద్దనో, యే ఫ్యాక్టరీలోనో యే గనిలోనో, యేపాఠశాలలోనో, యేకంపెనీలోనో యే భూమిఖామందువద్దనో మనము ఉమేదువారీ కొంతకాలముచేసి, అనుభవము సంపాదించిన కొలది మన విద్యార్థులు ప్రయోజకులగుదురు గాని, యీవిశ్వవిద్యాలయముల డిగ్రీలు మాత్రమే మనకు తిండిని పెట్టవు. పాశ్చాత్యదేశములలో అనేకవేలమంది విశ్వవిద్యాలయములలో డిగ్రీలను తీసికొనకుండా, జీవనోపాధిని సంపాదించుకొనుటయే కాక, గొప్ప గౌరవము, ధనము, జ్ఞానమును పొంది యున్నారు. డిగ్రీలు సంపాదించుకొని, నిరుద్యోగమువలన బాధలు పడుచున్నవారును ఉన్నారు. ప్రజాసంస్థలలో మన తెలివితేటల వలననే కాని, డిగ్రీ లున్నంతమాత్రముననే మనకు గౌరవస్థానము దొరకనేరదు.

కాబట్టి, రాష్ట్రమునకంతకును ఒక్క సంయుక్త విశ్వవిద్యాలయ (Federal University) ముండుట న్యాయముకాదు. అన్ని ఆసర్సు కోర్సులు ఒక్క చోట నుండుట మిక్కిలి అనుచితము. ఢిల్లికి ఢిల్లే, పల్లెకు పల్లే యని ప్రతికళాశాలను తనకుగల ధనమునుబట్టియు, త్యాగమును చూపించు ఉదారులగు ప్రొఫెసర్లను బట్టియు, ఒకటి రెండు అభిమానశాస్త్రములలోనే ఉత్తమ విద్యనిచ్చి, తన విద్యార్థులను పరీక్షించి తన ప్రొఫెసర్ల చేతనే డిగ్రీల నిప్పించవలెను. విశ్వవిద్యాలయముపేరుకంటె, విద్యార్థి తన ప్రొఫెసరుయొక్క పేరునుబట్టియే తాను పరపతి సంపాదించుకొనగలవాడగును. ఆధునికస్థితులను బట్టి మన రాయలసీమాంధ్రులు మారుమూలనున్న నేతిబీరకాయ యనదగు ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయాపేక్షను వదలి తమ కళాశాలలను సమీపములోనున్న మద్రాసువిశ్వవిద్యాలయముతో చేర్చియుంచుటకుగాని, లేక తమ కళాశాలలను స్వతంత్ర జాతీయ విశ్వవిద్యాలయములు (National Unitary Universities) గ మార్చుటకాని జరిగించవలెను. ప్రతి ఆంధ్రజిల్లాయును, విద్యావిషయములో తన స్వతంత్రతను నిలుపుకొనుటచే, ప్రత్యేకరాష్ట్రస్థాపన సూత్రమున కెంతమాత్రము అడ్డు కలుగదు. నేను 1911-వ సంవత్సరములోనే, ఆంధ్రులుకూడా విడిపోయి చిన్న చిన్న ప్రత్యేకరాష్ట్రములను, అమెరికాసంయుక్త

రాష్ట్రములోని అట్లాంటికుస్టేట్సువలె ఏర్పరచుటలో నెట్టి లోపము కలుగదని వ్రాసియుంటిని. కాబట్టి ప్రస్తుత పరిస్థితులలో నా గొంతెమ్మ కోర్కెలు సఫలము కాక పోయినను, నా రాయలసీమ సోదరులు, విశాఖపట్టణ విశ్వవిద్యాలయముతో సంబంధము నుంచుకొనవలదని నా ప్రార్థన.

పల్లూరి సూర్యనారాయణరావు,

(కృష్ణాపత్రిక, 3-౨-3౮)

కేరళదేశపు కథకలి నృత్యము

[౧౯3౮-వ సం. జనవరి ౨౯-వ తేదినాటి కృష్ణాపత్రికయందు ప్రకటితమయిన 'భారతనాట్యప్రశంస' యనువ్యాసమునుండి]

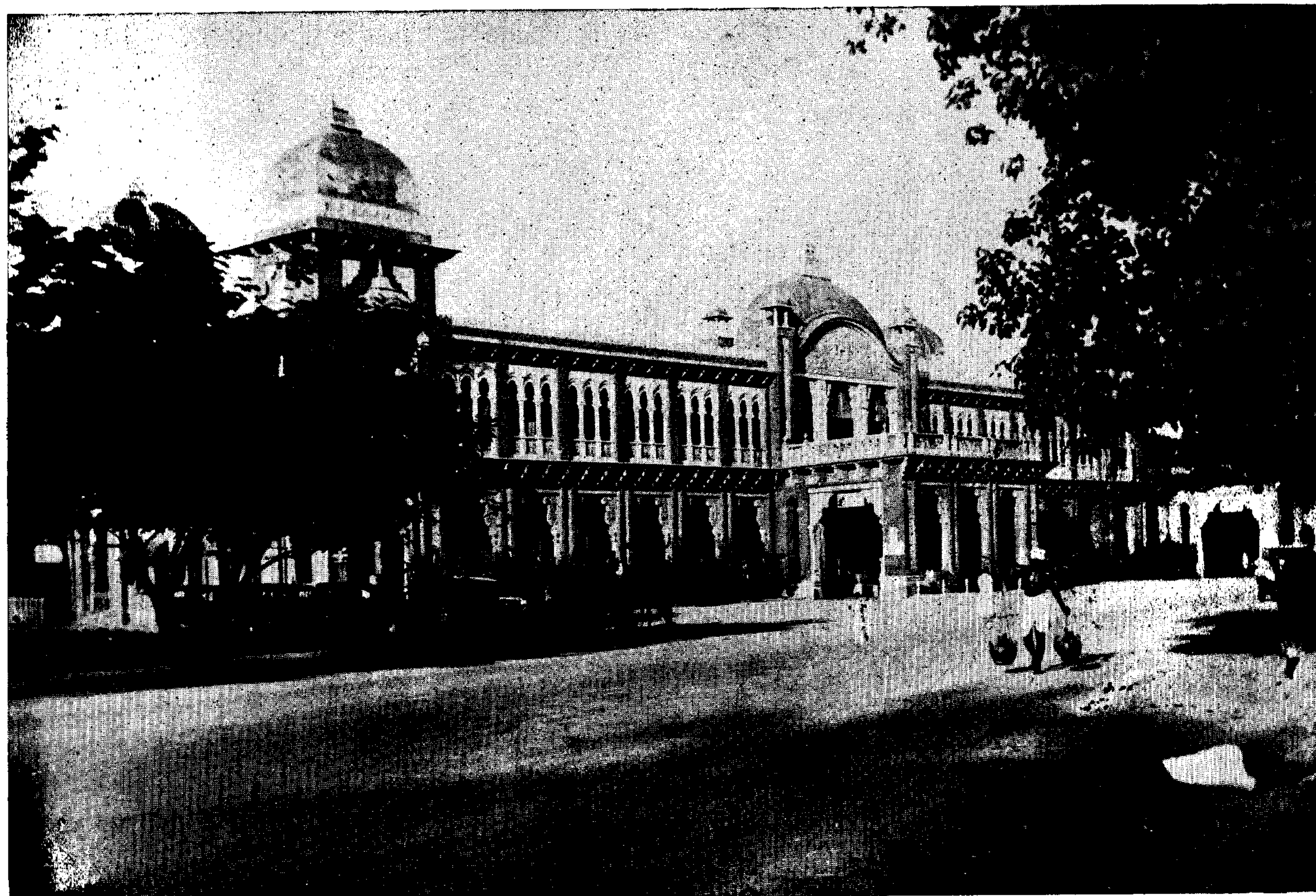
ఇటీవల కేరళదేశపు కథకలిని ప్రశంసించుచు అనేకులు వ్యాసములు వ్రాయుచున్నారు. భారతదేశపు నాట్యకళ కేవల మిక్కడనే ప్రతిష్ఠింపబడి, పరిపూర్ణత గాంచినదనియు, భరతుని నాట్యశాస్త్రము కన్న ఇది ప్రాచీనమనియు అతిశయోక్తులను నుడువుచున్నారు. భరతుని శాస్త్రమున లేని ముద్రలును, అభినయ విశేషములును కథకలిలో గానవచ్చునని యార్భటించుచున్నారు. నిజము పరికించినచో, నిది కేవలము సత్యదూరము. కథకలి 17-వ శతాబ్దమునాటిదనియు, ఎంత వెనుకకు ద్రోసినను 13-వ శతాబ్దముకంటె పూర్వమునకు జెందదనియు, ప్రాచీనచరిత్రపరిశోధకులు వ్రాసియున్నారు. సంస్కృతనిఘంటువులోని సకల శబ్దజాలమునకును భరతుని శాస్త్రమునందు అభినయ నిఘంటు వున్నది. భరతుడు స్వభావము ననుసరించి ముద్రల నేర్పాటుచేసెను. కాని కథకలిలో సంప్రదాయముగ సిద్ధమైపోయిన కొన్ని ముద్రలు స్వభావమునకు, విలాసమునకునుగూడ విరుద్ధములుగ నున్నవి లేకపోలేదు. పతాకము త్రిపతాకముగను, త్రిపతాకము పతాకముగను కథకలిలో జేర్కొనబడుచున్నవి. భరతునిచే నిర్దేశింపబడిన అర్ధచంద్రహస్తము స్వాభావికముగ నున్నది. కథకలిలోని 'అర్ధచంద్రహస్తము అస్వాభావికము. వృద్ధాప్యమును సూచించెడి 'ముష్టి'ని చూపించుపట్ల, చేత గజ్జ పట్టుకొనుటకు బొటనవ్రేలు పైకుంచుటకు బదులు, అస్వాభావికముగా లోపల నుంచబడుచున్నది. బాణాసనమును చేతబట్టుకొనినట్లు సూచించుచు, శూరత్వమును తెలియజేయు శిఖరహస్తము నోటిదగ్గర నుంచినచో త్రాగుడును సూచించును; వెలకిల నుంచినచో పితృతర్పణమును తెలియజేయును. స్వభావ సిద్ధములైన ఈ ముద్రలకు మారు, కథకలిలో, దూరమున నున్నవానిని నిర్దేశించుటకు మనము చూపుడు వ్రేలిని చాచియుంచు హస్తము ప్రవాడుకలో నున్నది. ఈ మార్పు 'పతనము' గాని, 'అభివృద్ధి' గాజాలదు. ఏముద్రయైనను స్వభావమునుబట్టియు, సౌష్ఠవమును బట్టియు విమర్శింప బడవలెను. దీనిని బట్టి చూచినచో, కథకలి స్వతంత్రమని, భరతునినాట్యశాస్త్రమునకన్న ప్రాచీనమని నుడువుటకన్న, భరతుని నాట్యశాస్త్రమే దేశమంతటను వ్యాపించి వివిధప్రాంతములలో వివిధ రూపముల గౌరవింపబడుచున్నదనుటయే సమంజసము.

ఇట్లనుటచే కథకలియొక్క ప్రాశస్త్యమునకేమియు లోటురాదు. భారత సంప్రదాయము లనేకము లిందు ఉత్పన్నములు గాకుండ నిలిచి యున్నవి. కథకలి చాలచోట్ల ఆంధ్రదేశపు వీథినాటకమును, తమిళదేశపు 'తేరుకొట్టు'ను, కన్నడదేశపు 'యక్షగానము'ను బోలియే యుండును. కథాప్రారంభమునకు బూర్వము నిర్గీతవాద్యము, దైవప్రార్థనము, కథానాయకుని ప్రదర్శనము—ఇవన్నియు ఇంచుమించు సంస్కృత సంప్రదాయమునే అనుకరించుచున్నవి. వీని తరువాత 'మంజుతర' అను గీతగోవిందములోని 17-వ గీతము గానము సేయబడును. అనంతరము ఇద్దరు గాయకులు, ప్రదర్శింపబడబోవు కథనంతను గానము చేయుదురు. కథాసరళిని వివిధపాత్రలు ప్రవేశించి, వాచికముగాకుండ, తక్కిన సాత్విక, ఆంగిక, ఆహార్యాభినయములతో కథనంతను ప్రదర్శించును. గీతముయొక్క ప్రతిచరణమునకును అభినయమును, చరణమునకు చరణమునకు మధ్య విరామమునకు కేవల నృత్తమును సలుపబడుచుండును. వాచికాభినయము లేకపోవుటచే కథకళి ఉపరూపకమగును కాని రూపకము కాదు. కథకలిని మహాసంప

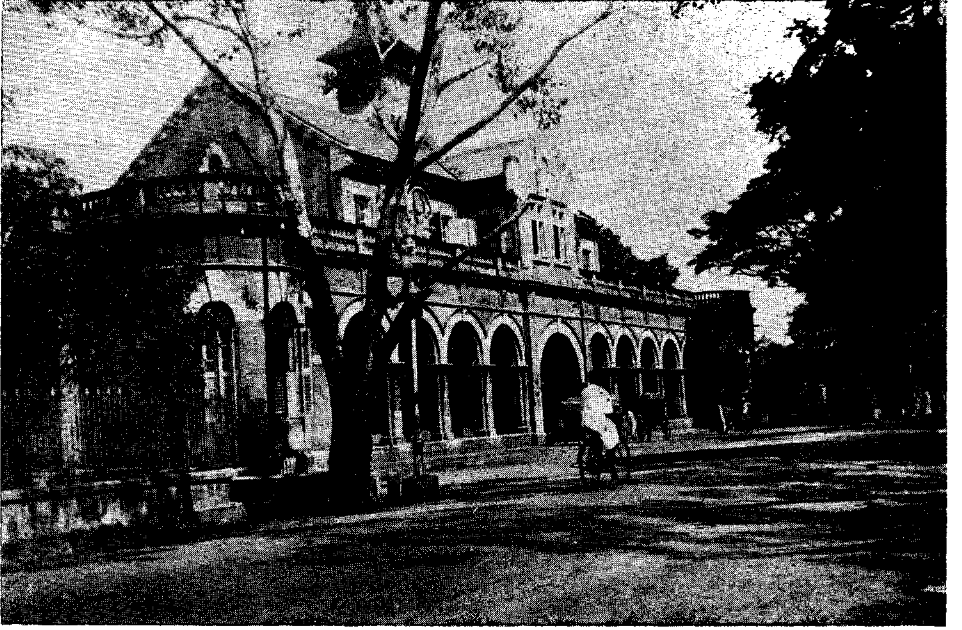
ముతో ప్రశంసించుచు ఉదయశంకరు డిటుల నుడివెను: "కళాభ్యాసపిపాస నాకు మెండు. యూరపు, అమెరికా, జావా మొదలగు ప్రదేశములకు బోయి ప్రశస్తము లైన నృత్యములను గాంచితిని. కాని, కథకళివంటి యుత్తమ నాట్యమును నేనెక్కడను చూచియుండలేదు. నాట్యకళ అక్కడ పరిణతి గాంచినది. మానవుని కళాప్రకృతి కది అద్భుత ప్రదర్శనము. మానవుని ఆశయములను, భావములను వ్యక్తము చేయుటలో దానికి మించినది మరియొకటి లేదు. హస్తనేత్రాస్యాభినయములచే తెల్పబడిన భావ వాచికభావకన్న బలవత్తరము. అభ్యాసకుల కుపయుక్తములగు విషయము లందు అనేకములు కలవు." ఉదయశంకరుని యీవాక్యములు కేవలము కథకళికేకాక, మొత్తముమీద భారత నాట్యకళ కంతకును చెందునని తలచుట సమంజసము."

కోయదొర

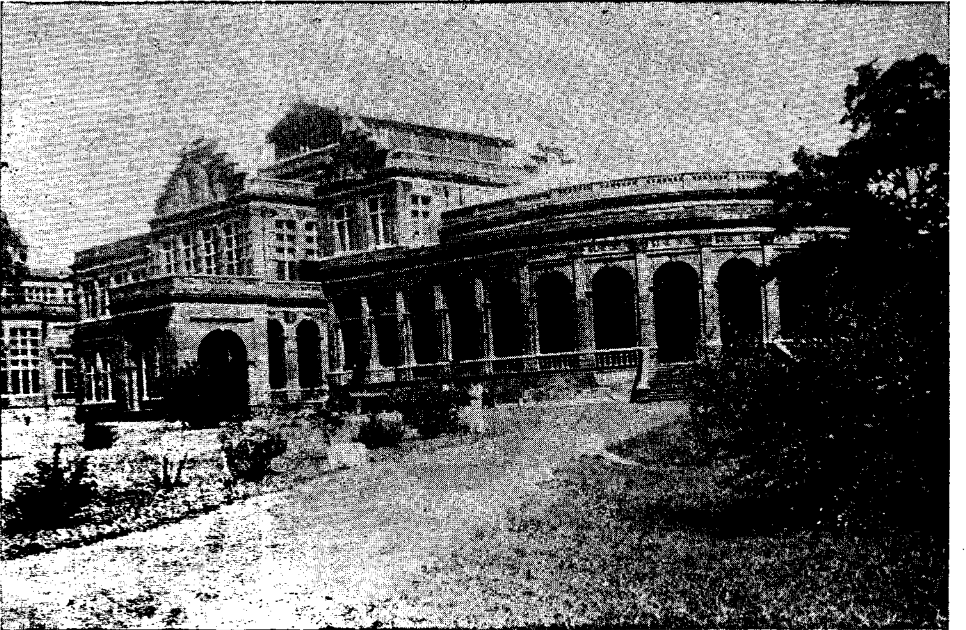




౧౯. ఎగ్మూరు రైల్వేస్టేషను



౨౮. కాన్పుల వైద్యాలయము (ఎగ్మూరు)



౨౯. మ్యూజియం
(ఎగ్మూరు)

వ్యావహారికాంధ్రము*

గ్రాంథిక భాషావాదుల ప్రాతికూల్యం ప్రబలంగా ఉన్నా వ్యావహారికభాష చాలా విరివిగానే ప్రచారంలోకి వస్తూఉంది. నవ్యసాహిత్యంలో అధికాంశం అందే పుట్టుతూ ఉంది; కాని, అది సజీవమే అయినా, మధురమే అయినా వ్యవహారంలో ఉండేది కాబట్టి, దానిలో అనేకపదాలు ఒకతీరూ, ఒకతెన్నూ లేక, నానారూపాలను పొందిఉంది. పదాలు మాత్రమేకాదు, వాక్యరచనావిధానంకూడా అట్లే కనబడుతూ ఉంది. అందుచేతనే వ్యావహారికభాషను అభిమానించి, అంగీకరించేవారు కూడా 'దానికి ఏకత అక్కరలేదా' అని ప్రశ్న వేస్తూఉన్నారు. నియమా లేవీ లేకపోతే ఆ 'ఏకత' ఎట్లా ఏర్పడుతుంది?

సహజంగానే యీ 'ఏకత' లేనిదానికి తోడుగా శ్రీగిడుగు రామమూర్తిపంతులు గారు "ఒక్క సమాజములోనివారైనా ఒకరిని ఒకరు నిర్బంధించి 'నియమములు' చేయకూడదు. 'స్వేచ్ఛ', 'స్వాతంత్ర్యము' గ్రంథకర్తల కుండవలెను. వారి కుచితమయిన నియమములు వారే ఏర్పరచుకొంటారు" అని 'లైసెన్సు' ఇచ్చివేశారు. భావాల విషయంలో ఇది చెల్లుతుంది కాని భాషవిషయంలో చెల్లుబడి కాజాల దని నేటికాలంలో వ్యావహారికభాషలో వెలువడుతూ ఉన్న నవ్యసాహిత్యం నిరూపిస్తూఉంది. నియమాలను నిర్ణయించుకొనే సామర్థ్యం తత్కర్తల కనేకుల కున్నట్టుకూడా దానిలో గోచరించడం లేదు. స్వేచ్ఛ ప్రసాదించిన పంతులుగారే 'మాతృభాష ప్రయోగించేవారు శిష్టప్రయోగ మనుసరించవలెను' అని 'అంతే' అయిన 'నియమము'ను ఒకదాన్ని ఏర్పరిచారు. శిష్టులుచేసే ప్రయోగాలు శిష్టప్రయోగాలవుతవి. కాబట్టి నేడు వ్యావహారికభాష ప్రయోగించేవాళ్లలో శిష్టు లెవరో మొదట తేల్చుకొని ఆవల వారి ప్రయోగాల శిష్టతను నిర్ణయించుకోవలసి ఉంది. ఈనిర్ణయాన్ని నేటి వ్యావహారికభాషా ప్రయోక్తల్లో ఎందరు చేసుకోగలుగుతారో? ఇది కష్టసాధ్య మయిన పని.

నేడీ తీరుతో ఉండే 'ఏకత' లేని వ్యావహారికభాషవల్ల నవ్యసాహిత్యాభివృద్ధి శంకించవలసివుంటుంది. కాబట్టి శ్రీరామమూర్తిపంతులుగారున్ను, వారివలెనే వ్యావహారిక భాషాభిమాను లగు పండితులును నియంతలయి ఈవిషయాన్ని చర్చించి నవ్యసాహిత్యకర్తలు భాషావిషయంలో ఏకమా

* వెనుకటిసంచికలో 'మీగడతరకలు' అనే శీర్షిక క్రింద శ్రీ మండపాక పార్వతీశ్వర శాస్త్రిగారు ప్రకటించిన 'ఆంధ్రభాష' అనే వ్యాసాన్ని చూడండి.

గ్గాన నడిచేటట్టు చేస్తే నవ్యసాహిత్యం తామరతంపరగా వృద్ధిపొందుతుంది; స్థిరంగా కూడా ఉండిపోతుంది.

స్వాతంత్ర్యము సర్వథా అపేక్షించవలసినదేకాని అదివిశృంఖలమూ, వివేకదూరమూ అయితే నిష్ప్రయోజకం కావడంతోనే నిలవదు; ఉపద్రవకరంకూడా అవుతుంది. అందరికీ స్వయంనిర్ణయసామర్థ్యం ఉండదు. కాబట్టే తక్కినవారిని సవ్యంగా నడపడంకోసం వివేకవంతులూ, సమర్థులూ, అయిననియంతలు ఏర్పడుతూఉండడం లోకంలో పరిపాటి అయింది.

నాగరి—ప్రాచ్యవిద్యాపరీక్షలు

ప్రాచ్యవిద్యాపరీక్షలయందు సంస్కృతప్రశ్నపత్రముల కుత్తరములు నాగరిలిపియందే వ్రాయవలయు ననునది విశ్వవిద్యాలయముల నియమము. ఈ నియమమెందుకో తెలియ నలవికాకున్నది.

సంస్కృత మెవ్వరికిని మాతృభాష కాదు. దాని కొక ప్రత్యేకలిపి లేదు. కావుననే అన్నిలిపులలో దానిని చక్కగా వ్రాయుటకు సౌకర్యములు ఏరుపడినవి. నాగరి హింది, మహారాష్ట్ర భాషల లిపి. ఆలిపితో తదితరభాషలవారి నందరిని సంస్కృతము వ్రాయుమని నిర్బంధించుట ఉచితముకాదు. సాహిత్యసంపద అధికముగ వెలసిన అన్నిభాషలవగు లిపులును సంస్కృతవ్యవహారమునకు చాలినవయ్యును, ఇతరలిపులయందుకంటె నాగరిలిపియందే సంస్కృతవాఙ్మయ మధికముగ ముద్రితమయియున్నది. ఇందుకు కారణము హింది, మహారాష్ట్రభాషలు రెంటికి నాగరి ఒక్కటియే లిపియగుట; ఆరెండును మాతృభాషలుగా గలవా రధికసంఖ్యాకులగుట; గుజరాతి, బెంగాలి భాషల లిపులు నాగరిని కొంత పోలియుండుట; కాని అది సంస్కృతము తనకోసము సంపాదించి ఉంచుకొనియున్న లిపియగుట కాదు.

ఈనాగరిలిపిపరిచయము ఇతర లిపులయందు ముద్రితములు కాని సంస్కృతగ్రంథములను జదువుటకుమాత్ర మావశ్యకమగును. వ్రాయుట కది యక్కరయే లేదు. అత్యల్పకాలమున, అతిసులువుగ నేలిపినయిన చక్కగా చదువ నేర్వవచ్చును; వ్రాయ నేర్చుట [illegible] సులువుకాదు. దానికి కాలము, శ్రమ అత్యధికముగ కావలయును. ఇంతకష్టపడినను చక్కగా, వేగముగా వ్రాయగలుగుట అరిది. అందువలన అడిగినప్రశ్నలకు—లేక ఆవశ్యకము లగు కొన్నిటికేని—సమాధానములు వ్రాయలేకపోవుట, వేగముగా వ్రాసినచో వ్రాలు తిన్నగా నుండకపోవుట యగుచుండును. దీనికి ఫలము పలువురు పరీక్షలయందు కడతేరజాలకపోవుటయే.

ఈ నాగరలిపి నిర్బంధమునకు ఉత్తరపత్రములను దిద్దువారి సౌకర్యమే కారణ

మగునా? అట్లయిన నంతకు మిగిలిన తెలివి తక్కువ వేరుండబోదు. ఏలిపిలో వ్రాసిన ఉత్తరపత్రములను ఆ లిపి నెరిగిన సంస్కృత విద్వాంసులే దిద్దిన సరిపోవును. సంస్కృత పాండిత్యమునకు నాగరిలిపి తెలిసియుండుట యే లక్షణముకాదు. ఈ నియమ మెన్ని విధముల చూచినను సముచితమయినదిగా తోచకున్నది. కాన విద్యార్థులకు అనావశ్యక మగు బాధను కలిగించు నీ నిర్బంధమును విశ్వవిద్యాలయములు ఎంత శీఘ్రముగ తొలగించిన నంతమేలు వారికి చేసినవగును.

అభినవాంధ్రకవిపండిత సభ

"స్థాయిసంఘమువారు మహాసభకు ఈ దిగువ ఉదాహరించిన సూచనలు చేశారు:

౧. అభినవాంధ్ర కవిపండిత సభ అనే పేరు మార్చి ఈ మహాసభకు 'నవ్యసాహిత్య పరిషత్తు' అని పేరు పెట్టవలెను.

౨. ఈ పరిషత్తు లక్ష్యములు:—నవ్యసాహిత్య సృష్టి, విమర్శ, ప్రచారము జరపవలెను.

3. లక్ష్యసిద్ధికి ఏటేటా ఉత్సవాలూ, సమావేశాలూ, ప్రదర్శనాలూ జరపవలెను.

౪. నవ్యసాహిత్యానికి ఉపకరించే గ్రంథజాలము సేకరించి కేంద్ర గ్రంథాలయము గుంటూరులో ఏర్పాటు చేయవలెను.

5. గ్రంథాలయానికి అనుబంధముగా 'నవ్య గ్రంథవిక్రయశాల' స్థాపించవలెను.

6. పరిషత్తువారు ప్రోత్సహించే వచన గ్రంథాలలో భాష వాడుకభాషే అయి ఉండవలెను.

7. నవ్యసాహిత్యపరిషత్తు తరఫున ఒకపత్రిక ప్రకటించవలెను. (ఈ ఏర్పాటు చేయడానికి ఒక ఉపసంఘము ఏర్పడెను).

తీర్మానములు

* * * * *

౨. ౧౯౩౨-౩౩ స్థాయిసంఘమువారు చేసిన సూచన లన్నీ ఆమోదించడమైనది.

3. నవ్యసాహిత్యపరిషత్తు నిబంధనలు తయారు చేయడానికి ఉపసంఘము ఏర్పాటుచేయడమైనది.

౪. వచ్చే సమావేశమునకు అనంతపురమువారి ఆహ్వానము అంగీకరించడమైనది.

౫. ౧౯౩౩-౧౯౩౪ లకు స్థాయిసంఘము నియమించడమైనది.

దానికి రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారు అధ్యక్షులు. తెలికిచెర్ల వెంకటరత్నంగారు ఉపాధ్యక్షులు.

వేదుల సత్యనారాయణ శాస్త్రిగారు కార్యదర్శి. మరి పదుమూవురు సభ్యులు.

'పదములు, పాటలు, పద్యములు' 'పాడుట'తోను 'కథలు చెప్పుకొనుట'తోను గడచిన దనుకొనిన 'అభినవాంధ్ర కవిపండితసభ' అభినవాంధ్రవాఙ్మయ వికాసమున కీర్తిరున తలపెట్టి ఆంధ్రసహృదయులమెప్పులను విలుచుకొనినది. ఇపుడు సభకు విలువ పెరిగినది.

'నవ్యసాహిత్య పరిషత్తు'నందలి 'నవ్యసాహిత్య' శబ్దమునకు 'నవ్యభావసమంచిత మగు సాహిత్య' మనునర్థము కావలెను. అట్టి సాహిత్యమునకు గ్రాంథిక వ్యావహారిక భాషాభేదములతో పనిలేదు. కావున 'పరిషత్తువారు ప్రోత్సహించే వచనగ్రంథాలలో

భాష వాడుకభాషే అయి ఉండవలె' నను నియమము పరిషత్తు పూనిన నవ్యసాహిత్యాభివృద్ధికార్యమునకు గొంత యభ్యంతరము కాగలదు.

మరియు, పరిషత్తు ఆమోదించిన సూచనలలో 'భాష' ప్రసక్తియే లేదు. కాని నవ్యసాహిత్యసృష్టికి వ్యావహారికభాష తగిన దని పరిషత్తు భావించినట్లు పై నియమము వలననే స్పష్టమగుచున్నది.

ఈ కాలమున వ్యావహారికభాషయందు విరివిగ (నవ్య) సాహిత్యసృష్టి సాగుచున్నది. దాని సారస్యముమాట ఎట్లున్నను, భాష మాత్రము ఒకదారి, ఒకతీరు లేక స్వైరముగ నడచుచున్నది. వ్యావహారికభాషయందలి గుణాతిశయమును గుర్తించిన పరిషత్తు దాని కందచందముల నమరిన యొక స్వరూపమును తీర్చిదిద్ద ప్రయత్నింపవలయు నని తలపకపోయినది. భావప్రకటనసాధనము భాష. దానివిషయ మీపరిషత్తు లక్ష్యములలో ప్రాధాన్యము గావలసినది.

పూర్వగాథాలహరి*

ఇతిహాసపురాణాదిరూపమగు వాఙ్మయ మపారము, నగాధము. అమూల్యము, మహత్త్వసమంచితము నగు ప్రాచీన భారతీయ విజ్ఞానసంపద నది హృద్యము లగు కథల ద్వారమున బోధించుచున్నది. తత్తత్కథాప్రసక్తము లగు పాత్రములు, పట్టణములు, పర్వతములు, నదులు, వనములు మొదలగునవి అనంతసంఖ్యములు. వాని పరస్పర సంబంధము, చరిత్ర, ఇతర వివరములు సమగ్రముగ తెలియగలుగుటకు సకలపురాణములు, ఇతిహాసములు మున్నగు వాని నామూలాగ్రము పరిశీలింపవలసి యుండును. బహుళవ్యయప్రయాసమూలకమగుట నది ఏనాటివారికిని కష్టసాధ్యము. ఓపికకూడ లేని ఈనాటివారి కది కేవల మసాధ్యము. ఇట్టి యసాధ్యకార్యమును సులభసాధ్యముగ చేయగల యమూల్యగ్రంథము నొకదానిని 'పూర్వగాథాలహరి' యను పేరున వేమూరి శ్రీనివాసరావు (బి. ఏ., బి. యల్.) గారు రచియించి యాంధ్రులకు మహోపకారము నొనరించినారు. పౌరాణికపాత్రాదుల నామములను, ముప్పదియారు ప్రసిద్ధ పురాణాది గ్రంథములయం దుపలబ్ధములగువాని నేర్చి అకారాది క్రమమున నీగ్రంథమున కూర్చినారు. ఆయా నామములకు చెందిన చరిత్రాది వివరములను ఆయాగ్రంథములనున్న విధమున (గ్రంథనామములతో) సేకరించి ఆయాపేరులకు జతపరిచినారు. గ్రంథకర్త 'అనన్యసహాయు' డయి తొమ్మిదేడులు,

* రాయలుసైజు, పు. ౫౬౦. అసలు వెల రు. ౭-౮-౦. తగ్గింపు వెల రు. ౬-౦-౦. ఈవెల ఏప్రిల్ ఆఖరువరకుమాత్రమే. పుస్తకముల నమ్మువారి చిరునామా :—కనుపర్తి మార్కండేయ శర్మగారు, బృందావనము, కీల్పాక పోష్టు, చెన్నపురి.

విద్యార్థిదశయం దున్నపుడు, పడిన ప్రయాస కీ గ్రంథ మనుత్తమఫలము. ముద్రణాదికముల వ్యయ మత్యధికముగ నున్న కాలమున, ఎనిమిదేడులనాడు, గ్రంథము ముద్రితమయి వెలువడినది. ఇంతకాల మయ్యును ఈ గ్రంథము నుపయోగమునకు శతాంశమేని తగినవ్యాప్తి యున్నట్లు తోపదు. ఇట్టి గ్రంథ మొక్కటి యున్నదనియైన తెలుగువారిలో చాలమందికి తెలియనే తెలియదేమోయను సంశయమును కలుగుచున్నది. ఉనికిని తెలిసినవారి కేని గ్రంథనామము గ్రంథస్థవిషయమును సూచింపదగినదిగ చూపట్టదు. 'పూర్వగాథాలహరి' యన నేదో యొక పాతకథల కవిలె అను నర్థము స్ఫురించుచున్నది. ఈ యర్థము గ్రంథగౌరవమునకు న్యూనత నాపాదించుట యేకాక తద్వ్యాప్తిని భంగపఱుచునది. కాని ఇపు డావిచారము గతజలసేతుబంధనము.

ఇం దింకను చేరవలసిన పౌరాణికనామములు అనేకములు గలవు. వైదికనామములను సైత మిందుచేర్చుట యుక్తము. ప్రాబంధికములనుగూడ. ఈ గ్రంథము ప్రథమప్రయత్నసిద్ధము; ఇప్పటికిని శూన్యప్రతిఫలము.

మఱియు నిట్టిపని హిమవత్పర్వతశిఖరాధిరోహణమువంటిది. ఎంతవరకు నధిరోహించిన నంతవరకు గల విశేషములు బయలుపడగలవు. కావున అసమగ్రమగుటవలన నీ గ్రంథమునకు లోపములేదు. సమగ్ర మగుటకు అత్యధికవ్యయప్రయాసము లావశ్యకములు. పునర్ముద్రణభాగ్యము కలిగినపుడు గ్రంథకర్త యోపికమెయి గ్రంథమునకు సమగ్రతను సమకూర్పదగుదురు. అట్టిపని ప్రకృతముద్రణము ఆంధ్రుల సంపూర్ణాదరమునకు పాత్రమగునేని సాధ్యము గాగలదు.

వావిళ్ల నిఘంటువు

లోపములు కొన్ని యున్నను ఇప్పటి కున్న తెనుగునిఘంటువులలో మంచిదనదగినది శబ్దరత్నాకరమే. ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారు 'సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటువు' అను పేరున నొక నిఘంటువును తయారుచేయించి ప్రకటింప నిరువదేండ్లకు పూర్వమే తలపెట్టినారు. కాని, అది యింకను ప్రకటితము కాలేదు. ఇపుడు వావిళ్లవారొకనిఘంటువును తయారుచేయించి ప్రకటింప సంసిద్ధులయియున్నట్లు వారు ప్రచురించిన 'వావిళ్లనిఘంటుస్వరూపము' అను మచ్చుపత్రములవలన తెలియవచ్చుచున్నది. ఆంధ్రవాఙ్మయోద్ధరణ మొనరించిన వావిళ్లవారి కాంధ్రు లిదివరకే ఎక్కువగా ఋణపడి యున్నారు. ఈనిఘంటువు ప్రకటనముతో నాఋణము శతగుణముగ పెరుగగలదు. మఱియు, 'వావిళ్ల' శబ్దపూర్వమగు నీ 'నిఘంటు' వు వలన వావిళ్లవారి పేరుకీర్తులు ఆంధ్రవాఙ్మయముతోపాటు చిరంతనము లగుచు వెలయును.

'వావిళ్లనిఘంటువు' సంధాత శ్రీపాద లక్ష్మీపతిశాస్త్రిలు గారు. 'పుష్కరము మించిన కాలము' 'సూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటుకార్యస్థానమునఁ బనిచేయుచు దీర్ఘకాలము ప్రధానపండితపదవియందుఁ బనిచేసి' నవారు. వీరు 'ఉభయభాషలయందుఁ గల పరిశ్రమమును, భాషాంతరముల పరిచయమును, నిఘంటురచనానుభవమును' 'ముందునకుఁ ద్రోయ' 'నీ నిఘంటువు రచియింపఁబూని'నారు.

ఈనిఘంటువున

"భారతాదిగ్రంథముల నుండియు, నిటీవల ముద్రితమయిన కుమారసంభవాది గ్రంథముల నుండియుఁ దత్సమేతరపదములును, అర్థవిశేషముగాని, ప్రయోగవిశేషముగాని గల తత్సమపదములును, అంచత్, లసత్, మొదలగు శత్రంతాదిపదములు నుదాహరణములతోఁ బద్యసంఖ్యాసహితముగ సేకరింపఁబడును. తత్సమపదములు సామాన్యముగా సంస్కృత నిఘంటువులనుండి గ్రహింపఁబడును. అర్థవివరణాదుల విషయమున శబ్దరత్నాకరముకంటెఁ గాని, యితర ప్రసిద్ధవ్యాఖ్యాతలకంటెఁ గాని వేఱుగా గ్రహించినపుడు ఆవశ్యకమగుచోటఁ గారణము తెలుపఁబడును. ముఖ్యమగుస్థలములందుఁ బాఠభేదములు చూపఁబడును. కొన్ని పదములకు శబ్దరత్నాకరమున మాధ్యమికకవుల గ్రంథములనుండి యుదాహరణము లిచ్చుటచే విమర్శనాసక్తులు గొందఱు ఆపదములకుఁ బ్రాచీనత్వాభావము కల్పించుట సంభవించును. ఆదోషము పరిహరించుటకై సాధ్యమగునంతలోఁ బ్రాచీనోదాహరణములే సేకరింపఁబడును. వ్యవహారమునఁ గల పదములనేకములు చేర్చుటయే గాక వాని నుపయోగించురీతి తెలియుటకై వాడుకలోని వాక్యములుగూడఁ జేర్పఁబడును. వ్యాకరణవిరుద్ధములని యెంచఁబడు కొన్ని పదములకు సాధ్యమగుచోట సాధుత్వప్రక్రియ చూపఁబడును. ఆంధ్రదేశమున నధికపరిచయమొందిన హిందూస్థానీపదములును, ఆంగ్లభాషాపదములును నిందు గ్రహింపఁబడును. ప్రస్తుతవ్యవహారముల ననుసరించి తెలుఁగుపత్రికల ప్రధానవ్యాసములలో వాడఁబడుచున్న యాంగ్లభాషాపదములు అర్థవివరణాదులతో నిందుఁ జేర్పఁబడును."

నిఘంటువుపరిమాణము 'రమారమి పదునేనువందల పుటలు.' ఇది 'గ్రాంథిక వ్యావహారిక మిశ్రముగా' నుండును. 'రెండుసంవత్సరములలో ముద్రణమునకు సిద్ధముకా' నున్నది. (కాలపరిమితి కొన్నాళ్లక్రిందట ననుకొన్నది.) ఇందు 'మొత్తము నలువది యైదువేలు పదము లుండవచ్చును. తత్సమ తత్సమేతరపదములు సమానస్థానము నాక్రమింపవచ్చును.'

'భాషాభిమానులవలన' నిందలి 'గుణదోషము లెఱిఁగి' 'ఆవశ్యకమని తోఁచినచోఁ గొన్నిమార్పులు గావింపఁ దలంపు' తోడి సంధాతయు, ప్రకాశకులును 'అక్కడక్కడి పదములు గొన్ని' ఈ 'వావిళ్ల నిఘంటుస్వరూపము' అనుపేర ప్రకటించి 'భాషాభిమానులను తమ యభిప్రాయము దయసేయ గోరుచున్న' వారు.

ఇందు నిఘంటుస్వరూపము ముచ్చమూడుపుటలుమాత్రము కలవు. 'అ, అంక, అంకకాఁడు, అంకకారము, అంజలిగుంజలి, అండి, అందు' అను నేడు పదములుమాత్రమే వీరిందు ప్రకటించిన 'అక్కడక్కడి పద

ములు కొన్ని.' వానిలో 'అ' ను గూర్చి ఒకపుట కెక్కువగను, 'అందు'ను గూర్చి (సశేషము) ఒకపుటయును నిండినవి. 'నలు వదియైదువేల పదము లుండ'గల యీనిఘం టువును సంధానించుటకయి పెట్టుకొనిన పై నియమముల ననుసరించి 'గుణదోషము లెఱిం గి' 'యభిప్రాయము' నొసగుట కీ ఏడుపద ములుచాలవు. అధమము ఏబదిపదముల,నన్ని నియమముల కుదాహరణములు కాదగు వానిని, (ఇందు గలయట్లు కేవల మకారాద్య ములేకాక 'అక్కడక్కడ'ననుపదమును సార్థ కము చేయునవిగ నుండవలెను.) ఏర్చి కూర్చి ప్రకటించిననే కాని 'అభిప్రాయము' నొసగ నెట్టి 'భాషాభిమాని'కిని సాధ్యము కాదు.

నిఘంటువు 'రాయలు ఎనిమిదిపుటల సైజు' గలిగియుండును. యచ్చు పదముల అచ్చు చదరముగాలేదు. ద, త, ర మొద లయిన అక్షరములు పెద్దవిగను, అ, క, ప, బ మొదలయినవి చిన్నవిగను ఉన్నవి. ఇట్లున్న కూర్పున కందము కుదురదు. చూడ్కికిని గజిబిజిగ నుండును. నిఘంటువు మొదటినుండి చివరవరకు నొకమారు చదివి ఆవల పడవైచునది కాదు; చిరకాలము ఉపయోగము కలది. కావున నది యిమిడిక గల ఏకసంపుటముగ నుండుట లెస్స. అట్ల యిన దాని మనుగడయు పొడుగగును. అచ్చు సన్నముగనున్ననే యది సుకరము. నిఘంటువుతో పని నిరంతర ముండదు కాన సన్నఅచ్చువలన దృష్టికి చెరుపని తలప బనిలేదు.

చెన్నపురి చిత్రములు*

"కోమా ఫోటో సర్వీసు"వారు తయారు చేసిన చెన్నపురి ఫోటోచిత్రములు—వివిధ ప్రసిద్ధనిర్మాణములవి, ఇతర మనోహర దృశ్య ములవి—చాల సుందరము లయినవి. వాని యందు మేలిపనివానితనము గోచరించు చున్నది. ఫోటోలయం దమరిన వెలుగు నీడలపోడిమి మూలదృశ్యములకే అంద చందముల దిద్దునవివలె నున్నవి. వీరు తయారుచేయుచున్న చిత్రములలో నివే కొన్ని ఈసంచికయందు ప్రకటితములయి నవి. ఫోటోల 'ఆల్బము'ల కివి అలంకార ములు. సుందరదృశ్యములను సేకరించి దాచు కొను వాంధ్రులు వీనినికూడ సేకరించి యుంచుకొన దగుదురు.

---

* Koma Photo Service ౮, బండి వెంకటేశనాయక వీథి, తిరువల్లిక్కేణి, మదరాసు. నిడివి అం. ౪, వెడల్పు అం. 3 సైజు గల ౧౨ఫోటోల వెల రు. ౧–౦–౦.

గ్రంథస్వీకారము

శ్రీ గిడుగు వెంకటరామమూర్తి పంతులుగారి సప్తతితమ జన్మదినోత్సవ ప్రచురణములు

i వ్యాససంగ్రహము

పంతులుగారి వ్యావహారిక భాషాభిమానమును గురించి వారి ౭౦ వ జన్మదినమున సమర్పించిన వివిధ విషయక వ్యాససంపుటము. పుటలు ఇంగ్లీషు ౧౬౮; తెనుగు ౩౭౧. వెల, రు. ౭-౮-౦.

ii వ్యాసావళి

భాషాతత్త్వ ప్రదర్శనపూర్వకముగానూ, ఆంగ్ల సంస్కృతాదిభాషావాఙ్మయచరిత్రములతో పోల్చినన్నీ; ఆంధ్రభాషా పరిణామమును నిరూపించే వ్యాససంపుటము. పుటలు. తెలుగు ౧౦౭; ఇంగ్లీషు ౬౫. వెల, రు. ౧-౦-౦.

iii బాలకవి శరణ్యము

పండితులు లక్షణవిరుద్ధములనీ, గ్రామ్యములనీ నిందించినరూపములు నిర్దుష్టములని కవులప్రయోగములు ఉదాహరించి నిరూపించిన లక్షణగ్రంథము. పుటలు, ౩౫౩; వెల, రు. ౧-౮-౦.

iv ఆంధ్రపండిత భిషక్కుల భాషాభేషజము

శ్రీ వేదం వేంకటరాయ శాస్త్రిలుగారి రచనల లోని ఆంధ్రభాషా పాండిత్య పరిశీలనము. పుటలు ౨౧౧, వెల, రు. ౧-౦-౦.

v గద్యచింతామణి

వచనరచనా సంప్రదాయమును నిరూపించుటకుగాను ప్రాచ్య లిఖితపుస్తకభాండారము మొదలైన తావులలోని ముద్రితాముద్రితగ్రంథముల నుండి సంతరించిన గద్యభాగముల సంపుటము. పుటలు ౩౬౯. వెల, రు. ౧-౮-౦.

పయి అయిదుపుస్తకముల కాకితము, అచ్చూ, బైండూ అందంగా ఉన్నవి. ఈ అయిదుపుస్తకాలను ఒకేమారు కొనినచో వెల పదిరూపాయలుమాత్రము. ప్రకాశకుడు: తెలికిచెర్ల వెంకటరత్నం, గుంటూరు.

పారిజాతాపహరణము

(ముక్కుతిమ్మకవివిరచితము) 'సురభి' నామక వ్యాఖ్యాసహితము. పుటలు, ౪౦౦, డెమ్మిసైజు, వెల రు. ౩-౦-౦.

వ్యాఖ్యాత: మాసిరామమూర్తిశాస్త్రి, విద్వాన్, విజయనగర మహారాజ సంస్కృత కళాశాలాంధ్రపండితులు.

ప్రకాశకులు: వావిళ్ల రామస్వామి శాస్త్రులు అండ్ సన్సు, ౪౧౨, ఎస్ప్లనేడ్, మదరాసు.

శ్రీ భావసంవత్సరపంచాంగం

ఇది శ్రీ ముందూరు వీరభద్రసిద్ధాంతిగారిచే గుణింపబడినది. ప్రకాశకులు: రాజవైద్య పొన్నాడ భాస్కరం అండ్ బ్రదర్సు, రాజమండ్రి.

పొట్లదుర్తి - మాలెపాడు శాసనము

వ్యాసకర్త: మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు, ఆంధ్రపత్రికా కార్యాలయము, మదరాసు.

శ్రీ శంకరాచార్య కృత బ్రహ్మసూత్ర భాష్యం

ప్రకాశకులు: బోధానంద మహర్షి గారు, శ్రీకంఠ మఠము, డెమ్మి ౩౧౦ పుటలు.

తులసీరామాయణము

(బాలకాండము, ద్వితీయభాగము) అనువాదకులు: భైరవభొట్ల వెంకటసుబ్బారావుగారు, బి. ఏ., బి. యల్. మచిలీపట్టణము, డెమ్మీ ౧౬౪ పుటలు, వెల రు. ౧-౦-౦



సాభిప్రాయ విశేషములు

ప్రపంచవ్యవహారము లగమ్య గోచరములు. ప్రపంచ పరిణామమునందు జననమరణములు, కలిమిలేములు, స్థితి లయములు, శాంతి సంగ్రామములు, సుఖదుఃఖములు సాపేక్షములైన సహజావస్థలు. జననమునందు మరణము, మరణమునందు జననము, సుఖమునందు దుఃఖము, దుఃఖమునందు సుఖము, కలిమియందు లేమి, లేమి యందు కలిమి, శాంతియందు సమరము, సమరమునందు శాంతి సన్నిహితములైనను విషయధ్యాస విపరీతార్థములకు మూల మగుచున్నది. నిత్యపరివర్తనము నిత్యసన్నిహిత సహజావస్థ యైనను చిరకాలసంచితాసక్తాభ్యాసము సమ్మోహమును గలుగజేయుచు సహజముగను గనుపడుచున్నది. పూర్వాచార వ్యవహారములందును పూర్వాపరములను నిర్ణయించుట దుర్లభము. పూర్వ మనవరతము నవీనమునందు లయ మగుచున్నను, ఆసక్తాభ్యాసము పూర్వాభ్యాసముగను గనుపడుచుండును. స్వార్థపరత, భయము, జ్ఞానాభావమును నీ భ్రమప్రమాదములకు బీజములు. సహజ మైన ప్రపంచపరిణామమును యథార్థముగను గ్రహించుటకును, ననుభవించుటకును యోగసంసిద్ధమైన జ్ఞానము శరణ్యముగ నున్నది.

స్వభావసిద్ధముగను, పరివర్తనమును పొందుచున్న ప్రవృత్తియందు సనాతనులకును, సంస్కర్తలకును విషాదానందములు నిరాధారములు, నిరర్థకములు. అనవరతము పరివర్తనమును పొందుచున్న ఆచారవ్యవహారములు, మతధర్మములు, సాంఘిక వ్యవస్థలు, భాగ్యభోగములు, సాహిత్యములు, శాస్త్రకళా శిల్పములు, కర్మపరిశ్రమలు, రాజ్యాంగములు ప్రపంచ పరిణామమునం దనవరతము పరివర్తనమును పొందుచు నవీనభావరూపములను విశ్వవికాసమునకు సాధనములుగ నున్నవి. గతానాగతములకు వగచుట నిరర్థకము. గత సంస్కారము వర్తమానసంస్కారమునందు సమ్మేళనమును పొందుచు భావిసంస్కారమునకు సాధన మగుచున్నది. వర్తమానసమయమునందు సకలదేశములందును ప్రవర్ధమాన మగుచున్న పరివర్తనము గతకాల సంస్కారఫల మైనను వివాదసమరములకు వలెను విచారాదరణములకు పాత్రము గాకున్నది. వ్యక్తులవలెను సంఘములును,

జాతులును రాజకీయ మత సాంఘికార్థికాది విషయములందు స్వాతంత్ర్యమును బడయుట కనుభవించుచున్న దుఃఖవేదన వర్ణనాతీతము. ప్రపంచమునం దంతటను ప్రజాసామాన్యము మానవస్వాతంత్ర్యాభ్యుదయమునకు జేయుచున్న ప్రయత్నములు ప్రతిఘటనమును బొందుచున్నను క్రమముగ వికాసమును పొందుచున్నవి.

పూర్వదేశములం దుద్యోగస్థులును, మతాధిపతులును, మతాచార్యులును, మహారాజులును గౌరవాధికార సింహాసనముల నధిష్ఠించుచున్నను పాశ్చాత్త్య దేశములం దధికారసింహాసనములకు పదచ్యుతి గలిగినది. వివిధ దేశములందును ప్రజలు పరివర్తనము నపేక్షించుచు పరివర్తనప్రయోజనములను మానవస్వాతంత్ర్యధర్మవికాసమునకు గాకను స్వసంఘ ప్రయోజనములకును, స్వజాతి ప్రయోజనములకును, స్వదేశప్రయోజనములకును నపేక్షించుట సహజమైనది. రాజ్యాంగములందును, భాగ్యభోగములందును, పరిశ్రమలందును, మత సిద్ధాంతములందును భిన్నసంస్కారముగల వివిధరాజ్యములకును మానవస్వాతంత్ర్య ధర్మనిర్వహణమునందు సమానమైన యోగసంసిద్ధి గలుగుటకు భయంకరమైన పరివర్తన మవసరముగ నున్నది. పోపును రాజును పూజించుచున్న ఇటలీ ప్రజల యాశయములును, మతాధిపతులను, రాజులను నిరసించుచున్న జర్మను ప్రజల యాశయములును, మహాసామ్రాజ్యభోగముల ననుభవించుచున్న బ్రిటిషు ప్రజలయాశయములును, దారిద్ర్యము ననుభవించుచున్న రుష్యాప్రజల యాశయములును మానవస్వాతంత్ర్యధర్మవికాసమునకు సాధనములైనను బాహ్యసాధనములందు గల లక్ష్యము రాగద్వేషములకు మూల మగుచున్నది. యూరపుదేశములందు ప్రవర్ధమానం బగుచున్న రాజ్యాంగసాంఘికార్థికపరివర్తనము ప్రపంచపరిణామమునం దుద్యోగపర్వముగ నున్నను రాజ్యాంగపరిణామము భయంకరముగ నున్నది.

యూరపు రాజ్యాంగములు

ఫ్రాన్సుదేశమునందు ౧౫౦ ఏండ్లక్రితము మానవస్వాతంత్ర్యేతిహాసమునందు ప్రతిపాదితము లైన 'మానవస్వాతంత్ర్యము, మానవభ్రాతృత్వము, మానవసమత్వము' అను ధర్మములు మానవధర్మనిరీక్షణమునందు మహాపరివర్తనమును గలుగజేసినవి. యూరపురాజ్యములందు ప్రజాస్వామ్య నామమునను సంప్రాప్తములైన దౌర్జన్యములు, మోసములు, తంత్రములు, హత్యలు, సంగ్రామములు దారుణములుగ నున్నవి. యూరపునందు మహారాజ్యములు పేరునకు ప్రజాస్వామికమును, వ్యవహారములందు నిరంకుశత్వమును నిర్వహించుచు సమర్థించువిధమును నిత్యవ్యవహారములు విస్పష్ట మొనరించుచున్నవి.

ఫ్రాంసుదేశమునందు గతమాసమునందు సాంఘికులకును ప్రభుత్వమునకును

సంప్రాప్తమైన సాయుధసమరము ప్రజా ప్రభుత్వముల రాజ్యాంగలక్ష్యములను ప్రపంచమునకు విశదము చేయుచున్నది. ప్రజలను మోసముచేసి కోట్లను దుర్విని యోగము చేసిన స్టావిస్కీగారిభార్య నిర్బంధింపబడినది. స్టావిస్కీ ౩౫ కోట్లరూప్యములను మోసగించి దుర్వినియోగము చేసెను. అన్ని పక్షములవారును కలసి ౭౧ ఏండ్ల వయస్సు గల 'డౌమెర్గో' గారిని మంత్రిగ నేర్పాటు చేసి వారికి నిరంకుశాధికారమును కలుగజేసిరి. యూరపురాజ్యములందు ఫ్రాన్సురాజ్యము స్వర్ణప్రమాణమును విడువక ఆర్థికస్థితిని కాపాడుకొనుట ప్రజాప్రభుత్వముల ఆత్మవిశ్వాసమును తెలుపుచున్నది. వర్తమాన సంవత్సరమునందు ఫ్రాన్సుదేశాదాయవ్యయములు ౪, ౮౩౨, ౭౦,౦౦,౦౦౦; ౪౮౩౧,౮౦,౦౦,౦౦౦ ఫ్రాంకులు. ఫ్రాన్సు ప్రభుత్వము ఉత్తరపువైపు దుర్గముల నిర్మాణమును, యుద్ధనౌకానిర్మాణమును, సంగ్రామ విమాననిర్మాణమును, సైన్యాభివృద్ధిని నిర్ణయించినది. ఆయుధవిసర్జన నిర్ణయములవిషయమై బ్రిటిషుమంత్రి 'ఈడెన్' గారికిని ఫ్రాన్సు మంత్రి 'పాబెను' గారికిని జరిగిన సంభాషణలు, సంప్రతింపులు నిరర్థకములైనట్లు వ్యవహారములు తెలుపుచున్నవి. ఫ్రాన్సు నిర్ణయించిన వ్యవహారవిధానము 'ఆయుధధారణమే శాంతికి సాధన' మనుసామాన్యసిద్ధాంతమునే సమర్థించుచున్నది. ఫ్రెంచిప్రభుత్వ మవలంబించిన రాజ్యాంగవిధానములు నాజీప్రచారకులకు కొంత జిజ్ఞాసను కలుగజేయుట సంభవము. ఫ్రాన్సుదేశమునందు క్రమ వికాసమును పొందుచున్న సాంఘికపక్షము పరాజయమును పొందినవిధమును రాజకీయ సాంఘికార్థికవిషయములు విశదము చేసినవి. నాజీశత్రుభయము భిన్నపక్షముల సంయోగమునకును వినియోగపడి నిరంకుశాధికారమునకు బలప్రతిష్ఠలను సమకూర్చినది.

ఫ్రాన్సుదేశమునందు సంప్రాప్తమైన నిరంకుశాధికారవ్యాపనమునే ఇటలీ, జర్మనీ, ఆస్ట్రియా మొదలగు రాజ్యముల వ్యవహారనిర్వహణమును విశదము చేయుచున్నది. ఇటలీయందు ఫాసిస్టుపక్షజనకుడైన 'ముసోలినీ' గారు సర్వాధికారనిర్వాహకులుగనున్నారు. ప్రజాస్వామ్యము వివిధరాజ్యముల నుండి నిర్గమించినది. ముసోలినీగారి అనుచరులు అన్ని వ్యవహారములందును నిరంకుశాధికారమును నిర్వహించుచున్నారు. రాజ్య వ్యవహారములును, పరిశ్రమ నిర్వాహాధికారమును, నిరంకుశాధికారాధీనమందు గలవు. వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము దుర్లభమైనది. ప్రభుత్వములకును ప్రజలకును ఇటలీ బలరాజ్య విజృంభణమునందుగల లక్ష్యాభిమానములు ప్రజాస్వామ్యనిర్వహణమునందును, శాంతి సంరక్షణయందును అగోచరములు. విషాదావస్థయందున్న ప్రజలకు ముసోలినీగారి ప్రతిభ కనుపడినటులు ప్రజాస్వాతంత్ర్యనిర్మూలనము కనుపడదు. ఇటలీ ప్రజల స్వభావమందె ముసోలినీగారి కాలవస్త్ర కవచధా

రుల కవకాశము లున్నటు లూహింప దగి యున్నది. ఇటలీయందును క్రమవికాసమును పొందిన సాంఘికపక్షమిపు డజ్ఞాతవాసము చేయుచున్నది.

జర్మనీయందలి నాజీపక్షవిజృంభణమును ఈపరమార్థమునే విశదము చేయుచున్నది. నాజీపక్షజనకులు హిట్లరుగారును ముస్సోలినీ మార్గము నవలంబించుచున్నారు. ముస్సోలినీ హిట్లరుగార్ల మార్గములందు ప్రజాప్రవృత్తి ననుసరించి సాధనసంపత్తియందు భిన్నమార్గము లవసరములైనవి. క్షాత్రధర్మమును చిరకాల మవలంబించిన జర్మను ప్రజలకు పరాజయము దుర్భర దుఃఖమును కలిగించినది. విషాదావస్థయందు మునిగియున్న జర్మనుప్రజలకు హిట్లరుగారి యుత్సాహోపదేశములు సమ్మోహమునుతొలగించినవి. మహాసంగ్రామమునకు పూర్వమువలెనే మరల నాజీదీక్ష ప్రజలయందు క్షాత్రోన్మాదమును ప్రజ్వలింపజేసినది. నాజీలు యూరపురాజ్యములందు జర్మనువిజృంభణమును గలిగించుటకు సంకల్పించుచు గలుగజేయుచున్న దుర్నయములు పోపునిరసనమును పొందినవి. గతవారమున నాజీవర్ధంత్యుత్సవ సందర్భమున జర్మనీయందు హిట్లరుగారికి ప్రజలు చూపిన గౌరవసమ్మానములు ప్రజల నావహించిన యుద్రేకమునకు నిదర్శనములు. లక్షలకొలది నాజీలు ఇనుపటోపీలను, స్వస్తికధ్వజములను, ఆయుధములను ధరించి జర్మను విజయధ్వానములను ఘోషించుచు హిట్లరు, హిండెనుబర్గుగార్ల నభినందించిరి. జర్మనువిజయధ్వానములను జర్మనీ ఆస్ట్రియా హంగరీ దేశములందు బ్రాడుకాస్టుచేసిరి. జర్మనీనుండి విజాతీయులను బహిష్కరించుచు స్వదేశధ్వజారోహణమును మరల జేయుటకు జర్మనులు పూనిన వ్యవహారములు యూరపురాజ్యములందు భయసంభ్రమములను గలుగజేయుచున్నవి. హిట్లరు సర్వవ్యవహారములందును నిరంకుశాధికారమును బూని ప్రజాస్వామ్యమును నామమాత్రావశిష్టముగ చేయుచున్నాడు. జర్మనీయందు సాంఘికసంస్థలును, పక్షములును నిర్మూలన మొనరింపబడినవి. జర్మనీయందు నాజీపక్ష మవలంబించుచున్న క్షాత్రవిజృంభణము ఫ్రాన్సు, ఇటలీ, గ్రేటుబ్రిటను మొదలగు రాజ్యములందు ప్రతిఘటనమునకు పాత్రమైనది. ఆస్ట్రియాయందు నాజీపక్ష ముపక్రమించిన జర్మను విజృంభణము పరమానర్థములకు మూలమైనది.

ఆస్ట్రియా యూరపు రాజ్యములందు చిరకాలమునుండియును సంగ్రామములకు క్షేత్రముగ నేర్పడినది. ఆస్ట్రియాయందుగల జర్మనుల సంయోగమును చిరకాలమునుండియును జర్మనీకోరినను యూరపురాజ్యముల వైరములు దుస్తరముచేసినవి. సంగ్రామానంతరము ఏర్పడిన రాజ్యములును పూర్వపరిస్థితులనే సంరక్షించుచున్నవి. ఆస్ట్రియాయందు నాజీపక్షవ్యాపనమును యూరపు

రాజ్యములన్నియును ప్రతిఘటించుట సహజము. ఇటలీ, జర్మనీ, ఫ్రాన్సు రాజ్యములందు నిలుచుటకు నీడలేని సాంఘికవాదుల కాస్ట్రియా శరణ్యమైనది. హిట్లరుగారు జర్మనీయందు ప్రతిషేధించిన సాంఘికవాదుల కాస్ట్రియాయందు రహస్యాదరణమునుజూపుచున్నటులు వదంతులు వెలసినవి. డోల్ఫసుగారు నాజీవ్యాపనమును సాంఘికపక్షవ్యాపనమును ప్రతిఘటించుటకు నిరంకుశాధికారమును వహించెను. గతమాసాంతమున వియన్నావీథులందు జరిగిన సమరమునందు వందలు సాంఘికులు మృతినొందిరి. దివ్యమందిరములును సాంఘికపక్షమును విధ్వంసము చేయబడినవి. వియన్నాయందు సంప్రాప్తములైన భయంకరదృశ్యములు యూరపురాజ్యములందలి కార్మికసంఘములకును, సాంఘికపక్షావలంబనులకును కోపావేశములను గలుగజేసినవి. ఆస్ట్రియాయందు నాజీపక్షము సంకల్పించిన విప్లవము సాధ్యము కాకపోయినను యూరపురాజ్యములదృష్టిని ఆస్ట్రియాయందు లగ్నము చేసినది. యూరపునందు పెద్దరాజ్యములతోపాటు, డాన్యూబు ప్రాంతములను చిన్నరాజ్యముల సంయోగమును నేర్పడినది. స్వప్రయోజనారాధనమునకై ఫాసిటు పక్షము నాశ్రయింపగోరిన నాజీపక్షమునకు పరాభవము కలిగినది. వియన్నాయందు యూరపు రాజ్యముల లక్ష్యములు ప్రసరించుచున్నవి. ఆస్ట్రియారాజ్యము సైన్యబలము నభివృద్ధిని జేసినది. ఇటలీ, జర్మనీ, జకోస్లవాకి మొదలగు రాజ్యము లాస్ట్రియాసరిహద్దులందు సైన్యములను సమకూర్చినవి. ఏ సమయమునందు సంగ్రామానలము వ్యాపించినను వ్యాపింపవచ్చును.

రుష్యాయందు సోవియటు పరిపాలనము నిరంకుశాధికార నిర్వహణమును, మానవస్వాతంత్ర్యవికాసమును నిర్వహించుచు సకల రాజ్యముల లక్ష్యమును నాకర్షించుచున్నది. ఆరంభమునందు మహారాజ్యముల నిరసనమునకు పాత్రమైన సోవియటురుష్యా క్రమముగను మహారాజ్యములలక్ష్యమును ప్రాజ్ఞుల దృష్టి నాకర్షించుచున్నది. అమెరికా, గ్రేటు బ్రిటను, ఫ్రాన్సు, ఇటలీ, తుర్కీ మొదలగు రాజ్యములు రుష్యారాజ్యముతో వ్యాపారపు సంధులను జేసికొనినవిధము ప్రపంచవ్యవహారములందు నవయుగపరిణామమునకు నిదర్శనము. ధర్మాత్ములు, జిజ్ఞాసువులు, అర్థార్థులు, జ్ఞానులు రుష్యావిధానమును ప్రశంసించుట కుపక్రమించుచున్నారు. మానవస్వాతంత్ర్యేతిహాసములందు రుష్యావ్యవహారము లపూర్వములై నవయుగపరిణామమునకు సాధనములుగ నున్నవి.

గ్రేటుబ్రిటనునందు జాతీయప్రభుత్వము మహాబలమును గలిగియున్నను ప్రజాప్రయోజనములకు నిరుపయోగముగ నున్నది. జాతీయప్రభుత్వ బలనిర్మాణములయందె ప్రళయబీజములు సంస్థాపితములు. జాతీయప్రభుత్వము సంకల్పించిన ప్రయత్నములన్ని

యును నిరర్థకము లగుచున్నవి. సైమనుగారాయుధవిసర్జనమహాసభను నిరర్థకము చేయగలిగిరి. ఆర్థిక మహాసభయును విఫలమైనది. మంత్రులు క్రొత్తసభల నేర్పాటుచేసి ప్రజాలక్ష్యము నాకర్షింపదలచినను వ్యాపార పరిశ్రమలు క్షీణించుచు నిరుద్యోగసమస్య యభివృద్ధిని పొందుచున్నది. దేశాదాయ వ్యయములును, వ్యాపారపరిశ్రమలును నభివృద్ధిని పొందుచున్నటులు మంత్రులు ప్రకటించుచున్నను నిరుద్యోగులయాత్ర దేశపరిస్థితులను చెప్పకచెప్పుచున్నది. పార్లమెంటును, రామ్సేమాక్డొనాల్డుగారును నామమాత్రమున కధికారనిర్వహణమును జేయుచున్నను రాజ్యవ్యవహారములు చుక్కానిలేని యోడవలెను నడుచుచున్నవి. రామ్సేమాక్డొనాల్డుగారి నాయకత్వ మేపక్షమువారికిని విశ్వాసపాత్రము గాకపోయినను గత్యంతరములేక అన్నిపక్షములవారును లోలోపలను కృశించుచున్నను, అనుసరించుచున్నారు. బీవరుబ్రూకువర్గము ప్రతిఘటించుటకు ప్రయత్నించుచు, భయభ్రాంతులకు లోనగుచున్నారు. ఓస్వాల్డుమోస్లెగారు నిర్మింపదలచిన ఫాసిటు పక్షము బీవరుబ్రూకువర్గామోదమును బడయుచున్నది. గ్రేటుబ్రిటనునందును బాల్డివినుగారు ప్రజాస్వామ్యమును సమర్థించుచున్నను నిరంకుశాధికారాభిమానము క్రమవికాసమును పొందుచున్నవిధమునకు జాతీయప్రభుత్వమే నిదర్శనముగ నున్నది. గ్రేటుబ్రిటను నావహించిన నిస్సహాయస్థితియె నిరంకుశాధికార నిర్వహణాపేక్షకును మూలముగ నున్నది.

అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములందు రూజువెల్టుగారు సంపూర్ణముగను నిరంకుశాధికార నిర్వహణమును జేయుచున్నారు. రాజ్యాంగములను, ఆర్థికవ్యవస్థలను, వ్యాపార పరిశ్రమలను రూజువెల్టుగారును, వారి యనుచరులును నిరంకుశాధికారాధీనము చేయుచున్న విధమును దేశవ్యవహారము లనంతముఖములను విస్పష్టము చేయుచున్నవి. రూజువెల్టుగారు రుష్యారాజ్యముతో సంధిచేసికొనుటయును, బంగారుప్రమాణమును మార్చుటయును, పరిశ్రమలకు రక్షణము నొసంగుటయును, ఫిలిప్పయిను ద్వీపములకు స్వాతంత్ర్యము నొసంగుటయును నపూర్వములై బ్రిటిషురాజ్యనీతిజ్ఞుల కాదరణీయములుగా దగియున్నవి. ప్రపంచము నావరించిన రాజకీయ సాంఘికార్థిక పరివర్తనముల కార్థిక దుర్దశయే మూలముగ నున్నది.

ఆర్థికదురవస్థ :

సంగ్రామానంతరము ప్రపంచము నావరించిన ఆర్థికదురవస్థను రాజ్యతంత్రజ్ఞుల స్వార్థపరత్వము దుస్సహము చేసినది. ప్రపంచమునందన్ని రాజ్యములును సుంకముల సంరంభము నారంభించినవి. గ్రేటుబ్రిటను బ్రిటిషుయోగక్షేమములకు మూలమైన వ్యాపారస్వాతంత్ర్యమును విడిచి వ్యాపారరక్షణము నుపక్రమించినది. గ్రేటుబ్రిటను నేర్పిన విద్యనే యితర

రాజ్యములును గ్రేటుబ్రిటను కొప్పగించినవి. ఒటావాయొడంబడిక అధినివేశరాజ్యము లకు గలుగజేసిన లాభములను గ్రేటుబ్రిటనుకు గలుగజేయలేదు. రక్షణవ్యాపారము సమకూర్పజాలని ప్రయోజనములను బంగారు ప్రమాణమును తీసివేయుటవలనను గ్రేటుబ్రిటను పొందదలచినది. గ్రేటుబ్రిటనుకు తాత్కాలిక స్వల్పప్రయోజనము కలిగినను వెంటనే ఆప్రయోజనములు పోయినవి. జపాను, జర్మని, అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రము లన్నియును బంగారు ప్రమాణమును విసర్జించి బ్రిటిషుఆర్థికతంత్రమును నిరర్థకము చేసినవి. అమెరికా యవలంబించిన ప్రచండమైన సువర్ణాకర్షణ వినిమయ సాధనములను ప్రతిఘటించుట బ్రిటిషుప్రభుత్వమునకు దుర్లభమైనది. జపానును వ్యాపార పరిశ్రమలందు ప్రతిఘటించుటయును దుర్లభమైనది. రుష్యాప్రభుత్వముతో సంధిని జేసికొనుట శరణ్యమైనది. ప్రపంచావృతమైన ప్రచండమైన రాజ్యాంగవ్యాపారార్థికపరివర్తనమునందును సర్వాంగబంధ బంధనమును గలిగి స్వాతంత్ర్యావకాశములులేని హిందూస్థానస్థితి అయోమయముగ నున్నవిధమును నిత్యవ్యవహారము లనంతముఖములను బోధించుచున్నను కార్యసాధనము దుస్తరముగ నున్నది.

ప్రపంచవ్యవహారములందు సంప్రాప్తమగుచున్న మహాపరివర్తనమును హిందూస్థాన వ్యవహారములను నవలోకించునపుడు నిరాశయును, నిస్సహాయును గలుగుట సహజము. గతమాసమునందు పార్లమెంటునందును, సామ్రాజ్య శాసనసభయందును, రాష్ట్రీయశాసనసభలయందును పర్యాప్తములైన హిందూస్థానవ్యవహారములు దేశావృతమైన నిస్సహాయస్థితిని, దుర్దశను వేయినోళ్లను వెల్లడిచేయుచున్నవి.

హిందూస్థానము - ఆదాయవ్యయములు :

గతసంవత్సరాదాయము ౧౬౩౪, వ్యయము ౧౬౦౯ లక్షలును మదింపు వేయబడినను నికరాదాయము ౧౦౧౧, నికరవ్యయము ౨౯౫౯ లక్షలు తేలినవి. ఆదాయము తగ్గినవిధము దేశావృతమైన దురవస్థ వెల్లడిచేయుచున్నది. ఆదాయము అంచనాకన్నను ౫౨౬ లక్షలు తగ్గినవి. సుంకములందే ౪౩౧ లక్షలు తగ్గినవి. ఆదాయపు పన్ను ౯౩ లక్షలు తగ్గినవి. నల్లమందు, టంకసాలలు చిల్లరరాబడి కాక ఇతరాదాయము లన్నియును పడిపోయినవి. సుంకముల ఆదాయము బట్టలకును, చక్కెరకును గల రక్షణములవలన తగ్గిపోయినను సంతసింపవలసిన విషయము. స్వదేశమునందు తయారుకాగల బట్టలపరిశ్రమను, చక్కెర పరిశ్రమను నభివృద్ధిచేయుటకు టారిఫులను వేయుటయును, రాబడిని హెచ్చుచేయుటయును నితర దేశము లవలంబించుచున్న ఆర్థికవిధానముగ నున్నది. హిందూస్థానమునందును దిగుమతి బట్టలమీదను చక్కెరమీదను నింకను సుంకముల నభివృద్ధిని జేసిన

రాబడి యభివృద్ధిని జెందియుండును. కాని లాంకాషైరు ఒటావా లాభనిర్ణయములు ప్రతిబంధకములై యున్నవి. వ్యయమునందు సైన్యవ్యయము తగ్గుట ముఖ్యవిషయముగ నున్నది. గతించిన మూడేండ్లయందు ఆదాయవ్యయములు సరిపోవుటయేకాకను ౮ కోట్లు మిగులుటయును ౨ కోట్లు అప్పును తగ్గించుటయును షూస్టరుగారు చేసిన ఘన కార్యము. గతించిన మూడేండ్లయందును బంగారు ప్రమాణ రక్షణమును స్టర్లింగు పత్రములును ౫౨౮౭ లక్షలనుండి ౧౦౬౦౦ లక్షల కభివృద్ధి చెందినది. కర్రెన్సి నోటుల వ్యాపనము ౧౪౬ కోట్లనుండి ౧౨౮ కోట్లకు వృద్ధిని పొందినది. షూస్టరుగారు సూచించిన ౧౦౬౦౦ లక్షల రిజర్వును విదేశములందు గాకను స్వదేశమునం దుండుట దేశక్షేమమునకు సాధనము. గతించిన మూడేండ్లయందును వడ్డీ మొత్తము ౧౭౮౩ లక్షల నుండి ౧౦౩౪ లక్షలకు తగ్గినది. వడ్డీరేటును తగ్గించుటవలన నన్నిశాఖలకు కలిసి ౪౭౭ లక్షలు లాభించినవి.

౧౯౩౪-౩౫లకు ఆదాయము ౨౮౦౩, వ్యయము ౨౯౬౧, లోటు ౧౫౩ లక్షలుగ నిర్ణయింపబడినది. నూతన టారిఫు శాసనమును, వితరములైన ఏర్పాటులును సుంకముల ఆదాయము నింకను తగ్గించుట సహజము. రాగల సంవత్సరమునందు ౧౫౩ లక్షల లోటును పూర్తిచేయుటకై శర్కర పరిశ్రమ మీదను, హాంక్షను వేయుటకు రు ౧-౫-౦ చొప్పునను ఎక్సైజు పన్నును వేయుటవలనను ౧౫౨ లక్షలు రాగలవు. కాని శర్కరమీద ఎక్సయిజు పన్నును వేయుటవలనను పరిశ్రమాభివృద్ధికిని, బీదల సౌకర్యములకును ప్రతిబంధకము కలుగగలదు. నిప్పుపెట్టెలమీదను, సిగరెట్లమీదను ఎక్సయిజు పన్నును వేయుటయందు విశేషముగను నెవరికి నష్టము కలుగదు. సిగరెట్లకు ౧౦౦౦ కి రు. ౧౦ ల నిచ్చెడివా రింకొకరూపాయ నిచ్చుటవలనను మునిగిపోవున దేదియును నుండదు. పోస్టు స్టాంపుల ధరలను పేరునకు తగ్గించినను విశేషమైన ప్రయోజన ముండునని తోపదు.

పోస్టుస్టాంపుధరను అణాకు తగ్గించి ఉత్తరము తూనిక అరతులమునకు నిర్ణయించుట కన్నను పోస్టుకార్డును అర్ధణాకు తగ్గించిన, ప్రజలకు లాభకరమై యుండును. బీదలకు అణాకవరుకన్నను అర్ధణాకార్డె ప్రయోజనకరము. బుక్కుప్యాకెటులమీదను రేటును ౬ పైసలనుండి ౯ పైసలకు హెచ్చించుట సకలవిధములను దేశాభ్యుదయమున కననుకూలము. బుక్కుప్యాకెటుల పద్ధతిని దుర్వినియోగము చేసెడివా రుండినను వ్యాపారము క్షీణించియున్న సమయమునను మంచి వారికిని నిది నష్టమును గలుగజేయును. దీని మూలమునను ప్రభుత్వమునకు ౫ లక్షల లాభమె సమకూడినను ప్రజలకు లక్షల వ్యాపారనష్టము గలుగును. టెలిగ్రాముల ధరను ౯ అణాలకు తగ్గించుట సామాన్యులకు కొంత ప్రయోజనమును గలుగజేయ గలదు.

బీహారు భూకంపసహాయమునకు ౨౫ లక్షల విరాళమును, ౨౨౫ లక్షల అప్పును నిచ్చుటకు భారతప్రభుత్వము నిర్ణయించుట యుక్తముగ నున్నది. సైన్యవ్యయమునందు గతించిన వత్సర సైన్యవ్యయము ౧౯౩౨-౩౩ నందు ౪౬౭౦ లక్షలనుండి ౧౯౩౩-౩౪ లందు ౪౪౩౮ లక్షలకు తగ్గింపబడినను దేశాదాయమునందలి ౭౯౬౧ లక్షలందును సగమునకు మించినసొమ్ము సైన్యశాఖకు వినియోగించుట యుక్తముకాదు. షూస్టరుగారు ౧౯౨౯-౩౦ యందు ౫౫౧౦ లక్షలనుండి ౧౯౩౩-౩౪ యందు ౪౪౩౮ లక్షలకు సైన్యవ్యయము తగ్గినందుల కానందించినను రాబడినిబట్టి యోచించిన తగ్గుదల గణనీయము కాదు. ఎగుమతుల యభివృద్ధి యంతయును బంగారమునందు గనుపడినటు లితర వస్తువులందు గనుపడదు. జపాను-ఇండియా దూది యొడంబడిక తాత్కాలికముగను దూది ధరను పెంచినను నది నిలుచుట దుర్లభము. ధరలు పడిపోవుటవలనను రయితుల పరిస్థితులు బాగుండలేదని యంగీకరించుచు సర్వత్ర యభివృద్ధిగలదని చెప్పుట విశ్వసనీయము గాదు. ప్రజలకు శక్తిలేనపుడు దిగుమతులు తగ్గిపోవుటయును, ఎగుమతులు సాధ్యముగానపుడు బంగార మెగుమతి చేయుటయును సంభవించుచున్నది. నిరంతరము నిర్మాణ కార్యములందు మునిగియున్న జపానురుష్యా దేశముల వ్యవహారములతో హిందూస్థాన వ్యవహారములను పోల్చుటవలన నేవిధమైన ప్రయోజనమును సమకూడదు. హిందూస్థానాభ్యుదయమును గూర్చి షూస్టరుగారు తెలిపిన సదాశయములు ప్రశంసనీయములైనను స్వదేశమునందును, విదేశములందును స్వతంత్రాచరణము సాధ్యముకాని దేశమునకు వ్యవహారనిర్వాహణసామర్థ్యము స్వల్పమైనను దుర్లభము.

చెన్నరాష్ట్రాదాయవ్యయములు

మద్రాసు శాసనసభయందు స్టోక్సుగారు ప్రవేశపెట్టిన బడ్జెటువివరములును, వానికి సంబంధించిన హేతువాదములును నిదివర కెన్నియోసారులు పాడినపాటలు. రాష్ట్రమునందు రాజకీయాందోళన మణగిపోవుట స్టోక్సుగారికి సంతృప్తికరమైనను దేశాభ్యుదయమునకు సంతృప్తికరముకాదు. ప్రజాందోళనములను నిర్బంధవిధానము స్తంభింపజేసినను నుపశమింపజేయలేదు. అవకాశములు గలిగినపుడెల్లను ప్రజాశక్తి సువ్యక్తమగుచున్నది. గాంధిమహాత్ముని హరిజనయాత్ర, స్తంభించియున్న ప్రజాశక్తి బహిర్గతము గాగల విధమునకు ప్రమాణముగ నున్నది. దేశమునందు శాంతికి ఆర్థికపరిస్థితులు బాగుపడుటయును, సంతృప్తియును సాధనములు. వర్తమానపరిస్థితులందు ప్రజల సంతృప్తి సాధ్యము కాదని దేశవ్యవహారములు వివిధరంగములందును విస్పష్టము చేయుచున్నవి. దేశపరిశ్రమలందు ప్రధానమైన వ్యవసాయ పరిశ్రమ మధికమైన దేశాదాయమును సమకూర్చుచున్నది. ౧౯౩౨-

౩౩-వ సంవత్సరమునం దాదాయము రూ. ౧౬,౮౫,౮౯,౧౮౦ మదింపు వేయబడినను నికరాదాయము రూ. ౧౬,౨౮,౨౭,౧౦౦ మాత్రము తేలినది. ౧౯౩౩-౩౪-వ సంవత్సరమునందు రూ. ౯౮,౪౪,౨౦౦. తగ్గుదలకు గారణము భూమిసిస్తునందు గతసంవత్సరమునందును, వర్తమాన సంవత్సరమునందును నీయబడిన రిమిషనులని తెలియుచున్నది. లోటు ౯౮.౪౪ లక్షల వ్యయములను తగ్గించుటవలనను, వ్యయములను మార్చుటవలనను భర్తి చేయబడినవి. ఈ యేర్పాటులవలనను ౧౯౩౩ ౩౪వసం.నందు ఆదాయవ్యయములందు లోటు లేకుండుటయే కాకను రూ. ౬౧,౦౦౦ మిగులవచ్చునని తేలుచున్నది. ఆదాయమునందు స్టాంపులు, జుల్మానాలు, పరిశ్రమలు రూ. ౮.౪౭ లక్షలు వృద్ధిని జూపినవి. ౧౯౩౪-౩౫ సంవత్సరమునం దాదాయము రూ. ౧౬,౪౩,౬౩,౦౦౦ లును, వ్యయము రూ. ౧౬,౩౯,౧౬,౬౦౦ మదింపు వేయబడినది. భూమిశిస్తునకు ౧౩౪౨, ౧౩౪౩ ఫసలీలందు రూ. ౭౨ లక్షలు రిమిషను నిచ్చినతరువాత ౪ లక్షలు నిలువ యేర్పడుచున్నది.

దేశాదాయమునందు ప్రధానమైన భూమ్యాదాయము ౧౯౩౨-౩౩-వ సంవత్సరమునందు ౭౦౩ లక్షలు ఆబ్కారిస్టాంపులు, ౬౬౧ లక్షలును, ౧౯౩౪-౩౫ సంవత్సరమునందు భూమినుండి ౭౨౫ లక్షలును, ఆబ్కారి స్టాంపులనుండి ౬౬౦ లక్షలును రాబడి గలదు. ఆదాయమునందు మూడువంతులకు పైగాను ప్రజాసామాన్యమునుండి వచ్చుచున్నది. వ్యయమునందు రిజర్వుశాఖలకు ౯౮౪ లక్షలును, ట్రాన్సుఫరు శాఖలకు ౬౫౪ లక్షలును వ్యయమగుచున్నవి. ఆదాయవ్యయముల పరిశీలనము, పన్నులను విశేషభాగము చెల్లించెడి వ్యవసాయదారులకు, వ్యయమునకు తగినలాభము గలుగుట లేదని విశదము చేయుచున్నది. వ్యయమునందు పరిపాలనమునకు ౨౩౮ లక్షలు, పోలీసుకు ౧౬౪ లక్షలు వ్యయమగుచున్నవి. పోలీసు వ్యయము ౧౯౩౪-౩౫ సంవత్సరమునందు ౧౬౫ లక్ష లంచనా వేయబడినది.

ఆర్థికోపసంఘము నిర్ణయించిన భూమిసిస్తు రిమిషను నిరాకరించుటయును ఉద్యోగస్థుల జీతములను సమర్థించుటయును అధికారసమర్థనమును చేయవలసిన స్టోర్సుగారికి సహజము. పదిరూపాయల పట్టాదారులైన చిన్నరయితులకురిమిషను కొంత ప్రయోజనకరమైనను రిమిషనువలనను నీటివసతులకు సొమ్ముసమకూడదని తెలిపిన యాక్షేపణ నిలువజాలదు. నీటివసతులకై పెద్ద యుద్యోగస్థుల వేతనములను పెద్దపనులను తగ్గించుట ప్రయోజనకరముగాని అన్నములేకను మాడుచున్న ప్రజలకు తగినయుపకృతిని నిరాకరించుట న్యాయము కాదు. వర్తమానార్థిక దుర్దశయందు ప్రభుత్వోద్యోగస్థులు సుఖ

పడుటయును, వ్యవసాయదారులు కష్టపడుటయును తెలిసినవిషయము. ఉద్యోగస్థులు స్వల్పజీతమును గడించినను రయితులకంటెను మంచిస్థితియందున్నారని స్టోక్సుగారును నంగీకరింపవలయును. జీతములను తగ్గింపగోరుట ఓర్వలేమితనము కాజాలదు. మూలధనవ్యయమునందు మెట్టూరు, కట్టలై ప్రాజెక్టులందు వ్యయమును తగ్గించుటకు గల యవకాశములను స్టోక్సుగారు పూర్తిగా వినియోగింపలేదు. క్రొత్త ప్రాజెక్టుల విషయమై స్టోక్సుగారు గలుగజేసిన భ్రమయును నిరుపయోగము. తుంగభద్ర భవానిప్రాజెక్టులకు ప్రభుత్వము అప్పు చేయుట న్యాయము కాని ఆదాయమునుండి వ్యయముచేయుట న్యాయము గాదు. వర్తమానార్థికదుర్దశయందు రయితుల కేవిధమైన యుపకృతిని కల్పించుట రాష్ట్రీయప్రభుత్వములకు సాధ్యముకాదని స్టోక్సుగారు తెలిపిన నిరాశ విశ్వసనీయము కాదు. బొంబాయి నైజాము ప్రభుత్వములు కల్పించిన రిమిషనులును, ప్రపంచమునందంతటను ధరలను పెంచుటకు జరుగుచున్న ప్రయత్నములును నాశాజనకములు కాని నిరాశాజనకములు కావు. భూములులేని కూలివారును, చిన్న దుకాణదారులును వారియోగక్షేమములకు వ్యవసాయదారునిమీదను నాధారపడియున్నారు. వోటులున్న వ్యవసాయదారులకే కాక వోటులేని వ్యవసాయదారులకును, కూలివారికిని, దుకాణదారులకును రయితుల యోగక్షేమమే మూలాధారము. కానున్న రాష్ట్రీయస్వాతంత్ర్యముపేరను శాసనసభ్యలను భ్రమపెట్టుట నిరంకుశాధికారులకు పరిపాటియైనది. రయితుల యోగక్షేమము లేని రాజ్యాంగసంస్కరణములును, రాష్ట్రీయస్వపరిపాలనమును నిరుపయోగములే కాకను దుర్లభములు. మంత్రులును, రాజ్యాంగములును ప్రజాక్షేమమున కేర్పడును గాని ప్రజలు మంత్రులకును రాజ్యాంగములకు నేర్పడరు. ప్రభుత్వము పాఠశాలలకు, నూతులకు, రోడ్లకు, వైద్యసహాయమునకు, పశువులకును చేయుచున్న యుపకృతి విషయమై స్టోక్సుగారు చేసికొనిన స్వోత్కర్షయందలి సత్యాసత్యములను, వ్యవసాయము లేని భూస్వాములను చేసిన పరిహాసమునందలి యథార్థమును, స్టోక్సుగారు స్వయముగను గ్రామస్థులవలన తెలిసికొని ప్రకటించుట భావ్యమై యుండును.

ప్రపంచవ్యాప్తమైన మహాపరివర్తనేతిహాసములందు హిందూస్థానేతిహాసము లాదిపర్వమునందే యున్నవిధమును వ్యవహారజ్ఞులు గ్రహింపగలరు. శాసనసభలు, నిత్యవ్యవహారములు ప్రజ్ఞావాదములకు వినియోగపడునటులు యోగాభ్యాసమునకు వినియోగపడకున్నవి. సాంఘికసమరములు, పక్షవిభేదములు పారతంత్ర్య ప్రభావమును సకలవ్యవస్థలయందును ప్రత్యక్షము చేయుచున్నను మహానుభావుల సంకల్పాచరణములకు, సంకల్పసిద్ధికి సాధనములుగ నున్నవి.

గాంధిమహాత్ముఁడుహరిజనయాత్రయందవలంబించిన యోగాభ్యాస మితరవ్యవహారములందును ప్రజలకు సాధనముగ నుండగలదు. ప్రజాస్వామికమున కాటపట్టులైనరాజ్యములందు నిరంకుశదేవత ప్రళయతాండవమును జేయుచున్నపుడు సకల వ్యవహారములందును పారతంత్ర్యము ననుభవించుచున్న భారతవర్షము సమకూర్పగల భారము యోగారూఢులైన నాయకులమీఁదను గలదు. ముప్పదియైదు కోట్ల ప్రజలకును ప్రాచీన నవీనసంస్కారములకును నాకరమైన భరతవర్షమునం దుద్యోగపర్వనిర్వహణమునకై పరమేశ్వరుడు శ్రీ కృష్ణార్జునులను ప్రసాదించుగాత!

Printed and Published by K. Nageswara Rao, at the Andhra Patrika Press, No.7, ThambuChetty St., Madras
Editor: G. Subbaramayya.